Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNA ROOZE

Digitized by Google

LEIDEN: BOEKDRUKKERIJ VAN A. W. SIJTHOFF.

Digitized by Google

189 F-1

ANNA ROOZE

DOOR

J. J. CREMER

DERDE DEEL

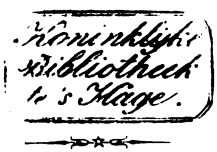

'S-GRAVENHAGE, LEIDEN, ARNHEM
M. NIJHOFF, A. W. SIJTHOFF, D. A. THIEME

1868

Digitized by Google

Digitized by Google

EERSTE HOOFDSTUK.

— „Je weet Oscar," zoo vangt mevrouw Van Riddervoorst aan, terwijl haar neef haar met de meeste belangstelling beschouwt: „Je weet dat de ongelukkige Otto van Wall zich in den laatsten tijd te Utrecht heeft opgehouden en met kramerijen in den omtrek liep. De berichten die ik nog onlangs omtrent hem inwon, waren: dat hij bijna alles wat hij ontving en 't geen hem nog door ons werd toegevoegd, 't zij met een dronkenmans-goedhartigheid weggaf, of aan den heilloozen drank verkwistte. Ofschoon ik niet van voornemen was om mijn hand geheel van hem af te trekken, en ik zelfs een paar malen in 't geheim zijn schulden in zijn kosthuis betalen deed, zoo had ik toch — en reeds sedert lang — de stelligste orders gegeven om hem niet meer over den drempel te laten. — Hij was een onverbeterlijke dronkaard.

„Gisteren avond nu komt Willem Haverkist mij op 't onverwachts verzoeken om bij den ongelukkige te willen komen. De goedhartige jongen had hem op straat gevonden en naar zijn kosthuis gebracht. En, dáar vond ik dan den zoon van mijn vroeg ontslapen vriendin Geertruida Boogerstraatten, den zoon van den doctor in de letteren Udo van Wall in den dierlijksten toestand op zijn ellendig leger."

— „Heeft Willem u daar durven roepen en brengen tante?"

Digitized by Google

— „'t Was goed van hem; de man gevoelde dat hij sterven zou en had letterlijk gejammerd dat ik komen moest. Ja, de herinnering aan dat tooneel heeft mij bijna den heelen nacht den slaap uit de oogen gehouden, maar ik dank de Voorzienigheid dat ik er geweest ben. Tusschen twee schrikkelijke aanvallen in, had hij zeer lucide oogenblikken Oscar, en...."

— „Tante wilt u een glas water?"

— „Dankje, ik voel mij wel. — Hij greep mijn hand en gaf te kennen dat hij met mij alleen wilde zijn. Aanstonds verzocht ik de waardin en nog een paar menschen die zich in het duf en dompig kamertje bevonden, ons te verlaten. Willem mocht blijven; en ofschoon ik niet bevreesd was, zoo schonk zijn tegenwoordigheid mij toch een merkbaren steun. Tante wordt oud Oscar. — Willem is een hartelijke jongen."

— „En, tante....?"

— „Ofschoon de stem van den ongelukkige zoo vreeselijk heesch was dat de woorden er somtijds geheel onverstaanbaar door werden, en ik hem zelfs gedurig moest te hulp komen waar het vervolg naar 't mij toescheen wel te raden was; ofschoon ik een paar malen al mijn krachten moest inspannen om daar in dat akelige vertrek, bij het zien van dien ellendigen maar eertijds zoo veel belovenden Otto, de noodige kalmte te bewaren, zoo mag ik nu God prijzen dat ik ten einde toe een verhaal kon aanhooren en dikwijls uitlokken, dat een sombere verborgenheid aan 't licht heeft gebracht."

Oscar zeide niets; hij liet de oude dame even den tijd om zich van een merkbare ontroering te herstellen. Nu herneemt zij:

— „Jij Oscar herinnert je immers de geschiedenis van dien Otto?"

— „Ik meen ja tante: na den dood van zijn ouders liet

Digitized by Google

zijn familie hem te Groningen studeeren. Als ik wel heb studeerde hij slecht; maakte schulden...."

— „Neen, in den beginne heeft hij wel gewerkt; althans zijn propaedeutisch examen moet hij zelfs met den meesten lof gedaan hebben; maar schulden heeft hij gemaakt, dat is zeker. De familie had al spoedig veel verdriet van hem. Geheel en al gedemoraliseerd heeft men hem eerst, in de hoop dat hij zich beteren zou, bij een boer besteed."

— „Dat weet ik tante; toen hebt u hem later aan papa gerecommandeerd en is hij een blauwen maandag bij Financiën geweest. Om luiheid en allerlei andere redenen weggejaagd, nam hij dienst als koloniaal; moet te Harderwijk gevochten hebben; is daarna lang ziek geweest en toen naar de Ommerschans geëxpedieerd."

— „Juist, en nadat hij ontslagen werd, en mijnheer Alexander van Wall zoowel als mijnheer Burkselhuis in den Haag, en ik, nog al het mogelijke gedaan hadden om hem op een beter pad te brengen, zoo is hij, onmachtig om aan zijn verderfelijksten hartstocht het hoofd te bieden, hoe langer zoo ellendiger geworden...."

— „Ik weet het tante. — Is hij dood?"

— „Van morgen kreeg ik een klein briefje van Haverkist waarin hij mij meldt, dat de ongelukkige dezen nacht te vijf uren bezweken is. De goede Willem voegt er bij dat zijn laatste verstaanbare woord een zegenwensch was over allen die het goed met hem gemeend hadden, en ook over hen die zijn ongeluk bewerkten. Vindt je tante langdradig Oscar, omdat je alweer op je horloge ziet?"

— „Beste tante, ik doe het in gedachten. Maar 't is waar, ik ben zeer verlangend te hooren wat er is dat jufvrouw Rooze betreft."

— „Nog een oogenblik beste neef. Het mag onverstandig zijn geweest, maar toen ik den ganschen nacht wakker

Digitized by Google

lag met het tooneel van gisteren avond voor oogen, toen overviel mij de vrees dat ik evenals mijn beste papa eensklaps in een attaque zou kunnen blijven. Misschien door die vrees, of ook door mijn slapeloosheid, maar zeker mede door het denkbeeld gedreven dat het in geen geval kwaad zou zijn indien ik kort maar geregeld opschreef wat Otto mij openbaarde — dewijl mijns inziens zijn verklaring in rechtshanden behoort te wezen — zoo was ik al vroeg in de kleeren, en schreef de zaken op die mij nu nog versch in het geheugen liggen, en die de oude vrouw misschien al spoedig minder helder konden voor den geest staan."

Oscar van Breeland ziet zijn tante eerst een papier en daarna den schildpadden bril met de groote ronde glazen te voorschijn halen. Nadat zij den bril heeft opgezet, zegt zij:

— „Luister dan neef; op het papier moest ik zakelijk zijn."

Alsof zij niet goed zien kan, maar inderdaad om een opkomende aandoening te onderdrukken, houdt de oude dame het papier eerst op tamelijken afstand, en dan weer wat digter bij. Na een diepe ademhaling vangt nu mevrouw Van Riddervoorst — die van 't jaar 99 is — de lezing aan van haar met vaste hand en fraaie letter geschreven Memorie:

„Otto van Wall, de zoon van Dr. Udo van Wall en Geertruida Boogerstraatten, liet my den 11den December 1859 des avonds ten Negen Uure roepen. Ik vond hem in een betreurenswaardigen staat. Het deed my seer aan...."

— „Mag ik het lezen tante? Het kost u moeite."

— „Och, mijn goede moeder was óok zoo als zij iets voor moest lezen dat.... 't Is zoo'n beving van de lippen. Ja, als jij het doen wilt, ziedaar...."

Terwijl tante door de groote brilleglazen nu eens naar het plafond en dan weer naar den neef ziet, vervolgt Oscar snel en dikwijls binnensmonds als voor zich zelven:

Digitized by Google

„In een herbergje genaamd: De Vliegende Bot, lag hy en sprak woorden zonder samenhang; deselve waren in delirium tremens uitgebragt. Allengskens kende hy my en heeft my onsamenhangend de naavolgende verklaaringe gedaan: In den jaare 1842 was hy by extra verteeringe aan de Academie door eenen man die wel eens zaaken voor de Studenten deed, en die (herinnere ik my wel) Geert Hol- of Halmena was geheeten, op de Gedachte gebragt by eenen Geldschieter Gelden te leenen op Intereste. Deeze man heeft hem steeds meerdere Gelden geleend totdat hy eyndelyk in een diepen Schuld was geraakt. De man wiens naam Geert Hol- of Halmena was, raadde hem aan de Verschuldigde Gelden terugtegeeven, sullende anders de heer Lyning ...." Van Breeland houdt eensklaps stil.

— „Lees nu verder Oscar: Zullende anders de heer Lijning ...."

— „Is dat de oom van ....?"

— „Wij begrijpen het beiden: Lees nu!" En Oscar hervat:

„Sullende anders de heer Lyning hem zekerlyk door den Geregte doen vervolgen of doen arresteeren." — „Maar tante, dat kan toch de oom van ...."

— „Lees nu ten einde Oscar. Dit is de zaak; straks zullen we spreken."

De advocaat vermant zich en leest:

— „Tot den uyterste gedreven, heeft toen Otto van Wall aan zynen neef Marter, die te Mieriksma naby Groningen Ontvanger der belastingen was, eene Somme Gelds ter leen gevraagd, ten eynde den Geldschieter te kunnen voldoen. Marter had hem deselve echter geweygerd aangezien zyne middelen zulks niet verooreloofden. Genoemde Geert heeft — gewisselyk op last van den Geldschieter, ofschoon hy zeyde zonder desselfs medeweten — hem den voorslag gedaan: de Landsgelden uyt de Kasse van den Ontvanger Marter te Mieriksma te

Digitized by Google

nemen, opdat de heer Lyning voldaan en van Wall buyten de gyzeling zoude blyven. Op sekeren nacht toen van Wall by zynen neef Marter in een benedenkamertje logeerde, heeft hy, terwyl men sliep, zacht op zyn vengster hooren kloppen en wist wat het beteekenen moest. Opgestaan heeft hy zich in stilte naar de voordeur begeven, deselve opengemaakt en den genoemden Geert Hol- of Halmena binnengelaten. Tesamen naar het comptoir gegaan, heeft de vreemde de secretaire waarin de Landsgelden zich bevonden met eenen valschen Sleutel geopend, en eene waarde aan Banknooten en Geld daaruyt genomen die van Wall niet juste te bepalen wist, maar indien ik my niet bedriege op Drie duyzend Gulden schatte."

— „Tante! die naam Marter?" valt Oscar uit, alsof hem eensklaps iets van lang vervlogen tijd werd herinnerd.

— „Wil eerst ten einde lezen," antwoordt de dame: „misschien zal het mij opheldering besparen."

Oscar vervolgt:

„Naar de onderrigtinge van Geert Hol- of Halmena, heeft van Wall een paar kleine Banknooten in de lade van een comptoir-kastje, onder eenige papieren van den Ontvanger Marter, verborgen; vervolgens den vreemde weer ter deure uytgelaten, en nadat deselve met de Gelden vertrokken was, zich in alle stilte te bedde begeven. Slechts de Vreeze van gegyzeld te zullen worden had den jeugdigen student (wyl zyne famille hem Gelden voor zyne dépenses weygerde, en hy de belofte van genoemden Geert ontvangen had Twee honderd Guldens te zullen bekomen) tot deze daad aangespoord. Het was maar Landsgeld had men gezegd, en als hy later ryk werd misschien, zoude hy het aan de Staatskasse kunnen terugzenden, zooals meermalen geschiedde.

„Deze is de verklaaringe van Otto van Wall geweest,

Digitized by Google

(mede aangehoord door den Heere Willem Haverkist, student alhier) met de bede om ontferminge aan hen die hy ongelukkig maakte.

„Door my geschreven den 12den December 1859 te Utrecht.

„Dour. O. G. VAN RIDDERVOORST,

„geb. VAN BREELAND."

Het was natuurlijk dat Oscar na de laatste regelen van tantes geschrift te hebben gelezen, snel uitkwam met de woorden:

— „Tante, heeft hij niets meer van dien Lijning gezegd?"

— „Ja toch Oscar, terwijl hij een paar malen zoo wonderlijk sprak van een kind dat hij zocht, en dat hem zijn geluk zou hergeven, riep hij ten laatste met een stem die mij waarlijk nog huiveren doet: Ik heb hem weergezien die me ellendig maakte, te Mulderspeet, op De Runt."

— „Op De Runt!"

— „Ja Oscar, en hij sidderde bij die woorden. Haverkist moest toen op zijn verzoek uit een vuile portefeuille een briefje te voorschijn halen. Dat briefje, in verband met hetgeen ik reeds met jufvrouw Rooze sprak, alsook met Otto's herhaalde verzuchting „om zijn kind," gaf mij de zekerheid dat de arme man in een zonderlinge dwaling verkeerde, en meende dat onze kleine Emma het kind zou wezen eener schuldige liefde uit zijn studententijd.

„Zie Oscar, dit geschrift wordt dunkt mij ter bevestiging zijner woorden een niet onbelangrijk document; want, zoowel het schrijven van jufvrouw Rooze aan de eene zij, als de aanbeveling van den Mulderspeetschen burgemeester Le Village aan de andere zij van het papier, bewijzen dat de ongelukkige Otto werkelijk nog zeer onlangs — zie, 8 December 1859 — op De Runt is geweest, en dat diezelfde mijnheer Lijning, jufvrouw Roozes voogd, de woekeraar

Digitized by Google

is die hem in vroeger jaren door geld leenen ten val bracht."

Van Breeland tuurt nu eens op Anna's in der haast met potlood geschreven briefje, waarin hij aanstonds haar hand heeft herkend, en dan weder op Le Villages aanbeveling aan de andere zij van het papier, en een reeks van gedachten vliegt hem door 't brein.

— „Heeft Willem in die portefeuille ook iets gezien tante, dat naar een quitantie geleek? — Eenig schrift van dien Lijning, of van Geert Hol- of Halmena waarvan u sprak?"

— „Dat weet ik niet Oscar.... Of.... ja, 't zou moeten zijn een papiertje dat ik toevallig zag toen Willem naar dit schrift van jufvrouw Rooze zocht. Daarop stond alleen:

„Den Heer O. VAN WALL.

Op Dato met UEd. afgerekend tot slot van rekening:

UEd. Dw. Dr."

terwijl de handteekening, uit een tien- of twaalftal aaneengesloten schuinstaande streepjes bestaande, niet te lezen was."

— „En die datum?"

— „Ik zag er geen. 't Was een vreeselijk gesleten papier."

— „Tante, vergeef mij dat ik in strijd met mijn eerste voornemen, jufvrouw Rooze wensch te spreken aleer ik naar Gelderland ga. U zult dit toestemmen zoo ik hoop; ik moet haar beschermen tegen dien ellendigen voogd."

— „Ik heb er niets tegen. Mijn beste altijd bezadigde neef zal verstandig handelen, daar ben ik zeker van. Het was immers mede in jufvrouw Roozes belang dat ik je zelve deze mededeelingen wenschte te doen m'n vrind, en hoewel ik begrijp dat je gansche ziel aanstonds moest vervuld zijn met de wees wier toekomst door een slechten bloedverwant...."

Digitized by Google

— „Geen bloedverwant tante. Haar moeder was een freule Moreel; de vrouw van dien schurk bestaat haar slechts in den bloede. Neem mij niet kwalijk tante, dat ik u in de rede viel."

— „Ik wilde eigenlijk zeggen Oscar, dat er door hetgeen ik je meedeelde nóg eene zaak aan 't licht kwam die zeker in geen mindere mate onze belangstelling verdient. Hoe weinig dacht ik beste neef, wanneer ik je in den laatsten tijd over het onrecht hoorde spreken dat met de wet in handen zoo dikwijls gepleegd wordt, hoe weinig dacht ik toen dat ik aan het sterfbed van een ongelukkige zou staan om er de vreeselijke bevestiging dier waarheid te vernemen."

De zon die juist doorbrak teekende zeer heldere glanzen op de brilleglazen der oude dame.

— „Tante u bedoelt? Zou het mogelijk zijn?"

— „De geschiedenis van Marter, van den ontvanger die, zooals je hoorde, door Otto zelf met behulp van dien Geert werd bestolen, die treurige geschiedenis waarover altijd een sluier heeft gelegen en na zooveel jaren evenals de arme zwakke Marter zelf in het vergeetboek was geraakt, die geschiedenis is nu eensklaps tot volle klaarheid gekomen. Duidelijk is het nu gebleken: dat Marter werkelijk onschuldig was en dat hij alzoo vele vreeselijke maanden onschuldig in een gevangenis heeft doorgebracht."

Een glans van verheven triumf vermengd met de uitdrukking van afgrijzen was er op Van Breelands gelaat te lezen:

— „Vele maanden onschuldig tante! Ha! Ik bid u, verhaal er mij meer van."

De deur werd behoedzaam geopend:

— „O is u nog hier mevrouw?" zegt Jakob: „Daar is mijnheer Geereke van Uland mevrouw. Omdat ik niet zeker wist of u nog hier waart, heb ik mijnheer maar in de spreekkamer gelaten."

Digitized by Google

— „Zijn de dames in de achterkamer Jakob?"

— „Vraag wel ekskuus mevrouw."

— „Boven?"

— „Om u te dienen."

— „Verzoek mijnheer Geereke dan aanstonds in de huiskamer te gaan, en zeg boven aan jufvrouw Rooze, of zij zoo goed wil wezen even hier te komen omdat er iemand is die haar spreken moet. — Nietwaar neef?"

— „Juist tante!" — Oscar staat in gedachten verzonken.

— „Meent mevrouw de mooie dame met de bruine haren, of de blonde met den blan...."

— „Je zegt maar eenvoudig: jufvrouw Rooze Jakob. En, begrijp mij wel, wanneer je mijnheer Geereke in de huiskamer hebt gelaten, dan vraag je jufvrouw Rooze hier te willen komen omdat er iemand is die haar spreken moet."

— „Jawel, heel bestig mevrouw. — Zeggen wie d'r is?"

Oscar wisselt een snellen blik met zijn tante, en mevrouw zegt:

— „Nee Jakob, niet noodig."

Terwijl mevrouw Van Riddervoorst op Oscars vragen nog snel eenige nadere inlichtingen omtrent de treurige zaak en het lot van den Mierikmaschen ontvanger geeft, laat Jakob den baron Geereke in de huiskamer; gaat dan naar boven, en, na een tikken op de deur der logeerkamer, vraagt hij, of jufvrouw Rooze alsjeblief eens in de huiskamer zou willen komen, want dat er een heer was om haar te spreken.

Toen Jakob mijnheer Geereke in de huiskamer liet, toen heeft hij het al heel dom van zich zelven gevonden, dat hij eerst meende dat mevrouw met hier: 't salon zou bedoeld hebben. Mevrouw heeft — volgens Jakob — natuurlijk gedacht: als Jakob mijnheer Geereke in de huis-

Digitized by Google

kamer heeft gelaten, dan zal hij zeggen waar de bezoeker is dáar is hier, en zie, dus moet hij ook natuurlijk aan de jufvrouw vragen om in de huiskamer te komen. Mevrouw zelve had immers in 't salon een onderhoud met den jonker, en, Jakob heeft al klimmend een paar malen met zelfvoldoening aan zijn rechterbakkebaard geplozen — die precies zoo mager als de linker en pas een half jaar oud was.

Mevrouw Van Riddervoorst kon niet vermoeden dat haar huisknecht — ofschoon ze wel weet dat hij wat eigenwijs is — tot zulk een conclusie komen en daardoor haar logée aan een ontmoeting zou blootstellen waarvoor ze haar zoo gaarne heeft willen behoeden.

Belangstelling in het schoone meisje dat haar zelve met weinige woorden haar verhouding tot de familie Geereke had meegedeeld; de zucht misschien om háar die op den geliefden neef zulk een diepen indruk heeft gemaakt nog meer van nabij te leeren kennen; de wensch van professor Van der Kolk dat zij haar verblijf in Utrecht een paar dagen verlengen zou, dit alles heeft de gastvrije vrouw, in overleg met jufvrouw Marnix doen besluiten om, met terzijdestelling van het gerezen bezwaar waartegen men waken kon, de beide vriendinnen nog een drie vier dagen bij zich te houden, terwijl La Marnix intusschen op De Riethof teruggekeerd, nadere plannen kon beramen in 't belang van haar geliefde pupil.

Neen, mevrouw Van Riddervoorst die Anna eerst in 't salon wilde afwachten om haar te waarschuwen dat Geereke zich in de huiskamer bevindt, de goede dame kan niet vermoeden dat haar boodschap zoo geheel verkeerd wordt overgebracht.

— „Goed, ik zal komen," antwoordt Anna op het verzoek van den huisknecht. En dan tot Emma: „'t Zal pro-

Digitized by Google

fessor Van der Kolk zijn. Tot straks! We zullen het kort maken hoor!"

Toen Anna eenige oogenblikken later het kamerschut om, in de huiskamer trad, bleef zij eensklaps als roerloos staan, want het was haar alsof een ijzeren vuist haar tegen de borst stiet.

Daar stond hij de man wiens achting en vriendschap zij op zulk een hoogen prijs stelt, doch dien ze nu aanstaart alsof hij haar vijand is.

Ofschoon in den aanvang hevig ontsteld, begrijpt zij echter terstond dat een misverstand haar met den baron te zamen bracht, want, het is niet mogelijk dat een man als hij haar zou te spreken vragen zonder zich althans bij haar te laten aandienen. — Tevens beseffend dat het kinderachtig en onbeleefd zou wezen wanneer zij zich zonder een enkel woord te spreken verwijderde, vermant ze zich en zegt:

— „Het zal mevrouw Van Riddervoorst zeker veel genoegen doen u te zien mijnheer Geereke. Gisteren avond vernam ik van mevrouw dat u in de stad werd verwacht."

Toen Geereke zich straks deed aandienen, in stee van aanstonds naar binnen te gaan zooals hij gewoon was, had hij jufvrouw Rooze daardoor de gelegenheid willen geven om zich vóor zijn komst te verwijderen indien ze zich in 't gezelschap van haar gastvrouw bevinden mocht.

In de huiskamer gelaten en er niemand vindende, heeft hij het allerminst verwacht háar het eerst te zullen zien binnentreden. De indruk van Anna's onverwachte komst staat mede een oogenblik op Geerekes gelaat te lezen:

— „'t Is zeker een merkwaardige samenloop van omstandigheden jufvrouw Rooze, die ons in de huiskamer van mijn brave oude vriendin te zamen brengt," zegt hij zich herstellend: „Ik dacht dezen morgen nog in 't voorbijrijden

Digitized by Google

van De Runt, dat u dáar waart, en het allerminst dat u de logée van mevrouw Van Riddervoorst zoudt zijn. Men zeide mij dat uw gezondheid.... Is u beter als ik vragen mag?"

De baron had dus reeds van haar gehoord. Vermoedelijk in het hotel.

— „Ja, ik ben beter mijnheer Geereke. Is uw familie.... is mevrouw...."

Anna gaat niet voort. Ware de overste Bel present geweest, hij zou gezegd hebben: dat heb je van die banaliteiten.

— „Nee jufvrouw Rooze, bij ons is niet alles...."

De baron die, met de tafel tusschen beiden, nog tegenover het schoone meisje staat, en haar niet tot plaats nemen heeft uitgenoodigd omdat hij terecht begrijpt dat zij zich zonder het te willen in zijn gezelschap bevindt, de baron eindigt den volzin niet; wendt den blik naar buiten, en zijn kiesch gevoel strijdt geweldig met zijn innige liefde voor den eenigen zoon. — Immers, kalm houden heeft professor Loncq gezegd; en, toen de koorts zich verhief toen had Ernst als waanzinnig geroepen: „Wanneer zij niet hier komt, dan wil ik er heen." Later uitbarstend in schreien heeft hij alweder geijld, dat hij anders sterven moest omdat mama hem met een spijker op het hoofd tikte, en altijd al harder en harder.

In dien toestand heeft de baron zijn jongen verlaten, verlaten met de bee der vreeselijk angstige moeder, dat hij jufvrouw Rooze om Godswil bewegen zou mede te komen, al was het dat zij zich slechts even aan den armen armen zieke vertoonde.

En bij zich zelven besloten om de oude helderdenkende vriendin eerst te raadplegen, hopende dat zij in 't eind op de haar eigene kiesche wijze aan jufvrouw Rooze een

Digitized by Google

voorstel zou willen doen, is de baron in allerijl naar de Maliebaan gereden.

In tweestrijd met zich zelven blijft Geereke nu nog een oogenblik naar buiten staren en dringt met geweld een traan weg die hem opwelde in het mannelijk oog.

— „Is mevrouw Geereke zoo ernstig ongesteld mijnheer?" vraagt Anna zacht.

Nu ziet hij haar aan; en in haar schoone oogen leest hij een ongeveinsde belangstelling:

— „Zij niet jufvrouw Rooze. Mijn zoon is ziek. — Wij vreezen ernstig ziek."

— Ernstig ziek! Anna verbleekt, en denkt: Dus heeft oom Lijning waarheid gesproken.

— „Tot eergisteren maakten wij ons niet bezorgd, ofschoon hij niet vroolijk was; maar de reis schijnt hem nadeelig te zijn geweest."

— Tot voor eergisteren heeft de familie zich niet bezorgd gemaakt, dus: oom Lijning heeft toch onwaarheid gesproken.

— „Het doet mij zeer leed te hooren dat de jonker ziek is mijnheer. Gelukkig dat u hier zulke knappe mannen kunt spreken."

— „Zeker jufvrouw Rooze!"

De laatste woorden hebben Anna inwendig doen beven. Niets bijzonders heeft hij gezegd, maar 't was haar toch alsof zij het verwijt hoorde: Zeker, anderen zullen hem herstellen, maar gij, gij zijt oorzaak dat hij ziek werd.

Anna hoorde dit verwijt, en het was de weerklank van anderer oordeel in haar eigen borst. Maar, de baron heeft het niet bedoeld. Hij was immers verstandiger dan zijn Kunira; hij heeft Anna voor zijn jongen tot vrouw begeerd met waarachtige vaderliefde, maar, dat zij zijn kind niet begeerde, hoe kon het haar ten verwijt zijn!

Digitized by Google

— „Jufvrouw Rooze," herneemt de baron nu hij Anna bewogen den blik ziet neerslaan: „toen ik dezen morgen met mijn familie in Utrecht kwam, toen wist ik niet dat u in de stad waart, ik heb het u reeds gezegd; U hier eensklaps voor mij te zien het trof mij zeer, maar — ik dank er God voor."

— „Mijnheer Geereke...."

— „Vergeef mij indien uw verplichtend blijven en de hernieuwing van een vroeger ontvangen indruk mij stouter maken dan ik gedacht had te zullen zijn. Neen, vrees toch niet dat ik uw gevoel zal kwetsen. Ik eerbiedig uw besluit, al zeg ik u dat het mij zeer zeer smartelijk heeft getroffen. — Het mocht niet zoo wezen. Uw hart behoort misschien een ander en...."

— „Ik bid u mijnheer...."

— „Jufvrouw Rooze, zoo ik woorden spreek die u niet van mij verwacht, en snaren aanroer die u pijnlijk treffen, bedenk dan dat ik door een mededeeling betreffende den toestand van mijn kind diep werd verslagen...."

Weer ziet de baron naar buiten. — O God het geldt zijn eenigen jongen!

— „U waart zoo vriendelijk voor mij mijnheer Geereke, en ik moest wel ongevoelig zijn als ik niet deelde in uwe smart. Maar is de toestand van den jonker dan zoo ernstig? Gevaarlijk toch niet?"

Slechts weinige oogenblikken later weet Anna alles. Haar open oog, haar gansche persoon hebben den baron tot spreken gedrongen.

— „Jufvrouw Rooze, als mijn kind nu rust en kalmte behoeft," besluit Geereke, „en een onstuimig verlangen om u slechts even te zien, hem met een onrust vervult die misschien zijn leven in gevaar brengt, zou de bede van een angstige moeder dan geen weerklank bij u vinden als zij

Digitized by Google

u vraagt: och kom hem een enkelen keer bezoeken, als een zuster van barmhartigheid."

Eenige oogenblikken blijft het stil:

— „Maar.... zou.... mevrouw Geereke...." zegt Anna ten laatste aarzelend — want de woorden van den praatzieken tuinman in de diligence vergeet zij niet: „zal waarlijk mevrouw Geereke niet bevreesd zijn dat...."

— „Ik zou mij zeer bedriegen jufvrouw Rooze, zoo de moeder u niet des noods op hare knieën de bee kwam herhalen, wanneer ik met een weigering tot haar terug keeren moest."

— „Maar.... zal mijn komst uw zoon niet misleiden mijnheer Geereke, wanneer later...."

— „Ik versta u, maar als zijn vader u zulk een liefdedienst komt vragen, vertrouw dan ook dat hij zal waken voor de vrijheid van uw hart. God weet het hoe ik u zou hebben liefgehad als de leidsvrouw voor mijn goeden jongen, maar nu — als hij u maar éens heeft gezien, dat zal hem rust geven. Wanneer hij hersteld zal zijn dan zullen wij hem zoeken te troosten, en hij zal uw besluit leeren eerbiedigen, om later zoo wij hopen een meisje te vinden dat hem uw gemis...." De baron wendde zich weer af; hij, de flinke man had het bitter te kwaad; en, op een zachten maar toch eenigszins ontstemden toon voegt hij er bij:

— „Ons kind heeft zijn gebreken; hij is niet wat zijn vader zoo vurig had gewenscht, maar jufvrouw Rooze, als hem iets tot eer kon verstrekken dan is het zeker de liefde die hij voor ú had opgevat."

Mevrouw Van Riddervoorst kwam haastig binnen.

Zij vindt haar vermoeden bevestigd.

Na den baron te hebben verwelkomd zegt zij tot Anna:

— „Er heeft een vergissing plaats gehad. Wij wachtten u in 't salon. Er is iemand die u wenscht te spreken." En

Digitized by Google

zachter: „dezelfde die op uw verzoek de verdediging der beschuldigde zal op zich nemen."

Onbekend met het gesprek dat er reeds tusschen den baron en haar schoone logée heeft plaats gehad; in de hoop zelfs dat Anna pas even vóor haar in de kamer is geweest, geeft mevrouw Van Riddervoorst haar bij de laatste woorden een wenk, die door het meisje wordt verstaan en waarvan ze gretig zal gebruik maken:

— „Mijnheer Geereke," zegt ze snel, „wat mij door ú gevraagd werd weiger ik niet; zoo noodig reken op mij." En, met een ligte neiging verlaat zij haastig de kamer.

In den breeden marmeren gang gekomen, drukt Anna zich de beide handen voor de oogen:

— Vrijheid! vrijheid voor haar hart? — Die brave edelman zal er voor waken! O! — En Emma heeft nog dezen morgen over „haar Oscar" gedweept, en bedriegt Anna zich niet dan is het Oscar die haar ginder wacht. O die vrijheid, die vrijheid van het hart! Terug! — Zij mag, zij wil hem niet meer ontmoeten; de kracht kon te kort schieten. Immers zij heeft dien jonker lief, liever dan zich zelve. — Hoe! hem beminnen. Neen zij bemint hem niet. Neen! Welnu dan, wáarom zou ze hem niet te woord staan! Ginder wacht hij, en hij moet haar spreken — over de zaak der arme Hanneke. Voorwaarts! Goddank, nu is zij weer sterk. Voorwaarts!

Digitized by Google

TWEEDE HOOFDSTUK.

— „En in weerwil van dit alles mijnheer Van Breeland, verzoek ik u nogmaals dringend mijn arme tante te sparen en af te zien van stappen tegen oom Lijning in mijn belang; stappen die voor tante misschien de noodlottigste gevolgen konden hebben."

— „Jufvrouw Anna, dus vertrouwt u mij niet. — O, vergeef me, maar terwijl ik u zeide dat ik den naam van dien man alleen reeds dáarom zou sparen omdat hij uw oom is; dat ik niet dan in overleg met professor Van der Kolk in 't belang van uw tante dacht te handelen; wanneer ik er nog bijvoeg stellig te gelooven dat de invloed van dien man uw tante in zulk een droevigen toestand bracht; indien ik u plechtig verzeker dat de zaak, die ik u met goedvinden van mijn tante Van Riddervoorst meedeelde, niet meer vervolgbaar is, daar zij reeds verjaarde volgens de wet; en eindelijk dat uw oom toch nimmer om deze zaak, al ware zij niet verjaard, zou kunnen vervolgd worden; wanneer ik u dit alles als waarheid...."

— „O, ga zoo niet voort mijnheer Van Breeland, immers zeer zeker vertrouw ik u, maar...."

— „'t Was slechts bezorgdheid voor de uwen die u zoo spreken deed, is het niet? — En ook een verzet tegen

Digitized by Google

de waarheid en het recht — nichtje Anna, maar uit liefde, ik weet het."

— „Spaar mij jonker, mijn hoofd is nog zwak. Doe wat de goede God u zal ingeven, maar bedenk dat de oneer mijner familie de mijne wordt, en dat ik u niets anders heb gevraagd dan de beschermer van de ongelukkige Hanneke te zijn."

— Hemel wat is zij schoon! Wat tintelen die oogen van een edelaardig vuur!

Oscar ziet haar aan. Er ligt verrukking in zijn blik.

Anna slaat de oogen neer. Dat was dezelfde uitdrukking van dat mannelijk schoon gelaat als op dien morgen toen zij hem in den spoorwagen voor het eerst heeft ontmoet, en óok de oogen voor hem had neergeslagen.

En dit oogenblik is den jongen Van Breeland te machtig. Hij had haar niet weder moeten zien indien hij getrouw aan zijn besluit had willen blijven. De redeneering zal schipbreuk lijden op die granietklip der reinste liefde. Onwetend heeft Anna door haar terughoudendheid, zoo gisteren als heden, zijn hartstocht te sterker geprikkeld.

Zij hier, in 't salon van zijne tante; in de woning van haar uit wier mond hij zoo onverwachts den lof van dat beminde wezen heeft vernomen; in de woning van haar die reeds stilzwijgend heeft gezegd dat zijn keuze een goede was; die op geen anderen hinderpaal heeft gedoeld dan op de tegenkanting zijner ouders.... Maar, als tante vóor hem is, wie zal dan tegen hem zijn! Dat meisje bemint hem; ja hij leest het in haar ontwijkenden blik; hij weet, hij gevoelt het, en....

— „Anna, dierbare Anna," valt hij uit terwijl hij haar ijlings nadert en met beide handen haar ijskoud handje vat: „Waarom langer onwaarheid gehuicheld? Engelachtig meisje, weet en gevoel je dan niet dat ik je liever heb dan

Digitized by Google

mijn leven, dat ik je beschermer, levenslang je vriend en beschermer wil zijn? Anna, dierbare Anna, zeg, heb ik mij bedrogen.... Anna....?"

Een zachte gil treft eensklaps het oor der gelieven.

Men had het niet bemerkt dat een blond gelokt hoofdje om den hoek der kamerdeur even naar binnen had gezien. Anna had wel aan Emma gedacht in die laatste oogenblikken toen zij reeds haar hand terugtrok uit de handen van den beminden vriend, maar, vermoedt heeft ze niet dat zij zóo nabij was.

— Waar blijft Anna? heeft de blonde gedacht toen er nauwelijks tien minuten sedert Anna's vertrek waren voorbijgegaan: Zou professor haar zóo lang aan den praat houden?

— „Julie, is de professor er nog?" heeft zij aan de kamenier gevraagd die juist den toilet-flacon vulde.

— „Ik geloof niet dat er een professor is freule," heeft Julie gezegd. — Julie was zoo gewoon aan dat freule door de dames Van Breeland die af en toe bij mevrouw logeerden.

— „Wie is er dan om jufvrouw Rooze te spreken?"

— „Dat zou ik u niet durven zeggen. Ik meen wel te weten dat mijnheer de advocaat, de jonker er is, maar spreken daar heb ik niets van gehoord."

— „Mijnheer Van.... Breeland?"

— „Jawel freule; de neef van mevrouw."

— „Kwam die om jufvrouw.... Rooze te.... Dat geloof ik niet Julie. Mijnheer Van Breeland is uit de stad."

— „Ik herhaal u freule, dat ik er niets zekers van weet. — Hebt u hoofdpijn freule?"

— „Waarom....?"

— „Mij dunkt dat u wat bleek ziet. Wilt u de eau de Cologne freule?"

Digitized by Google

— „Nee, ik ben wél. — Heel wél.... Maar...."

— „Zoekt u iets?"

— „Ja.... mijn zakdoek. Ik weet niet.... waar? O ja, beneden...."

— „Zal ik even.... freule?"

— „Nee, ik weet precies waar ie ligt...." En, zoo was Emma in een oogwenk de deur uit en al spoedig beneden in het marmeren voorhuis.

Een valiesje dat aan den voet van den parapluie-standaard, juist naast de deur van het salon lag, heeft aanstonds Emma's opmerkzaamheid tot zich getrokken. Dat moet van hem wezen. — Ja zie, op dat koperen plaatje daar staan zijn initialen: O. v. B. — Hij is dus werkelijk hier. — Waarschijnlijk in de huiskamer.

— Neen, hoor, daar klinken stemmen binnen het vertrek waarvoor ze een oogenblik toefde. — Maar zij herkent ze niet. Nogtans eer ze het zelve wist was de zaaldeur door haar geopend. — Ze heeft er niet aan gedacht dat ze onbescheiden was. — Een onverklaarbaar angstig gevoel deed haar handelen. Vroeger heeft ze bij zich zelve gezegd: Als Anna en Oscar samen zijn dan spreken ze over die rechtzaak, dat is zeker. Maar, zij zou dan toch even heel vluchtig kunnen binnengaan om naar den zakdoek te zien — die er echter niet wezen kan. Nú evenwel handelt ze zonder aan een voorwendsel te denken, slechts gedreven door dat wonderbaar gevoel 't welk haar zoo telkens in de borst steekt.

Een zachte kreet is er vernomen.

Gelijk aan het blanke marmer staat Emma daar in het voorhuis. De woorden „Anna, dierbare Anna," hebben haar in 't oor geklonken en het hart doorboord. O groote God, alles, alles is leugen, leugen bedrog en huichelarij in de wereld! — Dit is de tweede maal dat zij die beiden ver-

Digitized by Google

rast; nú met de handen inéen. — Uit te spreken is het niet wat haar in een enkele seconde door het geschokte brein gaat.

— Hij bemint haar niet. — Anna is een huichelaarster! — Niemand, niemand op de wereld is er die haar waarachtig liefheeft. — Neer te smakken op het koude marmer dat zou ze willen. O was die ellendige, die arme man slechts haar vader geweest, dan had zij althans een enkele maal een blik van onverdachte liefde kunnen opvangen!

— „Freule, freule, wat is er? Wat deert u?" vraagt Julie, die een oogenblik na Emma beneden gekomen, aanstonds aan haar zijde is, terwijl de hevig geschokte tegen het marmer leunt.

— „Niets, niets. Gestooten, 't is niets."

— „Maar u beeft zoo. Kom freule, leun maar op mijn arm, dan zal ik u in de mangelkamer brengen. De pijn zou u flauw doen worden; kom maar freule, kom!"

— „Emma, beste Emma, wat is er?" fluistert eensklaps van ter zij een stem die Emma immer zoo welluidend in de ooren klonk doch die haar thans met een onuitsprekelijken weerzin vervult.

Daar staat Anna aan haar zij! En die andere.... hij staat daar ginds op den dorpel dier zaal.... als in een nevel.

Toen de goede Marnix gisteren morgen ondanks zich zelve een vreeselijken argwaan bij haar heeft opgewekt, toen hebben Emma's blauwe oogen dien argwaan weerkaatst, en was haar blik voor de trouwe nog zwakke vriendin als een bliksemstraal geweest die haar voor een wijle het zelfbewustzijn deed verliezen. Doch in tranen was die vuurgloed gebluscht zonder der vriendschap een haar te zengen.

Nu siddert Anna. — Emma's oogen zien haar aan alsof ze van steen, alsof ze van ijs waren. Die blik werpt een

Digitized by Google

muur van marmer tusschen haar beiden. — Raak mij niet aan! Ik veracht je, huichelares die met de eeden der vriendschap speelt! — Dat alles moet die blik der „trouwelooze" doen verstaan. En geloof niet dat die ijskoude blik nu nog het gevolg is alleen van dat eensklaps voor goed ontwaken uit de zalige droomen van haar altijd zoo angstig naar liefde dorstend hart. De begoocheling was immers reeds voorbij toen zij uit den mond van dien jongeling — daarginder in den nevel — den jongeling die toch het vroolijke knaapje der kinderjaren niet meer was, dat eerst zoo wreede „dierbare Anna" heeft vernomen. Neen, van dat oogenblik af heeft zij beseft dat haar liefde voor hém in waarheid een dwaze droom moest heeten, maar tevens, dat haar liefde voor die vriendin een werkelijkheid is geweest. Van Anna's liefde heeft zij de zekerheid gehad, en dáarom, dáarom haat ze haar nu.

Ach, wat deert het Emma in dit vreeselijk oogenblik dat hij een andere bemint; had ze niet haar Anna, haar eenige verloren!

O die getrouwe!.... Gisteren, heden nog heeft ze gehuicheld en gezegd: Als God het wil dan zult ge samen gelukkig worden; en, in hetzelfde oogenblik snelt ze reeds heen om haar hand te leggen in de zijne, en te luisteren naar de „vleitaal van zijn ontrouw hart."

Emma's blik was snel geworpen. Maar nu, ginds staat hij, en 't is alsof hij nader wil komen. — Zal hij bemerken wat Emma lijdt? — De aangeboren kieschheid van het jonkvrouwelijk gemoed zegt neen!

— „Voorzichtig. Ik heb mij bezeerd. Raak mijn hand niet aan!" klinkt Emma's antwoord op de pas gedane vraag der vriendin. En terwijl ze zich ijlings omwendt fluistert ze snel, slechts voor Anna verstaanbaar:

— „Nu is 't genoeg. Ik veracht en ik haat je!"

Digitized by Google

Wel schemert het Anna en krijgt ze weer van die donkere vlokjes voor de oogen, maar Goddank zij is sterker dan den vorigen dag. Zij beseft dat het boven alles haar plicht is om nu te zwijgen, en door kalmte den indruk te verzwakken die het onverwachte voorval — in verband met het gebeurde in het hotel — op den jongen Van Breeland kan gemaakt hebben.

Anna werpt haar lokken ter zij.

Ginds in 't salon zal zij nog een oogenblik met den jonker toeven.

Daar zal ze hem zeggen dat zij zijn liefde niet beantwoorden kan.

En — daar zal zij hem misschien van verre, zeer van verre, meteen een blik doen slaan in Emma's hart: in het hart der verloren vriendin die Anna haat, die Anna veracht!

Nog dienzelfden namiddag bevindt Anna Rooze zich in de ziekenkamer van Ernst Geereke van Uland. 't Is al schemerdonker. Misschien heeft dat halve licht der beangste moeder den moed gegeven om de veelbesproken Anna, die, zooals zij gelooft, nu de redster van haar kind zal worden, met zulk een warmte welkom te heeten.

Ernst ligt te bed. Sinds Geerekes bezoek bij mevrouw Van Riddervoorst is de koorts veel heviger geworden. De arme moeder heeft, op het doorgaans heftig en vragend ijlen van haar aangebeden kind, hem gedurig tot kalmte vermaand en haar wedervraag herhaald: of Ernst zijn lieve mama dan niet bij zich had; om echter gedurig ook schier fluisterend er bij te voegen:

— „Nee Ernst, nee engel, zij is er niet, maar zij zal wel komen. Wees toch kalm mijn jongen. Ja zij zal hier komen, zeker!"

En nú, zij was er de zuster van barmhartigheid.

Digitized by Google

Met van koortsgloed glanzende oogen heeft Ernst haar aangezien, en — of het een wonder of een natuurlijk gevolg van bevredigd verlangen was — toen, toen is hij eensklaps heel rustig en kalm geworden.

— „Goed.... goed....!" heeft hij zacht half ijlende gefluisterd: „De japon zat aan den wortel in de larikslaan vast, maar ik kon ze wel loskrijgen. — Om u te dienen, zóo, nu is het goed. Merci." — En de oogleden zijn digtgevallen, en gedurig heeft hij dat laatste woord herhaald. En — Anna voelde zich de hand vatten — 't was een stil schreiende moeder die ze teederlijk drukte.

Neen, men wil nog geen licht in de ziekenkamer, want nu slaapt hij. Ja, hoor, de ademhaling is vrij geregeld. De koorts is geheel of bijna geweken.

Geereke zit voor het raam en staart in de grauwe avondlucht.

Kunira zit voor het ledekant waarin haar kleinood ligt, en, starend naar de onbestemde donkere plek die zijn schoon gelaat met de zwarte krulharen op het kussen teekent, dringt ze de vraag die telkens bij haar opkomt met afgrijzen weg, want.... Nee, nee! dit ziekbed kan geen sterfbed worden: Immers daar ginder zit zij de reddende engel. Ja, haar jongen zal herstellen — spoedig, heel spoedig herstellen, en gelukkig worden er bij!

En Anna zit in een lagen voltaire met het rijkgelokte hoofd voorover, en haar handen heeft ze gevouwen.

't Is stil, doodstil in de kamer; slechts de torenklokken breken gedurig, zelfs met haar klikken, de stilte af.

Niemand ziet het dat de tranen Anna over de wangen rollen:

In den middag is Oscar nadat hij door haar werd afgewezen, zwijgend vertrokken. Hij zou voor Hanneke zijn best doen, en voor jufvrouw Rooze wat hij zich had voorgenomen.

Digitized by Google

Emma is „met zware hoofdpijn" naar bed gegaan. Op Anna's vragen heeft zij niet of ternauwernood geantwoord. Slechts toen de trouwe vriendin haar ernstig smeekte: „Emma, veroordeel mij niet!" toen heeft zij gezegd: „Dat is niet noodig, jij zult het je zelve doen." Daarna is het arme kind in een voor haar zoo weldadig schreien losgebarsten, maar, ofschoon die tranen lucht gaven aan de toegeschroefde borst, de vaste overtuiging was haar niet te ontnemen dat niemand, niemand haar meer liefhad op de wereld. Ja, nu eerst had ze gemeend die trouw der vriendin te kennen: Uit de zalige herinnering aan een dierbaar ouderpaar heeft ze haar gevoelloos in de kilste werkelijkheid kunnen storten; de liefde van dien knaap had ze haar ontrukt, en vriendschap kon ze veinzen in hetzelfde uur dat ze haar schaamteloos bedroog. Zou er nog twijfel bestaan? Heeft zij niet zelve dien jonker gehoord, en Anna's hand zien rusten in de zijne? „Nee Anna, nee, dat is geen misverstand, dat is geen schijn die bedroog, dat is wáarheid! bittere waarheid!"

En vóor dat Anna naar den zieke reed heeft ze nog gefluisterd:

— „Als mijn woord geen vertrouwen meer wekt, dán Emma, mag de tijd spreken en leeren wie ik heb liefgehad."

't Is nu stil, zeer stil in de ziekenkamer.

Slechts het theewater dat van de kook raakt, zingt van tijd tot tijd recht klagend het klokgetjingel na.

Niemand ziet de tranen die Anna over de wangen rollen.

Geen sterfelijk wezen hoort de beden der moeder.

En Geereke blijft staren in de lucht die al donkerder wordt.

— Mijn offer, wat zal het baten! peinst Anna: Oscar heeft Emma niet lief. — Maar later? Als hij haar nader kennen leert...? En — als ik deze mijn hand had geschonken, dan...?

Digitized by Google

— Ja, mijn Ernst, mijn lieve kind zal spoedig, heel spoedig beter zijn! denkt de moeder starend naar de donkere plek op het kussen: Misschien was de hevige koorts de crisis der ongesteldheid die het gevolg was van zijn liefde voor dat meisje. — En nú is zij hier! — O hemelsche Vader, ik dank U! Hebt Gij mij willen leeren dat ik nederig moet zijn van harte? O Vader, ik dank U! — Hij zal gelukkig worden. Uw wil is wijsheid. Amen!

— En als dat pand ons eens van 't hart werd geëischt....? peinst de baron en staart nog altijd in de donkere lucht: Wanneer dat leven eens werd afgesneden....? Dood is dood! zeggen sommige wijzen met verpletterende overtuiging. — Maar neen! Als daar een kind ziek ligt en het vaderhart bonst, dan zegt zelfs de denker: Groote God, wij staan voor het raadsel: Of er licht of duisternis zal wezen aan gene zij van het graf? En als er geen zekerheid, geen bewijs voor de duisternis is, o God, dán hecht de mensch zich vast aan wat sterkte en moed geeft en troost in het leven, en zegt: daar zal licht zijn aan gene zij; een wereld, een voortgaan, een volmaking!

Zie, ginder in het grauwe zwerk daar glinstert een heldere ster. Het is de avondster.

— 't Is ook de morgenster! zucht de vader in stilte: één der vele woningen misschien waarvan die groote geloofsheld sprak. — Maar oneindige Schepper, mijn kind heb ik zoo lief. O, mocht het hier nog leven....! doch, Uw wil geschiede!

En de domklok riep dat de korte dag ten einde spoedde.

En binnen de kamer zong het theewater zijn laatsten melancholischen zang.

Digitized by Google

DERDE HOOFDSTUK.

De tijd, tot hiertoe genoegzaam op den voet gevolgd, is bijna elf weken vooruitgesneld.

Gelijk het laatst van November soms nog van verre een hand reikt aan den vervlogen zomer, zoo legt een zachte dag van den vroegen Maart wel eens de vingertoppen op den schouder der schuchter naderende lente. En 't is de tweede dag der lentemaand. Gisteren en van nacht heeft het geregend. Het Arnhemsche marktplein toont nog de plassen hier en ginder, maar de zon maakt er mooie glanzende spiegeltjes van, en — de buitenlui zijn niet bang voor een klein beetje nat aan de voeten.

't Is Vrijdag.

De zesde dag der week wordt er markt, groote markt in de hoofdstad van Gelderland gehouden.

Arnhem is het Arnhem van vroeger niet meer.

— „Nee 't lijkt er niet naar," zegt een gezeten burger van vijftig jaar tot een zeer dik heertje waarmee hij door het drukke marktgewoel drentelt: „nee, toen ik jong was bij voorbeeld, toen hadt je hier op de mart een ouderwetsch stadhuis met zoo'n uitstek er aan, zeer interessant. Maar tegenwoordig wordt al wat antiek is maar afgebroken. Ik zeg ze moesten de dingen bij het oude laten. Ik verzeker je dat onze voorvaders niet gek waren. Wat was alles hecht en solide."

Digitized by Google

— „Ja fameus," antwoordt het dikke heertje.

— „Tegenwoordig zijn het kaartenhuisjes die ze bouwen! Onze kleinkinderen zullen onder het puin begraven worden."

— „Dat zou niet pleizierig zijn."

— „Nee dat zal waar wezen; maar 't loopt er op uit. Weet je wat ik zeg menheer: al die nieuwe fratsen en tegennatuurlijkheden dat is de ondergang van je land. Weet je wat tegenwoordig de leus is? Niet? — Ligt en digt."

— „Ja dat is wel waar, ligt en digt."

— „En weet je wáar alles uit voortspruit menheer?"

— „Ja uitte...."

— „Uit de verkrachting van Gods woord menheer."

— „Och-kom.... zou u meenen....?"

— „Als daar staat: Gij zult den Heere uw God niet verzoeken, dan gaat het menschdom assurantie-maatschappijen en levensverzekeringen oprichten; dan gaat het gezag zijn palen te buiten en dwingt het schepsel op te staan tegen God, en zich bij voorbeeld te laten inenten. U schijnt Gode ook méer te hebben gehoorzaamd dan de menschen."

— „Dat is te zeggen," antwoordt mijnheer Romslikker: „ik heb drie witte vlakjes op mijn linker-bovenarm, maar in weerwil daarvan kreeg ik, toen ik in November bij tante Dorsten kwam logeeren, den dag na mijn aankomst een kwaadaardige kinderziekte zoodat ik weinig profiteeren kon, en de menschen mij nu haast niet herkennen."

— „Maar de Heer die je bezocht kende je tóch wel menheer, aldat je je dan als kind de pest in je bloed hadt laten doen. Nee menheer, spreek van geluk: God heeft zich aan je geopenbaard; maar beklaag ze de duizenden die blijven rondloopen met dat gift in het bloed en waarvan geschreven staat: Ik zal de zonden der vaderen bezoeken aan de kinderen tot in het derde en vierde geslacht. Te-

Digitized by Google

ring hier, tering dáar menheer Romslikker. Cholera, ziekelijk menschdom! — Wat doet de boter moeder?"

— „Vieftien stuuvers."

— „Dat was in vroegere jaren 'en kwartje; hoogstens 'en schelling! Daar heeft die afschuwelijke tabak de schuld van menheer."

— „Och-kom."

— „Ja mijnheer! Daar aan gene zij van de rivier," en de burger wees in de richting der nog gespaarde oude „Sabelsche poort": „Daar, in het land Gosen, wát denkje dat ze daar verbouwen? Koren denkje, of anders voedsel voor het vee? Nee menheer: tabak! nicotine! Het schreit ten hemel! Maar die nicotine zal het vaderland ten gronde richten; de edelste sappen worden verpest en de zedeloosheid zet zich op den troon."

— „Ei zoo, is het dáar het land Gosen? Ei, ik dacht dat aan de overzij van den Rijn de Betuwe lag. Gosen is zeker een onderdeel.... een...."

De burger trok den mond tot een meelijdenden glimlach:

— „Zedeloosheid! Ja!" herneemt hij, maar dan, dan wordt hij zoodanig door een groote mand met pardijsappels uit de zedelooze Betuw aangetrokken, dat hij een ander betoog gaat leveren, en aan het „moedertje" verzekert dat haar pardijs-appels niet de helft zoo groot zijn als in vroegere jaren en de slechtste van de heele markt; om te besluiten met de bewering, dat hij geen derde geeft van 't geen het moedertje er voor vraagt, ofschoon in 't eind de volle eisch — min een kwartje — door hem betaald wordt.

Intusschen genoot mijnheer Romslikker, die inderdaad vreeselijk van de pokken geteisterd was, met volle teugen de aangename indrukken van de „groote Arnhemsche markt." 't Is de eerste markt die hij sedert zijn herstelling eens bezoeken kan, want, toen hij geheel beter was en weer

Digitized by Google

mocht uitgaan, toen had neef Carel Dorsten de pokken gekregen, en heeft Romslikker bereidwillig de rol van zieke voor die van ziekenoppasser verwisseld.

Tantes buurman, de kruidenier Zoutebroek — een „hupsch mensch van een strenge richting" — had zich nu gaarne belast om den neef die voor zijn pleizier was komen logeeren, eindelijk eens de stad te laten zien, en Romslikker vindt het hier inderdaad een aardige drukte. Op zoo'n markt zag je van alles, ja van alles.

Aan de zij van het „gouverneurshuis," met den rug naar de vele herbergen en kleine logementen, staan, naast elkaar op een lange rij, de menigte ontspannen karren met haar witte huiven, en tusschen of op de karboomen zitten de Veluwsche of Betuwsche boeren en boerinnen met de waren die ze ter markt brachten. Overal staan kraampjes, overal zijn er uitstallingen. Groenten, appels, aardappelen, sitschen, Neurenberger waren, eieren, boter, kippen, duiven, kaas, potten, pannen, bloemen, ijzerwaren, alles vindt er zijn vaste plaats, en vormt een zoo vroolijk en bont geheel, dat zelfs de zon er pleizier in heeft en een hoogeren tint er aan schenkt.

— „Wat ruurt Joostje z'n snavel weer!" zegt een knappe dienstmeid, met een groote klepmand aan den arm.

— „Loa's heuren!" zegt de kameraad die mede voor haar mevrouw komt „markten." — En te midden van een steeds aanwassend groepje, luisteren de dienstmeisjes naar 't geen klein Joostje vertelt, het oude kleine Joostje die voor een tafeltje staat waarop, behalve eenige scheermessen, een bak is te zien waarin zich een vreemd soort van kleine noten bevindt.

— „..... De echte veritabele pisang- of mannetjes-neut, burgers en buitenlui! Dezelve zal je niet alleen komen te genezen van de pijnen of ziektens die je alreeds in je lichaam hebt, maar de pisang- of mannetjes-neut zal je ook bewaren voor de ziektens die je nog zult staan te krijgen.

Digitized by Google

„De pisang- of mannetjes-neut, burgers en buitenlui, is geen verdichtsel, maar je ziet 'em voor je eigen oogen. Als ik je alleen maar zei, er is een pisang- of mannetjes-neut die je genezen zal, en ik toonde 'em niet, dan zou je zeggen: Joostje spreekt van Parijs en het den prins niet gezien. Maar hier is ie! Tusschen twee vingers kun j'em houwen. En wát geneest ie....? De pisang- of mannetjes-neut, burgers en buitenlui, geneest doofheid, hartwater, zuur in de maag, kramp, stotteren, tering of tiesie en honderde voorwerpen van ziektens meer die een mensch het leven doen verafschuwen. — En, als je hem slikken moest zooals bittere dranken met volle flesschen! Maar nee burgers en buitenlui, de pisang- of mannetjes-neut je draagt 'em in een zakje op het kuiltje van je maag, of tegen je hart, of onder den oksel, of waar het je zitten mag, en....!"

— „Zoo lievert, mot er ook niet zoo'n mannetjes-neut op jou hartje, zeg?" fluistert het eensklaps aan het oor van de knapste der beide dienstmeisjes.

In den aanvang een weinig ontsteld, ziet ze om, en zegt:

— „Ge doet me schrikken m'nheer Blaak. Nee koop gij moar eiges zoo'n pieze mennekes-neut, da's goed veur den oavendlocht."

Mijnheer Romslikker die digt bij het mooie dienstmeisje stond, werd zoo rood als een gekookte kreeft. Hij had zoo iets.... verstaan, en instinctmatig bescheiden ging hij voor den heer Blaak, dien men gemakkelijk aan zijn groote blonde knevels herkent, uit den weg, en plaatste zich aan de andere zij van den groep, niet vermoedend dat de rand van zijn hoed tot aschbakje voor de sigaar van Blaak gediend had.

Terwijl mijnheer Romslikker gedurig maar te vergeefs rondtuurt om den buurman van tante Dorsten, dien hij in de drukte is kwijtgeraakt, weer te vinden, ziet hij ginder al spoedig het mooie dienstmeisje langs de groenten

Digitized by Google

op het marktplein dwalen en den heer Blaak nu eens naast en dan weer vóor of achter haar — net als een mug om het licht.

Romslikker gevoelt iets alsof hij dat meisje wel zou willen waarschuwen, maar het zou onbescheiden zijn; wie heeft zich met eens andermans zaken te bemoeien, en vooral met zaken van zoo teederen aard.

— „En de pisang- of mannetjes-neut kost niemendal, burgers en buitenlui: want wat zijn drie centen voor menschen met geld op zak. Drie centen de mannetjes-neut! Asjeblief jufvrouw. Dankje. — Dáar, 't zijn de laatste! — Drie stuks menheer, asjeblief, da's negen centen. — Een dubbeltje! Da's een cent weerom."

— „Och die kun je wel houwen," fluistert Romslikker; en zachter: „Ook eetbaar....?"

Joostje heeft het laatste niet verstaan. Een koksmaatje wel:

— „Nou, óf ze! met truffels en gelardeerd, of ook met 'en rumsaus!" lacht de bengel.

Romslikker ziet verbluft over zooveel driestheid naar den jongen om; maar deze is met het oog op den stok van het heertje al een goed eind van hem verwijderd, en lacht, en grijnst, en bootst een dikbuikje na, en klopt er met de beide handen op, en steekt de tong uit, om daarna zoo hard als hij loopen kan, het hazenpad te kiezen.

Romslikker heeft zich naar een andere zij van de markt begeven. De Arnhemsche straatjongens vindt hij „niet fatsoenlijk en onwellevend."

Nog altijd in het onzekere waar mijnheer Zoutebroek bleef, loopt hij nu alleen het marktplein langs.

In de punt van zijn zakdoek zitten twee neuten geknoopt: één voor tante Dorsten en één voor neef Carel — 't is een aardigheid — en in zijn linker-vestzakje stak hij

Digitized by Google

de derde neut, omdat hij dikwijls met linksche schele hoofdpijn geplaagd is.

Niet ver van het gouvernementsgebouw, naar den kant der reeds genoemde Sabelsche poort, staat een oud verveloos rijtuig met een neergelaten erg beschimmelde lederen kap waarvan een der ijzeren beugels is gebroken. Op het voorstuk er van bevindt zich de beroemde tandheeler en kiezendokter die, zooals hij zelf zegt: door het geheele land bekend en ook in het buitenland gerenommeerd is. Op een gespleten trompet blaast hij dapper in 't rond.

— „Hier mijnheeren en dames!" zoo roept de geleerde kunstenaar een oogenblik later, terwijl hij een soort van collier in de hoogte houdt en met beide handen doet ronddraaien: „Hier aan dit snoer zit het lijden van grooten en armen: Prinsen-kiezen, jonkvrouwen-kiezen, magistraatskiezen, burgers- huismoeders- boeren- dienstmeisjes-tanden en kiezen; deze alle en nog meer bevinden zich aan dit snoer en alle dezelve werden door mij verlost. Als je zegt mijnheeren en dames, dat er geen duivel is en je hebt kiespijn, dan zeg ik: kom hier en ik zal je hem laten zien in eigen persoon. — Of het pijn doet.....? Nee jongejufvrouw, dat is de kunst van mijn handigheid die me beroemd maakte. Wees dankbaar dat de vermaarde en alombekende dokter hier is, en dat je niet in nabootsers- en kwakzalvershanden gevallen bent. Zóo — 't hoofd een beetje achterover! — zóo — deze? Wacht kind!" —

— „Ai!" — „Niets te beteekenen. Zie mijnheeren en dames, hier heb ik 'em al. Zie, dat is de duivel: wit van buiten en zwart van binnen."

Terwijl de kiezentrekker zijn rede tot de jongejufvrouw en het steeds grooter wordend auditorium vervolgt, om al spoedig de uitmuntendste elixters voor de ingekankerdste kies- of mondpijnen er bij aan te bieden, welke middelen

Digitized by Google

grif van de hand gaan; terwijl koop en verkoop hier en overal in vollen gang zijn, heeft Romslikker — die nooit kiespijn had — instinctmatig naar een nabijstaand koektafeltje gekeken. Hij zou wel lust hebben om....

Arnhemsche jongens en meisjes staat er op een groen geverfde vierkante trommel.

— „Hé, verkoopt u die hier?" zegt Romslikker tot den bleeken bakker.

— „Om u te dienen. Blieft u gediend? Heel lekker. Lucht en bros."

Romslikker die zoo vrij is van de beide soorten er een paar te proeven, bespiegelt in stilte dat dit zeker geen compliment aan de Arnhemsche jongens en meisjes gemaakt is. Als die luchte soeze krakelingen nu zoute bolletjes of althans zoute krakelingen waren, en de meisjes ook een beetje frisscher en minder zoet en wat vaster, dat zou, dunkt hem, eigenaardiger geweest zijn. Maar enfin, de bakker zou van iedere soort de bestelde quantiteit bij mevrouw Dorsten laten bezorgen. Asjeblief. — Precies 'en gulden. Merci."

Op een afstand hoort nu Romslikker nogmaals den professor, die een boeren-kies triumfantelijk in de hoogte houdt en met verheffing uitroept:

— „Zie dames en heeren, daar heb je alweer den duivel: wit van buiten en zwart van binnen!" Maar ook ter zelfder tijd hoort Romslikker achter het koekkraampje dat hij juist ter zij wil voorbijgaan, een zacht gefluister, waarvan hij een paar woorden opvangt, maar — woorden die zóo erg, zoo vreeselijk zedeloos zijn, dat de goede man zijn ooren niet gelooven kan. 't Was genoeg dat Romslikker vluchtig de punt van een groote blonde snor en het blozend kopje van een mooi dienstmeisje zag, om, nogmaals purperrood geworden, een oogenblik te aarzelen, maar

Digitized by Google

dan ook bescheiden rechtsomkeert te maken en een anderen koers te nemen.

— Ja, de duivel is blank van buiten maar zwart van binnen. Foei foei, wat een taal! Ik had dat meisje moeten waarschuwen; ik had.... maar.... 't zou indiscreet.... 't zou.... Enfin — Arnhemsche jongens en meisjes!

Nee mijnheer Romslikker, de heer Blaak met de blonde knevels — een oude kennis van anderen uit zekeren nachtwagen van Zwolle op Arnhem — is geen Arnhemsche jongen ofschoon hij toevallig in Arnhem woont en er zelfs geboren werd. Hij is een wereldburger, en reist voor Strens in manufacturen. Zijn blanke fijne linnens kan hij bijzonder roemen, maar met blanke zielen leeft hij als met zijn eigen boordjes.

En dat meisje? — 't Is een mooi meisje — met een goed vertrouwen! Haar vader en moeder hebben haar geraden een armen maar anders onbesproken timmermansknecht te laten loopen, 't geen ze gedaan heeft. Of zij een Arnhemsche is? Waarschijniijk wel, maar — even goed zou ze uit iedere andere plaats van 't land kunnen afkomstig zijn.

Romslikker die weder langs boerenkoolen en prijen en kazen naar den man zoekt dien hij kwijt raakte, ziet eensklaps een rijzig heer met een militair doch zonderling voorkomen voor zich en verneemt zijn vraag.

— „'t Paleis van Justitie m'nheer: dit? of dat ginds?"

— „Wat blieft u mijnheer. 't Paleis van.... ik...."

— „Je weet 'et niet m'nheer? Ha! ginds blinkt de zon op vergulde letters: Justitiae Sacrum. Nu weten we 't allebei."

De vreemde sinjeur wiens haren en forsche knevels spierwit waren terwijl zijn kleine blauwe oogen door zware ravenzwarte wenkbrauwen werden overschaduwd, de overste Jasper Bel verdwijnt even haastig in de richting van het aangeduide paleis, als Romslikker hem van de zij der groote of voormalige St.-Eusebius-kerk had zien naderen.

Digitized by Google

— Wat was dáar te doen?

Nabij dat gebouw met de zware steenen zuilen is een kleine oploop van volk.

— „Ha vrind, je waart me ontschoten," zegt de kruidenier Zoutebroek terwijl hij Romslikker op den schouder slaat.

— „A mijnheer Zoutebroek! ha!"

— „Is er wat aan de hand Willems?" vraagt Zoutebroek aan iemand die met potten en pannen is uitgestald.

— „Zitting van 't Hof menheer!"

— „Khindermoord!" zegt een Joodje met tondeldoozen en lucifers, en noodigt de heeren tot koopen uit.

Bij vergissing geeft Romslikker voor een doosje lucifers een kwartje in plaats van een cent.

— Nha, dat fette heertje kon 't wel missen, denkt Isac: Buurvrouw Rachel met de khoors zal d'r twintig sjenten van mhee hebben en voor de vhijf dank ik Gods barmhartigheid.

— „Kindermoord!" herhaalt de kruidenier: „Weet jij van 't geval Van Delden?"

— „Nee, niks van geheurd," antwoordt de aangesprokene.

— „'t Is uut Mulderspeet, heeren!" zegt Trap de poelier die mede met het aanwassend groepje naar de zij van het Paleis van Justitie voortgaat: „Gisteren kreeg ik nog een mooie ree van dien kant, en heurde toen dat die meid vandaag zou terecht staan. 't Mot 'en kat wêzen."

— „Ja dat zal van zelf spreken!" meent Zoutebroek: „Zoo'n uitvaagsel die haar eigen bloed kan vermoorden! Maar weet je wel waar die uitvaagsels worden gebrouwen? Niet? — — Dáar, dáar in dat eigenste huis met z'n verguldden naam."

— „Och kom . . . . ?" zegt Romslikker die onwillekeurig en meer natuurlijk aan de groote blonde knevels had gedacht.

Digitized by Google

— „Gods woord wordt er vertrapt en verkracht door het satansboek dat ze wet noemen. Ik ken de wet des Heeren. In Exodus een-en-twintig, vers veertien daar staat het geschreven: Indien iemand tegen zijn naasten moedwilliglik gehandeld heeft, om hem met list te dooden, zoo zult gij denzelven van voor mijnen altaar nemen, dat hij sterve!"

— „Die bloed vergiet diens bloed zal vergoten worden!" stemt de poelier.

— „En dat maakt wetten vol zedeloosheid en verderf, vol doodsbeenderen en ongerechtigheid!" herneemt de man van de strenge richting: „Nee, zeggen die heeren van het verdraaid geslacht: een moeder die haar kind vermoordt moeten we zacht behandelen. Is er grooter gruwel dan dat afschaffen van de doodstraf; en daar wil het heelemaal heen tegenwoordig!"

— „Maar 't is toch akelig iemand ter dood te brengen m'nheer Zoutebroek!" zucht Romslikker.

— „Alsof de zonde vrij spel te laten en den duivel te zien lachen niet heel wat akeliger was, mijn beste menheer! Kan er nog twijfel bestaan als de Heer zoo duidelijk zegt: Ziele voor ziele, ooge voor ooge, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet, brand voor brand, wonde voor wonde, buile voor buile. Doe jij daar wat af als je durft."

— „Ja maar.... maar...." zegt Romslikker. Doch anderen hebben het woord en hij zwijgt bescheiden.

— „Zie d'r is ook vrouwvolk in de presidentskamer!" roept een verver die dikwijls in het gebouw heeft gewerkt, terwijl hij op de hoekkamer aan de binnenzij van den vooruitspringenden rechtervleugel wijst.

Mijnheer Romslikker die door zijn geleider van de strenge richting in een gezelschap is geraakt dat hij juist niet tot zijn tafelgezelschap zou wenschen, wendt mede den blik naar de aangeduide plaats en blijft on-

Digitized by Google

danks zich zelf een oogenblik onbescheiden naar binnen zien.

—'Die dame, die jonge dame was dat niet....? Och, haar naam zou hij honderdmaal noemen. Die donkere krullen! — Zie, daar verwijdert zij zich van het raam. Geen twijfel bestaat er echter meer, dat is die jonge dame van de kostschool: Jufvrouw Looze of Kooze; dezelfde waar hij mee gereisd heeft toen hij, nu al bijna vier maanden geleden, voor pleizier naar tante Dorsten ging. — Lieve hemel, hoe kwam zij daar in die presidentskamer! 't Is immers niet mogelijk dat zij iets misdreef....?

Romslikker staart met een half geopenden mond naar binnen. Met permissie, het klamme zweet is er hem van uitgebroken.

— „Ja Anna, die heer kijkt zeker al heel wonderlijk naar binnen. 't Was zeer beleefd ons deze kamer te geven, maar ze is niet heel vrij, zoo aan den marktkant."

— „'t Was me alsof ik hem meer zag mijnheer Geereke."

— „Men meent dikwijls menschen te kennen die men vluchtig op reis zag. Hij is vreeselijk van de pokken geschonden de arme man."

— Op reis, ja! Maar, indien zij zich wel herinnert dan was die goede mijnheer Romslikker niet van de pokken geschonden. En toch, zij gelooft waarlijk dat hij het is.

— „Ken je hem Anna? Wil je hem spreken?"

— „Nee, dank u mijnheer, ik ken hem niet veel." Zacht: „Ik heb zoo met den armen mijnheer Redly te doen. Hij is erg zenuwachtig. Hij ziet zoo tegen dat verhoor op. Och spreek ú hem nog eens moed in."

— „Hij mocht in kalmte wel een lesje aan Anna nemen. Zie jij er niet meer tegen op lieve?"

— „O vreeselijk! Als ik een stap hoor naderen dan

Digitized by Google

bonst me het hart; maar de hoop dat de arme Hanneke nog vrij zal komen doet me redeneeren."

— „'t Is hier een mooi uitzicht mijnheer Redly," zegt nu de baron tot Redly die met den hoed tusschen de knieën op een stoel tegen het grauwe behangsel zit.

Met een ontzettend angstig gelaat ziet Redly op. Duizend gedachten jaagden hem door 't hoofd. Maar bovendien, zoo even hoorde hij een naam noemen die hem herinnerde aan de dagen eener zorgelooze jeugd, en.... ter zelfder tijd heeft hij daarbuiten een rood pokdalig heertje in het zonlicht zien staan. Was dát het goedaardig rond knikkertje Careltje Romslikker? Careltje met zijn rooie bolle wangen die niemand een speldeknop in den weg zou hebben gelegd en toch altijd het kind van de rekening was? — Ja hij was het! — Redly heeft hem door het horretje heen kunnen zien en ondanks alle verandering herkend, maar het turende dikke heertje met den half geopenden mond heeft Redly niet kunnen bemerken. Redly zat lager dan de rand van het horretje was, waar Anna en de baron, die niet gezeten waren, boven uitkwamen.

— O goede God, als men mij herkent, zucht Redly in stilte, en dan luide tot den baron zegt hij in verwarring: „Dank u, nee, ik zal waarlijk niets se.... gebruiken. Ik...."

— „Kom mijnheer Redly," spreekt Anna terwijl ze haar hand op zijn schouder legt en zonder er aan te denken nu inderdaad de liefderijke beschermster is: „Wij moeten ons maar wat kalm zien te houden. Onze advocaat heeft toch alle hoop niet opgegeven. — Niewaar mijnheer Geereke, dat verhoor zal zoo lang niet duren? Goede mijnheer Redly, wat u te zeggen hebt is immers slechts de herhaling van 't geen u al vroeger zeide, en moet eer voor haar onschuld pleiten dan het haar schuld zal bewijzen. Hier, drink nog eens een glas water, het zal u goeddoen."

Digitized by Google

Vluchtig slaat de tengere man den blik naar Anna op:

— „Engel!" fluistert hij, en dan met een vreeselijk angstigen blik, nog zachter: „Men zal mij nu kennen en...."

Daar wordt aan de deur geklopt. Men verzoekt de getuigen zoo goed te willen zijn om ter zitting te verschijnen.

Redly wankelt nu hij opstaat.

Anna is bleek geworden.

Zij zal Hanneke zien!

— „Wij moeten maar flink zijn mijnheer Redly!" herhaalt zij nog eens, en legt haar arm in dien van het magere zwakke mannetje, dat, kleiner dan Anna, met bevende knieën haar geleiden zal.

De baron zal Anna die voorkeur aan den armen Redly geschonken niet euvel duiden. Neen, hij kent haar, de edele liefhebbende ziel; hij kent haar volkomen.

Geereke neemt zijn hoed van een stoel, en, terwijl hij een stofje wegstrijkt van het rouwfloers dat dien hoed tot aan den bovenrand bedekt, drukt hij de lippen opeen, en dringt met geweld een opwellenden traan terug. Groote God, wat zou zijn jongen met zulk een vrouw nog geworden zijn! Maar, Ernst is dood! — Dood! O dat woord grijnst toch overal! Ach, niemand, niemand weet wat een vader of moeder lijdt, die zich een eenig kind ziet gescheurd van het hart.

Digitized by Google

VIERDE HOOFDSTUK.

't Is een deftige, ja indrukwekkende zaal waar het Gerechtshof van Gelderland zijn openbare zittingen houdt en meermalen over leven of dood te beslissen had.

Een overgroote menigte heeft zich in het benedeneind der zaal, tot bij de balustrade die haar van de getuigenbanken scheidt, opeengehoopt. Spanning, ja, hartstocht is op der meesten aangezicht te lezen. De laatstgekomenen dringen zich nog zooveel zij kunnen zachtjes naar voren; de kleinsten verheffen zich op de toonen. Een elleboogstomp hier, een trap op de voeten daar; doch, meest aller oogen zijn naar het hooger einde der hofzaal gericht, waar de immer zoo belangwekkende handeling plaats heeft.

Ginds, achter de lange met groen bekleede tafel, zitten de edelgrootachtbare mannen in hun zwarten tabbaard, den geplooiden barret opschedels gedrukt die voor 't grootste deel reeds met grijze haren zijn versierd, en de witte bef voor zich uit als symbool van het woord dat zij spreken of de stem die zij als raadsheer zullen uitbrengen.

Ernstig zwijgend zitten ze daar op hun verheven zetels, voor 't meerendeel geleund in de ruggen hunner deftige fauteuils, de mannen die ook heden met de weegschaal van 't recht in handen, nauwlettend turen op den nog altijd wankelenden evenaar.

Digitized by Google

— „Zie," fluistert er een in het ruim, „die nou weer binnenkomt da's de juffer uut de grootheid."

— „En 'en knappe ook!" stemt het weerom.

In een kleine afgesloten bank en naast een rijksveldwachter in groot costuum, zit een schoon en rijzig boerenkind. 't Is Hanneke Schoffels. Nu acht weken geleden was ze nog zoo frisch en zoo fleurig. — Arme Hanneke! Wat ziet ze nu bleek en mager. Nogtans, ze zou helder voor den dag komen. En ja, als altijd is ze proper. Een rozékleurig jak omsluit haar welgevormde bovenleden. De snelle golfjes van haar gitzwarte haren glanzen op het blinkende voorhoofd. Maar, 't zijn ook die zwarte haren die met de donkere wenkbrauwen en de donkere wimpers van het meestal neergeslagen oog haar bleekheid nog sterker doen uitkomen.

— „Een interessant gezichtje en charmant mooie haren!" heeft een kapper gefluisterd.

— „Brutale oogen, als de beul!" heeft Zoutebroek gemompeld.

— Ja, zie maar: Brutale oogen, vreeselijk!

Zelfs Anna Rooze huivert terwijl ze — en gedurende deze zitting reeds voor de tweede maal — de bank voorbijgaat waarin de beschuldigde hare plaats heeft.

Met eenigszins bevende knieën beklimt Anna de breede trappen die met een grijs tapijt zijn bedekt, en nadert de groene tafel waarachter in 't midden de eerwaardige president van den Hove van Gelderland gezeten is.

Een diepe stilte heerscht er in de zaal.

Met vastheid heeft Anna de eerste vragen van den president beantwoord.

— „En u houdt dus staande dat u de beschuldigde tweemaal in den tuin van dominé Haverkist hebt ontmoet; voor het eerst nadat een hevige woordenwisseling met dien man in het turfschuurtje uw aandacht had getrokken, en

Digitized by Google

de tweede maal op dien kermisavond, kort na het gebeurde voor de herberg De Vergulde Ploeg?"

— „Ja mijnheer de president."

— „En dat het u toen uit haar woorden is voorgekomen dat een schuldbesef haar drukte?"

— „Ja mijnheer."

— „Herinnert u je ook wát zij u van haar schuld heeft gezegd? Haar eigene woorden?"

— „Nee, niet juist mijnheer; zij waren zeer verward."

— „Maar zij zeide u toch: te vreezen dat haar schuld uitkomen en dat zij dan ongelukkig zou worden?"

't Blijft een oogenblik stil. Maar dan, dan klinkt het zacht:

— „Ja mijnheer de president, dat heeft ze gezegd."

Hoor! een akelige kreet snijdt er door de zaal:

— „Gelogen! 'elogen!" heeft het uit den mond der ongelukkige geklonken die zich ten halve van haar zitplaats had opgericht, en zulk een blik vol vertwijfeling op de beschuldigster wierp dat de arme Anna er onwillekeurig een schrede van ter zij trad.

Een levendig gegons dat onmiddellijk in luide, ofschoon gesmoorde bewijzen van goed- en afkeuring overgaat, verheft zich in het ruim en vervult de zaal.

De waardige leider der vergadering gebiedt met nadruk stilte, dewijl hij anders het publiek de zaal zal doen ontruimen. Daarna zich tot Hanneke wendend vermaant hij haar kort maar ernstig, om niet weder ongevraagd te spreken. Die onbetamelijke heftigheid kan in geen geval haar toestand verligten.

De gerechtsdienaar aan Hannekes zijde heeft haar zacht tot weder plaats nemen genoodzaakt.

Ofschoon de stilte in het ruim volkomen is hersteld, zoo werd de spanning intusschen nog grooter; in stede toch

Digitized by Google

van de oogen neer te slaan bleef de beschuldigde met een blik naar die juffer staren, waarin sommigen de vertwijfeling der onschuld, anderen de wraakzucht van een schuldig hart, en nóg anderen een smeekbee om stilzwijgendheid meenden te lezen.

— „Herkent u dit briefje als door u geschreven jufvrouw Rooze? 't Is het briefje in Hannekes latafel gvonden, bij welk schrijven u haar aanraadt alles aan Joost Burik te zeggen?"

— „Ja, ik heb het geschreven mijnheer."

— „Hebt u ook een brief van Hanneke terugontvangen?"

— „Nee mijnheer de president."

— „Herinner u eens goed jufvrouw Rooze. In Hannekes latafel werd mede een opstel met potloodschrift gevonden, dat vermoedelijk het klad is geweest van een brief dien zij u gezonden heeft. Ziehier het bedoelde brouillon."

Anna Rooze ziet het briefje in en leest aandachtig ofschoon de letters haar als tegen het gelaat springen:

„JufVrouw Rooze!

„Ikke Heef een vreesselijke Angs dat Uwe Het zegge zol. Ikke Bid Den Heerre JeZus dattie Mijn Genaadig Zij en Niks laat Uutkommen. Och God zeg der Niks van, dan zol Ikke U zeegeNen.

HANNEKE SCHOFFELS."

Het innigst medelijden doortintelt Anna's borst.
Dat is een vreeselijk bewijs.
Goddank, tóch kan ze zeggen:
— „Zulk een schrijven heb ik nooit ontvangen mijnheer."

Weinige minuten later treedt de laatste getuige die in

Digitized by Google

deze treurige zaak zal gehoord worden tot voor den presidentszetel.

't Is een klein mager manneke.

Ofschoon het niet bijzonder warm in de zaal is, zoo ziet men hem met een grooten roodbonten zakdoek zich de zweetdroppels van het aangezicht wisschen.

De advocaat der beschuldigde die in de lange toga voor zijn lessenaar nabij de bank zijner cliënte staat, en met levendige belangstelling de vorige getuige heeft aangehoord en gadegeslagen, ja zelfs totdat zij zich op den aangewezen stoel, vóor de getuigenbanken had neergezet, hij volgt nu evenzeer met vorschenden blik den man die daar bevend als een popelblad de vraag van den voorzitter verneemt:

— „Hoe is uw naam?"

De zwakke antwoordt niet. — De vraag wordt herhaald; doch, weer blijft het stil.

Een deurwaarder brengt den bevenden getuige een glas water. Maar de hand van Redly mist de kracht om het glas aan de lippen te brengen; het water stort over den rand, en hij is genoodzaakt het voor zich neder te zetten.

— „De vraag is eenvoudig mijnheer. Uw naam....? Thomas Redly niewaar?"

Ja, de vraag was eenvoudig. O God! En, bijna onhoorbaar klinkt het nu bevend:

— „Mijn naam is Marter. Herman Carel Marter."

De advocaat in zijn toga — Oscar van Breeland — verneemt in de eerste seconden niet wat er meer wordt gesproken. Dat antwoord ging hem door merg en been.

Zoo is zijn vermoeden dan eensklaps zekerheid geworden.

Hij is het, hij! Herman Carel Marter! Ha! in weerwil van dat lang gekoesterd vermoeden is die zekerheid toch zóo verrassend dat zij hem als 't ware verplet.

Digitized by Google

Met den elleboog op zijn lessenaar en het hoofd in de hand geleund, staart hij voor zich neer. Al spoedig echter ziet men hem haastig zijn papieren doorloopen, om daarna met een gouden potlood snel eenige aanteekeningen te maken.

Van Breeland bespeurt ternauwernood dat de zwakke man op den arm van een deurwaarder geleund half in bezwijming de zaal verlaat.

En — 't is nu de arme beklaagde die het verhoor ondergaat.

— „Gelogen m'nheer, alles 'elogen!" herhaalt de beschuldigde reeds voor de derde maal.

— „Dat moet wel een verbond met den duivel wezen!" bromt Zoutebroek in 't ruim: „hoor dat schaamteloos wezen."

— „Maar als zij toch waarlijk onschuldig was!" fluistert Romslikker die hoe langer zoo rooder is geworden en vooral op het oogenblik toen dat magere heertje heeft gezegd dat hij Herman Carel Marter heette. Ja, toen heeft Romslikker het erg warm gekregen. In vroegere jaren had hij immers iemand van dien naam gekend, iemand waar hij mee school ging, en die later voor dominé stuurdeerde, maar uit vrees voor den preekstoel ontvanger is geworden, en in die betrekking.... O foei! 't was vreeselijk! Romslikker dacht dat die huichelaar al jaren lang dood was. — O foei! Maar dat mannetje, of het dan diezelfde Marter is of niet, hij heeft zoo aanstonds in 't belang van dat arme boerenkind gesproken. Bijna onverstaanbaar had hij verklaard: drie dagen vóor haar gevangenneming, terwijl hij wakker te bed lag, haar stem in de aangrenzende keuken te hebben gehoord en ongeveer deze woorden op overtuigenden toon: dat God haar eeuwig mocht straffen indien de verdenking waar was. Die verklaring, hoe onbeduidend ook, heeft Romslikker

Digitized by Google

goedgedaan. — Och, als zij toch waarlijk onschuldig mocht wezen! Och dat mooie boerenmeisje! En zachtjes voegt hij er nu tot den kruidenier Zoutebroek bij:

— „Jammer dat die laatste getuige zoo zenuwachtig werd en niet zeggen kon wat hij in het teruggaan nog meedeelen wilde. Misschien zou dat de heele onschuld bewezen hebben."

— „En ik zeg dat ze schuldig is, ge kunt 't aan d'r oogen zien," zegt de poelier.

— „Ik kan 'et aan d'r heele figuur zien," fluistert een baker op nonactiviteit.

En, nóg eens klonk het akelig en luider door de zaal:

— „Nee, alles 'elogen m'nheer de presedent, zoo woar as God ien den hemel is."

't Was genoeg. Het baatte niet of de menschkundige voorzitter nu eens met bemoedigende zachtheid, dan weder met indrukwekkenden ernst haar tot een geregeld beantwoorden zijner vragen zocht te bewegen: Alles was gelogen — alles! Iets anders zei Hanneke niet.

En Hanneke keert naar de bank terug waarop reeds vóor haar zoo menig ongelukkige heeft gezeten, wiens laatste tocht de tocht was naar een immer gesloten kerker, of ook naar een vreeselijk tooneel waarop hij de ijzingwekkende hoofdrol vervullen zou.

— 't Is alles gelogen! zegt ook haar blik nu zij met het gelaat naar de getuigen en de opeen gedrongen menigte gekeerd, zoovelen die haar bekend zijn voor oogen heeft.

Ginds in dien hoek daar staat hij met neerhangend hoofd de goede Joost. En gansch inéen gedoken, de oogen star voor zich uit, zit daar naast heur lieve moeder, ook de arme vader wiens donkere haren in weinige weken grauw zijn geworden. En daar zit ze dat monster, vrouw Knibbelaar uit de Allemansgading. En daar zit ze mede de grootheid van 't dorp, de

Digitized by Google

baron van De Renghorst; de hooge van 't volk met die witte haren en zwarte wenkbrauwen; dominé Haverkist; burgemeester; dokter Bron, en zij.... zij vooral die de eerste aanleiding is geweest — ja, Hanneke gelooft dat zeker — om haar te brengen op de vreeselijke bank waar ze nu naast een veldwachter zitten moet.

O! o die schande! Zie dan menschen, haar opgeheven hoofd, haar fieren blik! Men heeft haar valsch beticht. Het is gelogen! Die ijselijke vrouw Knibbelaar, de valsche getuige, en die juffer — ze liegen!

Nu verheft zich een andere stem. 't Is niet de voorzitter die spreekt, al klinkt dat geluid op denzelfden toon. De menigte bespeurt niet zoo ras dat het de procureur-generaal is die nu het woord voert.

— „Wie is 't van de zwarten?" vraagt er een in het ruim.

— „Die links, op den hoek," zegt een ander.

— „Da's de bullebak die alles vergroot," fluistert een derde.

Weinige minuten later vermaant de president weder tot stilte, want nadat de procureur-generaal heeft aangetoond dat er werkelijk kindermoord is gepleegd, aangezien men nabij Mulderspeet een vreeselijk verminkt lijkje had gevonden, nu heerschte er zulk een gegons in de zaal dat de vermaning noodzakelijk werd.

De procureur-generaal vervolgt zijn rede.

Hij heeft uit het visum repertum der beide doctoren, mede de zekerheid geput dat het kind moet geleefd hebben, aangezien er anders geen zoo gruwelijke verminking zou hebben plaats gehad.

't Wordt nu de vraag of de beschuldigde Hanneke Schoffels, de daderesse is.

De procureur-generaal moet een bevestigend antwoord

Digitized by Google

geven. Dat zij het is, het blijkt ten duidelijkste uit het getuigenverhoor waaruit verschillende vermoedens ten haren nadeele resulteeren. Hij wijst op de beide ontmoetingen met de getuige jufvrouw Rooze; op het briefje waarbij die getuige, Hanneke vermaant de gansche waarheid te zeggen; en vooral op het gevonden briefje van de beschuldigde zelve. Hij spreekt van het Openbaar Gerucht dat Hanneke vroeger heeft verdacht met een Amersfoortschen schapenkooper in ongeoorloofde betrekking te hebben gestaan. Hij wijst op de verklaring der getuige vrouw Knibbelaar, die gezegd heeft dat Hanneke Schoffels haar tot de vertrouwde van haar misdaad had gemaakt, hebbende zij door angst gedreven haar kind van het leven beroofd.

Bij deze woorden vlammen Hannekes oogen nogmaals naar de zij der getuigen, en mompelt ze hoorbaar: „Dát is gelogen!"

Ook Anna Rooze werpt, zichtbaar ontsteld, een blik over de balustrade naar achter waar die vreeselijke vrouw uit de Allemansgading gezeten is.

Helaas! zij wist niet dat ook zulk een verklaring was afgelegd.

En de procureur-generaal vervolgt, en wijst op het mes dat niet verre van de plaats waar het lijkje begraven werd was gevonden; het mes dat gebleken is een broodmes uit de woning van Hannekes ouders te zijn. Hij wijst op de ontroering der beklaagde toen zij onder den aangeduiden boom was gebracht; terwijl hij eindigt met het nemen van zijn requisitoir: dat het namelijk den Hove mocht behagen, Hanneke Schoffels schuldig te verklaren aan kindermoord, voor de eerste maal door de ongehuwde moeder gepleegd; en op grond van de artikelen 295, 296 en 300 van het Wetboek van Strafrecht, benevens artikel 13 alinea 4 der wet van 29 Juni 1854, haar te veroordeelen tot een tuchthuisstraf van

Digitized by Google

vijf jaren, met verdere veroordeeling in de kosten, en met last dat het arrest van den Hove worde gedrukt en aangeplakt in de gemeenten Arnhem en Mulderspeet.

Weer verheft zich het gemompel in de zaal.

— „Anna wees kalm, 't is nog niet geheel verloren," fluistert de baron Geereke die zich mede binnen de balustrade bevindt en aan haar zij staat.

En Anna, al wischt ze ook snel een paar tranen af die haar met geweld in de oogen zijn gesprongen, ze blijft kalm. — Oscar van Breeland heeft haar aangezien. Ja, haar hoop is op hem gevestigd; naast God op hem! — Hij mag haar zwakheid niet bemerken, neen! Immers hij moet nu spreken; en ofschoon haar oog nog vochtig is, haar blik moet hem zeggen: Het lot dier arme is in uw hand. Ik heb het u toevertrouwd. Red haar, schuldig of niet. De wet zij uw wapen! — Oscar van Breeland, mijn oog is op u.

En de beschuldigde....? Toen de schrikkelijke eisch werd uitgebracht door dien „officieelen natuurlijken vijand" in zijn zwarten tabbaard, toen heeft haar hart gebonsd als eén moker op het aanbeeld; maar zij heeft de oogen niet neergeslagen, neen! onschuldig zal ze blijven voor het oog der wereld: voor dien vergrijsden vader, voor Joost, voor moeder. Slechts tweemaal, in een oogenblik van verwarring en overspanning, heeft ze aan die mooie doch voor haar zoo rampzalige juffer een blik vergund in haar verleden, in het verleden toen ze een kind was maar niet zondig. En de juffer die haar tot hier — ja tot hier op deze bank heeft gebracht, die juffer mag dan denken dat ze slecht is en schuldig, ze mag dan juichen dat een arm boerenkind....

Maar hoe, wischt die juffer zich een traan uit het oog? Ha! van spijt misschien dat er geen twintig jaar was geeischt. — Is het niet genoeg onschuldig vijf jaren!?

Digitized by Google

Leugen, leugen! leugen!! zou ze wel schreeuwen willen. Valsche rechters! Beulen! Valsche beulen! O God, vijf jaren in de gevangenis! Vijfmaal driehonderd vijf-en-zestig dagen en nachten; dagen en nachten zooals ze er reeds drie-en-tachtig doorbracht. O groote God! is er dan niemand die die beulen daarginder in 't zwart in 't aangezicht slaat! Is er niemand die den voet zet tusschen de zware kerkerdeur aleer zij opnieuw en voor zoolang achter haar gesloten wordt....?

Hoor, daar klinkt een welluidende stem. En die stem, o lieve Jezus! wat grijpt zij diep en weldadig in de borst. Hij spreekt, háar raadsman, háar verdediger. Lieve Jezus, lieve God! En de fierheid verdwijnt van dat bleeke aangezicht, en de plooien die haat uitdrukken, haat en miskenning, ze vervloeien tot de lijnen van verteedering en weemoed, en zie, zie — de arme beschuldigde ze werpt het schoone hoofd voorover in de beide handen en, schreiend lispt ze: „O lieve Jezus, o lieve God!"

En het woord van den verdediger klonk helder en welluidend:

— „Edelgrootachtbare Heeren! President en Raden in dit Hof!

„Als verdediger der beschuldigde Hanneke Schoffels opgetreden, heb ik mij tegenover u niet te verontschuldigen, noch over mijne jonkheid, noch over mijne vrijmoedigheid.

„Ik achtte mij geroepen tot deze taak; gij hebt ze mij vergund, en nu Mijne Heeren, dank ik God dat ik jong en vrijmoedig ben.

„Mocht echter het woord dat ik spreken ga mij met den schijn beladen alsof ik mijn kennis en ervaring, of ook de juistheid van mijn blik verheven waande boven die van mannen voor een deel reeds grijs geworden in den dienst van het heilig Recht, ik waag het aanstonds u terug te

Digitized by Google

wijzen naar de dagen uwer jeugd, 't zij ze reeds verre of nog nabij liggen, toen uw hart soms bonsde van vrees, terwijl uw hand toch zoo sterk was en uw moed werd bewonderd.

„Een eerst pleidooi is als een eerste liefde. Wanneer het harte vol is dan stort men het uit."

De advocaat zwijgt een oogenblik; ziet vlug een papier in, en vervolgt:

— „Het Openbaar Ministerie bij monde van den procureur-generaal heeft het schuldig doen hooren. Ook het eerste woord van den verdediger, Mijne Heeren, is schuldig!

„Bij u noch mij bestaat er twijfel. Schuldbesef deed mijn cliënte tot de getuige Anna Rooze spreken zooals deze naar waarheid verklaarde. Schuldbesef deed haar een briefje aan genoemde getuige schrijven, welk briefje door onbekende omstandigheden niet tot zijn bestemming kwam en in haar latafel gevonden werd. Schuldbesef deed haar verbleeken onder den eik op de heide. Schuldbesef alleen kan een houding rechtvaardigen zooals door Hanneke Schoffels werd aangenomen van haar eerste verhoor te Mulderspeet af aan tot op dezen oogenblik toe. — Mijne Heeren, ik acht de beklaagde schuldig voor de rechtbank harer eer, voor de rechtbank der zedelijkheid.

„Maar Edelgrootachtbare Heeren, met te meer vrijmoedigheid doet de verdediger nu ook zijn tweede woord onschuldig hooren. Met waarachtige overtuiging spreek ik het uit: Hanneke Schoffels is onschuldig aan kindermoord. Ik zeg onschuldig, althans onschuldig voor de wet die haar oordeelen moet."

Een zucht van verruiming beefde er hier en gonsde er ginds door de zaal.

Van Breeland herneemt:

— „Hoort mijne verdediging.

Digitized by Google

„Het visum repertum der geneeskundigen verklaart, dat het kind waarvan het lijkje op de hei werd gevonden, heeft geleefd. Ofschoon zulks door den staat waarin dat lijkje reeds bij de ontdekking op den drie-en-twintigsten November verkeerde, bezwaarlijk, ja onmogelijk te constateeren is, terwijl de gewelddadige verminking van het hoofdje zeer wel kan hebben plaats gehad om een vergelijk met gelaatsvorm bij spoedige ontdekking te voorkomen; aangenomen echter dat het kindje hebbe geleefd en om het leven werd gebracht, wat bewijst ons nog dat het corpus delicti het kind der beschuldigde — wat bewijst ons vooral dat zij de daderes van den moord is geweest?

„In weerwil der loffelijke verklaring die de getuige dominé Haverkist van zich zelven heeft afgelegd: als ten allen tijde te hebben gewaakt voor de godsdienstige en zedelijke ontwikkeling zijner kudde en voor die der beschuldigde in het bijzonder, zoo acht ik de zedelijkheid dier kudde geenszins verheven boven die van andere mij bekende gemeenten op de Veluwe.

„Mijne Heeren, in het belang mijner cliënte heb ik al aanstonds op het Openbaar Gerucht te wijzen, dat, na het vinden van het corpus delicti, terstond een menigte personen wist te noemen waarop het vermoeden rustte — let wel een menigte — en zelfs éene inzonderheid die men in de gemeente van den getuige dominé Haverkist, voor de daderesse hield.

„Het Openbaar Gerucht heeft — ik herhaal het — een menigte namen genoemd, en één vooral die niet de naam der beschuldigde was. Ik vraag u: wáarop bouwt men dan de schuld mijner cliënte?

„Zal het wezen op de ongeteekende beschuldiging aan het adres der Justitie? Instede dat zij iets zou bewijzen, komt zij mij voor een schaamtelooze wraakoefening te zijn

Digitized by Google

van Hannekes verleider, die haar in November ll. — twee jaren na de eerste ontmoeting — doof vond voor zijn aanzoeken en toen opgewassen tegen zijne lagen.

„Doch ik weet het: ook het Openbaar Ministerie zou niet gehecht hebben aan dat ellendig geschrijf, indien zij het niet in verband had gebracht met het lijkje dat reeds vroeger, den drie-en-twintigsten November, op de hei gevonden werd."

Van Breeland ziet weer zijn papier in. — Hij vervolgt:

— „Of ook, moet men haar schuld bouwen op het Voorloopig Onderzoek?

„Met nadruk Mijne Heeren, waarschuw ik tegen de clairvoyance van burgemeesters-hulpofficieren die reeds met juisten blik zaken doorzien, nog vóor dat zij ze goed onderzocht hebben. Een vaste overtuiging in luttele seconden en zonder nadenken of ernstig onderzoek verkregen, men zal er zich niet door laten misleiden.

„Vooral in dat verbleeken onder den hollen eik heeft de hulpofficier-burgemeester van Mulderspeet een groot, een zeer groot bewijs van schuld gevonden.

„Ik acht dat oordeel holler dan den eik zelven. Duizend tegen één dat diezelfde hulpofficier verbleeken zal of blozen, wanneer ik hem hier in uwer aller tegenwoordigheid zeer ernstig vraag:

„Zijt gij mijnheer, zijt gij onschuldig aan den gepleegden moord?"

En de hulpofficier-burgemeester Le Village verbleekte niet, maar bloosde.

— „Stel u gerust, de vraag is al te ongerijmd. Maar ongerijmder is het nog in zulk een verbleeken het bewijs van schuld te willen zien. Kan er dan geen andere reden zijn waarom de ellendige naamlooze aanklager dien hollen eik heeft aangewezen als de plaats waar de ongelukkige —

Digitized by Google

die immers twee jaar geleden nog een kind was — zou verbleeken? Heeft ze er misschien gestaan voor de rechtbank van haar eer?

„En verder dat Voorloopig Onderzoek!

„Uit nauwkeurige informaties is mij gebleken: dat er den achtsten December ll. des middags te halfeen, een rijtuig te Mulderspeet is aangekomen, waarin zich de „drie heeren van het gerecht" bevonden, en dat de heeren circa kwart over tweeën naar Arnhem zijn teruggekeerd, „vreezende een hunner reeds te laat voor een diner te zullen aankomen."

„Nu ga ik verder:

„Dat Voorloopig Onderzoek heeft bovendien plaats op een zeer kouden onaangenamen dag. De wind huilt over de hei en in den hollen eik.

„En, de heeren weten immers reeds genoeg: Het corpus delicti bevindt zich op het raadhuis. De „schuldige" verbleekte! Het mes uit haar ouders woning is hier gevonden! Wat wil men meer? Bovendien, de burgemeester schijnt even zeker van de zaak als.... zijn veldwachter.

„Wanneer het zich anders heeft toegedragen dan is het er toch niet beter om geweest, want, Mijne Heeren, hier hier zit een onschuldige, een onschuldige voor de wet."

Weder ziet de advocaat vluchtig zijn papier in en herneemt met klem:

— „Of moet men haar schuld bouwen op de verklaring der getuige Anna Rooze, en op de verklaring der vrouw wier naam ik niet te gelijk met dien der eerste wil uitspreken. Ik vraag het u: Is er iets gezegd of geschreven waaruit blijkt dat de beschuldigde werkelijk schuldig is aan de misdaad waarvan ze beticht wordt?

„Uit haar woorden, uit haar briefje is angst gebleken;

Digitized by Google

angst dat haar vader, angst dat Joost het vernemen zal. Maar wát, wát zouden zij vernemen, wát moest geheim blijven? Neen, niet de moord aan een kind gepleegd, maar wel haar val toen zij een kind was.

„En dan Mijne Heeren, zoudt gij hechten aan het woord van de getuige vrouw Knibbelaar? Haar eed verzekert u dat zij waarheid sprak! Maar zij heeft een bijnaam in het dorp harer inwoning. Er is een Zwijn der Ardennes geweest; háar noemt men het Varken van Mulderspeet. Toen dat mensch getuigenis der waarheid aflegde en verklaarde dat Hanneke haar in vertrouwen haar misdaad had meegedeeld, toen hebt gij den uitroep der beklaagde gehoord: Dát is gelogen.

„Het mag aan uwe aandacht niet zijn ontgaan Mijne Heeren, op welk een toon het woordje dat werd uitgesproken. In haar gedurig: zij liegt, of gelogen was angst, in haar dát is gelogen lag zekerheid.

„Mijne Heeren, ik herhaal het als mijn innige overtuiging, dat de schaamtelooze — die de onschuld van een kind kon rooven — uit wraak over haar later standvastig weerstreven: een valsche beschuldiging tegen haar heeft ingebracht terwijl hij poogde een glimp van waarheid er aan te verbinden.

„Het mes, zoo schreef hij, zou bij den hollen eik gevonden worden! Uit het eenvoudig verhaal van den getuige Joost Burik bleek ons, dat hem — op den laatsten kermismiddag toen hij zijn beminde in de herberg De Luchte wachtte, door Hannekes moeder nog een boterham werd gemaakt, 't geen echter lang had opgehouden omdat zij het mes niet zoo spoedig vinden kon, terwijl zij gezegd had te vreezen het mogelijk met de aardappelschillen op de vaalt te hebben gegooid. Aan dat mes — een der vijf die zij sedert jaren in huis had — is, zonderling genoeg, niet weder ge-

Digitized by Google

dacht. Maar Mijne Heeren, hoe komt het dat de moeder der beschuldigde eerst in November 1859 een mes heeft gemist, 't welk omstreeks een groot jaar te voren tot den moord gebezigd en in de nabijheid van den hollen eik zou begraven zijn?

„Mijne Heeren! bewijs van schuld aan den moord hebt gij nergens gevonden. En waarop bouwt dan het Openbaar Ministerie zijn eisch?

„Op de samenloop der feiten?

„Dat is onmogelijk.

„Het Openbaar Ministerie grondt zijn eisch op de logen die verblindt.

„Er is schuld gebleken. De omstandigheden wijzen op een misdaad. En, bij die halsstarrige ontkenning der beklaagde van een overtuigend gebleken schuld, is het vertrouwen geschonden, en ziet men ook waarheid voor logen, en schijn voor misdaad aan.

„En, zal nu de arme gevangen worden in den strik dien zij voor een groot deel zich zelve spande?

„Neen! hier is het niet de verharding der boosheid, hier is de logen geen zwijnen-uitwerpsel." — Een blik in de richting van vrouw Knibbelaar geworpen lichtte die laatste woorden toe: „Hier is het de edelste aandoening van het reine vrouwenhart die de logen het aanzijn gaf."

Wij laken maar veroordeelen niet.

„Ziet, er is een kind van zestien jaren, dartel maar schuldeloos.

„Eensklaps ontwaakt zij uit een vreeselijken dommel. Men had haar bedwelmd, men heeft haar haar eer ontroofd.

„God weet het, God! Doch niemand anders.

„Toch ziet ze angstig rond; maar, immers niemand weet het, niemand! — Zou men vermoeden? Neen. — Wel wordt er van verre gemompeld, doch de arme verneemt het niet. — Neen, vader en moeder zullen niets merken. — Hoe het

Digitized by Google

komen mag dat ze bleeker en stiller wordt....? Och, dat hebben meisjes op die jaren wel meer. Ze moet maar goed eten, goed drinken!

„Ha! Ze merken niets. Goddank, want, als ze het merkten....!

„En, maanden verloopen. — De eerste verwachting der jonge aanstaande moeder is zoo zalig naar men zegt. Vraagt aan de arme beklaagde wat de maanden háar geweest zijn, toen de moordenaar van haar vroolijke jeugd haar tot veinzen, tot huichelen dwong, en de angst al grooter en grooter werd terwijl het daar gedurig klopte onder 't bevende hart: Pas op, pas op, de ure komt, het oogenblik nadert!

„En vrij en ongedeerd met opgeheven hoofd, treedt hij langs wegen en straten, de ellendeling wien geen wet kan treffen.

„De ongelukkige vrouwe, zij liegt, zij pleegt een moord misschien, uit angst, uit vreeselijken angst voor de wereld die haar zal verstooten.

„Maar hij, de verachtelijke schender, hij liegt den ganschen dag; zijn geheele bestaan is logen geworden, en de reine maagd die hem straks zal huwen misschien, zij heeft tot echtgenoot een dubbelen moordenaar!

„Ziet, als de boom door den stormwind geveld, het hutje waarover hij zijn lommer wierp, in zijn val heeft verbrijzeld, dan houwt en hakt men dien boom en verbrandt hem; doch de stormwind buldert voort en wringt nieuwe boomen in 't slijk!

„Mijne Heeren! het was een dwaze droom der jeugd, dat ik een jonge moeder die haar kind het leven benam en wier schuld was bewezen, zou vrijpleiten op grond dat er één schuldiger was dan zij, op grond dat een stormwind den boom had neergeveld.

„De jonkman is wijzer geworden. De wet eischt der schul-

Digitized by Google

digen straf. Maar ook slechts straf, wanneer de schuld bewezen, wanneer het recht der wet gebleken is.

„En met overtuiging spreek ik het uit: dat recht Mijne Heeren, is niet gebleken!"

Na deze woorden werpt Van Breeland een snellen blik naar den stoel waarop de getuige Redly-Marter straks heeft gezeten, en vergewist zich dat die plaats niet weder door hem werd ingenomen.

Heeft Oscar van Breeland nóg iets gezien, iets wat hem plotseling als een zon scheen in 't hart?

Ja, Anna Roozes oogen waarin hij straks heeft gelezen: Red haar de arme! nú heeft hij ze zien tintelen vol hoop, vol.... hij weet er den naam niet aan te geven, maar zeker, 't was een warme zonnestraal dien hij in dat ondeelbaar oogenblik had opgevangen.

Nauwelijks heeft de advocaat het laatste woord van zijn pleidooi gesproken of hij hervat:

— „Edelgrootachtbare Heeren! vergun mij ten slotte nog een gewichtige opmerking die, ofschoon niet tot mijn pleidooi behoorend, wel degelijk het recht mijner cliënte bedoelt.

„Mijne Heeren! Twee uitspraken van dit Hof in de zaak van Hanneke Schoffels zijn mogelijk! Eene is slechts waarschijnlijk.

„Waarschijnlijk — neen voor mij schier zeker is de uitspraak vrij!

„En als gij vrij zegt Mijne Heeren, dan beteekent dit: Wij leden van dit Hof vinden als rechters geen schuld in haar. Of anders: Niemand heeft recht haar te veroordeelen, want haar schuld is niet bewezen.

„En die uitspraak zal plaats hebben, als naar gewoonte, heden over acht — wanneer omstandigheden het veroorloven of er toe dwingen, heden over drie dagen misschien. Maar, als gij dan nu reeds gevoelt Mijne Heeren, dat de wet

Digitized by Google

haar niet treffen kan, met wat recht zal deze jonge vrouw dan nogmaals acht, of zij het drie dagen tot een verachtelijke kerkerstraf worden veroordeeld, de arme die reeds bijna vier-en-tachtig dagen onschuldig — ik herhaal het met klem en dan volgens uw eigen uitspraak — onschuldig in een kerkerhok heeft doorgebracht!?

„Ik dank God dat een samenloop van feiten den jeugdige het recht geeft om te spreken als een meerdere van jaren, het recht om reeds heden een bladzij te schrijven van het boek dat hij schrijven zal en getiteld zal wezen:

De Voorloopige Inhechtenisstelling of Praeventieve Gevangenis.

„Ziet gij dien stoel daar ledig Mijne Heeren! Daar heeft een man gezeten die een hevigen strijd had te strijden. Eerst sedert weinige maanden bevindt hij zich in Nederland. Liefde tot de waarheid deed hem hier zich zelf overwinnen, en, in stee van den aangenomen naam, noemde hij u in 't einde zijn waren naam: Herman Carel Marter.

„Misschien Mijne Heeren, herinnert zich een enkele uwer dien voor omstreeks negentien jaren geschandvlekten naam...?"

Terwijl Van Breeland even zwijgt ziet men gespannen aandacht op het gelaat der leden van het Hof, en wisselen eenige hunner teekenen van verstandhouding.

— „Herman Carel Marters zaak werd gecasseerd en van het eene Hof naar het andere verwezen," herneemt Van Breeland: „en, na zeven maanden en zestien dagen praeventieve gevangenschap werd de man, die van het verduisteren eener Rijkskas boven de drie duizend franken, als ontvanger gepleegd, was beschuldigd, vrijgesproken bij gebrek aan wettig bewijs, en zijn onmiddellijke invrijheidstelling bevolen.

„Dwingen ze geen vreeselijken lach af Mijne Heeren, die woorden: onmiddellijke invrijheidstelling!

„Dezelfde man die daar straks bevend en trillend voor

Digitized by Google

u stond, hij werd na tweehonderd-en-dertig dagen en nachten in kerkerhokken te hebben doorgebracht onmiddellijk in vrijheid gesteld. Maar zijn aanzijn is verwoest. De dood is hem verre verkieslijk boven een leven waar voortaan geen bloem in zijn nabijheid meer bloeien kan. Immers aller oogen zijn met achterdocht op hem gevestigd. — Hij is onschuldig, nu ja, bij gebrek aan bewijs!

„En, Mijne Heeren, dat de wanden dezer zaal het in duizend en tien duizend echo's doen weerklinken: die man was inderdaad onschuldig! Onschuldig! Maar hij was meer. Hij was een voorzichtig rechter. Ja, want liever droeg hij zelf den vreeselijksten smaad, dan een verdenking op den schuldige te werpen, dewijl diens schuld nog geen volkomen zekerheid bij hem was.

„Die tweehonderd-en-dertig dagen en nachten in de kerkers van Nederland doorgebracht, ze schreien ten hemel Mijne Heeren, want slechts weinige weken geleden heeft een slachtoffer van zwakheid en verleiding, stervende verklaard: dat hij in overleg met zijn boozen geest en helper, den diefstal te Mieriksma bij den ontvanger Marter heeft gepleegd.

„Mijne Heeren! aan den Hove van Gelderland is het voorrecht te beurt gevallen, dat het dien armen zedelijk vermoorden mensch mocht zien van aangezicht tot aangezicht. De zwakke heeft bijna geen woorden gehad; de stem begaf hem in 't einde geheel, maar, welsprekender dan eenig woord is het feit voor welks waarheid ik u borg sta, het vreeselijke feit dat mij recht geeft u toe te roepen:

„Maakt het kort wanneer gij nu reeds oordeelt dat de schuld mijner cliënte niet is bewezen, en dat zij alzoo onschuldig vier- of wilt ge drie-en-tachtig dagen in de gevangenis heeft doorgebracht.

Het „Iliacos intra muros peccatur et extra" blijft nog

Digitized by Google

altijd waar: feilen is menschelijk, en ook de nauwgezetste rechter kan dwalen en feilen in zijn oordeel. Maar de eisch der omzichtigheid zal dan ook wel nergens van ernstiger beteekenis zijn dan dáar, waar aan menschen, aan natuurgenooten de macht is verleend om te beschikken over dat wat den mensch zoo onuitsprekelijk dierbaar is: zijn goeden naam en zijn vrijheid!

„En — nu stel ik, doch niet zonder schroom, de vragen:

„Zijn het wel altijd de schranderste mannen der Justitie die — niet dan na rijp beraad en ernstig onderzoek — het bevel tot gevangenhouding uitlokken en verleenen?

„Wordt de loop eener zaak niet veelal onnoodig vertraagd? En ook: Zou het niet beter zijn dat tien boeven ontvluchtten en togen naar een verre kust, dan dat er één onschuldige kwam te zitten op gindsche bank der schande? Immers, in de Nieuwe Wereld daar staat de zondaar, welwillend ontvangen en door nood en voorbeeld tot werkzaamheid geprikkeld, te eerder weer op, terwijl de maatschappij wier rechten hij schond door zijn vlucht gewroken van hem is verlost, en hij zich zelven daardoor mede zijn welverdiende straf heeft bereid. Maar de onschuldig gekerkerde, hij richt zich niet weder op. Zijn kracht is verlamd, want de wereld blijft fluisteren in 't rond: Hij zat in de gevangenis!

„Onschuldig voorloopig in hechtenis gesteld, het is verschrikkelijk!

„Onschuldig praeventief ten cellulairen kerker verwezen, het is tirannie, onwettige tirannie, want de wet stelt dien laatsten kerker ten dubbelen straf!

„Doch, denkt men daarbuiten misschien, als de onschuldig gevangene dan is vrij verklaard, dán wordt de arme niet slechts schadeloosgesteld voor alles wat hij met een bloedend hart moest lijden; voor alles wat hij schade leed,

Digitized by Google

ook met de zijnen, neen, schitterend wordt hij zelfs in eer en ambten hersteld, schitterend....

„Helaas! niets, niets van dat alles. Vertrapt om nog verder vertrapt te worden, dát is zijn toekomst. Nog eens: de onschuldig gehoonde staat niet weder op, of het moest zijn om den ligtvaardigen rechter met dreigenden vinger te vervolgen tot aan zijn jongsten snik.

„Genoeg Mijne Heeren. Misschien hebt gij over dit alles reeds gezucht nog vóor dat ik geboren was. Gij stemt het toe, daar moet een tijd komen dat geen onschuldige meer zal kunnen boeten voor der schuldigen euveldaad. Wie het kan hij helpe, opdat die komst niet verre meer zij!

„En nu, Edelgrootachtbare Heeren, President en Raden van dit Hof, op grond dat het wettig bewijs van schuld aan kindermoord niet is geleverd, concludeer ik ten slotte tot de vrijspraak der beklaagde Hanneke Schoffels, terwijl ik, wijzend op dien ledigen stoel van den getuige Herman Carel Marter, verzoek dat het den Hove behagen moge nog heden te gelasten: dat de onschuldig gesmaadde worde — in vrijheid gesteld.

„Ik heb gezegd."

Naarmate de stilte die er in de zaal had geheerscht, dieper was, wordt het gegons en gepraat nu ook luider. Oscar van Breeland strijkt zich vluchtig met den hagelwitten zakdoek langs het gelaat.

Zijn eerste pleidooi heeft hem sterk aangegrepen. Zoo lang hij sprak had hij zich kalm gevoeld en geheel zich zelven. Bovendien hij heeft gesproken met de onwankelbare overtuiging dat hij goed en met bezieling sprak, en dat de onmiddellijke invrijheidstelling van Hanneke Schoffels zonder eenigen twijfel het gevolg van zijn warme woorden zou zijn.

Ha! Reeds zoovele dagen had hij gedroomd van den schoonen stond waarin hij zijn eerst pleidooi zou voeren, en hoe hij

Digitized by Google

een gansche schare van tegenstanders — zoo zij er wezen mocht — zou overtuigen door waarheid en kracht van taal.

Maar zie, nu hij gesproken heeft, nu overvalt hem eensklaps een andere, een ijskoude gedachte. Hij heeft zich in zijn illusies bedrogen. Zijn eerst pleidooi heeft al de gebreken van een maiden-speech gehad. Somwijlen is hij te zwak, somtijds — met het oog op dien achtbaren Raad — is hij veel te stout geweest. Toen hij de punten zijner verdediging vaststelde, toen schenen ze hem toe zoovele dolken te zijn die den valschen aanklager zouden treffen in 't hart. Maar nu, hoe zwak, hoe nietig komen ze hem eensklaps voor. Is er werkelijk door hem aangetoond dat het bewijs van schuld niet is geleverd. Heeft hij inderdaad een licht ontstoken voor dien Raad, voor die als rechtsgeleerden terecht zoo hoog gestelde mannen?

Een allerdroevigst gevoel overmeestert den jongen advocaat.

Zijn jonkheid heeft hem op een bekende klip doen stranden.

Hij is te vurig geweest, hij steunde te veel op zijn eigen overtuiging en op de oratorische gave die men hem zoo dikwijls in kleineren kring had toegekend. Aan vergrijsden in het recht heeft hij vermaningen gegeven.

Met het oog op die vreeselijke gebeurtenis te Mieriksma, met oog op een schrikkelijk langdurig en onschuldig verblijf in een kerker, heeft hij aangemaand tot spoed, tot grooten spoed, terwijl overijling toch ook hier niet geëischt, en rijp beraad wel altijd zal noodig zijn.

Ach! nu het woord is gesproken, nu staat Van Breeland daar, éven als de kunstenaar voor zijn pas voltooide schilderij. Wanneer het blank paneel hem nog tegenblinkt, dan aanschouwt hij met het oog der verbeelding een schoon, een onovertroffen kunstgewrocht. Ja, de zon ziet hij reeds schitteren in zijn verven, en de natuur zij verwijt hem

Digitized by Google

een diefstal. Maar het voltooide doek roept hem toe: Dwaas! — Meer niet, maar 't is genoeg: Dwaas!

— Dwaas, meent gij door uw zwakke woorden die wijze mannen tot andere gedachten te hebben gebracht? Meent gij dien procureur-generaal te hebben overtuigd dat hij op lossen grond zijn requisitoir nam? Denkt gij dat uw verhaal — al mocht men het voor waarheid houden — dat uw wijzen op den ongelukkigen Marter het Hof van Gelderland zal bewegen van den meest gebruikelijken regel af te wijken en, omdat gij het eischt, nog heden zijn uitspraak zal doen hooren?

Al die vragen bestormen den jeugdigen advocaat in hetzelfde oogenblik, in het oogenblik nu hij zijn laatste woord heeft gesproken en zich verwijt dat het verre beneden zijn ideaal gebleven is.

En in het luider gemompel daarginder in het ruim, meent hij de stem te vernemen: 't Zal wat baten dat die jongen zich uitsloofde!

En Anna's oogen die straks hebben geschitterd ze staren nu voor zich neer.

En, noch op het gelaat van den procureur-generaal, noch op dat van den president of een der raadsleden is een enkele trek te bespeuren die het vermoeden zou wettigen dat het gesprokene hen getroffen heeft. Een snelle gestrenge blik van den eerste slaat hem nogmaals met ijskou om 't hart.

Aan de groene tafel flikkert een paar malen een folioblad papier. Straks hier, nu ginder.

Hoor, nu is het de stem van den voorzitter die zich luide verheft, en de laatste woorden, haastig en als met weerzin gesproken, ze luiden: dat het Hof beraadslagen en nog heden te vier uren zal uitspraak doen.

— Heden! zucht Oscar onhoorbaar terwijl een blos zijn wangen kleurt: Men zal dan den volke nog heden ver-

Digitized by Google

kondigen, dat een procureur-generaal niet dan na rijp beraad zijn requisitoiren neemt.

Het carillon van den verminkten toren der Arnhemsche groote kerk heeft met onharmonisch geluid het: „Wir winden dir den Jungfren Krantz" geklingeld, en de laatste slag van vieren heeft den Krantz gesloten.

Een ademlooze stilte heerscht er in de deftige zaal die men straks heeft verlaten, en waarvan het ruim zoo mogelijk een nog grootere menschenmassa bevat dan een paar uren geleden.

Ook nu weder is het de eerwaardige president die het woord voert.

De beklaagde zit met neergeslagen blik. Immers die advocaat heeft zelf gezegd dat zij schuldig is. En vader.... en moeder.... en Joost....! — O wat bonst haar het hart!

Twee harten kloppen mede met angstig geweld.

De baron Geereke van Uland zou ze schier hooren kunnen. Aan zijn linkerhand staat de jonge advocaat, zooveel mogelijk onzichtbaar voor het publiek, op den rand der balustrade geleund, en aan Geerekes rechterzij zit Anna Rooze, die gemeend heeft sterk genoeg te zijn om de uitspraak van het Hof te vernemen, wát het ook wezen mocht.

En de president spreekt ernstig — somber meent Oscar:

— „Het Provinciaal Gerechtshof van Gelderland heeft in naam des Konings gewezen het navolgend arrest in de zaak van het Openbaar Ministerie tegen Johanna Schoffels, oud negentien jaren; van beroep dienstbode; woonachtig te Mulderspeet; gedetineerd in het huis van verzekering te Arnhem.

„Gezien het arrest van terechtstelling,

„Gehoord de acte van beschuldiging;

„Overwegende dat uit de afgeloopen debatten is gebleken . . . . . .

Digitized by Google

„Overwegende dat door de beschuldigde wordt opgegeven . . . . . .

„Overwegende dat het Hof . . . . . , ...

„Overwegende eindelijk dat de schuld van voornoemde Johanna Schoffels . . . . . .

„Gezien artikel 210 van het Wetboek van Strafvordering:

„Spreekt de beschuldigde v r ij, de kosten te dragen door den Staat, en gelast dat zij dadelijk zal worden in vrijheid gesteld."

— „Vrij! Vrij!!" gonst en bonst en golft het in de zaal.

En hij — de man met zijn ernstig gelaat, de crimineele ex officio, het is alsof een glimlach om zijn lippen speelt, nu hij, op een tot hem gerichte vraag van den voorzitter heeft geantwoord:

— „Het Openbaar Ministerie ziet af van verdere vervolging, en geeft zijn consent tot de onmiddellijke invrijheidstelling van Johanna Schoffels."

En Hanneke was vrij. O goede God, werkelijk vrij!

Digitized by Google

VIJFDE HOOFDSTUK.

Nadat de belangrijke zitting van het Hof is opgeheven, stroomt de menigte door de wijd geopende zaaldeur naar buiten.

Behalve de degelijke kruidenier Zoutebroek met zijn vaste principes, zijn er maar weinigen die niet inwendig juichen of ook openlijk verkondigen, dat ze er schik in hebben zoo knap als die jonge advocaat de oomes de les gelezen, en de arme deerne uit de gevangenis heeft vrijgepraat.

En die jonge advocaat?

Aan den avond van denzelfden dag zit hij te Utrecht in de huiskamer zijner tante Van Riddervoorst bij den breeden haard — waarboven op den schoorsteen de bekende pendule rustig tikt.

De goede oude dame heeft haar geliefden neef met een hartelijkheid ontvangen en omhelsd, alsof hij haar eigen kind was. Een telegram van haar vriend Geereke had haar reeds vooruit den goeden afloop gemeld.

Met oogen stralend van edele verrukking had zij haar favoriet-neef met de behaalde zege gelukgewenscht, en 't was haar nu niet genoeg te vernemen wát en hoe hij ongeveer heeft gesproken, zij moet ook weten wat er verder na den afloop der zitting gebeurd en gezegd is.

Digitized by Google

— „Maar Oscar, de procureur-generaal zal er toch iets bijgevoegd hebben toen hij je feliciteerde?"

— „Nee tante."

— „Hé dat is koel. Maar de president?"

— „Die heeft me de hand gegeven tante, maar niets gezegd."

— „Niets, volstrekt niets?"

— „'t Was voldoende. — Aan oom moet hij nog al 't een en ander moois hebben verteld."

— „Bij voorbeeld?"

— „Ja bij voorbeeld, dat het argument van dat mes aan Hannekes zaak veel goed had gedaan. — Enfin!"

— „Hoe meen je enfin lieve?"

— „Niemendal beste tante."

— „Je bent niet opgewekt, niet vroolijk Oscar. Ik had gedacht dat je na zulk een dag over en over gelukkig zoudt zijn. Maar mijn beste neef vertelt alles zoo kortaf, zoo koel, zoo...."

— „Och dat verbeeldt u je tante. Ik ben erg moe."

— „Ja dat is geen wonder. Was oom Geereke niet erg in de wolken?"

— „Zeker, oom was heel tevreden."

— „En jufvrouw Rooze?"

— „Wat blieft u?"

— „Is het aanroeren van die snaar je niet aangenaam Oscar? Ik dacht...."

— „Och nee tante. — Welzeker, welzeker! Jufvrouw Rooze scheen zeer tevreden...."

— „Scheen — zeer tevreden; en....?"

— „Nee tante, zeker, zij was zeer.... zeere.... Zij heeft mij bedankt, welzeker. Maar u begrijpt...."

— „Ik begrijp neef...."

Oscar ziet eensklaps van het vuur waarin hij gestaard heeft tot de oude dame op:

Digitized by Google

— „U begrijpt? Wát begrijpt u tante?"

— „Ik begrijp dat mijn beste neef niet alleen de invrijheidstelling van zijn cliënte, maar nog iets anders van zijn pleidooi had verwacht."

— „Het komt mij voor tante, dat jufvrouw Rooze zeer bedroefd is over den dood van Ernst. Zij hangt oom Geereke aan alsof...."

— „Oom heeft veel verplichting aan haar; hij zal nu al het mogelijke doen om haar te vergelden wat zij nog voor den armen Ernst aan zijn ziek- en sterfbed heeft willen zijn."

— „Er is geen man op de wereld tante, waarvoor ik meer achting heb dan voor oom Geereke, dat weet u, maar men kan te ver gaan. Sedert den dood van Ernst heeft oom iets weeks, iets.... enfin, brisons! Een jong meisje hoe flink ook van karakter is tegen mannelijke weekheid niet bestand. 't Zou mij niets verwonderen wanneer zij zich reeds inbeeldde den armen Ernst — dien zij nu altijd door oom en tante hoort vergoden — werkelijk te hebben liefgehad. Maar nog eens brisons!"

Toch zag tante wel dat Oscar er niet over zwijgen zou. Het hart was te vol.

Nadat de neef is opgestaan en vluchtig aan den muur een oud familie-portret heeft beschouwd — maar zonder het te zien — vat hij een stoel, komt vlak bij tante zitten, neemt doelloos een zwaar zilveren theelepeltje van het blad, en, eenigszins voorovergebogen herneemt hij terwijl hij somwijlen als ter bevestiging zijner woorden met het lepeltje op het blad of op den tafelrand tikt:

— „Ik dacht niet dat het mogelijk was mij in dat meisje te bedriegen tante. Zij hield van mij, zoowel als ik van haar. U zelve hebt het bemerkt, en ik — ik heb het gevoeld reeds van het eerste uur onzer kennismaking afaan.

„U kent de redenen tante, die mij in 't eerst weerhielden

Digitized by Google

om haar openlijk mijn liefde te verklaren, maar op dien morgen toen het hart zoo luide klopte dat de mond wel spreken moest; toen ik haar blos had gezien, en ik reeds zeker van haar jawoord meende te zijn, toen — toen moest ik vernemen dat zij de mijne niet worden kon. 't Was zeker wel wat meisjesachtig van haar om mij bijna in hetzelfde oogenblik op het blondje, mijn oud speelkameraadje te wijzen, alsof een andere maar eensklaps de wond zou kunnen heelen. Aan het willen dier andere dacht ik natuurlijk niet eens, ofschoon Emma's toon nog dienzelfden avond alles behalve het gevoel verried dat de oudere vriendin bij haar verondersteld scheen te hebben."

Mevrouw Van Riddervoorst maakt bij zich zelve de opmerking dat een helderziend advocaat nog niet altijd den heldersten blik in een vrouwenhart heeft, en luide maar ter loops verzoekt ze Oscar vriendelijk, niet meer met het lepeltje op dat kopje te tikken. 't Zilver kan er tegen, maar 't porselein is broos.

Van Breeland die niet wist dat hij een lepeltje in de hand had, legt het ter zij, en, nog meer vooroverbuigend herneemt hij:

— „U weet het hoe Anna verder in de familie van oom Geereke is ondergegaan...."

— „Hoe meen je dat neef?"

— „Misschien is de uitdrukking niet mooi tante. Ik meen dat het spoedig bekend werd dat jufvrouw Rooze met Ernst geëngageerd was, terwijl zij, in weerwil van convenances waar tante Geereke anders nog al mee dweept, steeds aan zijn ziekbed is geweest, en ook na zijn dood in hun kring is gebleven, ja zelfs de condoleantie-visites mee ontvangen heeft."

— „Zij wilde oom en tante in hun diepen rouw niet verlaten Oscar: 't Was liefde."

Digitized by Google

Juist sloeg de pendule met haar helderen slag.

— „Ik zeg er niets tegen tante. Hoe diep ook geschokt heb ik zelf jufvrouw Rooze bewonderd, ofschoon ik het woord overdreven niet wegcijferen kon. Al spoedig toch zag ik de gansche zaak heel duidelijk in, en had de overtuiging dat Anna, gehoorgevend aan dringende aanzoeken van oom en tante — aanzoeken die door den toestand van Ernst misschien eenigszins gewettigd waren — uit medelijden haar hand aan Ernst geschonken, maar tevens geweld aan haar hart had gepleegd."

— „Oscar, ik heb je flink karakter in die dagen eerst goed leeren kennen en je te liever gekregen."

— „Ik had veel werk tante; er waren zaken die aan mijn geest de noodige afleiding gaven. Ofschoon uit mijn schoonsten droom zoo wreedaardig gewekt, begreep ik toch dat het een eerste levensplicht is om het hoofd niet te laten hangen waar het lot ons tegenstaat en...."

— „Waar God ons een anderen weg wijst dan dien welken wij ons kozen!" zegt mevrouw Van Riddervoorst zacht.

— „Wij bedoelen hetzelfde tante. Hoe 't zij, ik deed wat ik kon om de herinnering aan dat engelachtige meisje uit mijn geheugen te bannen. Ik hoopte voor oom en tante Geereke zelfs — en met de hand op het hart — dat zij Ernst zouden behouden. — Ernst stierf. Anna werd vrij. En nu, terwijl ik bijna uitsluitend in haar belang.... Maar daarvan wil ik niet spreken, neen, terwijl ik de invrijheidstelling van het meisje bewerkte in wier zaak zij meer belang scheen te stellen dan in haar eigen geluk; nadat een enkele blik dien ik in de pleitzaal van haar mocht opvangen, mij opnieuw het hart in gloed had gezet, en ik toen later tegenover haar stond.... toen...." Oscar wendde het gelaat haastig ter zij. Wat drommel moest zwakheid

Digitized by Google

hem de baas worden! Dát gebeurde hem nooit. Met verheffing vervolgt hij: „toen dacht ik tante...."

Van Breeland staat haastig op. 't Was beroerd, 't was kinderachtig: „Toen dacht ik.... enfin."

— „Ja beste jongen, ik begrijp dat wel."

— „Pardon, dat kunt u niet begrijpen tante. Zie, Anna staat onder een geheimen invloed die haar met geweld van mij afrukt. Toen ik op dien voormiddag hier in uw huis in haar heerlijke oogen zoo duidelijk las dat ze mij liefhad, toen wees zij mij af omdat.... zij oom Geereke een oogenblik te voren had gesproken. Maar nu, wie is het dan nu die haar nog eens van mij verwijdert! Zie tante, oom Geereke die onze verhouding moet kennen; die immers weet dat Anna zich opofferde toen zij den bijna stervenden Ernst haar hand beloofde.... Jawel tante, oom moet dat geweten en ook onze verhouding begrepen hebben. — En dan, wat hadt ú in de plaats van oom gedaan, als u mij daar tegenover het ideaal mijner wenschen hadt gezien, terwijl ik mijn lauwer — hoe onvolmaakt dan ook bevochten — als aan haar voet kwam neerleggen?"

— „Ik lieve, ik zou...."

— „U zoudt gezegd hebben: kom Anna, geef Van Breeland nu het antwoord dat je hem voor ruim acht weken niet kondt of wildet geven. U zoudt...."

— „Nee mijn beste neef, al ware het dat oom...."

— „Jawel tante; ten minste u zoudt niet juist in zulk een oogenblik van Ernst hebben gesproken. Oom zei: O, als ik zoo iets van Ernst had mogen beleven....! Nee, u zoudt u niet met die woorden en een paar flauwe tranen hebben afgewend. Nee tante, 't was daar na zulk een uitspraak en in die presidentskamer het oogenblik niet om van Ernst op te halen. 't Was niet flink, niet à la Geereke, niet fair!"

— „Weet jij wat het zegt een kind te verliezen beste Oscar?"

Digitized by Google

— „Nee tante, maar een meisje te verliezen dat men méer liefheeft dan.... dan.... O, wees niet boos beste trouwe tante, er is niemand op de wereld tot wie ik zoo vrij zou willen en kunnen spreken als tot u. En zie, als ik mijn hart maar eens heb lucht gegeven dan zal het morgen ook wel beter zijn. Ik heb een somberen namiddag doorleefd tante. 't Was me nacht gedurende de reis van Arnhem naar hier. Voor 't eerst Anna weder te zien, met de vrijspraak voor haar beschermeling als 't ware in de hand; vervuld met de levendige hoop dat zij met één enkel woord, of ten minste met een enkelen blik zal zeggen: Oscar, nu die arme Ernst niet meer leeft en ik vrij ben, nu.... Maar niets, niets! niets! Koelheid, kilheid heb ik gezien, een ijskoude hand heb ik gedrukt. Ziedaar, dát was ons wederontmoeten."

— „Maar Oscar, gesteld dat zij werkelijk geen ander liefheeft, kon ze dan nú reeds...."

— „Neem mij niet kwalijk tante, maar 't is al wat lang geleden dat u voor 't eerst hebt bemind...."

Men ziet het: Oscar is niet gewoon met zoete woordjes te vleien, en 't is juist dáarom dat hij tantes lieveling werd.

— „Toch zult u je wel herinneren tante," vervolgt hij, „dat er voor minnenden een ongeschreven en ongesproken taal is, die zij slechts verstaan. Nee nóg eens, ofschoon ik gevoel dat zij mij heeft liefgehad, haar houding dezen middag na afloop der zitting heeft mij gezegd: Laat je hoop varen Oscar, er is een klove die ons blijft scheiden. En.... en...."

Oscar loopt onrustig heen en weer.

— „Wees kalm mijn jongen!"

— „Ik ben kalm tante. Maar bij mijn smart kwelt mij nog de overtuiging dat die kloof door oom Geereke gegraven werd. Van die zijde komt de pressie. Ja, hoe en waarom dat mag de goede God weten! maár zeker is het dat

Digitized by Google

Anna's gekunstelde houding, die langzamerhand natuurlijk zal worden, dateert van den tijd dat oom Geereke haar als 't ware gevangen hield."

— „Oscar, blijf wat je vroeger altijd geweest bent; wees ook nu niet voorbarig in je oordeel. Je doet oom Geereke onrecht, daar ben ik zeker van."

— „'t Zou me spijten tante. De zaak wordt er echter voor mij niet beter om. 't Is hard, heel heel hard, terwijl ik zeker dacht.... Maar genoeg, genoeg!" — Hij staart in het vuur.

— „Oscar, mijn vader placht te zeggen: De beste doctoren raadplegen een ander wanneer ze zelf ziek zijn. Mijn vader was een door en door verstandig man. Misschien zou hij nu tot mijn besten neef gezegd hebben: Je bent partij, en je oordeel is dáarom niet zóo helder als in de zaak van je arme cliënte."

— „Ik spreek het niet tegen tante."

— „Mijn opinie zou wezen dat de houding van jufvrouw Rooze niets, volstrekt niets bewijst. Naar 't mij voorkomt was het zelfs van haar kieschheid niet te verwachten dat zij — wanneer zij je waarlijk liefheeft — nu reeds door woord of blik iets meer dan haar dank zou hebben te kennen gegeven, en vooral niet in de tegenwoordigheid van je diepbedroefden oom."

— „'t Kan zijn tante. Ieder heeft zijn zienswijze. Ik geloof aan een pressie die mij het liefste ten tweeden male ontrukt. — Denk echter niet beste goedhartige tante, dat ik zal toegeven aan een laakbaren wrok; dat ik onbillijk zal worden en niet in menschen die ik altijd hoogachtte het goede zal blijven erkennen; ik wil ook nu trachten het hoofd te beuren, en — zij het dan met een flauwe, een bijna onmerkbare hoop — den weg volgen die zeker goed voor mij wezen zal. Als ik geslapen heb zal het beter zijn. Maar

Digitized by Google

nu — kom tante, geef ú mij maar eens een hand. Och, ik heb er van avond behoefte aan."

En toen de oude tante de haar toegereikte hand zoo teederlijk drukte, toen was het haar niet recht pluis in de vriendelijke oogen.

Gelukkig, de neef zag het niet. Week zijn daar hield hij niet van.

— „Goed zoo m'n jongen, wees flink en verstandig. Later zal het blijken wie van beiden recht sprak, de helderziende advocaat of de oude vrouw. Voor het oogenblik zou ik je haast beknorren willen. Is er dan vandaag geen reden ook, geen groote reden zelfs om eens even een dankbaren toon aan te slaan, even als het zonnetje zich wel eens zien laat op een buiigen najaarsdag?"

— „Het beeld gaat mank tante."

— „Ei zoo, ik zei het ook niet om een mooi beeld te geven. Ik bedoelde eenvoudig dat je toch ook wel reden hebt om eens vroolijk te kijken. 't Was toch niet alleen ter wille van Anna Rooze dat je je zooveel moeite gaaft om de invrijheidstelling dier ongelukkige Mulderspeetsche te bewerken. Heb je dan niet een weldadig en dankbaar gevoel dat je als 't ware aan die arme beklaagde de vrijheid hergeven mocht?"

— „Snoek de organist zegt altijd: als artist en als mensch tante. Ik zeg ja, als artist, als mensch kan bij mij de zon gerust achter de wolken blijven."

— „Hoe meen je neef?"

— „Als er geen grootere teleurstelling gevolgd was, dan zou de eerste voldoende zijn geweest om een droevige stemming te rechtvaardigen. U denkt dat mijn cliënte bewogen en vol dankbaarheid is heengegaan?"

— „Ik zou meenen...."

— „Ja ik meende ook dat het zoo zijn zou. Weet u wat

Digitized by Google

zij mij zeide toen ze vrij was, en ik haar in tegenwoordigheid van haar grijzen vader en haar minnaar gelukwenschte?"

Mevrouw Van Riddervoorst sloot met de hand het licht af om Oscar beter te zien.

— „Toen sprak ze op hoogen toon: Ik zeg nóg eens dat het alles gelogen is."

— „En was dát haar laatste woord?"

— „Dat was het eenige tante. Misschien verklaarbaar maar pijnlijk, zeer!"

— „Was dat — was dát haar dank! Goede jongen!"

— „U zult mij nu toestemmen dat de zon achter de wolken kan blijven tante." — Eenige oogenblikken later:

— „Is er geen telegram voor mij gekomen?"

— „Nee, die zal misschien aan je kamers bezorgd zijn."

— „Ik had opgegeven: adres Mevrouw Van Riddervoorst. 't Is vreemd."

— „Was er.... iets....?" vorscht de oude dame, minder uit nieuwsgierigheid dan om het gesprek op iets anders te brengen.

— „Ja tante. Heb ik u niet gezegd dat mijn vermoeden betreffende dien mijnheer Redly — den commensaal van dominé Haverkist — zich heeft bevestigd?"

De grootste verrassing staat er op het edel gelaat der bejaarde vrouw te lezen, en terwijl Oscar het gebeurde in de hofzaal verhaalt, heeft mevrouw Van Riddervoorst schier werktuiglijk haar bril met de ronde glazen opgezet, want ze moet Oscars woorden niet slechts hooren, ze moet ze ook zien.

— „Kind, kind! wie had dat kunnen denken!"

De deur wordt geopend en Jakob de blonde huisknecht kondigt aan:

Digitized by Google

— „Mevrouw, menheer Van Haverkist."

— „Jij met je Van," zegt Willem in 't voorbijgaan, en daarop met zijn gewonen haastigen tred naar binnen komend herneemt hij:

— „N'avend mevrouw! Hoe vaart u? — Wel Van Breeland, jij al hier! Te deksel, dat had ik niet gedroomd. — Kerel, hoe is 't gegaan? 'k Ben even langs je kwartier geloopen. 'k Dacht je kunt nooit weten; maar in alle geval begreep ik dat mevrouw je tante wel een telegram zou hebben, enfin, dat ik hier den afloop zou kunnen hooren.... Hoe is 't Van Breeland, je kijkt zoo ernstig. Toch goed? Toch niet.... mis? Is de arme mooie Hanneke uit De Luchte niet....?"

— „Jawel Willem, vrij! Heel gelukkig. Ga zitten!" zegt mevrouw.

— „Komaan! Sakkerloot dat doet me plezier; dat doet me nou razend veel plezier. Ik kan je zeggen dat ik er van middag letterlijk niet door eten kon. We hadden nog wel philosoof, maar 't was me onmogelijk. Vrij! Wel beste Van Bree, hartelijk geluk hoor!" Hij schudt hem bewogen de hand: „Verduiveld kerel — pardon mevrouw. — Jongens dat doet me goed. Sakkerloot wat doet me dat een plezier. — Mevrouw m'n compliment hoor!" Hij staat vluchtig op: „Een eerst belangrijk pleidooi te winnen, 't is niet gering. En de zaak scheen kritiek genoeg; ten minste vader schreef me voor drie dagen dat ik „er hem bij onthouden moest, maar dat Hanneke niet vrij zou komen." Ik wou je dat niet zeggen. — Maar vrij! Och kom! En ben je niet razend in je schik?"

— „Zeker. Jawel."

— „Maar je bent moe hé? — Te begrijpen. Zeker een drommelsche sjouw! En dan dadelijk weer naar Utrecht! Was 't mooie arme schepsel niet dol van blijdschap? Me

Digitized by Google

dunkt ze zal je om den hals zijn gevlogen. En je hebt vader natuurlijk gezien. En m'nheer Geereke, en" — Willem bloosde vluchtig — „heeft jufvrouw Rooze je niet een lauwerkrans op de slapen gedrukt? A-propos, was het kleine commensaaltje er ook? Zeker wel. Sloeg de arme stakker geen mal figuur....? Ze hadden hem thuis moeten laten."

't Was den goeden doorhakkerigen Willem te vergeven dat hij zooveel vragen en antwoorden op elkander stapelde. Den geheelen dag was hij met zijn gedachten — behalve nóg ergens anders — te Mulderspeet òf te Arnhem òf somwijlen ook op De Renghorst — 's avonds na een vuurwerk — geweest. Het allermeest te Arnhem, in het gebouw Justitiae Sacrum, waarvan de groote zaal er echter voor hem, zonder reden, onverbiddelijk als de Utrechtsche komedie had uitgezien, behalve 't orkest en de harde banken van den bak, die in 't Justitiae Sacrum zijner verbeelding allemaal fauteuils waren.

Toen Willem in zijn laatsten brief aan den baron Geereke onder anderen geschreven had, zoo gaarne 't pleidooi te willen bijwonen, ten minste als hij zeker was dat de vrijspraak er op volgen zou, toen had hij op dit punt geen antwoord gekregen. De baron moest er zijn redenen voor gehad hebben, en, Willem was in pijn en banden te Utrecht gebleven.

— „Hemel, wat ben ik blij!" roept Willem nog eens: „want u weet het mevrouw, ik heb met Hanneke honderdmaal geravot en gespeeld toen we nog samen op de dorpsschool gingen, en 't was de vroolijke oprechtheid zelve die aardige bruinoog. Jongens Breed, als je niet zoo moe was dan moest je nou naar je ouwe soos, d'r zou een verduiveld — pardon mevrouw — enfin, een mooi hoerahtje opgaan, als je er nu nog eens komen woudt...."

— „Je bent een goeie kerel Willem, maar dat kan niet.

Digitized by Google

Ik dacht dat je óok naar Arnhem zoudt gaan. Eergisteren ben ik nog even bij je aangeloopen om 't je te vragen, maar je waart niet thuis."

Willem wordt zoo rood als een gekookte kreeft, en gaat zijn neus snuiten; tamelijk druk.

— „Ja ik was uit — weet je. — Juist! — Eergisteren. Ik had — enfin — Je later wel eens zeggen. — Was vader en moeder wel? En 't commensaaltje, en....?"

— „Toen je binnenkwaamt Haverkist," zegt mevrouw Van Riddervoorst, „toen deed neef Oscar mij juist een allerbelangrijkste meedeeling. Een die je mede bijzonder zal treffen."

— „Och-kom mevrouw!"

— „Ik weet niet Willem, of mijn neef vooralsnog geheimhouding wenscht...."

— „Volstrekt niet tante, de meeste openbaarheid hoop ik er aan te geven."

— „Wat mij anders aangaat Breed, je kent me genoeg dat ik zwijgen kan als het wat beteekent; maar met die: wat-betaal-jij-voor-de-boter-geheimen, daar breek ik m'n hoofd niet mee."

— „De zaak is alleraandoenlijkst," herneemt mevrouw, „en juist voor ons beiden buitengewoon belangrijk. 't Is een vervolg Willem, op de ontzettende verklaring die wij op dien avond te zamen gehoord hebben."

— „Wat, wát zegt u mevróuw! Is de medeplichtige van dien dronken Miel gevangen? Is....?"

— „Luister Willem. Neef zal 't je zeggen."

En Willem Haverkist luisterde, en vernam, terwijl de oude dame het verhaal van Oscar, die zoo moe is, gedurig aanvult — dat de zwakke commensaal van vader Haverkist niemand anders dan de ongelukkige Marter was die zoo schrikkelijk voor de wandaad had geboet, welke

Digitized by Google

zijn neef Otto van Wall met Geert Holmena in Februari van het jaar 1841 had gepleegd — welk jaartal door den schuldige gedurig onjuist werd opgegeven dewijl hij, ofschoon zijn geheugen tot den einde toe merkwaardig goed bleef, met jaartallen en cijfers doorgaans in de war was. — Haverkist vernam verder hoe de ongelukkige Marter, dien men sedert vele jaren dood waande, maar in Australië zijn droevig leven had gerekt en eindelijk door 't heimwee naar zijn vaderland gedreven er onder een aangenomen naam in afzondering van de wereld zijn laatste dagen had denken te slijten, hoe hij heden was bekend geworden, omdat hij voor de balie in 't eind zijn waren naam niet had durven verzwijgen.

Dit alles vernam Willem, en hij vernam nog meer, en — moge het niet vreemd zijn dat Oscar van Breeland toen hij zich dien avond ter rust had begeven, 't zij door zijn krachtige zelfbeheersching, 't zij door overgroote afmatting, bijna onmiddellijk in een diepen slaap viel, 't is ook niet vreemd dat Willem Haverkist dien nacht geen oog kon digt doen.

Minstens tienmaal in 't kwartier smeet hij zich om op zijn leger, en, vóor dat de klok drie had geslagen was hij al viermaal ten bedde uitgeweest, om eens naar buiten te zien of er geen eind aan dien nacht kwam. Immers hij dacht aan dien schrikkelijken avond toen Otto van Wall....?

Nee, nee, dáaraan dacht hij niet. 't Is Willem niet kwalijk te nemen dat hij aan heel wat anders denkt en — eindelijk de lamp opsteekt:

Eergisteren heeft hij een snoepreisje gemaakt, en gisteren had hij zelfs een college van Opzoomer verzuimd, want — hij was met een vers bezig; en zestien coupletten waren al klaar, en het opschrift er van luidde:

„Aan Emma! Emma mijn!"

Digitized by Google

ZESDE HOOFDSTUK.

't Is een Maartsche lentedag. Op het binnenplein van het kasteel De Runt, beschut voor den scherpen voorjaarsadem, is het aan de zonzijde zelfs warm; men zou haast zeggen onnatuurlijk warm.

Reeds gedurende een groot kwartier hebben daar twee personen zeer langzaam op- en neergewandeld.

De een is een bijzonder mager man met een stok in de rechterhand, terwijl de andere persoon die hem aan de linkerzijde ondersteunt, een skelet-achtige, erg voorovergaande oude vrouw is.

— „En ik geloof toch dat we beter doen naar binnen te gaan m'nheer. Zoo'n been moet rust hebben."

— „Allemaal gekheid Trien. Dat wou die dokter me wijs maken om me aan den praat te houwen; maar dankje vrindelijk. Niet heelemaal gek, al ben ik sinds dat ongeval de oude Lijning nietmeer."

— „Ik heb toch vroeger ook wel gehoord dat een open been vooral rust moet hebben."

— „De natuur zegt je dat het nietwaar is Trien. Rust is bederf. Een stilstaand water wordt een stinkpoel."

— „Ja dát is waar."

— „Beweging, werkzaamheid, daar heb ik me altijd goed

Digitized by Google

bij bevonden. Ai, ai! Zie, als ik te veel op het been vertrouw dan is de pijn dadelijk weer erger."

— „We moesten toch naar binnen gaan m'nheer."

— „Nee, binnen zit die bleeke. Kom, nog driemaal op en neer! Maar, nou liever aan de overzij in de schaduw. Ik geloof dat die warme steenen slecht voor het leer zijn. Ik zag van morgen dat de zool van mijn linkerschoên toch al bijna heelemaal is doorgeloopen. Wat nemen ze in dit apenland voor halve zolen en achterlappen?"

— „Dat zou ik je niet kunnen zeggen m'nheer; mijn eigen zolen heb ik laatst geblikt."

— „Wat?"

— „Ja, 't was me te graveelig om ze naar 't dorp te sturen, en toen heb ik twee stukjes blik genomen."

— „Van mijn blik? Van de blakertjes uit de...."

— „Jan dat gaat weer wat ver. — Nu ja, uit de kapel, maar dat ding was toch heelemaal kapot en verbogen. Stukjes als een vinger; en die heb ik plat geklopt en tusschen het zoolleer gedaan, en dat zit nu als een muur."

— „Dan mot je de mijne ook eens blikken Trien. Zul je? Denk niet dat ik jou zoo'n onnoozel stuk blik zou misgunnen; maar zeg, ben jij nog eens in de kapel geweest? Toch niet achter in de.... de....?"

— „Jawel, welzeker."

— „Ai! — Zóo. En was er alles nog? Zeg, was die bleeke er niet?"

— „Kom Jan, weg met die malle gedachte. 't Lag en stond er alles nog precies als op dien morgen toen ik je hielp om 't geld uit dat gat in den koffer te bergen."

— „Stil! Sst. Weet je wat ik wou? Ik wou dat die verkooping van meubilair al was afgeloopen; en toch, ik moet er bijzijn. Als je 't overlaat dan bestelen ze je voor drievierde."

Digitized by Google

— „Ja dat zal wel waar wezen. En dat moet toch vóor den 12den gebeurd zijn niewaar?"

— „Ten minste den 12den wil die banjert van De Renghorst dat ik vertrekken zal. Vroeger heette het dat we zoo lang als we wilden blijven konden; maar sedert dien ellendigen avond, of liever sedert ik van mijn regel afweek en vreemde oogen aan m'n tafel zette...."

— „Ja m'nheer, dat mooie juffertje is van veel de onschuldige oorzaak."

— „Onschuldig! Waarom onschuldig?"

— „Laten we daar niet van spreken Jan. Schuld en onschuld is een lange strijd. Ik zeg, je hadt niet naar dit ouwe nest moeten komen. 't Was geen speculatie. Als slooper laat ik het gelden, maar als bewoner! Nee nee, 't was niet verstandig."

— „Omdat je er geen verstand van hebt Trien. Wist ik dan niet zéker dat de baron Geereke het hebben moest? En had ik niet goed gezien, al is de winst ook zoo groot niet als ik verwachten kon?"

— „Ja je oogen zien scherp genoeg Jan."

— „En toch ze hebben d'r kracht nietmeer. Ik ben nooit stadskind geweest Trien; en nóu ben ik het, nóu."

— „Kom, allemaal gekheid m'nheer!"

— „Sedert ik dat kind in huis nam is me letterlijk de kroon van 't hoofd gevallen. 't Is alsof de heele wereld tegen me samenspant. — Daar loopt ie achter me, zie...."

— „Kom m'nheer, er is niemand. Ik wou dat u die zoo helder je verstand hebt, dat je toch die akelige gedachte verzetten kondt. — Wacht — sta eens even stil. Zie nu om. Is daar nu iemand te ontdekken?"

— „Nee. Nu is er niemand. — Geloof jij aan geesten Trien? Ik heb er altijd om gelachen."

Digitized by Google

— „Dat is te zeggen, ik geloof er niet aan maar, dat ik er om zou durven lachen, nee Jan, nee!"

— „Jawel, ik lach er nóg om. — Ai! — Ik geloof nog in 't geheel niet aan al die sprookjes. Den heelen nacht wil ik zonder licht door 't kasteel rondloopen, van de zolders naar de kelders, wáar je wilt, mits dat die eene kerel er eerst uittrekt. Weet je wie het is Trien?"

— „Och beste Jan, laten we van wat anders spreken. Die kerel zit in je verbeelding."

— „Ja, dat denk ik ook. Maar kijk, zie nu, dáar — dáar gaat ie van 't koetshuis naar de poort. Zie j'em nou, en herken j'em nou niet....?"

— „Jan, Jan; je maakt me bedroefd."

— „'t Is die bleeke dominé. Die jongen met z'n witte bef."

— „Och m'nheer, hoe kom je er aan?"

— „Wel, hij lijkt precies op het portret dat we laatst, toen ik nog eens met je naar boven ben gestrompeld, in die verborgen kastla op de slaapkamer van den ouden baron hebben gevonden. Je weet wel."

Trien weet het zeer goed, en aan de achterzij van dat portret was een papier geplakt waarop geschreven stond:

„Johannes Marie van Koevertol, myn geliefde kleinzoon; geboren den 1sten Mey 1829, overleden op De Runt den 31sten Mey 1853. Zynde in de kapel gedoopt den 20sten Juny 1829 en hebbende aldaar als proponent zyn eerste en laatste preek gehouden, den 1sten Mey 1853, tot text voerende: „De dagen des menschen zyn als het gras, gelyck eene bloem des velds alzoo bloeyt hy. Als de wind daarover gegaan is, zoo is zy niet meer en hare plaatse kent men niet meer." En — dat was onderteekend:

LUDOLF BARON VAN KOEVERTOL. 1853.

— „Hoor eens m'nheer, zoodra je dat portret met dat

Digitized by Google

heele relaas er achter, nu weer in de gedachten komt, dan hoop ik dat je eens denken zult aan 't geen ik je zeggen zal: 't Is een oogziekte die je hebt. Ja een oogziekte. Daar had m'n vader een voorbeeld van gekend. Hoe het op z'n Fransch heette dat weet ik niet meer, maar het was een dubbelziendheid. Een neef in de familie — ik geloof dat hij vroeger burgemeester in Gelderland was — zag altijd tweemaal dezelfde personen, en ook soms voorwerpen die er in 't geheel niet waren, b. v. spinnekoppen en kikvorschen. Zie je m'nheer, dat is hetzelfde."

— „Ja ja Trien, dat is hetzelfde, ten minste bijna hetzelfde."

— „Ik heb je altijd wel gezegd Jan, dat het dragen van dien bril niet goed was. Sterke gezonde oogen moeten niet achter glazen verwend worden."

— „Ik zag mij zelf liever met den bril."

— „Voel je van tijd tot tijd geen steking in de oogen m'nheer?"

— „Nee. Of ja, ja toch. Nou je er van spreekt nou dunkt me.... ja zelfs op dit oogenblik, jawel!"

— „Dan zul je ook begrijpen Jan, dat die verbeelding een oogziekte is, en dat je er liever den dokter over spreken moest."

— „Jij altijd met je dokters!"

— „Och Jan, 't is immers voor jou! Als je eens blind wier lieve Jan."

— „Loop! Blind! Dokters zijn knoeiers. Wat weet zoo'n Mulderspeetsche van oogen, en vooral van zulke oogen als ik heb. Straks zei je zelf dat ik zoo scherp zie. — Kijk — kijk — daar gaat ie weer vlak langs ons heen."

— „Wie?"

— „Wel de bleeke."

Trien schudt het hoofd.

Digitized by Google

— „Jan, het mag kosten wat het wil, ik zal naar Utrecht schrijven; daar heb je de groote Donders. Ze zeggen dat die de oogen uit het hoofd neemt, soms van binnen en van buiten besmeert, en ze er dan zelfs op een afstand weer ingooit. Daar mag nu van waar zijn wat wil, maar dat ie knap is...."

— „En ik zeg je — dat je me met dien Donders van 't lijf blijft. Denk je dat ik de heele Utrechtsche faculteit op De Runt wil halen? Jou schuld is het dat er al één hier is geweest, en dat ie Co Mie.... Ai! ai! Zeker! jou schuld. — En wáarom heb je dat brutale advocaten-gezicht ook voor m'n bed laten komen?"

— „Maar m'nheer, hij dreigde. En dan de baron en de anderen."

— „Wát dreigen! Wát baron! Ik laat me niet dreigen, door geen advocaat, door niemand. Valschheid in geschrifte, wát wát! Omdat er in dat briefje van Smit een ₩ teeken in plaats van £ stond. Omdat een Kater, een Kater.... Maar stil! daar weet jij niet van. Ha, was ik niet ziek geweest....! Ai! ai! O die pijn!"

— „Kom dan Jan, beste Jan. Laten we nou naar binnen gaan. Wacht, je moet maar alleen met het rechterbeen de trappen ophinken en heelemaal op mijn arm leunen. Ziezóo, bestig. — Komaan! Dat gaat goed. En 't deed geen zeer hè?"

Een paar minuten later als Lijning in de holle onderkeuken aan den breeden haard bij een plaggenvuur zit, dan zegt de magere vrouw misschien voor den tienden keer: Ziezoo en bestig! En hij:

— „In jou oogen is alles bestig! Maar ze willen me arm maken. Ja, al zeggen ze dat ik niets voor mevrouw hoef te betalen, 't zal nog de vraag zijn of het eind niet de last zal dragen. Dat advocaten-bakkes vertrouw ik niet. Maar dat zijn mijn zaken."

Digitized by Google

— „Ik heb er ook niets mee noodig. — Wilt u een kommetje koffie m'nheer?"

— „Liever een glas water. — Zeg Trien, 't is wel waar dat het alleen mijn zaken zijn, maar voor jou.... Weet je wát me hindert?"

— „Dat je niet loopen kunt Jan."

— „Nee dat meende ik niet. — Wat me hindert....? Trien, ik heb jou te kort gedaan. Ja, jou; en jij bent de eenige die.... Stil, zie, daar heb je hem weer; dáar dáar, jawel in dien hoek; hij ziet zoo wit als een.... Zie maar, Ssst! Zeg hem dat ie weggaat. 't Is Johannes. Ssst! met een aureole, zie je wel. Sssst."

De oude dienstbode zwenkt met haar magere hand langs Lijnings oogen:

— „Nu is hij al weg?"

— „Ja, nu is hij weg. — Trien, zul je 't me vergeven dat ik jou te kort heb gedaan? Maar de advocaat met zijn oude briefjes en zijn dreigementen die was het, die....! Trien, hoor eens."

De oude komt naderbij.

— „Ik heb een testament gemaakt. Ja!"

— „Maar Jan, je wilt toch niet ster...."

— „Nee stil. Ssst! nee, een mensch kan heel oud worden, dat weten we wel. Soms honderd jaar, en ik ben nog niet eens op de helft. Nee, die advocaat met zijn brutalen toon en zijn oude briefjes wilde dat ik het doen zou. Hij heeft in mijn papieren gesnuffeld. Ha! als mijn been toen niet zoo erg en ik niet zoo duizelig was geworden dan.... Je weet wel, toen is de baron er geweest en later heeft hij den notaris meegebracht en anderen, en twee lompe boeren er bij."

— „Om de verkooping te regelen."

— „Nee, nee! Stil! dat was" — hij ziet rond — „dat

Digitized by Google

was om het testament. Jij weet hóeveel er in den koffer is Trien?"

De oude ziet onrustig naar een lage bergplaats voor turf en hout onder een keuken-aanrecht, en vragend terwijl ze wijst zegt ze:

— „In hem?"

— „Nooit wijzen. Pas op. Zeg, weet je 't wel?"

— „Nee."

— „Stil. Jij moet het weten: Één ton en nog vijfhonderd gulden aan goud."

— „Ei nóg meer dan een ton! Geen wonder dat er haast geen beuren aan dien koffer was. Zoo met die rollen kwam ie tot hier, maar je been heeft er erg door geleden."

— „Ik had de helft voor Co Mie en de andere helft voor jou en m'n nichtje bestemd; maar 't was niet zeker, en niet waarschijnlijk zelfs dat ik eerder dan jelui.... en zie, daarom...."

— „Och lieve Jan, spreek daar niet over."

— „Eigenlijk Trien, deed de gedachte me zeer dat het prachtige geheel eens zou kunnen verminkt, verbroken en verbrokkeld worden. Van de vijfhonderd spreek ik niet; maar die ton aan goud, aan goudgeld alleen. Daar heb ik aan gewerkt, langer dan ooit eenig kunstenaar aan zijn kunstwerk. Weet je wat ik hoopte? Aan jou wil ik het zeggen: Ik hoopte dat we allemaal heel lang zouden leven, maar ik nog het langst van allen, want dan bleef alles bijeen. En zie je, dan had ik die ton goudgeld aan een museum willen vermaken, mits conditie dat zij in haar geheel moest bewaard blijven, en altijd voor iedereen te zien zijn, bij voorbeeld onder een glas. — Maar nu Trien, nu heb ik, geloof ik, een testament gemaakt, omdat ik zwak en ziek was, en, alles wat mij van den baron Geereke voor De Runt te goed komt daar heb ik afstand van moeten

Digitized by Google

doen omdat.... of — onder curateele of.... Wat zei ik daar? zeg, Wat? Was het geen testament....? Wát curateele.... wat....?"

— „Ik weet het niet Jan. Ik dacht aan dat museum. Dat zou toch dwaas zijn dunkt me. Als je het geld vermaakt hadt om er een liefdadig gesticht van te bouwen, mij dunkt dat zou meteen bij Onzen Lieven Heer..... Jan! lieve Jan! Wat scheelt er aan? Kijk niet zoo akelig. Jan, er is niemand! Nee, zekerlijk niemand!"

— „Jawel, jawel! Kom hier! Hou me vast. Hij doet den mond open. Zie maar.... Hij wijst naar onder en naar boven. Hoor, hoor! Gelijk het gras! Trien, neem de tang. Trien, toe! — Ha! Goddank, nu is hij voort! Goddank! — Goddank!"

Digitized by Google

ZEVENDE HOOFDSTUK.

— „Wat mij bezwaart lieve Anna, het is de gedachte dat ik hier van mijnheer en mevrouw Geerekes groote goedheid misbruik maak. 't Is op den duur een heele onkoste voor die beste menschen. We zijn toch al ruim tien weken hier met z'n beiden, en altijd alles overvloedig. Men doet het natuurlijk om jou lieve kind, maar anders, zooveel weldaden heb ik aan niemand verdiend."

— „Tante, ik geloof dat het nóg zaliger is weldaden of vriendschap te bewijzen dan te ontvangen."

— „Ja, dat geloof ik ook Anna, ten minste...."

— „Ten minste toen ú mij in den slaap dat reisgeld bracht, toen hadt u zeker een gelukkig oogenblik tante."

— „Nee lieve, nee, spreek daar niet van. In die dagen was ik ziek. Al wou ik het eerst niet gelooven, die goedhartige professor had toch gelijk; ik was toen waarlijk ziek. En op dien avond, nee toen voelde ik mij niets gelukkig. Ik was bang, heel angstig. Ik had al dikwijls gedacht of ik niet krankzinnig zou kunnen worden, en op dien avond was ik het zeker."

— „Wanneer we kalm gestemd zijn tante, dan geloof ik dat we zelden zullen zeggen in bewogen oogenblikken heelemaal verstandig te hebben gehandeld. Maar de omstandigheden hebben er ons toe gedrongen. Mijn lieve Marnix

Digitized by Google

zei: Doe wat ge doen wilt, als God geen nee in uw hart spreekt; 't geweten heeft dan den besten borg voor de uitkomst!"

— „Ja Anna, ik geloof wel dat alles ook hier ten goede geleid is, maar toch, weet je wat mij somwijlen drukt? Zie, als ik het hier zoo overvloedig heb, en vrees dat ik mij eigenlijk aan de overdaad verslaaf...."

— „Och lieve tante...."

— „Nee 't is waar, ik moet daar niet over tobben, maar toch, als ik dan aan.... hem denk, en dat hij nu alleen is met Trien in dat akelige sombere huis, en dat hij zoo weinig.... je weet wel, zoo weinig gebruikt, terwijl ik hier.... niewaar, meestal twee vleezen en gebak en wijn en nog zooveel meer heb...."

— „Maar tante, oom kan dit alles immers ook krijgen als hij het hebben wil; heeft de notaris dat niet duidelijk gezegd?"

— „Jawel dat is waar; jawel, oom moet ook nog een beurs apart hebben. Die heeren schijnen dat alles te hebben bemerkt, en dat hij dus niet zoo arm is als hij zelf wel meende. Ik hoop nu maar dat hij wat meer zal gebruiken, ofschoon alle overdaad.... Maar 't is waar Anna, ik voel zelve dat al het lekkere eten en drinken mij goeddoet. Vroeger had ik wel eens een gevoel alsof ik hol was, precies een koker. Dat heb jij nooit gehad, is 't wel Anna?"

— „Nee, ja.... zoo iets tante."

— „Zoo.... jij....?" Tante zag naar buiten en veegde snel een traan weg.

Er wordt op de deur getikt.

— „Binnen!" roept Anna.

Met een grooten tuinhoed op de koffie-kleurige haren en een roodzwart geruiten wollen doek afhangend over de schouders, komt jufvrouw Molenwiek, de huishoudster van

Digitized by Google

De Renghorst, het vertrek binnen waarin mevrouw Lijning met haar nichtje gezeten is.

— „Goeie morgen dames. Dag mevrouwlief! hoe gaat het? Komaan, u ziet er overheerlijk uit. Ik kan u niet aanzien of ik verbaas me er over zooals u bijkomt. Veel veel gevulder."

— „Ja, tante voelt zich sterker jufvrouw," zegt Anna haastig. Die Molenwiek kon soms zoo raar door de lucht slaan.

— „Geen wonder Anna, een kalm goed leventje kwikt een mensch altijd op. Iemand zooals ik bij voorbeeld die de wederwaardigheden van 't leven meer dan iemand anders onder de oogen heeft gezien, die...." En jufvrouw Molenwiek vervolgde haar verhaal dat mevrouw Lijning nu zeker voor de zesde maal genoot en besloten werd met de woorden: „Gedéfortuneerd! Driemaal in conditie! ja m'n lieve mevrouw, dan leer je de wereld kennen, dat beloof ik je! Hoe vondt u gisteren de ris-de-fleurs?"

— „O heet dat ris-de-fleurs? Heerlijk!" zegt mevrouw Lijning.

— „Nietwaar? En dat is eigen inventie m'n beste mevrouw."

— „Wat zegt u! Eigen inventie? 't Was overheerlijk!"

— „Ziet u, dat is nu aangenaam! Ik doe alles in de huishouding wat ik kan, en mevrouw Geereke is alleringenomendst met mijn bestier. Zeer! want vooral tegenwoordig drukt alles alles op mij. — Maar terwijl ik mij de meeste moeite geef om dan het een en dan het ander te bedenken — zoo had ik bij voorbeeld ook gisteren die ragout aux olives."

— „Ja dat was heel lekker. — U hadt er ons niet van moeten geven."

— „M'n beste mevrouw Lijning, dat is het eenige wat ik er van heb. U weet het te apprecieeren. Denkt u dat

Digitized by Google

mevrouw of zelfs m'nheer er een enkel woord van zeggen? Ik ben moreel overtuigd dat zij niemand zouden vinden die zoo geheel en al au fait van de zaken is als ik, want ohé bij papa en mama, ohé! Maar lieve mevrouw, ik hoor er geen woord van tegenwoordig. Houdt u van olijven?"

— „Ik vond ze heel lekker."

— „'t Was óok een inventie. Ik doe ze zoo koud met de jus bij de ragout en dan op een zacht vuur even meestoven. Houdt u van kerry-soep?"

— „Och lieve jufvrouw Molenwiek, het is al te vriendelijk. Ik ben zoo weinig gewoon, en...."

— „Ja dat weet ik wel, maar houdt u er van? U denkt nu misschien: wat heeft jufvrouw Molenwiek een drukte van eenvoudige kerry-soep. Maar beste mevrouw, u voelt ook wel dat er kerry-soep en kerry-soep te maken is. Mijn recept is over- overheerlijk! U houdt er immers van?"

— „Ja, ik geloof ten minste wel. Ze is nog al sterk nietwaar?"

— „O fameus!"

— „Ziet u, dan durf ik er niet best van gebruiken, want ik heb wel eens maagpijn, en...."

— „Ja, maar zóo sterk is ze niet; en wat maagpijn betreft daar ben ik een martelaarster van. Alle dagen! — Maar van kerry-soep? ohé! Ik doe er morilles en soja en madera in, keurig!"

Anna lette niet op het gesprek der beide dames. Maar toch het was haar aangenaam. Immers hoe onbeduidend het gepraat van jufvrouw Molenwiek in den regel ook mocht wezen, 't was een afleiding voor de goede tante, en de welwillende hartelijkheid der jufvrouw-huishoudster, door tantes gestadige waardeering gewekt, werkte mede zeer weldadig op het gestel der goede, in den aanvang erg menschenschuwe vrouw.

Digitized by Google

Anna had weinig van de ragout aux olives en niets van de kerry-soep gehoord. Toen tante, nog voor de komst van jufvrouw Molenwiek, het gesprek met haar begonnen was, had zij haar Tauchnitz-Editie ter zij gelegd en den rok voor tantes nieuwe japon van donkergroen Gros de Naples ter hand genomen, omdat het stuk nu toch spoedig moest klaar zijn. Maar zoomin als Anna geheel bij haar boek is geweest, zoomin wil het nu met de naald vooruit.

Zij tuurt naar buiten. 't Is al drie dagen geleden sedert zij die vreeselijk angstige uren in de justitiezaal te Arnhem heeft doorgebracht, die zonderling bewogen uren waarin Oscars bezielde taal en welluidende stem haar hart zoo onstuimig deden kloppen; toen ze hem niet heeft durven aanzien terwijl hij zoo roerend voor recht en waarheid sprak; toen zij zich met geweld heeft moeten beheerschen om kalm te schijnen en zich niet zwak te toonen, nadat hij Hanneke Schoffels had vrijgepleit en zij hem haar dank heeft betuigd. Nog maar drie dagen is het geleden, en ze schijnen haar haast zoovele weken te zijn.

't Is haar alsof ze aan 't eind van een verhaal is gekomen dat haar levendige en veelzijdige belangstelling had opgewekt, terwijl ze nu met een onbevredigden afloop het boek moet sluiten.

Anna's hart heeft iets van het jaargetij.

Door de lentemaand gaat een koude adem.

Maar is haar dan alles tegengeloopen sedert zij De Runt verliet en goede dingen tot stand hoopte te brengen?

Neen, Maart had zijn lentedagen. En Anna heeft reden, veel reden haar God te danken.

Is de zichtbare herstelling der dierbare tante dan niet de zoete vrucht van 't geen ze deed? Werd niet sedert dien tijd tantes recht, en ook háar recht beschermd tegenover den man die nooit waardig is geweest zijn naam met

Digitized by Google

dien der Moreels te verbinden; die, niet te treffen voor de vierschaar der wet, naar men zegt, nu evenwel telkens met angstig beven staat voor den rechter in eigen hart.

En dan, ofschoon zij tot een duren prijs werd gekocht, bezit Anna niet de liefde, de teedere liefde der familie Geereke? De baron is voor haar bezorgd als een vader, en immers de zwakke nu lijdende mevrouw Kunira, ziet haar altijd aan alsof zij zeggen wil: Anna, jij bent mijn troost omdat mijn Ernst, mijn kind je heeft liefgehad.

En bovendien, is Hanneke Schoffels niet vrij! En was het Anna dan niet die Van Breelands verdediging heeft uitgelokt, terwijl hij door zijne bekendheid met een droeve familie-geschiedenis, op het vernemen van een lang vergeten naam, den armen Redly ten aanhoore van Rechters en Volk den onbevlekten naam van Marter hergeven kon!

Ja voorzeker, Anna heeft veel reden tot dankbaarheid. En nogtans zij gevoelt zich eenzaam en verlaten.

Maar er was reden ook:

Hanneke Schoffels is vrij, doch, de wereld blijft mompelen dat zij een schuldige moeder is. En nog altijd zegt Hanneke, op steeds schrilleren toon, dat men liegt! — En gisteren toen zij haar toevallig tegenkwam en op eenigen afstand voorbijging, toen zag de vrijgesprokene haar aan met een blik, die Anna de tranen in de oogen perste en het bloed naar de wangen joeg.

En de zwakke Marter? Ach! in stee van gelukkig te zijn, ligt hij sedert den dag zijner rechtvaardiging, sedert het uur der openbaarwording van zijn onschuld op het ziekbed ter neder. Binnenkoortsen, zegt de dokter, zullen wel spoedig zijn lichaam sloopen. Liefst ziet hij niemand, maar kleine Miesje Haverkist mag bij hem zijn zooveel ze maar wil.

't Is droevig gesteld met den zwaar beproefden man. Anna heeft wel is waar het rechte van zijne geschiedenis

Digitized by Google

niet vernomen — want Geereke, nader ingelicht, heeft den naam van Lijning in Marters zaak voor haar verzwegen — maar zij weet genoeg, en immers de arme Marter weet het ook dat zij de middellijke oorzaak zijner rechtvaardiging geweest is. En ook háar wil hij daarom wel gaarne zien aan zijn leger, al spreekt hij maar weinig.

Gisteren heeft Anna hem reeds bezocht, en zijn handdruk en zijn blik hebben haar duidelijk gezegd — méer dan zijn woorden het vermochten — hoe lief hij haar heeft; hoe haar bijzijn hem verkwikte, en hoe dankbaar hij haar was. Maar, zij gevoelt het mede, ofschoon zij waarlijk eenigermate een schakel in den keten zijner rechtvaardiging mocht zijn, ofschoon zij hem gaarne opbeurt en nog een vriendelijk en bemoedigend woordje toespreekt, neen, wat ze in haar eerste vuur gemeend heeft voor hem te kunnen worden, zijn vertrouwde en daardoor zijn beschermster misschien, het is de overmoed van een welwillend kinderhart geweest en anders niet. Zie maar, nu de arme Marter dan zelfs gerechtvaardigd is voor de wereld — en wie heeft kunnen vermoeden dat zoo iets niet slechts noodig wezen, maar dan nog werkelijk gebeuren zou — nu hij dan inderdaad zijn vrede moest hebben hervonden, nu ligt de arme strijder daar op het krankbed ter neer, evenals een krijgsman die in den zwaren kamp wel overwinnaar is gebleven maar, moe gestreden, toch vallen zal door afmatting en bloedverlies.

Zeker er was reden dat Anna's blik bij het naar buiten staren al droever en droever werd.

Sedert haar verblijf in Utrecht heeft zij wel is waar de hartelijkste brieven van Marnix en Evangeline ontvangen, maar nog geen letter van de vriendin die ze zoo innig liefhad, en wier onrechtvaardige verdenking haar nog dagelijks met de bitterste droefheid vervult.

Digitized by Google

Evangeline — de secondante-Suisse op De Riethof — is in den laatsten tijd meer of minder Emma's vertrouwde geworden, want immers zonder een zusterziel kon Emma niet leven. Door Evangeline weet Anna nu, dat alle redeneering in Anna's voordeel bij Emma heeft schipbreuk geleden op hetgeen zij zeide zelve te hebben gezien: Anna, luisterend naar Oscars liefdesverklaring, vertrouwelijk met háar hand in de zijne, ofschoon zij nog den vorigen avond plechtig ontkend had hem te beminnen, en haar voor weinige oogenblikken met de verzekering had verlaten dat zij den professor ging spreken.

Zie, van dien stond afaan heeft Emma het beeld van den vriend harer jeugd, het ideaal harer „dwaze meisjesdroomen" met een bloedend harte verre van zich geworpen, en Anna, neen haar haten dat kon ze wel niet, maar liefhebben dat was haar voortaan evenzeer onmogelijk!

Dit laatste had de goede Evangeline niet geschreven, maar Anna heeft het tusschen de regels van haar brief gelezen, en, zij had het al vroeger begrepen ook. Neen, het feit dat Anna haar hand aan den bijna stervenden Ernst Geereke had toegezegd, diep bewogen met de angstig vreezende ouders die misschien het leven voor hun kind van haar jawoord verwachtten, neen, ook dat bekend geworden feit heeft Emma, éens op het hellend vlak van den argwaan gekomen, in het nadeel verklaard der oude vriendin. Het denkbeeld dat Anna eerst de coquette heeft gespeeld en later om zich te rechtvaardigen haar hand aan den kranken jonker heeft geschonken, in de hoop misschien om weldra weder vrij en de aangenomen dochter zijner straks kinderlooze ouders te worden, dat wreede denkbeeld heeft Emma wel gedurig van zich afgestooten, doch niet geheel uit haar geest kunnen verbannen.

O Emma, Emma! als Anna niet wist, niet diep gevoelde

Digitized by Google

wat teleurgestelde liefde, wat bedrogen vriendschap voor u moet beteekenen, voor ú die op één enkele liefde, op één eenige vriendschap uw leven uw geluk bouwt, dan voorzeker zou zij niet zoo telkens de stille bee herhalen: Mocht zij gelukkig wezen, dat arme ras bewogen kind, en later nog eens — al zij het uit de verte — weer een hand reiken aan haar trouwste vriendin.

Ach, wat heeft die „trouw" Anna toch weinig gebaat en veel gekost!

Neen, Emma weet het niet hoe haar smeekend oog der oudere vriendin steeds voor den geest stond, wanneer zij zich zelve zoo dikwijls beheerschte en hem niet vergunde te lezen in haar minnend hart. Haar woedenden blik heeft ze zich herinnerd, en toen, toen heeft Anna aan dien jonker gezegd dat ze zijn liefde niet beantwoorden kon. Heeft zelfs Emma's achterdocht haar niet mede voor oogen gestaan, toen zij dien altijd om hare liefde smeekenden Ernst haar hand heeft geschonken, ofschoon ze hem nimmer kon liefhebben, en zijn herstelling toch mogelijk was!? — Ach, die trouw heeft Anna dan weinig gebaat! — Eergisteren zag ze Oscar weder, en, wat ze heeft genoten dat had ze nog meer geleden, want zijn koele houding heeft haar de volle overtuiging gegeven, dat na al het gebeurde zijn hart haar nimmer zou toebehooren, ofschoon zij hem niet vergeten zou haar gansche leven.

Terwijl Anna, zonder het gesprek der dames te volgen, zoo peinzend naar buiten tuurde, is jufvrouw Molenwiek tot haar favoriet chapitre gekomen, en nu geheel in vuur geraakt. Mevrouw Lijning heeft haar bewondering te kennen gegeven dat de talentvolle huishoudster drie-en-twintig verschillende soorten van poddingen „uit haar hoofd" kan beslaan, en jufvrouw Molenwiek vervolgt:

— „Er is geen enkel recept dat ik niet ken. Houdt u van

Digitized by Google

de Engelsche- of van de kwakers-podding? En dan de zwampodding! Wilt u wel gelooven m'n lieve mevrouw, dat er onder mijn beheer nooit een neergeslagen podding is binnengebracht? U weet het, met de zwampoddingen is dat vooral een enormiteit. Papa zou nooit van een neergeslagen podding hebben gegeten. U hebt van maagpijn gesproken. Weet u wat daar overheerlijk voor is? Niet? — Een oranjetaart. Keurig! 't Recept is: Neem $2^1/_2$ ons gedroogde aan stukjes gesneden oranje-schillen, en kook ze ter dege in ruim water totdat ze „vermurwd" zijn. Kook vervolgens $2^1/_2$ ons reine krenten in eene flesch Franschen wijn; doe er de oranje-schillen, een ons broodsuiker, gestooten kaneel, voor $2^1/_2$ cent geraspt wittebrood of 6 gestooten beschuiten, wat vanille en veel gesmolten boter bij, meng dit alles „wel beschouwd" te zamen dooreen, doe het in de korst, en laat het op een goed onderhouden vuur gaarbakken."

— „Och-kom!" zegt mevrouw Lijning: „Maar zoudt u denken dat een taart.... voor maagpijn....?"

— „O! de doorslaandste bewijzen m'n lieve mevrouw. Daar hadt je verleden zomer, toen mevrouw Ducouvée de Sauterne met haar dochter Henriette bij ons logeerde. — Och ja, de lieve jonker Ernst was nog half en half épris van dat mooie freuletje." — Anna zag op. — „Toen had de barones ook eens tamelijk erge maagpijn. Toevallig hadden we den middag van haar vertrek oranje-taart, of niet toevallig want nietwaar wát is er toevalligs! Enfin, zij eet er van, recht smakelijk; en, twee dagen daarna krijg ik uit den Haag van mevrouw Ducouvée de Sauterne een allervleiendst schrijven waarbij zij mij verzoekt het recept van mijn oranje-taart te willen overzenden, want van de geheele maagpijn had ze niets meer gevoeld. — U begrijpt m'n lieve mevrouw, dat was een enorme satisfactie, en de brief, als u hem zien wilt.... ik heb...."

Digitized by Google

Jufvrouw Molenwiek tast in den zak, en terwijl zij een foedraaltje van zwartglimmend wasdoek te voorschijn haalt, welk foedraaltje van de menigte papieren die het bevat — meest recepten en adressen — letterlijk bol staat, valt zij zich zelve met een verlegen gezicht in de rede: „Wel lieve hemel, mijn goede Anna, neem me niet kwalijk! Hoe kon ik zoo dom, zoo vergeetachtig wezen! Kijk kijk, daar zou ik nu haast dien brief voor je vergeten. Zie je, en een dikke ook, en met twee franco „post-wisseltjes" er op. Mijn lieve Anna, neem het toch niet kwalijk. Ziedaar. Toen ik straks in 't bosch aan de overzij van den straatweg even champignons had gezocht — ik vond er delicieuze mevrouw — toen kwam Jan-brief de besteller me juist voorbij, en nam ik den dikkert maar voor je aan. Je neemt toch niet kwalijk lieve?"

Anna zegt haastig:

— „Volstrekt niet jufvrouw!"

Ze kan haar oogen niet gelooven. De dikke brief trilt in hare vingers terwijl ze nogmaals de hand van het adres beschouwt. Dat is het schrift van Emma. — Die brief komt van Emma! Anna voelt dat ze geschrokken is. Ze heeft zich met het aangezicht naar het raam gekeerd. Maar nu, na een kleine verontschuldiging verlaat ze snel de kamer.

In de vensterbank der slaapkamer gezeten, leest Anna nadat ze haastig een glas water heeft gedronken, Emma's brief, waarvan de hartstochtelijke aanhef luidde:

„Ben ik nog waardig dat Anna een brief van mij leest! Maar ach! zij weet niet wat ik nu lijd; niet om hem, noch om mij zelve, maar om haar die ik gesmaad, gehoond, in stilte belasterd heb, dagen, weken lang, en die steeds is gebleven wat zij altijd geweest is: een reine zich zelve opofferende engel!"

't Was niet vreemd dat er tranen blonken in Anna's

Digitized by Google

prachtige donkere oogen. O welk een heerlijke zonnestraal lichtte er nu eensklaps op haar pad. De lentewarmte deed zich gevoelen. 't Was alsof er een nieuw leven beginnen zou.

Emma's brief was zeer lang. In den aanvang werden al de slingeringen opgesomd waaraan zij sinds Anna's eersten brief, gedagteekend „De Runt, 1 Nov. 1859," is ten prooie geweest. Al verder werden Emma's geheime wenschen en de schokken die haar hart te Utrecht hadden getroffen in herinnering gebracht, opdat ze tot verontschuldiging zouden strekken voor het grievende onrecht dat zij haar Anna had aangedaan. — Volkomen eerlijk was de belijdenis van schuld.

Anna had juist gezien: de blonde vriendin was tot de ergste beschuldiging vervallen. Doch hoor, Emma schreef verder:

„Maar nu, lieve eenige Annie, nu de blinddoek is weggenomen van mijn oogen, en ik als uit een duisteren ijskillen nacht ben gekomen tot licht en warmte, o als ik nu vleugels had en tot je kon vliegen, ik zou neervallen aan je voeten en ze zoenen, en niet opstaan vóor dat ik je lieve stem had vernomen en het woord: Sta op, je schuld is vergeven!

Maar ik hoor de vermaning: Heeft nu de eene overdrijving weer plaats gemaakt voor de andere; komt er nooit eens kalmte in dat week gemoed? — Marnix en de goede Evangeline herhalen schier dagelijks de les: Wees kalm! — Ik moet kalm zijn, ja dat weet ik wel, en vooral nu, want ik heb je nog veel te schrijven Annie, doch ik moet het doen in een stemming van overgroote zaligheid aan de eene en van leed van bitter leed aan de andere zijde, terwijl ik nog telkens vrees of er in Anna's degelijk hart wel plaats kan wezen voor eene die haar zoo grof beleedigen kon, voor eene.... Maar ach! dezen regel moest ik door-

Digitized by Google

halen; 't is op nieuw een miskenning. Mag ik dan twijfelen aan mijn Annies altijd altijd vergevende liefde! O nu wordt het mij eensklaps zoo onuitsprekelijk goed in het hart. Nu.... Maar luister lieve, ik zal je kalm vertellen, eerst van mijn lijden en dan van hem door wien mij de oogen zijn geopend; die mij een geluk toont van verre zooals het mij in de zoetste droomen nog nooit voor den geest stond, en welk geluk ik zal kunnen smaken wanneer er althans in Anna's hart nog altijd een plaats voor mij open is.

Na mijn terugkomst op De Riethof bragt ik eenige weken in een soort van doffe wezenloosheid door, en Annie, hoezeer ik je haatte — o vergeef me ter wille der waarheid dit woord — toch stondt je mij telkens als het beeld der Liefde voor den geest, en werd je inderdaad tot tweemalen toe mijn reddende engel. Eens Annie, toen we met de kostschool wandelden en ik aan Marnix' zijde zwijgend langs de breede Vlist nabij het tolhuis voortging, toen bekroop mij gedurig een schier onwederstaanbare neiging om met een snellen sprong het vaarwel aan die droeve aarde toe te roepen, want immers de hemel scheen zoo heerlijk blaauw en zoo eindeloos diep in het heldere effen water, en de zon glansde er zoo blij over heen. Maar, terwijl ik dan den grasrand vlugtig mat met de oogen, en schier ter zelfder tijd — doch in een graauwen nevel — die vrolijke meisjes twee aan twee voor mij zag uitgaan, en jufvrouw Marnix naast mij zoo ernstig deftig; terwijl ik mij zelve dan gedurig tegenhield gelijk een luchtballon die stijgen zal indien men hem loslaat; terwijl ik mij dan tegenhield om nog eenmaal Evangelines zachten blik op te vangen, of Nelly met haar zwarte kijkers het hoofdje te zien omwenden en haar Marnix vragend te hooren toeroepen: Mademoiselle pas encore au logis! Encore promener nous, n'est ce pas....? Pas encore au logis? of ook om de kleine

Digitized by Google

Julie haastig een sneeuwklokje — die blanke boodschapster der lente — te zien afplukken; terwijl ik mij dan zoo gedurig, nu om 't een en dan om 't ander en telkens voor 't allerlaatst nog tegenhield, maar eindelijk geheel als in een nevel gehuld een zacht vaartwel sprak, toen zag ik daar eensklaps een donker ernstig oog op mij gerigt, en, dat was het oog van Anna, van Anna — die mij bedroog. Maar toch, den moed tot dien sprong had ze mij benomen, en — een half uur later liep ik nog aan Marnix' zijde, en ging met allen het hek van De Riethof weer binnen.

Weer verliepen er vele dagen. 't Was op een Maandagavond juist vijf weken na dien vreeselijken morgen bij mevrouw van Riddervoorst. Mijn hoofd was zoo moe. Mijn oogen deden zeer van 't schreijen. Toen het donker was sloop ik in stilte de achterdeur uit. Ik wist niet dat ik zonder hoed of doek buiten in den nieuwen aanleg liep, maar voelde toch dat het koud was. — Niemand zou mij nú weerhouden! Langer te leven was mij onverdragelijk, want er was immers geen schepsel op de wereld die mij liefhad. Zelfs Evangeline had mij in een vertrouwelijk gesprek gezegd, dat zij mij niet liefhebben kon indien ik — gesteld zelfs dat alles waar was — Anna niet vergeven wilde. — Ik stond op het bergje bij den diepen goudvischkom. 't Was alles donker om mij heen. Ik dacht aan het 's morgens gelezen psalmwoord: „God weet wat van zijn maaksel zij te wachten." Hij zou mij niet schuldig rekenen omdat de verlaten wees liever bij Hem in Zijn hemel wilde zijn dan op de liefdelooze wereld, en.... Ik zie angstig op, want een donker oog zag mij aan, en er klonk een stem uit den hoogen:

„Sur terre comme dans vos cieux,
Soit faite, O, Dieu puissant, ta sainte volonté."

Digitized by Google

En — weer boorde mij een ernstig donker oog tot diep in de ziel. 't Was het oog der verloren vriendin.

O mijn dierbare eenige Annie!

Later begreep ik wel dat Evangeline op haar kamer, terwijl het venster nog open stond, het lied had gezongen dat wij op dien laatsten morgen, den dag van je treurig heengaan, bedroefd maar vertrouwend hadden meegestemd.

En 's nachts toen ik niet slapen kon, toen dankte ik God wel en de goede Evangeline, omdat ik weder bewaard werd voor 't geen zonde was, doch Anna wier oog mij 't eerst had doen terugbeven, haar beschuldigde ik nog te meer: immers zij wilde dat ik zou leven en lijden! Maar dat oog bleef mij aanstaren totdat ik zeer angstig werd, en bitter ging schreijen, en toen ben ik ingeslapen.

O Annie, Annie! dat ik je zoo verguizen, zoo smaden, zoo vreeselijk beschuldigen kon. Maar ook geloof mij, ofschoon ik dikwijls insluimerde met een bitter gevoel tegen Anna in 't hart, altijd, altijd wanneer ik haar zag in mijn droomen dan was het mijn Annie van weleer; dan streelde ik hare donkerbruine lokken, of sloeg mijn arm om haar hals, of zaten wij naast elkaar op de zodenbank en spraken over liefhebben en een regtvaardig oordeel. 's Morgens bij 't ontwaken schreide ik dan, en beklaagde mij zelve dat het een droom was geweest, en voelde straks sterker den weerzin herleven in mijne borst. Maar, de droomen kwamen terug Anna, voel-je, die droomen ze kwamen toch telkens terug.

Maar genoeg, het blad is volgeschreven, ik moet eindigen met mijn droeve belijdenissen. Het vreeselijke deel van den brief is voltooid. O als ik nu voortga op een schoon blad papier dan schrijf ik verder in de zalige hoop dat Anna's hart weer kloppen zal voor haar Emma.

Digitized by Google

Het zal je nog onbekend zijn Anna, dat oom en tante van Wall op mijn verzoek besloten hebben mij met de Paasch-vacantie van school te nemen. Zij begrijpen zelf dat ik moeijelijk langer hier blijven kan. Ik ben in korten tijd helaas, de kinderschoenen te veel ontwassen, en in de laatste weken gevoelde ik mij in deze drukke omgeving zeer misplaatst. Mijn kleine vrolijke tante schijnt bovendien naar gezelschap te verlangen — al is het dan maar Emma's gezelschap — omdat zij, zeer ongelukkig, eenige weken geleden weder van een levenloos kindje bevallen is. Oom vindt het mede goed voor tante dat ik komen zal, maar wilde toch om jufvrouw Marnix dat het niet vóor de kleine Paasch-vacantie zou zijn.

Reeds sedert geruimen tijd was het mij vergund mijne kamer te houden indien ik dat verkoos, en 't is te begrijpen dat ik niet veel meer dan hoog noodig in 't gezelschap der meisjes kwam.

Eergisteren morgen toen ik bezig was met oude brieven te herlezen, en ook den bewusten brief van 1 November, die mij telkens weer geheel anders aandoet, en dien ik maar niet verscheuren kon ofschoon ik hem reeds zoovele malen met dat doel in handen nam; toen ik dan juist dien brief weer herlas, kwam Jans boven en zei dat Adam er was om mij even te spreken.

Ik begreep niet wat de oude tuinbaas mij te zeggen kon hebben, maar spoedig was ik bij hem, en hij wenkte mij naar den kant van de perziken-schutting.

Adam begon — dat hij zeer goed wist hoe wij allemaal zondaars waren, van nature ongeneigd tot eenig goed, net zoomin, zei Adam, als een dop-erwtje van zich zelf geneigd was tot een peulstruik op te groeijen. Maar, even-

Digitized by Google

als de aard-kracht en de zonnewarmte en de regen het doppertje ten leven wekten, zoo wekte ook de Genade en Liefde Gods den mensch ten leven.

Op gevaar af „langdradig" te worden lieve Annie, vertel ik je dit alles zoo woordelijk, omdat — maar je zult het straks wel merken, en bovendien de uren die ik nu schrijvende aan je doorbreng, ze zijn mij van de zoetste die ik sinds lange mogt beleven.

Adams inleiding moest mij zeker te kennen geven dat hij half en half bevreesd was iets te doen wat niet heelemaal goed was; ten minste hij liet er dadelijk op volgen: Maar de Genade bestuurt toch eigenlijk alles jufvrouw, en een mensch die dan handelt naar dat bestuur — als ten minste zijn binnenste meneur [1]) er niet tegen opkomt — die kan toch zeker niet van de Genade vervallen.

En bovendien, zei Adam, ik denk maar jufvrouw, als ik soms door het vele prakkiezeeren de kluts zou kunnen kwijtraken, aan het woord van uwe vriendin de edelaardige jufvrouw Rooze, die op dien laatsten morgen zoo tegen me zei — hier nam hij even de pet van de grijze haren: „moed houwen Adam, daarboven is nog al ruimte, verstaje." Ja jufvrouw, dat was bemoedigend. O dat lieve schepsel! Zie, toen ze zoo dikwijls waakte aan m'n bed toen heb ik menigmaal gebejen, dat God mij de zonde vergeven mogt omdat ik haar wel eens aanzag alsof ze een engel uit den hemel was: Net een kamelia met de reuk van een granium.

Annie, begrijp je nu waarom ik zoo letterlijk Adams woorden teruggeef? Ach, ik werd innig bewogen toen die oude trouwe man zoo sprak, en — voor het eerst na zoovele dagen stond het beeld mijner verloren vrienden mij

---

[1]) Misschien van Minos, Rechter der schimmen in het doodenrijk.

Digitized by Google

weer voor de wakende oogen, zooals ik het slechts in mijn droomen had gezien.

Ik vroeg aan Adam of hij een brief of eenig berigt van jufvrouw Rooze ontving, en of hij mij iets van haar had mee te deelen.

Adam antwoordde ontkennend, maar kwam schoorvoetend tot de geheimzinnige verklaring, dat er een heer bij hem in het tuinmanshuis zat, die mij dadelijk spreken moest. — Natuurlijk vroeg ik wie hij was. Maar Adam kon dat niet zeggen. 't Sprak van zelf dat ik weigerde mee te gaan. Adam zei toen dat hij tusschen zuring en spinazie stond. Hij wist wel dat mevrouw Marnix van geen kattestaarten in den tuin hield, omdat dat goed zoo wild was, en dat hij, zoo oud als hij was, ook nooit het onkruid geplant, maar wel, zooveel hij kon, had zoeken uit te roeijen, doch, dat hij nu met de hand op het hart moest zeggen dat het alles Bestuur was, en mét den Heer. — Zie je jufvrouw, vervolgde Adam, de vreemde die je spreken moet, is een kennis van dominé Zegenmond — en dat wist ik, want toen ik om tien uur de bakkropjes bij dominé present bragt, toen zag ik dienzelfden heer bij dominé in de achterkamer zitten. Nou zei die heer dat hij u noodzakelijk in 't geheim moest spreken. Maar in 't geheim dat stuitte me jufvrouw, ging Adam voort, want geheim is een wilde rank aan den wingerd; alevel, toen ik gezegd had dat mij altijd geleerd was om overal openlijk voor uit te komen en dat ik dus mevrouw er in kennen moest, toen zei hij dat er soms redenen konden bestaan om te zwijgen, en herinnerde mij aan Marcus VIII vers 30. Daar was ik gesnapt jufvrouw, en nóg meer toen het bleek dat die heer zooveel als candidaat tot de Heilige Dienst was — Adam ligtte weer de pet van 't hoofd.

Om kort te gaan Annie — want ik voel mij niet in

Digitized by Google

staat om nu verder alles zoo precies en woordelijk weer te geven — eindelijk dan, of nee, al heel spoedig was ik alleen met den bedoelden persoon in den nieuwen aanleg tusschen de altijd groene hulsten en kleine ceders, je weet wel.

En toen Anna — hoe zal ik zeggen, toen greep hij, eer dat ik het verhinderen kon, mijn hand, en zei: Dat hij God dagelijks op zijn knieën dankte voor den zaligen stond waarin hij mij het eerst mogt ontmoeten; dat ik het eenige wezen op de wereld was waarvoor hij een liefde gevoelde die zelfs niet door den dood zou kunnen verbroken worden; dat de wereld hem, mét mij een hemel, en zonder mij een graf scheen te zijn. En o, ik was geheel en al versuft. Bevend en verlegen stond ik daar. Ik zeide, geloof ik, dat het niet goed van hem was, en, dat hij moest begrijpen.... ik weet niet wat — en dat hij mij verlegen maakte, en zulke dingen meer. Maar hij sprak toen zoo hartelijk en roerend. O Annie, als je het gehoord hadt! Hij zeide wel te weten dat hij misschien weer al te vermetel was geweest. Hij had mij eerst willen schrijven. Toen had hij gemeend mevrouw van Riddervoorst, waar hij mij ontmoette, te gaan spreken. Later was het hem beter voorgekomen dominé Zegenmond — een oude kennis van zijn vader — te raadplegen, zijnde deze met mij en jufvrouw Marnix bekend. Maar bij dominé Zegenmond gekomen, had hij van niets gesproken, bevreesd geworden dat deze hem een raad zou geven dien hij gevoelde niet te kunnen houden. Neen, zoo nabij de plek waar ik „ademde", zoo sprak hij, was het hem onmogelijk geweest weer te vertrekken zonder mij te zien, en, al was het slechts „een enkelen blik van mij op te vangen." O Annie, en uit zijn woordenvloed die zoo rein klonk al het gemurmel eener beek, mogt ik opmaken dat hij wist wat ik ben: een arme verlaten wees op de wereld. Dat er nog een rijke oom van mij te Rotterdam woonde, scheen hem ge-

Digitized by Google

heel onbekend te zijn. Indien ik niets — niets ter wereld bezat, zoo sprak hij vol vuur, dan zeker zou hij zich het gelukkigst achten, want „verwarmd te worden door de zon mijner wederliefde" dát was het eenige waar hij op hoopte. In een nederigen werkkring maar ijverig in het goede, zou een kleine woning — zelfs zonder het „morgen gronds" er bij — voor hem genoeg zijn, indien hij er naast mij den Almagtige voor het bescheiden deel kon danken. Annie, Annie! het is niet mogelijk dat jij zelfs begrijpt wat er omging in mijne borst. Iemand te zien die je zoo lief heeft, zóo vreeselijk lief; die de wereld een graf zou achten zonder ons bezit, wiens eenig geluk, wiens eenige hoop het is door onze liefde verwarmd te worden. O dat moet men zoo gehoord hebben om het te gevoelen. Het was mij alsof ik een wereld vol bloeijende lagchende rozen zag. Er was een zaligheid in mijne borst die ik niet kan beschrijven, en nogtans Annie, het vreemde van mijn toestand, de mogelijkheid dat men mij daar zou ontdekken aan de zij van een.... man, dat alles deed mij vreesachtig rondzien en snel de hand terugtrekken die ondanks mij zelve in de zijne was blijven rusten. Ik moet hem toen bevend iets gezegd hebben dat hem niet bevredigde. Hoe mogt ik ook anders! Het zou niet kiesch, niet goed zijn geweest hem al aanstonds in mijn hart te doen lezen. Doch daarop sprak hij, ofschoon kalmer, nogmaals zoo edel vrijmoedig, zoo vroom en toch zoo anders als dominé of Marnix — van de goedheid Gods, wiens volmaakste creatie zeker de reine liefde in 's menschen borst was; van de liefde die den jongman voor struikelen behoedde en het meisje kalmte gaf in 't hart. — O, en dit laatste was zoo wáar; ik gevoelde het, zoo treffend wáar. Ja, kalmte moest het wel geven te weten dat men waarachtig bemind wordt: onverdeeld, zonder dwang. O nietwaar, te weten uit duizenden de verkorene

Digitized by Google

te zijn, en dat alleen om ons zelve. — Wát ik toen gezegd heb, ik kan het niet met juistheid herhalen; toch was ik nog altijd te getroffen en verlegen om hem bepaald te antwoorden. Ik zou mij bedenken; een goede vriendin raadplegen; en Annie, terwijl ik dit zeide dacht ik aan Evangeline. Maar toen — beste Anna! toen viel hij mij in de rede. Hij wist wel wie die liefste vriendin van mij was. Het was een engelachtig meisje, en haar naam was Anna Rooze. — Ik ken haar, riep hij, en ik zag dat hij bleek werd. Ik ken haar! en daarop volgde een bekentenis die mij wel vlugtig schokte, maar tevens zoo diep van zijn engelachtige opregtheid en grenzelooze liefde overtuigde, dat ik mij geweld moest doen om niet luide te zeggen wat er bonsde in mijn hart. Maar Anna, heb ik je wel eens den naam genoemd van dien schoonen lieven jongen, wiens open schrander oog mij telkens voor den geest staat. Zijn naam is Willem Haverkist. En, nu weet je alles. Na een feest op De Renghorst „in eenigszins opgewonden stemming, betooverd door je schoonheid en geest," zooals hij zeide, heeft hij de onbezonnenheid gehad je van liefde te spreken. Je hadt hem afgewezen met een kort maar beslissend woord. Anna, wat zijn liefde voor je betrof — reeds een paar dagen later had hij beseft dat het een voorbijgaande liefde geweest was. Anna Rooze, zoo sprak hij — en het kwetste mij niet — Anna was de onbereikbare voor hem geweest, en haar antwoord had hem getroffen doch niet geknakt. Maar sedert hij mij gezien had, nu reeds acht weken geleden, wist hij eerst wat een blijvende, een nimmer te dooden liefde beteekende. Mijn blaauwe oogen waren de schoonste vergeetmij-nietjes; mijn blonde lokken.... doch het is dwaas, erg dwaas misschien dat ik dit alles zoo schrijf, maar het staat op 't papier eer ik het zelve weet. En dan Anna, dit alles is de lange inleiding tot het korte verhaal van mijn be-

Digitized by Google

keering met de bede om vergiffenis, zonder welke de hemel die mij toelacht in 't verschiet, toch altijd met een donkere wolk zou bedekt zijn.

Wij stonden op het bergje bij de goudvischkom. Ik vraagde zachtjes zonder hem aan te zien, of Anna hem had afgewezen omdat zij een ander liefhad. En zoo was het geweest, maar ontkennend had zij geantwoord op de vraag, of er een ander was die haar beminde.

O Annie, wat hij toen verhaalde dat joeg mij het schaamtevuur naar de wangen. Had ik dan niet pas ondervonden hoe soms de hand, ondanks ons zelve, kan rusten in de hand van hem die ons zijn liefde verklaart? O, nu weet ik alles. — Oscar van Breeland heb je liefgehad, maar je hebt hem gezegd dat je zijn liefde niet beantwoorden kondt. En toen, toen heb je hem van verre, zeer van verre gewezen op een blonde dwaze vriendin. O Goddank dat je ook niet volmaakt bent mijn Anna. Wáarom sprak je onwaarheid tegen mij, tegen hem! Waarom was Anna zoo dwaas om een man die haar zijn liefde verklaarde te wijzen op een onnoozel kind 't welk nu eerst gevoelt dat het een zeepbel was die ze najoeg. Ja Goddank dat Annie ook niet volmaakt is, al was haar liegen hemels, al was haar dwaasheid liefde. Maar Gode zij dank bovenal, dat Oscar van Breeland aan mijn Willem in vertrouwen die „dwaasheid" heeft ontdekt, want, nu ben je mij als weergegeven door hem die eeuwig mijn liefde heeft; nu, nietwaar, nu zul je na de lezing van dezen brief de schuldige oprigten, en weer dulden dat zij zich noemt je onuitsprekelijk liefhebbende:

EMMA.

De Riethof, Maart 1860.

P. S. Over Willem en alles nader. Hoewel deze bijna

Digitized by Google

12 blaadjes vult, zoo was ik nog niet aan 't eind, maar moest schielijk afbreken, omdat de bode op de brieven wacht.

Ik zie uit een haastig opengebroken schrijven van oom van Wall, dat je beschermelinge, Hanneke, is vrijgepleit. Hartelijk geluk! Oom komt morgen hier, en ik moet mij klaar houden om mét hem te gaan. Waarheen begrijp ik niet. Vaarwel dierbare eenige Annie! Vaarwel!"

Digitized by Google

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Geen half uur later stond Anna in het boudoir van mevrouw Geereke die er op een chaise-longue ter neer lag.

De arme treurende moeder ziet er schrikkelijk lijdende uit.

Alle sporen van eene in de laatste jaren herkregen gezondheid zijn geheel en al verdwenen, en een beschouwing der veertigjarige vrouw, wier teedere schoonheid als meisje zooveel bewonderaars en aanbidders telde, wekt nu geen andere gedachte dan eene aan dood en graf.

De kamenier zegt dikwijls in de keuken dat het akelig is om mevrouw tegenwoordig te helpen: 't vel over de beenen. Bijna dagelijks moet zij de kleeren innemen. Net een geraamte!

Ook nu, terwijl Anna met innig medelijden die broodmagere blanke vingers drukt, nu treft haar opnieuw de vreeselijk lijdende blik dier arme dikwijls troostelooze moeder.

— „Ja Anna, ik herinner mij wel, je hadt kleine onaangenaamheden met dat vriendinnetje gehad; en is het nu weer bijgelegd? Och, als je dat blij maakt dan wensch ik je van harte geluk. Wie was het ook weer?"

— „Emma van Wall mevrouw."

— „Emma van Wall? Is dat niet de pupil of nicht van

Digitized by Google

neef Alexander in Rotterdam? Nicht Louise, zijn vrouwtje, heeft mij zelden over je vriendin geschreven. Een lief stil meisje niewaar? Toen je die onaangenaamheden hadt Anna, toen was het geloof ik juist in de dagen dat.... mijn arme jongen...."

— „Ja mevrouw. Ik heb het u nú maar verteld omdat ik er zoo gelukkig door ben, en ik weet dat u er zeker in zult deelen, evenals mijnheer."

— „O zeker Anna. Geereke zal het óok genoegen doen. Ach als mijn eenige leefde, en hij het wist dat je een geluk was te beurt gevallen, wat zou er op zijn lief en edel gelaat een blijde glans zijn geweest."

— „U spreekt te lang beste mevrouw; het vermoeit u."

— „Nee, het vermoeit mij nooit over dat kind te spreken; het lieve kind dat mij ontscheurd is; van mij afgereten. Anna, nu jij een oogenblik gelukkig bent — zeg eens, nu dank je God zeker in stilte niewaar?"

— „Ja mevrouw, misschien niet genoeg."

— „O gelukkige tijd! — Anna, vroeger heb ik ook gedankt toen Ernst mijn vreugd en mijn troost was. Wat moet ik nú doen?"

— „Kalm zijn mevrouw en...."

— „Kalm ja, maar laat men je eens dwingen de hand in het vuur te houden, uren, dagen achtereen, hoe zal je dan de raad in de ooren klinken: om kalm te zijn....? — Anna, als er waarlijk een liefderijk God is, dan zeg ik er bij: er is een noodlot, of, zooals anderen gelooven: een duivel. Ja — ik ben het met neef Jasper eens; hij sprak er óok van. Och, zou een liefderijk God mij mijn schat, mijn eenig kind hebben ontnomen!"

— „Lieve mevrouw, u weet dat ik innig met uw droefheid bewogen ben, maar ik zou u toch zoo gaarne zien berusten, en vertrouwen dat alles wat op aarde gebeurt,

Digitized by Google

zooals ook mijnheer Geereke dikwijls zegt: in de keten der dingen noodwendig goed moet wezen, dewijl die keten in de hand van den Almachtige is."

— „Sedert Ernst mij van 't hart werd gescheurd Anna, kan ik met dat geloof God niet meer liefhebben. Jasper sprak ook dikwijls van den duivel, en hij geloofde er aan."

— „De denkbeelden van mijnheer Bel ken ik te weinig lieve mevrouw, om u te durven tegenspreken; maar toen ik hem eens bij dominé hoorde, begreep ik dat men zijn woorden vooral niet letterlijk moet opnemen. U hebt vroeger zelve gezegd dat men door zijn woorden moest heenzien; en bovendien, ik geloof niet dat u de denkbeelden van den overste als onfeilbaar waar zult beschouwen."

— „Ach wát, wát is waarheid?" zucht de arme moeder met zwakke stem en pijnlijk kuchen. Anna herinnert zich den avond toen het hier feest was op De Renghorst, en een onbesuisde maar oprechte brave jongen haar het antwoord gaf op diezelfde vraag.

— „Waarheid in godsdienstigen zin is liefhebben mevrouw. Liefhebben alle, alle menschen, maar bovenal den Schepper en Onderhouder van hemel en aarde; den Oneindige die Bronwel der volmaakte Liefde."

— „Maar Ernst is gestorven Anna. Ik wil het immers ook God niet wijten, maar mijn engel is gestorven. Dat was het noodlot, een demon.... Stil lieve, ik vind bij die gedachte nog de meeste kalmte."

— „En toch wilde ik zoo graag dat u geheel kalm en berustend kondt worden goede mevrouw. — Zie, wanneer het een booze geest is die ons de geliefden van het hart scheurt, dan volgt dunkt mij daaruit, dat die demon 's menschen levensduur bepaalt, en, dewijl wij allen, allen moeten sterven, zoo zou hij macht hebben over allen, en machtiger zijn dan de Almachtige zelf!"

Digitized by Google

Mevrouw Kunira kuchte weder; richtte zich een weinig op en zag Anna strak naar de oogen:

— „Anna — lieve — als je zoo spreekt dan denk ik.... als jij met hem.... dan zou hij.... Maar ik ben moe lief kind. Ga nu heen. — Nee, hoor nog eens: Ik kreeg daar een goede gedachte: Ja zeker, alle menschen moeten sterven, alle menschen; dus moet God wél.... ja, ja! — Niewaar, als ik eens vóor hem gestorven was, dan had hij misschien nog lang geleefd, nog lang na mij, en ik zou hem toch daar dáar weer gemist hebben. Maar nu, de lieve God zal mij zwakke vrouw.... wel spoedig met hem hereenen.... Lief, lief meisje! Zóo, ja, schud dat kussen maar wat ter deeg. Ik ben nu moe. De goede God laat ons allen sterven, en dan.... Die de dorre bladeren doet vallen toovert ook het groen der lente nietwaar? — Anna, geef mij nog een hand. Zóo. Ga nu. Ik zal wel slapen.... wel spoedig inslapen."

Zij ging liggen; kuchte weder eenige malen; streek met de hand langs het voorhoofd; en Anna, aleer zij zachtjes de kamer verliet, drukte op het zwakke hoofd der verlaten moeder nog een teederen zoen.

Zulke gesprekken waren niet zeldzaam. De kwijnende moeder had gestadig behoefte aan de meest eenvoudige geloofsversterking. Meestal slaagden Anna en Geereke er wel in om haar eenige kalmte te geven, doch het was steeds van korten duur. Het vreeselijkste wat ooit op aarde geschiedde en in het moederoog een tirannie mocht heeten, het was de vroege dood van Kunira's eenigen zoon. Zij kwam gedurig in opstand tegen God, en — zij durfde Hem toch geen geweldenaar noemen.

Geereke heeft vroeger wel eens gevreesd dat het gezelschap van neef Jasper voor Kunira niet bijzonder geschikt was. Jaspers meestal vreemd geformuleerde, dikwijls zeer

Digitized by Google

radicale, ofschoon in den grond diep godvruchtige stellingen, hadden haar in de war gebracht. Bovendien, 't was alles geen helder en zuiver water uit een wetenschappelijke bron geweest, 't geen Jasper — zooals hij het noemde „uit een narrenkap of politiemuts" had te drinken gegeven. 't Was er verre vandaan.

En, nu nog meer dan vroeger besefte Geereke, wanneer hij de arme Kunira zoo lijden en strijden zag, dat nog niet alle praters profeten, en nog niet alle meeningen pasklaar voor alle reeds lang gevormde hoofden zijn.

Anna die bij haar geluk, mede tevreden was dat zij mevrouw Kunira wat kalmer had mogen stemmen, spoedde zich nu naar Geerekes kamer, om hem mede deelgenoot van haar blijdschap te maken.

— „Och, ziet u mijnheer Geereke, het was een misverstand, een verkeerde opvatting. Maar omdat ik van Emma hield als van een zuster — indien het niet te dwaas klonk zou ik zeggen als van een kind — daarom moest dat misverstand mij op den duur wel smartelijk wezen. Maar nu, o ik kan u niet zeggen hoe dankbaar ik ben, en niet het minst omdat het lieve blondje nu ook zoo blij en gelukkig is."

Geereke ziet Anna eenige oogenblikken stilzwijgend aan. Een misverstand! — Gisteren heeft hij van den altijd haastigen theologant een brief gehad. 't Was een curieuze brief. Willem had er zelf onder gezet: 't Lijkt wel bruispoeder. Maar uit dien brief — die „diep diep geheim" was — had Geereke niet slechts de hartsgeheimen van zijn beschermeling vernomen, maar ook de zekerheid geput van 't geen hij ten opzichte der lieve Anna reeds sedert lang, doch onbestemd, als waarheid heeft vermoed.

— „Een misverstand Anna!" zegt Geereke langzaam en ernstig terwijl hij haar nog altijd met een vaderlijke teederheid in de schoone oogen ziet: „Misschien heeft het

Digitized by Google

verstand wel mis gehad, maar zeker de reinste liefde bij Anna niet."

— „Mijnheer Geereke!"

Anna staat met haar brief bij een der vensters. Geereke komt een schrede nader.

— „Wanneer we op rijper leeftijd de handelingen onzer jeugd beoordeelen, dan zal het verstand den afgelegden weg zeker niet altijd den besten noemen. Maar Godlof wanneer men zijn weg mocht bewandelen zooals onze Anna het deed. Ja, ik weet alles. — Willem heeft mij geschreven. In een vertrouwelijk oogenblik toen mijn ernstigen neef Oscar het hart te vol werd, toen heeft hij het voor mijn vurigen Willem uitgestort. Het sprak van zelf dat ik in het diepste geheim nu Willems vertrouwde werd. Maar Anna, had ik eerder begrepen dat het Van Breeland was die.... Nee, sla de oogen niet neer. — Toen je op dien somberen avond zoo geheel uit eigen beweging aan onzen goeden Ernst je hand hadt toegezegd, toen dachten wij dat je eerste afwijzing van ons aanzoek, het gevolg eener slechts vluchtige en niet beantwoorde inclinatie was, en hoewel wij er altijd een offer in zagen, nú weet ik Anna, dat het eerste zoogenaamde misverstand — de opoffering voor een geliefde vriendin — een tweede opoffering mogelijk maakte, en die laatste om onzen armen jongen een rustig sterfuur, en zijn ouders kalmte in droeve dagen te doen vinden.... Anna, edel kind, laat mij de hand nog eens drukken die zich over ons ontfermde. — Ik weet wat je zeggen wilt. Het is ook geen dank dien ik mijn dochter breng, maar, nu ik mij met eenige zekerheid den weg tot je wezenlijk geluk zie aangewezen, nu, geloof mij Anna, nu zal de vader van den armen Ernst ook geheel en al de vader van zijn Anna zijn."

En het was Anna inderdaad alsof ze haar eigen vader

Digitized by Google

hoorde spreken. — Bruintje, ik kom nog eens bij je, had hij immers gezegd. En nu, nú was het alsof hij haar met zijn arm omvatte, en ofschoon ze bij zich zelve zuchtte: Oscars liefde was de prijs voor 't geen ik deed, zij was gelukkig in dezen stond, want haar Emma zou het wezen, en zij — ja, een vader, een tweede vader drukte haar immers aan zijn hart, en zoende haar op het voorhoofd, en noemde haar: zijn lieve dochter! en sprak nog met bewogen stem:

— „Ja Oscar zal de man zijn die je gelukkig kan maken. God geve het!"

Van Geerekes kamer heeft men over een tamelijk breed gazon het uitzicht op den straatweg die ter dezer hoogte het landgoed in tweeën snijdt.

Aan gene zij van den weg ligt het uitgestrekte Renghorster-bosch, waarin Geereke wel op een smal gedeelte een „coupure" deed maken — zoodat men zeer van verre het torentje van De Runt kan bemerken — doch dat anders het landhuis beschut tegen den echt Nederlandschen westenwind.

In dat bosch waardoor breede wegen en smallere paadjes loopen, heeft jufvrouw Molenwiek, zooals bekend is, voor een paar uren aan de straatwegzijde champignons gezocht, „precieuze!" Maar nu, nu zijn er anderen die er nog wat precieuzers hebben gezocht, en .... gevonden kan het moeilijk genoemd worden.

Ten halve achter de bottende struiken en heesters verscholen, zitten Alewien Hobbes en Giesbert haar zeventienjarige kleinzoon. Beiden hebben ze een grooten, een zeer grooten takkenbos op den rug, en rusten nu even op den mosrand van een grebbe, want het was 'en heele sjouw zoo'n takkenbos!

— „Nee Giet, as je 'en dubbeltje van me kriege dan is 't heel wel."

Digitized by Google

— „Nou! dóar ku'j duuvel op zeggen! De helfte van 't geen vrouw Knibbeloar betoalt is veur mien."

— „Nee Giet! nee kwoa'j bengel: ie heb 'ezoagd, moar ik 'ewoagd."

De woordenstrijd tusschen Alewien Hobbes, de grijze stammoeder van een zeer talrijk over Mulderspeet verspreid geslacht, en haar kleinzoon Giesbert, duurde nog een geruimen tijd voort. Alewien beweerde dat zij de zaak niet slechts mee uitgevoerd, maar vooral had op touw gezet. Zij had de handzaag en de bijl onder de rokken meegenomen; al het sprokhout verzameld, en niet alleen de zaagboompjes aangewezen, maar ook „den neus in de lucht gehouwen."

Giet daarentegen verklaarde dat hij nog liever al het hout met de handzaag en bijl er bij, zóo naar den tuinbaas van De Renghorst bracht, met de verklaring dat zijn grootje 't alles gestolen had, dan één cent minder aan te nemen dan de helft van 't geen vrouw Knibbelaar geven zou. Ja, greut had hem wel de beukeboompjes gewezen, maar, hij had ze alle vier geklouwd en aan stukken gezaagd, zóo, dat hij er „nóg van zweette." 't Was ook wat schoons geweest, meende Giet, om het beetje hout te sprokkelen zooals greut gedaan had, en de mooie verceelhoutjes er in te bergen. Had hij niet zelf nog meegeholpen dat het van buiten „net leek of 't niks as fotsig sprokhout was." Ja, had hij zelfs de zaag en de bijl nu niet mee in 't midden op den rug!

De strijd is tamelijk heftig geworden, maar in 't eind begint Giesbert te dreigen, ernstig te dreigen, en de grootmoeder stemt haar toon wat lager. 't Was zoo kwaad niet gemeend. Giet had zijn best gedaan, dát was zeker, en, ze moesten nu samen maar pleizier hebben dat ze „den Uland hier in z'n eigen sm..l kosten uutlachen."

Digitized by Google

Giesbert, tevreden gesteld, heeft pleizier in de aardigheid der grootmoeder. Ja hij had er schik in zoo als greut den rijken „bram" over den hekel haalde. Maar grootmoeder had er reden toe. M'nheer van De Renghorst was het „met Onzen Lieven Heer eens toen Ie in 't paradies gezeid had: Ien 't zweet enz..... Joa, loaten werken dát dee ie wel, moar geven....? Nee!" — Men moest al heel erg van den tand zijn as ie „de dubbeltjes" ging omkeeren; maar Alewien, ofschoon ze al vier-en-zestig jaar is, en zich al dikwijls „blind, of krom van de rimmetiek, of op sterven" heeft laten melden, Alewien heeft nooit „een rooie cent van 'em gezien."

Grootmoeder Hobbes had echter nog andere grieven: Eens heeft Hendrik van den baron, de boodschap weerom gegeven, dat m'nheer niemendal aan de Hobbessen dee, tenzij ze werken wilden. Er was altijd te zagen in 't bosch.

Giesbert moet bijna stikken van 't lachen nu hij groot, die met haar geelvuile en beenige vingers uit de groote ronde doos een dikke prop snuif heeft genomen en die langs haar neusgaten zweept; nu hij haar hoort beweren dat deze takkenbossen de sprekende bewijzen van de werkzaamheid der Hobbessen zijn, mits de Hobbessen — „God bêtert," zei de oude, „krek as die rieke banjerd" het voor eigen rekening konden doen. — De kleinzoon meende dat hij nog zelfs wat meer als zoo'n „spanjool" dee. Zou zoo'n „bram" boomen van een arm dikte zagen? Nee, in de handjes wrijven en kommandeeren dát kon ie, maar anders niks. 't Was aardig van grootje geprakkezeerd om „krek in 't foacie van z'n huus, met den oap te goan zitten."

Alewien had nu pleizier in Giet. Immers zij heeft nóg een grief: Grietje Hobbes is haar mooiste en liefste kleinkind. In het najaar toen dat kinder-lijkje op de hei was gevonden, toen is er heel wat gepraat over Grietje geweest.

Digitized by Google

Men had gezegd dat Roel Raps die met Grietjes oudere zuster getrouwd was, zijn jonge schoonzuster wel eens te vriendelijk had aangekeken, en dat dat kind.... Hoe 't zij — ofschoon grootmoeder daarom haar lieve Griet geen haar minder zou tellen — want „toen zij jong was toen was ze ook van geen zemelen geweest — 't gerecht uit Oarem had in alle geval geen spier te rikklemeeren gehad, en Griet was vrij gebleven. — Moar nou, 't was om uut 't vel te springen dat die heele riekdom, de baron en dat advekoaten gedrocht, en al dat witte wievengoed, de schuld van Hanneke uut De Luchte, as ze't moar gedurfd en gekund hadden, zeker weer op Grietje hadden geschoven, en nog altied van Grietje smuuspelden; joa, dat moakte heur kitteloorig in d'r ziel!"

— Vrouw Knibbelaar kon wel gelijk hebben, meende Alewien, dat in 't bijzonder die „krullemie van De Runt die nou met hoar gekke moei op De Renghorst in kamers zat, dat die met d'r schijnheilig gezicht de grootheid en 't gerecht had opgestookt um Hanneke te loaten loopen en doarom weer van Grietje oan 't toeteren ging." Ja, wie zou 't anders doen! Schoffels zaagde meest in 't bosch van den baron, en, om 'en plasdankje bij den baron te verdienen had zeker dat „bruine schoap met 'et gerecht gekonkeld."

— „Groot! greut! zie is! — kiek!"

— „Watte?"

— „Gunds. Kiek! Doar stoan ze."

— „Watte dan? Wie? — Woar?"

Giet wees in de richting van het landhuis. Alewien hield de hand boven de oogen, maar zij zag niemendal.

Giesbert beweerde dat men 't nooit mooier treffen kon. Hij geloofde niet dat grootmoeder en hij, als ze zich zóo achter de struiken terugtrokken, zouden gezien worden; maar, door de takken heen had hij juist een oog op 't huis,

Digitized by Google

en — wát hij zag dat wou hij voor geen borrel klare óngezien hebben. Alewien verwenscht den jongen omdat hij niet zegt wat er dan was. Hij moest begrijpen dat de oogen van grootje vijftig jaar ouwer dan de zijne waren.

— „Kiek, kiek!" roept Giesbert, ofschoon zacht, terwijl hij meer achter de struiken duikt: „twee borrels is 't weerd: de krullemie en de b'ron ze stoan te vrijen veur 't roam!"

— „Watte! hê!?" zegt de grootmoeder, en spitst de oude oogen, maar kan niets bespeuren.

En Giesbert heeft in zijn heele leven „zoo'n mooie kemeelie niet vertoond gezien: dat vree er op los asof 't kermis was."

— „Nou kust ie ze, greut! En kiek kiek! nou velt ze hum um den hals, harrejennig, 't is liefhebberij!"

— „Zoo'n beest! zoo'n verreke!" zegt de grootmoeder die nog altijd vruchtelooze pogingen doet om het schandaal met eigen oogen te genieten: „Heb ik 'et niet 'ezeid; z'n zoetelief hettie in huus 'enomen umdat z'n eigen vrouw veur Dolf den doodgroaver is."

Een groot kwartier later treden Geereke en Anna het hek van De Renghorst uit. Ze zullen samen naar het dorp wandelen. Anna heeft beloofd nog eens bij den armen Marter te zullen komen, en Geereke zal haar vergezellen omdat het zulk heerlijk weer is, en hij den notaris spreken moet.

Twee personen met zware takkenbossen op den rug komen het bosch uit.

— „Dag soam m'nheer de b'ron en freule. Mooi weertje m'nheer de b'ron en freule."

— „A zoo vrouw Hobbes! Je hebt goeie zaken gedaan dunkt me."

Digitized by Google

— „Joa Goddank m'nheer de b'ron. Ik zeg 'en minse die de muuite van 't wark wil doen, zal God wel verzurgen, zeg ik. Deur Gods goedheid is er nog al sturm 'ewêst in den letsten tied. Sprokhout genoeg! As 'en mins moar warken wil zeg ik tegen Giesbert, m'n kleinkiend, m'nheer de b'ron ...."

— „'t Doet me pleizier dat je er zoo over denkt vrouw Hobbes. Goeie morgen." Zacht tot Anna: „Nee lieve, niets geven. 't Is niet goed."

— „Och één dubbeltje," zegt Anna: „'t Is zoo'n ouwe ziel, en ze heeft zulk een vracht."

Het dubbeltje was al in Alewiens hand.

— „Dank oe freule! God zal 't oe loonen," zucht vrouw Hobbes, en — als de baron en Anna, de grootmoeder met haar kleinzoon een goed eind vooruit zijn, dan zegt de oude:

— „Een fotsig dubbeltje! As ze begreep dat we 't gezien hebben, dan had ze wel anders in den buul getast."

Toen Anna de kamer van Marter binnenkwam, stond dominé Haverkist bij de bedstee waarin de zieke lag, en zag er uit alsof hij zich een weinig boos had gemaakt.

Terwijl dominé de jongejufvrouw Rooze maar zeer vluchtig groet, vervolgt hij zijn afgebroken rede, waarschijnlijk ter inlichting der nieuw aangekomene:

— „Miesje is een stout kind, een kind dat haar vader niet gehoorzaam is. Wil Miesje nu goedschiks heengaan?"

— „Nee, ik wil hier bij den zoeten m'nheer Redly blijven, ik wil niet weggaan."

— „Willen, willen! alweer willen! Wil vader je eens voor de broek komen stout ding?"

— „Och dominé, als ze stil is zou Miesje dan niet dáar aan het voeteneinde mogen zitten blijven?"

— „Nee jongejufvrouw, nee! Neem mij niet kwalijk, maar uw zucht om u met alles te bemoeien, neem mij niet

Digitized by Google

kwalijk, maar.... ik heb meer kinderen grootgebracht. — Miesje, de deur uit!"

Marter sloeg gedurig de oogleden op:

— „Liefje gaan! Gaan als vader het wil," zegt hij zacht.

Zonder een enkel woord meer te spreken, doch telkens naar den geliefden man omziende, gaat het kind half schreiend naar de deur, en fluistert bijna onhoorbaar tot Anna die haar de deur opent en prijst dat ze nu heel zoet en gehoorzaam is:

— „Maar ik paste op dat hij niet dood ging, want dan komt hij nooit weerom, en dan zou ik altijd moeten huilen. Wilt ú nu oppassen dat hij wakker blijft, of ten minste niet dood gaat jufvrouw?"

— „Wees maar gerust lieve kind, je zult straks wel mogen terugkomen. Ga nu maar eens naar buiten, en pluk er wat van die mooie sneeuwklokjes; ik zag er een heele boel op het grasveld bezijden de kerk staan; dát zal de lieve zieke mijnheer heel veel pleizier doen."

— „Ja, ja!" roept het kind, en in een oogwenk is zij verdwenen.

— „Hoe gaat het m'nheer Redly?" zegt Anna die nu voor de bedstee staat.

— „Goed, heel goed!" is het antwoord, en de stille glimlach van den lijder bevestigt zijn gezegde, want immers het was hem zoo goed dat lieve meisje te zien, zijn: Gabriëlle!

Dominé Haverkist drukt even zijn hand op Anna's arm en zegt halfluide:

— „'t Zal hier afloopen. Ik zei het dadelijk van morgen, en dokter was het volkomen met mij eens."

Anna ontstelde zichtbaar, en bevreesd dat de zieke het gehoord had — want dominé's stem heeft zooals bekend is nog al omvang — geeft ze dominé een wenk om hem te verzoeken den lijder te sparen.

Digitized by Google

— „Neen, neen, mijn goeie jongejufvrouw," herneemt dominé luider: „wij hebben onzen vriend in het minste niet te ontzien. Hij is zich zijn toestand volkomen bewust; ik heb hem dezelve kenbaar gemaakt, gevoelende dat het mijn dure plicht is. Nietwaar mijn waarde vriend, sedert ik je Gods raadsbesluit — ondoorgrondelijk wijs en goed — als dienaar van onzen Heer Jezus Christus heb aangekondigd, is de rust volkomen geworden in uwe ziel, wetende dat het geloof in dien Eenigen Middelaar Gods en der menschen, u het leven in de zalige eeuwigheid verschaft en de poorte opent eens eeuwigen geluks!"

Terwijl hij den blik op Anna vestigt, zegt de zieke met zwakke stem en dikwijls afgebroken woorden:

— „Sterven zal mijn gewin zijn. Ja, ik heb al jaren lang gebeden of de barmhartige God mij niet verlossen wilde uit deze banden.... maar...."

— „Dat was niet goed, niet braaf, niet behoorlijk mijn vriend. Wij zullen onzen Heere God niet verzoeken. In al mijne wederwaardigheden heb ik Jezus, mijn goddelijken Heiland voor oogen gehouden, die bad: Heere indien het mogelijk is laat dezen drinkbeker van mij voorbijgaan, maar niet mijn wil maar Uw wil geschiede."

— „Het onstuimig verlangen naar ontbinding heb ik met Gods hulp leeren beteugelen. Jezus heeft mij, zwakke, gesterkt dominé. Hij was mijn steun en staf. Nu ga ik dankbaar en met blijdschap heen, in goede hope. — Wat God deed was welgedaan!"

— „Ja zeker is het welgedaan wat de Heer der Heirscharen doet. Ik kan het niet te dikwijls verkondigen: Liefde is Zijn doen. Uw wederwaardigheden mijn vriend, het was Zijn onuitsprekelijke, Zijn lankmoedige ontfermende liefde die ze u deed toekomen op uw pad ter loutering. Elk sterveling ontvangt beproeving en rouwe naar de mate

Digitized by Google

zijner behoefte. Die daar krimpt van smart zijn leven lang, wees er van verzekerd dat het de noodige artsenij voor zijn kranke ziele moest wezen."

Anna staarde op iets dat ze niet zag.

Een paar uren geleden heeft zij zelve tot mevrouw Geereke gezegd, dat het zoo goed was te gelooven, dat alles wat ons op aarde weervaart, in de keten der dingen voorzeker onder Gods liefderijk opperbestuur geschiedt. Dat gaf troost en kalme berusting. Maar vreemd, nu dominé Haverkist zóo tegen den vreeselijk geteisterden man spreekt, den man die zijn geheele leven met een zwak lichaam en een buitengewone schroomvalligheid had te kampen, maar die tevens zóoveel sterkte van geest bezat dat hij vrijwillig zijn gansche levensgeluk offerde, alleen om den neef te sparen dien hij op goede gronden van het gepleegde misdrijf verdacht, doch — ook alleen maar verdacht. Zie, als men nu tegen zulk een mensch zulk een preek hoort houden, dan zou men in minder droeve oogenblikken zoo'n dominé willen vragen: Man, begrijp jij de dingen die je zegt? begrijp jij die Liefde Gods zoo klaar? Ben jij bij voorbeeld zooveel voortreffelijker dan die arme zwakke zwaar beproefde lijder? Heeft vrouw Knibbelaar uit de Allemansgading — die op dit oogenblik gestolen goed koopt, en een glaasje anijs drinkt — heeft die minder ziele-artsenij noodig dan deze?

— Ei zoo, is deze misschien óm dat martelaarschap een uitverkorene die, ziende op den Oversten Leidsman, zal leven in de eeuwige heerlijkheid, terwijl anderen zullen verloren gaan! — Zóo, en begrijp je dát van de liefde Gods? Die anderen eeuwig eeuwig verloren! Och kom! God, de Schepper, de Bestuurder, de Onderhouder van alles nietwaar? God — nóg eens de grondlegger, de auteur van alles — en dan het grootste deel Zijner menschen-

Digitized by Google

kinderen, natuurlijk tegen Zijn wil, — natuurlijk tegen den wil van dien God der liefde — verloren, voor eeuwig verloren! Alzoo is er een macht in het heelal, een Booze die meer macht heeft dan de Oorsprong van alle leven en alle macht!

— Ei, begrijp — begrijp je dát zoo goed?

— Maar 't is waar dominé, onwillekeurig hadt ge uw nieuwer standpunt vergeten. — Ja, er staat ook geschreven, zegt ge: dat Hij zal zijn eenmaal „alles in allen!"

— Juist, en dat is een gelukkige uitkomst voor je natuurlijk goed hart dominé. Maar begrijp je dát dan nu beter? Eenmaal — naar uwe opvatting — zullen dus alle menschen tot God teruggebracht en zalig wezen in Zijn hemelsch rijk.

— Eenmaal! En toch — voor een gansch tegenwoordig leven is daar niet zelden geluk en eere en genot voor den onrechtvaardige, terwijl er slechts kommer en druk is voor den reine van hart! — Toegegeven dominé, beproeving en strijd voeren te eerder tot volmaking. Maar waarom heeft God dan weder dien laatste zoo lief dat Hij hem hier reeds door beproeving zichtbaar voortleidt aan Zijne hand, terwijl Hij dien eerste laat wentelen in het slijk? — Wij dwalen rond in een circel dominé. Er valt veel te vragen, maar weinig te begrijpen. Zooveel is zeker: 't Zal verstandig zijn niet veel te spreken aan een ziek- of sterfbed, en vooral niet van noodige artsenij voor de kranke ziel wanneer die ziel heeft getoond reeds zooveel gezonder en reiner te zijn dan de onze. De artsenij moet dan immers voor ons en voor u nog worden toebereid dominé!

Doch neën, al mag Anna zoo denken, zóo zal ze niet spreken, dat is de toon der nederige liefde niet. Anna zegt:

— „Ik geloof dat mijnheer Redly zeer zwak en vermoeid

Digitized by Google

is. Dunkt u niet dominé, dat een weinig rust nu beter zou zijn? Ik heb mijn breiwerk meegebracht en zal graag een paar uurtjes hier blijven als ik mag."

Over Marters gelaat toog weer een glimlach heen.

— „Maar ik zou meenen jongejufvrouw, dat mijn spreken wel verre van onzen vriend te vermoeien, hem de kracht zal verleenen die hij behoeft tegen de groote reize welke hij weldra aanvaarden zal. — Mag ik u bescheidenlijk aanmerken, dat ik hier voor het oog van een Heilig God een stervende troost en kalmte zoek te schenken, maar hem tevens op dien Eenige wijs door Wien wij leven zullen in eeuwigheid. En, waar ik in die heilige bediening werkzaam ben mijn goeie jongejufvrouw, daar wensch ik liefst van ontijdige raadgevingen verschoond te blijven. U kwaamt hier uit u zelve binnen; vergeef mij, maar als ik kinderen wegzend dan zou ik jonge dames met haar breiwerken vriendelijk willen verzoeken.... naar de meisjes te gaan totdat...."

— „Dominé, k'hm — dominé," zegt de zieke: „ik wil zoo gaarne in vrede sterven. Laat die lieve jufvrouw Rooze hier blijven; het doet mij zoo goed haar te zien, mijn lieve.... Ga.... bri.... elle....!"

Anna lag op de knieën bij het hoofdeneinde der bedstee.

— „Lieve m'nheer Marter, ik had u nog zoo graag weer sterk en gelukkig zien worden."

Marter wees naar boven:

— „Noem mij Redly," zuchtte hij bijna onhoorbaar.

Anna kon zich niet goedhouden, de tranen sprongen haar in de oogen. Ze lei haar hand op zijn voorhoofd: Die arme arme tobber in de wereld!

Dominé was tot zich zelven gekomen, zoowel door Marters woorden als door de kalmte die Anna had bewaard, en haar stilzwijgen, dewijl hij toch na die krachtige terecht-

Digitized by Google

wijzing ten minste een bits woord had verwacht. Nu, Anna's houding ziende en de tranen die zij zocht te verbergen, sprak zijn beter ik:

— „Ja vrede, vrede op aarde gelijk in de hemelen, zong een engelenheir. Lieve vriend, terwijl de vrouwe reeds geknield ligt, laat ons samen bidden tot den God, ook des doods: — Heere! Vader vol barmhartigheid en genade; die troont in Uwe hemelen en die de aarde hebt gemaakt tot een voetenbank Uwer voeten; die de eeuwige zijt en de ondoorgronlijke; die regent over boozen en goeden; die...." — Haverkist bad zoo voort, hij zeide niets nieuws en niets moois, maar de bede dat deze zondaar „die door Jezus' bloed werd verlost," in den hemel gelukkiger mocht zijn dan hij op aarde geweest was, en er „zijne geliefden in den schoot des barmhartigen mocht wedervinden," die bede was innig goed gemeend, en roerde den bijna stervende zeer.

Een enkele blik op den lijder geworpen heeft dominé van die ontroering de zekerheid gegeven, en — dat was jammer; het deed zijn arm, arm hart weer afdwalen; hij dacht aan de „gave die in hem was," en, terwijl hij vervolgde en de saamgevouwen handen statig op en neer bewoog, dankte de „herder van Jezus' kudde, voor de kracht des woords hem verleend, de kracht waardoor hij zondaren wekte tot bekeering; gebroken zielen tot overgave aan God, en waardoor er nog velen mochten toegebracht worden tot het rijk des lichts der liefde en der waarheid."

Voor den kranke zijn de laatste volzinnen van dominé's gebed verloren gegaan. Hij dacht aan herleven en wederzien. O herleven en wederzien! Morgen, heden nog, straks reeds misschien.

Nu opent hij de oogen en zegt langzaam:

— „Ik dank u dominé. God zegene verder uw werk."

— „Geen dank mijn waarde. Geen dank! — Is er soms

Digitized by Google

nog iets dat uw gemoed bezwaart? Ik doe u deze vraag in tegenwoordigheid der jongejufvrouw, opdat zij zich met bescheidenheid, zoo noodig, kunne verwijderen. Spreek vrij!"

— „Nee, ik heb niets dominé. Ik dank u voor uwe liefde en voor de liefde uwer goede vrouw en kinderen; maar...."

— „Maar.... mijn vriend?"

— „Ik ben moe; ik zou nu gaarne een oogenblik rusten. — Kom nog eens terug beste dominé, over een uurtje, als het niet.... eerder wezen moet."

Ofschoon het verzoek om heen te gaan hem niet aangenaam treft, zoo zegt Haverkist toch — en met een welgemeend vriendelijk hoofdknikken — dat die vermoeidheid zeer wel te begrijpen is, want, het een en ander kan niet nalaten indruk te maken. Hij zelf is altijd geschokt bij de gedachte: „daar ontvlucht straks eens menschen ziel om voor den troon des Alwetenden te verschijnen." — Dominé zal nu heengaan maar vast terugkomen, zoo spoedig zijn vriend dat verlangen mocht. En, na de bedsteegordijn een weinig te hebben digtgeschoven, ziet hij Anna aan, en zegt dat hij er volstrekt niet tegen heeft wanneer zij een oogenblik bij mijnheer Redly blijft. Noodzakelijk was het echter niet, want Jans en Fie en Ka deden het met alle liefde. — Anna had echter de meisjes even vóor haar komst in de ziekenkamer gesproken, en wist dat het juist zeer gelegen kwam dat zij een paar uurtjes, zooals Jans zei, bij „den stakker ging." Moeder Haverkist was aan de schoonmaak. Wát er ook wezen mocht, kraam of ziekte, in 't begin van Maart begon ze, of liet ze beginnen, want — vroege of late Paasch, dán moest ze „schoon wezen."

Dominé heeft het nooit zoo bijzonder op die jongejufvrouw Rooze gehad. Ze kon je met die donkere oogen zoo aanzien, zoo.... alsof er geen verschil was. En dan al het voorgevallene; dat zich op den voorgrond stellen bij Han-

Digitized by Google

nekes zaak, en nog wel zulk een jong meisje! En dan, dat inpakken van den eenvoudigen Ernst; zeker óok al met die oogen! Enfin, er was te veel om te noemen: die krankzinnige tante, en die oom dat een doortrapte fielt moest zijn; neen, dominé duldt haar omdat zij een jongejufvrouw is, en omdat zij geprotegeerd wordt door mijnheer Geereke die voor Willem te Utrecht, enfin heelemaal zorgt, en dien men — ook nu weer met dien dollen streek van den student — te vriend moet houden, ofschoon de baron het, welzeker, reeds om zich zelven overwaard is. En, enfin — dominé ging heen, en misschien zal het hem later weer leed doen, maar hij verlaat den man „waarmee het zou afloopen" met een geheel andere gedachte dan men zou vermoeden: Dat meisje heeft zich bij de Geerekes weten te nestelen, en de plaats weten in te nemen waar eigenlijk een van zijne dochters tot gezelschap en troost behoorde te wezen. Zou ze ook hier iets méer bedoelen dan een uurtje te breien? Wie weet, wie weet! Mijnheer Redly had wel beschikking gemaakt maar indien hij.... met de levende hand!

Miesje met neus en voorhoofd tegen het glas gedrukt kijkt naar binnen en roept:

— „Binnenkomen? Toe maar! toe!"

Dominé die juist de deur wil uitgaan, ziet om, en wenkt Miesje om dan maar in de kamer terug te komen.

Ofschoon hij nu juist geen achterdocht voedde, het kind er bij — dat kon toch geen kwaad.

Eenige oogenblikken later ligt er een vervaarlijke bos sneeuwklokjes op het dekkleed voor den lijder, en streelt Miesjes kleine hand Redly's matte voorhoofd. De zwakke man trachtte den bos te omvatten, en terwijl het hem met Anna's hulp gelukt en hij de bloempjes beziet, fluistert hij:

— „Mooi, mooi lieve kindje! Dank Miesje wel...." En later: „Ja, dat is de lente! de lente!"

Digitized by Google

— „Nu zou ik waarlijk wat gaan rusten goede mijnheer Redly," zegt Anna, nadat zij hem volgens zijn wensch een paar bloempjes in de hand heeft doen behouden, terwijl zij de overige op het beddetafeltje in een glas water heeft gezet.

Maar neen, hij wil zich wat oprichten. Zóo, die hulp is hem weldadig; hij kan liggende zoo moeilijk spreken, en hij heeft iets te vragen, iets te zeggen, want: „de ure is nabij, de lente komt!"

— „En als het maar lente is en u weer wandelen kunt, dan zult u niet meer doodgaan, is het wel zoete lieve mijnheertje?"

— „Nee liefje, als.... ik weer wandelen kan, nee." Hij vatte met de beide handen haar hoofdje en zoende het kind op de ronde wang.

Zijn blik ten hoogen was een gebed.

— „Ga nu kraaltjes rijgen lieve; daar op de stoof, dan kan ik je zien."

— „Een sterretje of een kruisje, zoete mijnheertje?"

— „Nu maar een sterretje Miesje, een ster.... re...."

Neen, het was slechts een kleine bezwijming geweest.

Een half uur later toen Anna en Benjamine weer alleen met hem waren, zei dominé zelfs in de huiskamer — eenigszins in strijd met zijn vroeger beweren — dat men hém er bij onthouden moest, maar dat die man nog best één of twee dagen, ja zelfs wel langer kon leven: van die zwakke maar taaie gestellen!

— „Anna! jufvrouw Anna!" klonk het zacht.

Ha, dat was Redly's stem; zijn hand stak buiten de bedstee en hield de gordijn ter zijde. Weer zat hij overeind; hij voelde zich waarlijk beter, maar neen, te lang spreken en zich vermoeien dat zou hij niet:

Digitized by Google

— „Eens heb ik u een naam hooren noemen jufvrouw Anna. Den eersten dag.... u weet wel die spreuk.... Van wie....?"

— „Der dwazen blos is toorn of dronkenschap, doch die der nederigen is des hemels morgenrood....?" zegt Anna: „Dat was een spreuk van mijn lieve pleegmoeder Marnix."

— „Marnix? Zóo Marnix? Maar enkel Marnix?"

— „Maria Marnix."

— „Maria. Ja ja! Maar enkel Marnix?"

— „Nee mijnheer, moeder heeft nóg een naam, maar dien schrijft zij niet. Haar eigenlijke naam is: Marnix van Hogenzathe. Had ik kunnen denken dat u haar gekend hadt of belang in haar stelde, hoe gaarne zou ik u al vroeger van haar gesproken hebben."

Marter had de oogen gesloten en zijn handen rustten saamgevouwen op het dek.

En terwijl hij zoo zat ging nogmaals een deel van dat droef verleden zijn geest voorbij.

Te Wolvenga in Groningen waar zijn vader dokter was, lag, achter de linden verscholen, het adellijk doch zeer eenvoudig ouderwetsche landhuis: Hogenzathe.

Er waren tien kinderen op „het kasteel." De mooiste der meisjes heette Jacoba, maar de kloekste was Marie. Wanneer kleine Herman van dokter Marter er spelen kwam, dan lieten de jonkers hem loopen, maar dan speelde hij met Jacoba en Marie: touwtje springen of raketten, of slofje onder, of wat ze maar wilden. Op den mooisten dag dien hij zich uit die dagen herinnert, zochten ze sneeuwklokjes en meizoentjes en boterbloempjes te zamen. 't Was in de lente.

Later toen hij zoo erg bloode werd, toen durfde hij niet meer naar de familie op Hogenzathe te gaan, ten eerste omdat de freules zoo groot werden, en hij toch moeilijk

Digitized by Google

meer krijgertje met haar kon spelen, en ook omdat de jonkers altijd den neus voor hem optrokken, en lachten als hij een kleur kreeg. Dat duurde wel drie, vier jaren.

Toen hij er voor 't eerst, op vaders uitdrukkelijk bevel, weer heen ging, toen was het om afscheid te nemen alvorens hij naar de academie zou vertrekken. Na dat bezoek weer thuis gekomen trilde hij van overspanning. Hij had zich goed gehouden, maar, alles door een nevel gezien. Mijnheer en mevrouw, de jonkers met hun boersche gezichten, de kleine meisjes, de mooie freule Jacoba, en de minder mooie maar kloeke en verstandige freule Marie. En voor die allen had hij gebogen. En de baron had hem een fiksche jongen genoemd omdat hij nu zich zelf had overwonnen, en had hem een recommandatie aan een professor van zijn kennis gegeven, en ten slotte de vermaning: om nu in Leiden maar niet te veel naar de mooie juffertjes te zien.

Herman Carel heeft toen een gevoel gehad alsof hij door een floers van vuur en bloed zag. Ja, en bij zijn tehuiskomst beefde en trilde hij, en was hem dat bezoek als een droom, maar — den handdruk van de kloeke freule Marie dien voelde hij nog, ja! dien voelde hij nog lang, nog zeer zeer lang daarna.

— „Jufvrouw Anna," zegt Marter zacht, terwijl hij het oog op de sneeuwklokjes houdt gevestigd die in het glas prijken: „de sombere dag gaat voorbij, maar de wegen Gods glanzen nog in een vriendelijk avondrood. Och, kom wat nader, er is niemand anders wie ik het zeggen kan. U noemt haar moeder; moeder niewaar?"

— „Ja mijnheer, ja, zoo noemde ik haar dikwijls."

Marter fluistert:

— „'t Was zomer, zomer toen ik daar stond, geroepen om voor het eerst het woord des levens te verkondigen; zomer toen die kansel mij zoo verheven en toch een geopend graf

Digitized by Google

scheen te zijn, een martelstoel der felste pijnen. En de woorden zijn mij verstokt in de keel; en men heeft gelachen; en men heeft de schouders opgehaald over dien stumper, dien blooden hals; toen was het zomer in 't jaar 33.— En op ons dorp woonde zij. Zij was een freule. Zij had medelijden met den armen jongen dat begreep ik wel, maar ik waagde het niet alles te begrijpen, want de baron Marnix van Hogenzathe sprak dikwijls over zijn edele voorvaders, en.... Maar genoeg, ik kon immers niet aan de mogelijkheid denken dat zij...."

— „Drink eens goede mijnheer Redly."

— „Och noem mij niet telkens goed lieve jufvrouw. Onze Heer zeide zelfs: Wat noemt gij Mij goed! En ik....! Och, het is uw vriendelijkheid, uw neerbuigende liefde, maar...."

— „Genoeg, genoeg! vermoei u niet te veel."

— „Ja de dag is kort. Luister dan: Ik leende haar boeken. Eens bracht zij ze zelve terug — dat was op een herfstdag. Wij spraken over velerlei. Ik zeide onder anderen, niet te gelooven dat ik door God werd bemind, want dat Hij mij niet steunde in het heilige werk waarvoor men mij bestemd had; mijne blooheid, mijn gevoel van eigen geringachting moest een reden hebben in het oog van God, want eens had ik gelezen: de blos der wangen is de aanklager der ziel." — Na een oogenblik stilte, wijzend met den vinger, herneemt hij: „Ziet u dat kastje dáar, Gabri.... jufvrouw Anna? — Juist; die bovenste lade. Daar — ziet u daar niet een roode portefeuille liggen? — Zoo, juist, dat is ze. Kom nu hier, hier digt bij mij. — In het linker taschje.... Ja juist."

Zijn oogen vielen weer digt. Het spreken kostte hem zooveel moeite. Doch het was niet noodig dat hij sprak.

Anna heeft op zijn straks gegeven wenk een ouden brief gelezen, en, nóg staart zij op dat schrift:

Digitized by Google

„Vriend Herman!

„Vergun der oude speelnoote dat zij u van een sombere dwaling tracht te bevrijden. God heeft u lief, al mist gij de kracht om de dienaar van Jezus' heilige kerk op aarde te zijn. Uw blooheid zetelt niet in een schuldig hart, maar in zijn ras bewogen bloed, of in een teeder zenuwweefsel. Laat de sombere spreuk dan varen die u 't leven vergalt. Herman, heden nadat ik bittere tranen had geschreid, schreef ik in mijn dagboek deze woorden: Der dwazen blos is toorn of dronkenschap, maar die der nederigen is des hemels morgenrood. Dit is een spreuk geënt op het woord van onzen Zaligmaker: God wederstaat den hoovaardige, maar den nederige schenkt Hij genade. Herman, steun op dien Verlosser en Heer; en geloof mij Uw vriendin

Hogenzathe, MARIA MARNIX VAN H."
20 October 1835.

Alsof de zwakke het gevoelde dat Anna den brief had ten einde gelezen, sloeg hij de oogleden weer op, zag haar een wijle droevig aan en fluisterde toen:

— „Ik had haar lief, en zij had mij lief, maar dit laatste durfde ik niet begrijpen."

Na een groote pauze waarin Benjamine hem haar sterretje heeft voorgehouden, en hij zijn doorschijnende hand op haar kastanjebruine haren deed rusten terwijl haar hoofdje over den bedsteerand gebogen lag; na die groote pauze waarin Marter mede nog duidelijker dan in slapelooze nachten de torenklok en al de uurwerken der pastorie na elkander heeft gehoord, hernam hij zeer zacht:

— „Later, veel later heb ik een lief achttienjarig kind de blauwe oogen voor mij zien nederslaan, een blonde onschuld! — En, na een laatsten heerlijken zomerdag in dien herfst, toen kwam de winter, de dorre winter! — Anna, de blauwe

Digitized by Google

zachte oogen van mijn schuldeloos vrouwtje zijn sedert lang, zeer lang ge.... sloten; maar nu, bij het ondergaan der zon, nu ik haar straks zal.... weerzien, nu, aan den rand van 't graf.... waagde ik het toch den.... naam te noemen van.... Marie.... en te vra.... gen...."

— „U moogt niet zoo raar, zoo akelig met de oogen doen, lieve beste zoete mijnheertje. Nee! dan word ik bang, zoo bang dat...."

— „Stil vrouwtje. Stil lieve. Houd dezen doek met eau de Cologne maar wat hier. Zie, dat doet mijnheer Redly al goed."

— „Ik zal haar van u groeten," zegt Anna zacht: „Of als u haar nog eens terug wildet zien, wie weet...."

— „Nee, nee! Gabri.... Anna.... Nee! Ik zal.... dáarboven alles zien.... waarmee God mij ge.... nadig hereenen wil. Maar.... Anna, hoor.... dat ik niet de hand aan mij zelven.... begrijpje....? weet.... je wat ik zeggen.... w....?"

— „Ja zeker, ja het zou te verklaren zijn geweest, zwaarbeproefde mijnheer."

— „Zeg niet mijnh...., zeg vriend, vriend!"

— „Ja ja lieve vriend!"

— „Het zou te verklaren zijn geweest," zucht de zieke: „maar ook opstand tegen.... God. Hoor, geef haar die roode portefeuille, en zeg haar.... dat haar woord.... den zwakken Herman heeft staande.... gehouden. — Ja, Jezus is zijn steun geweest en zijn kracht. De overwinnaar van Golgotha heeft hem telkens opgericht als hij dreigde te bezwijken. O zeg het haar.... Anna. De arme Marie! zij leed verdrukking om mijnent.... wil.... Ach, wát heb ik goeds gedaan op de wereld! Waartoe leefde ik.... zoo lang!"

— „Om het beeld van uw meester te zijn; de zelfopofferende liefde!" zegt Anna vertroostend.

Digitized by Google

— „Zoovelen heb ik toch smart veroorzaakt," fluistert Marter: „Och, of ze mij vergeven wilden zooals ik aan allen die mij in 't leed brachten.... van ganscher harte vergiffenis schenk. — God zal zich over mij.... zwakke.... ontfer.... men. Het dierbare Lam roept mij toe: Hier is verlossing! Ja, Zijn bloed zal mij vrijmaken in Eeuwigheid!"

Anna is diep bewogen. Hoe zou ze hier haar meening uitspreken over geloofsbegrippen die — talloos als de golven van den Oceaan, te zamen de levenszee vormen! Deze gevoelige ziel die zóoveel te lijden en toch zóo heeft liefgehad, hem had de moed ontbroken om op de Liefde des Oneindigen, den Formeerder van alle levens, de Bronwel der liefde — zelf te vertrouwen.

Hij heeft een Middelaar gevonden in den sterken geloofsheld van Nazareth, en die Middelaar heeft hem gesteund op zijn duisteren weg. — Immers, het zal slechts de vraag wezen hoe de mensch zijn weg bewandelt, hoe het schepsel het eenig gebod der liefde heeft betracht. En deze — Neen, wie zou meer vragen!

Zie, wat ligt hij nu stil en kalm. Ja zeer stil en kalm. Anna schrikt; zij luistert naar zijn adem.

— „Liefje," fluistert ze snel, „ga, roep vader eens hier; gauw Miesje.... ga!"

Maar neen, het uurwerk is nog niet afgeloopen. Zijn lippen bewegen zich weer. Hij wendt het hoofd geheel naar deze zijde; geeft een teeken dat het kind niet gaan moet, en, luider dan te voren, zegt hij:

— „Gabriëlle!"

Anna ternauwernood van haar ontsteltenis bekomen, vat zijne hand, en buigt zich tot hem voorover.

— „Gabriël of Gabriëlle dát was de naam die.... het kindje.... moest dragen dat ik.... nooit zien zou op de we-

Digitized by Google

reld, en.... waar.... van.... de.... moe.... der.... O!"

— „Arme vader!" zegt Anna diep bewogen.

En hij, met krachtiger stem dan te voren:

— „Vader! Ha! — Hoe zoet! Kom nu Heere Jezus, kom!.... O die naam: Vader! Va....d....er!"

Dat ging door merg en been. Wijd geopend staarden die holle oogen naar boven.

Anna vloog ter deure uit. De kleine Benjamine riep angstig:

— „Och lieve zoete mijnheertje! Zie de bloempjes nog eens, en het sterretje, en uw Miesje. Ik zal altijd gehoorzaam wezen, maar zie mij dan aan mijn lieve mijnheertje!"

Een half uur later was de dokter mede in het vertrek. Er viel niet aan te twijfelen, 't moest spoedig afloopen. De pols had bijna opgehouden te kloppen, maar — 't kon nog avond, nog wel nacht worden. 't Was niet te bepalen.

Ach, die arme vader!

Digitized by Google

NEGENDE HOOFDSTUK.

Alexander van Wall, de vroolijke Rotterdamsche koopman, is in den morgen van dienzelfden dag per vigilante uit De Boompjes naar 't station van den Rijnspoorweg gereden.

Toen hij zijn goed-zwartje — zoo noemde hij immers doorgaans zijn aardig vrouwtje die een geboren freule Zwartse de Goeije en de germain nicht van mevrouw Geereke was — toen hij haar eenige keeren vaarwel gezoend, en zij geknord had dat hij precies een gezicht zette als een pasgetrouwd koopvaardij-kapitein met zijn lading naar Japan aan boord; toen heeft Alexander gezegd: dat kiespijn, aangezichtspijn, oorpijn, kramp, pootje en de heele rommel pijnen bij elkaar, nog niet te vergelijken was bij de pijn die hij aan die vermaledijde reis naar Akkersveen en Mulderspeet had. Hij kende genoeg gemoedelijke zielzweverige water-en-melk-menschen, die met heel veel stichting gewonde harten afwaschten en zalfden — altijd met een gezicht alsof ze oesters slurpten — maar dáar was hij, Sander van Wall, niet voor in de wieg gelegd. Neen, beroerder legaat had broer Willem hem nooit kunnen maken dan zoo'n mooi nichtje met gevoelige sentimenten,

Digitized by Google

annex een geheim of eigenlijk iets wat je niet ronduit zeggen kunt, en 't allerminst aan zoo'n verduiveld lief snaakje zelve.

Louise van Wall heeft haar Alexander moed ingesproken, immers het ergste is nu geleden; den zuren appel heeft hij maar door te bijten, en dan, dan was alles in orde, en de onrust uit de wereld. Eigenlijk was de zaak nú al gezond.

— Jawel, goeie reis, gezond! pruttelde Alexander in de vigilante, en in de wachtkamer, en in het grijze laken van den spoorwagen. Mooie geschiedenis! De zaak gezond! 't Is tegenwoordig maar de leus: klaarheid, klaarheid! Lieve hemel, de koffie komt nooit tot klaarheid net zoomin als de meeste andere beurszaken. — Ja 't was zeker een onverwacht geluk dat Oscar van Breeland den armen doodgewaanden Marter ontdekken, en door de bekentenissen van dien verloopen Otto, in zijn eer herstellen en een zware verdenking van hem wegnemen mocht, terwijl — enzoovoort, enzoovoort. Jawel, maar dat hij, Alexander, ten gevolge dier geschiedenis, nu al bijna aan het station Capelle en nog maar een kleine 23 minuten van Gouda is verwijderd, en dat hij dan eerst te Akkersveen die commissie moet waarnemen, om later te Mulderspeet. . . . . .

. . . . . .

Alexander wil er liever niet meer aan denken. Een heer die met hem reist, ziet hem met bevreemding aan, want, Van Wall fluit hardop: Guerre aux tyrans! — Dat doet men zoo niet in een spoorwagen, en vooral niet in een compartiment van de eerste klasse.

— Jamais, jamais en France! fluit Van Wall met verheffing: Jamais l'Anglais ne.... — 't Zou toch afgestommeld mal wezen als hij daar voor die mamsel Marnix, met haar

Digitized by Google

deftige tronie — altijd mamsellig — en tegenover zijn pupil — o lieve hemel, pupil, 't kon z'n vrouw wel wezen — enfin, als hij daar een mal figuur sloeg. 't Zou goed zijn zich een beetje te prepareeren.... Jamais l' Anglais ne régnera; jamais.... bij voorbeeld als hij eens zeide: Emma, je ziet me hier onverwacht — of eigenlijk verwacht want ik schreef je gisteren — maar toch niewaar, eenigszins onverwacht voor je staan, en ik gevoel dat.... ne régnera! jamais l'Anglais ne régnera! Non! non non jamais. Non! jamais en France....

— „Mijnheer mag ik u verzoeken niet te fluiten."

— „Welzeker mijnheer, volkomen permissie; ieder zijn vrijheid:" Jamais l'Anglais, ne régnera! jamais l'Anglais! ne régnera!

— „Zeg eens conducteur, waarom stoom je zoo woedend vandaag?" vraagt Alexander, terwijl hij te Moordrecht aan den conducteur een fijne sigaar geeft: „Je moest liever een beetje rondtoeren, want ik heb geen haast."

De conducteur van den spoortrein sloeg aan en glimlachte.

Eindelijk te Gouda uit den trein gestapt, had Alexander al spoedig een vigilante naar Akkersveen genomen.

Tot groote verbazing van den voerman heeft de heer echter verkozen naast hem op den bok te zitten. De voerman meende dat het bespottelijk was de vigilante heelemaal leeg te laten. Die heer had veel voordeeliger kunnen loopen.

De frissche lucht deed Alexander goed. Hij had nu zijn aanspraak klaar, heelemaal. 't Zij dat hij alleen met haar zou wezen, 't zij de mamsel er bij zou zijn, hij wilde het deftig doen, voogd-achtig, dat was toch gepaster.

Bovendien zooals Oscar had geschreven, 't was een ernstige, een hoogst ernstige zaak. Alzoo: Lieve Emma, als je voogd kom ik tot je, met een affaire die je zeer zal interesseeren en ter harte gaan. Je weet dat je, in den jare

Digitized by Google

1842 geboren, reeds.... jawel in die manier, met den knop van zijn stok onder de kin; somtijds gefronsde wenkbrauwen. Jawel.

— „Hoelang heb ik tijd op De Riethof, als ik weer vóor halfeen aan 't station te Gouda wil zijn?"

— „Dat zou ik meheer voor de vaste waarheid niet durven verzekeren."

— „Heel voorzichtig van je. Hoe lang rij je d'r over?"

— „Da's na venant meheer!"

— „Ik meen gemiddeld?"

— „Tot halfweg meent uwes?"

— „Nee, ik meen of jij geen middel weet om van een heel een half uur te maken?"

— „Ikke meheer!"

— „Ja jij."

— „Nee, bij me weten niet meheer; een uur is wel de halfscheid langer as een halfuur meheer."

— „Als je niet zoo melkt met dien toom, en de zweep er eens overlegt dan maak je van een heel een half uur kerel!"

— „Melken? ikke meheer!?"

— „Loop naar de maan! Rij maar wat op!"

Nu Alexander klaar was met zijn aanspraak, nu had hij waarlijk haast. Hoe eerder daar, hoe eerder klaar. Een zekere zenuwachtige gejaagdheid heeft hem tegen dien snaak wat hard doen uitvallen, maar 't schijnt dien stoffel al even veel geraakt te hebben als zijn zweepslag het paard. Bruin blijft onverstoord in zijn sukkeldraf.

Mijnheer Van Wall is aangediend.

In het salon waar, op den marmeren schoorsteenmantel, een prachtige pendule met coupes prijkt — iets waaraan

Digitized by Google

Alexander zich herinnert roiaal te hebben gecontribueerd — in dat salon loopt Van Wall nu eenigszins onrustig op en neer. Hij ziet langs de pendule heen in den helderen spiegel, en vindt dat hij er verwaaid uitziet. Hij geeft een snellen draai aan zijn haren; trekt even een onderkin, en rimpelt het voorhoofd.

— Hum, khum! ekumm! Hij is verkouden ook, ja waarlijk verkouden. — In die.. sen Hei.. ei.. ligen.... Hola! 't Zou bespottelijk zijn als ze 't hoorden. Maar hij is allerberoerdst verkouden: Vroeg opgestaan. Weinig ontbeten. Open raampje. Voorop naast dien lammeling gezeten! — Zoo'n kerel moesten ze professor in de metaphysica maken.

Hij hoort een voetstap in den gang.

Alexander vloekte nooit — bijna nooit — maar nu, 't viel hem letterlijk uit den mond.

— „Verd.... daar komt ze!"

De deur ging open: — De mansel! — Voorwaarts: Boekenstijl!

— „Pleizier u zoo wèl te zien mevrouw."

Jufvrouw Marnix groet deftig beleefd den oom en voogd van haar lieve élève, en verzoekt hem plaats te nemen.

Van Wall zit op een fraai geborduurden leuningstoel.

— „U zult waarschijnlijk van mijn nicht hebben vernomen dat.... enfin. Het spreekt van zelf." — Wel verduiveld, wat zien die peper-mosterd-en-zout oogen je pittig aan. De mamsel schijnt maar te wachten totdat hij zijn aanspraak uit heeft. A la bonheur, basta, laat zij beginnen. Misschien zijn de fondsen bij de kleine leelijke deftigheid een beetje gedaald, omdat Emma haar school zal verlaten. De oogen voor haar neerslaan? Nee dát niet precies, ouwe serieuze.

— „De reden van uw komst is mij bekend mijnheer Van Wall. Niet alleen had uw lieve nichtje mij mee-

Digitized by Google

gedeeld dat u vandaag zoudt komen, en dat u haar dan wenschtet mee te nemen...."

Alexander dacht dat het een pikante saus was. Hij had geschreven dat hij haar zou meenemen; van wenschen heeft hij geen woord gerept. Enfin:

— „Jawel mevrouw, ik wenschte dat, ten minste als de regels van de volière...."

O lieve hemel, daar hadt je de gevolgen van die malle uien.... „Ten minste, u begrijpt mevrouw, indien zulks met de regels van.... van uw instituuute...."

— „Het zal mij bijzonder leed doen de lieve Emma te moeten missen mijnheer Van Wall, want altijd heb ik zielsveel van haar gehouden. Maar, vraagt u mij of ik uw besluit om haar van school te nemen goedkeur, dan moet ik volmondig antwoorden dat ik het zeer verstandig acht dat Emma...."

— „Niewaar! Niewaar!? Ja 't werd tijd mevrouw. De zinnetjes beginnen op zoo'n leeftijd een beetje te krullen, niewaar? Men wil op die jaren wel eens een concert of een opera bijwonen. Volmaakt met u eens!"

— „De opera's en concerten zijn naar mijn oordeel minder geschikt om jeugdige harten te sterken tot den strijd van het leven."

— „Nee nee, akkoord! Daar hebt u gelijk in. Ofschoon de Fidélio.... en...."

— „Verschoon mij mijnheer Van Wall; de tijd gebiedt om deze wending van ons gesprek niet te vervolgen. Ik zeide u dat uw komst op heden, en uw wensch om Emma nu reeds mee te nemen, mij in de eerste plaats door haar zelve zijn meegedeeld."

— „Jawel, 't was ook mijn idee dat ze u daarmee bekend zou maken en uw toestemming verzoeken. Natuurlijk, natuurlijk! Zeker zou ik aan u zelve geschreven

Digitized by Google

hebben, maar 't kwam zoo subiet omdat bijzondere redenen.... Mocht u het echter beter vinden, dan zou Emma mijnentwege hier over eenige dagen wel kunnen terugkomen, en verder geheel tot de Paaschvacantie blijven. Ziet u 't is een zaak die...."

— „Ik geloof er mee bekend te zijn mijnheer Van Wall. De neef van de oude mevrouw Van Riddervoorst bij wier dochtertje ik vroeger gouvernante was...."

— „Ei, ei, heeft Oscar u gezegd? Ei! Dus is u al op de hoogte. Verduiveld dat doet me pleizier."

— „Mijnheer Van Breeland heeft mij zeer omstandig geschreven."

— „En, als ik vragen mag mevrouw, hebt u aan Emma al iets....? zoo'n balletje van opgegooid? 't Is nog al teer porselein waar ik mee aan de beurs kom."

— „Dezen morgen mijnheer heb ik bijna drie uren met Emma afzonderlijk doorgebracht. Ik oordeelde het noodig dat zij vóor uwe komst het doel der reis zou kennen, vreezende dat zij haar anders niet goed maken en het doel niet bereikt zou worden."

— „Dus zij weet....?"

— „Zij weet alles mijnheer Van Wall."

— „Goddank!" valt Alexander uit: „Goddank! Wil je wel gelooven mijn goeie mevrouw, dat ik liever een vriend die wrak staat drie ouwe Russen leen, met de zekerheid dat ik er geen kwart percent van weerom zie, dan zoo'n commissie over te brengen?"

— „Ik geloof inderdaad mijnheer Van Wall, dat er reden is om het Opperwezen te danken voor Zijne liefderijke leiding, en...."

— O jé, denkt Alexander: 't is ook waar, ze zijn hier zoo'n beetje aan den fijnen kant. Ja, met al die anen en isten kan Van Wall zich anders niet ophouden. Leven en laten

Digitized by Google

leven; arme drommels voort helpen, en je bij je eigen vrouw houden, dát is zijn geloof. Maar welzeker, als hij Zondags eens een enkelen keer naar Oosterzee of Pierson, of hoe die lui meer heeten, gaat luisteren, dan moet hij niet alleen zeggen dat het een duivelsche toer is om zoo'n preek bij mekaar te krijgen — nog heel wat anders dan een toast op rijm — maar dat je dan waarachtig nog eens voelt dat Onze Lieve Heer de wereld niet uit is, en niet minder dat ze aan de gereformeerde kerk toch nog maar altijd een punt kunnen zuigen:

— „Zeker mevrouw, 't is wel te zien; een liefderijke leiding; fameus toevallig niewaar? En is de blonde pinkoog nog al koest, nog al....? 't Is me waarachtig een pak van het hart mijn beste mevrouw." — En in zijn verruimde stemming steekt Alexander der deftige Marnix zijn hand toe: „Ik dank je mevrouw, ik dank je hartelijk!"

De dame aarzelt, maar is wel genoodzaakt haar kleine blanke hand even te laten drukken. Nu herneemt ze:

— „Mijnheer Van Breeland schijnt zich te Utrecht bij u te zullen voegen."

— „Juist mevrouw. Om je de waarheid te zeggen heb ik hem getelegrapheerd dat ik alleen op die voorwaarde zou meegaan en de père noble spelen. Maar, zoudt u denken dat nichtje blauwoog geen.... vapeurtjes....? Ik ben met die dingen niet bijzonder op mijn gemak, en meen dat de kleine daar nog al in handelt."

Jufvrouw Marnix glimlacht vluchtig.

— „Het was mijn plan u voor te stellen mijnheer, mijn lieve élève op deze voor haar zoo hoogst gewichtige reis te vergezellen, niet zoozeer omdat ik vrees dat haar onderweg iets zal overkomen, dan wel.... omdat ik.... zelve...."

— „Maar dat is voortreffelijk! Mijn lieve mevrouw, u voorkomt compleet mijn wenschen. Ik vind het aller cor-

Digitized by Google

diaalst! Wij zijn u waarlijk wel zeer verplicht voor al de liefde die u aan onze pupil betoont. Het zal haar nog veel kosten de voliè.... uw instituut te verlaten; maar wat de afrekening betreft, wij betalen tot de zomervacantie, dat spreekt van zelf — jawel, jawel, dat is natuurlijk."

— „Wij zullen dat later wel vinden mijnheer. Emma zal nu verlangen u te zien. Mag ik u verzoeken mij naar de huiskamer te volgen. U zult daar zoo ik hoop een kop koffie gebruiken."

— „Wel beleefd mevrouw, zeer beleefd!"

Alexander van Wall volgde de dame. 't Was toch een kranig ding die tante Marnix, zoo klein en leelijk als ze wezen mocht. Liever stond hij een uur tegenover den heelen effectenhoek dan vijf minuten tegenover die abdis. Ja, als heer alleen in zoo'n japonnenwinkel, dan was het je net precies als in een Roomsch nonnenklooster. Je geniet er en eerbiedigt, maar dankt den hemel als je d'r weer uit bent. — Voorwaarts naar de koffiekamer!

Van Wall was recht in zijn nopjes toen hij een half uur later weer naast den lammeling op den bok zat. — Voor 't genot om met de beide dames binnenin te zitten had hij bedankt. In de koffiekamer van de menagerie had hij het warm genoeg gekregen. 't Was eens met al die leermamsellen precies het gezelschap van Wohlsläger geweest, van alle natiën een exemplaar. Maar bovendien, Emma heeft hem zoo enorm lief en gemoedelijk om den hals gevallen, dat hij in stilte alle kracht van redeneering heeft moeten aanwenden om zich te herinneren dat hij al zes jaar getrouwd, en de voogd van dat „hem omhelzende douceurtje" was. Later heeft hij zich die verteedering voor den voogd van vier-en-dertig jaren eenigszins beter kunnen begrijpen. Niet slechts de reden waarom die voogd

Digitized by Google

haar kwam halen, maar nog een andere even belangrijke zaak heeft haar zoo offensief doen te werk gaan. Niet voor niet had Marnix drie uren afzonderlijk met haar doorgebracht. Er was nóg iets geweest, iets geheel anders, iets dat in Marnix' oogen de strengste afkeuring verdiende. — De institutrice had zich voorgenomen er niet meer van te spreken; ten eerste dewijl gansch andere gedachten Emma op haar reis behoorden te vervullen en gewis ook zouden vervullen; en ten andere dewijl zij Emma reeds vergiffenis had geschonken voor een daad waartegen haar eigen kiesch gevoel had moeten opkomen, en die zoo ligtelijk een blaam had kunnen werpen op een instituut dat mede bekend stond als de kweekschool van waarachtigen godsdienstzin en reinheid van hart.

Maar of het blondje gemeend heeft dat oom aan haar fijn wit neusje tóch zien zou wat er was voorgevallen; of, dat zij begreep bij oom een steun te zullen vinden tegenover de ultra-zich-zelve verloochenende begrippen van jufvrouw Marnix — die waarschijnlijk nooit bemind had, en op wie zeker nooit iemand verliefd was geweest — hoe 't zij, Alexander heeft het warm gekregen, want, toen Emma — in weerwil van Marnix' vermaning, dat ook Emma er niet van spreken zou — al spoedig uitbarstend in tranen, van haar ander- haar tweede geluk heeft gesnikt, met de vragen in 't eind: of oom Alexander haar gedrag óok zoo slecht of laakbaar vond als jufvrouw Marnix? toen, toen heeft de oom verduiveld medelijden met dat snoepje gekregen, en, er mocht dan van komen wat wilde, die abdis geen gelijk kunnen geven:

— „Nee, om je de waarheid te zeggen mevrouw," heeft hij geantwoord: „als ik in Emma's plaats geweest was, ik geloof waarachtig dat ik dien student een rijtoertje zou hebben voorgeslagen. Natuurlijk in alle eer en deugd. Natuurlijk!"

Digitized by Google

De dame had toen een kleur en danig het land gekregen, maar uiterst kalm en heel bedaard had ze gezegd, dat men, naar hare meening, zelfs den schijn des kwaads moest vermijden, en dat een meisje diep doordrongen behoorde te zijn van deze waarheid: dat een goede onbesproken naam het kostbaarste kleinood der vrouw is.

Enfin, Alexander is blij geweest toen hij de ernstige tante Marnix met zijn verliefd pupilletje in de vigilante had gewerkt, en hij al verder, na heel veel beleefde vragen: of namelijk de mantel van mevrouw ook in de klem kon komen, en of ze de raampjes zus of zoo wou hebben, het kastje had digt gemaakt, en eindelijk met den neus in den wind weer naast dien soes op den bok had gezeten.

Per slot van rekening moet Alexander toch om dat wijvengoedje lachen. Eerst was tante abdis gekwetste majesteit, want een jongejufvrouw mocht op een kostschool niet zoo onkiesch wezen van verliefd te worden; en veel minder nog bij een goudvischkom aanhooren dat een student, zonder haar bezit, zou sterven van akeligheid. Natuurlijk was de jongejufvrouw toen óok gekwetste majesteit geworden, om de eenvoudige reden dat ze er niets berispelijks inzag dat men elkander op een bergje in dit tranendal lief vond, al droeg de een dan zelfs een jas en de ander een jupe odinot.

Diep gekrenkt en verslagen heeft de jongejufvrouw naar recht gezocht, maar, toen ze het gekregen had, toen — toen wou ze het niet hebben, en, steeds in een zeer offensieve stemming, is ze de oude abdis om den hals gevallen, en heeft ze voor de variatie gesnikt dat ze bij die goudvischkom tóch verkeerd had gedaan, terwijl Alexander zelfs meent nichtjes belofte te hebben gehoord, dat ze het voortaan nooit zou weer doen.

Toen die allerliefste bekentenis was afgelegd, werd gekwetste majesteit N°. 1 op hare beurt gemoedelijk, en

Digitized by Google

vond nu zelfs de zaak in dit persoontje te verschoonen, maar zeker hoopte ze toch in stilte dat de goudvisschen er van zwijgen zouden.

— Alles wel beschouwd, denkt Van Wall: dan moet een sultan met zoo'n massa vrouwen aan z'n been, toch altijd in een afgesukkeld geherrie zitten. 't Is volkje daar je nooit op aan kunt, zóo staan ze pari, zóo onder nul!

In den namiddag stapten twee heeren en twee dames uit een compartiment van de eerste klasse aan het station te Arnhem af.

— „Is uwe menheer Van Breeland?" vraagt een welvarend persoon met een boerschen hoed in de hand.

— „Nee man. Hier cousin, die snaak moet jou hebben."

— „Ah, ben jij niet de kastelein uit De Vergulde Ploeg?" zegt Van Breeland.

— „Om je te dienen menheer. Ik ben volgens menheer z'n schrijven aan den dokter, maar zelvers met de berrechet gekomen, want wat je zelvers doet is maar het eerste en gauwste gedaan, zeg ik, of menheer me begrijpt?"

— „Zeker Tronk. Maar je bent toch niet uitgespannen?"

— „Dat is te zeggen, ik zou hebben uitgespannen, en zonder mankeere, maar, een mensch die met oordeel werkt gaat met z'n eigen te rade: ik heb de berrechet hier achter het station staan met een knecht er bij." Tronk zet een zeer diepzinnig gezicht en herneemt zachter: „Ik zou het uwe alleen zeggen; een boodschap van dokter Bron."

— „En....?"

— „Als dat we wat voort zouwe maken menheer, want dat het afloopen ging."

— „Man, wát zeg je! Stil, geen woord meer! — Mijnheer Alexander, wilt u vast met de dames vooruitgaan. Jawel, die deur, juist! Het rijtuig staat er."

Digitized by Google

Van Wall had er „renonce" aan om al die mutsemanden en parapluiezakken te dragen. Nu, er waren ook gedienstige nommers genoeg. Maar, de abdis door een nommer den arm te laten presenteeren dat ging niet:

— „Mag ik het pleizier hebben mevrouw?"

— „Dank u vriendelijk mijnheer Van Wall."

— Wel verduiveld, ik dacht dat ze graag eens een bluf met me zou slaan, denkt Alexander: 't is toch niets meer dan een simpele en nog al niet mooie schooljufvrouw, maar 'en kranig ding, kranig!

— „Heeft de dokter je dat laten weten Tronk?"

— „Nee menheer Van Breeland, vraje wel ekskuus, nee, dan zou ik zoo'n jacht niet gemaakt hebben en...."

— „We kunnen in het rijtuig praten Tronk. Vooruit! Hoe eer we dan vertrekken hoe beter. Kom, waar staat je wagen?"

— „De berrechet? Achter menheer."

Nu de dames hebben plaats genomen en Van Wall heeft gezegd dat die hoededoos binnen op de bank moet staan, want dat het een beetje regent en ze vóorin heelemaal nat zou worden — waarmee jufvrouw Marnix waarlijk verlegen wordt, dewijl dan een der heeren in den regen moet zitten — nu dat alles eindelijk is afgehandeld zegt Van Wall tot Oscar:

— „Nee kerel, waarachtig niet; ik kan er veel beter tegen dan jij. Kijk eens, 'k heb een dikke jas. Nee, jij er in. Née waarachtig, ik doe het niet."

— „M'nheer Alexander, u doet er mij bepaald een dienst mee."

— „Ja dat kan ik begrijpen mijnheer Van Breeland. Natuurlijk ik doe je een dienst als ik je in den regen laat zitten met zoo'n dun overjasje aan — compliment! Jij moet op je stem passen, maar ik, ik kan er tegen."

Digitized by Google

Van Wall stond al met den voet op de voortree der barouchette. Van Breeland wil hem terughouden. Alexander zegt zacht:

— „Kom leuter niet langer, ik geef er de maan van."

— „Als je mij er bepaald een dienst mee doet?" fluistert Oscar.

— „Ben je gek! Jij kunt over geleerdheid en al dat gehottentot praten, maar ik, ik heb er genoeg van; ik snak naar 'en sigaar."

— „Oom, oom! Och komt ú hier?" roept Emma met het hoofdje even buiten het rijtuig."

— „Er is slechte tijding," fluistert Van Breeland snel tot Alexander: „Tronk moet het me nader zeggen. Straks kunt u voorin zitten, of.... ten minste...."

— „Oom, mijnheer heeft gelijk, u is de oudste! komt u er maar in."

— „De oudste! Slechte tijding!" mompelt Van Wall. Als iemand aan De Boompjes nou maar begrijpt dat iemand voor z'n pleizier op reis is:

— „Jawel blondje! Je zult zegen en voorspoed hebben omdat je den ouderdom zoo eert. A la bonheur.... daar gaat ie! één twee drie. — Nee, nee, pardon mevrouw, laat die doos maar staan. Een beetje wagenrecht. Ziezoo. 't Is om 't gezelschap weet u, maar anders ik ben voor de luchtigheid."

Emma's hart klopte ruimer. Het denkbeeld een paar uren vis-à-vis Oscar van Breeland, alleen met jufvrouw Marnix en zonder oom, die nog eens afleiding gaf, te moeten rijden, had haar waarlijk angstig gemaakt.

Hoe was het mogelijk dat zulk een geheel ander gevoel voor dien jonker haar bezielde dan nog maar weinige weken geleden, en vooral sedert den morgen toen die innig lieve Willem haar gezegd heeft, dat zijn geluk in

Digitized by Google

dit leven van hare wederliefde afhing. 't Is haar schier onverklaarbaar dat hetzelfde oog, 't welk haar als kind zoo vriendelijk guitig kon aanzien, en waarvan ze den indruk zoovele jaren diep in haar hart heeft bewaard, dat het haar nu bevreesd maakt, en zij zelfs wenschen zou dien jonker nimmer weer te ontmoeten.

Was het inderdaad zoo onverklaarbaar? Neen, denkt Emma weder: liefde is sympathie der zielen. Oscar bemint mij niet, en, voor mij heeft zijn oog den glans verloren.

— „Ja zeker oom, mijnheer Van Breeland is een edel mensch. Ik ben hem den grootsten dank schuldig. Verleden Vrijdag kreeg hij hier te Arnhem pas zekerheid nietwaar, en vandaag zal ik den armen vader.... al zien...."

— „Hoor eens pikkie, als je nu met die waterlanders begint, dan steek ik er den brand in, en 't is me altijd geleerd dat rook in een rijtuig met dames contraband is."

— „Het zal ons niet hinderen mijnheer Van Wall, als u rooken wilt," zegt Marnix.

Terwijl Van Wall antwoordt dat zijn vrouwtje 't hem nooit zou vergeven, als hij zóo zijn wereld vergat, en ter afleiding van Java en Malang-Java en Cuba en Marayland en allerlei andere tabaksoorten begint te spreken, en hoe hij eens door een verduivelde rul in de manilla-tabak een halve ton heeft verdiend, is Marnix schijnbaar zijn aandachtige toehoorderes, maar ziet de blonde Emma steeds strakker voor zich neer. Zij verwijt zich zelve in stilte dat het eenige doel dezer reis haar, ja, wel zeer ter harte gaat, maar toch niet het allermeeste vervult.

Nadat zij in het najaar vernemen moest dat niet de geliefde opvoeders harer jeugd haar ouders zijn geweest, heeft het voorgevallene te Utrecht en de onderstelling der mogelijkheid dat een diep gezonkene als die Otto haar vader had kunnen zijn, haar zulk een schok gegeven dat

Digitized by Google

zij God wel moest danken toen ze op een schrijven aan oom Alexander het volgende antwoord ontvangen had:

„Lieve Lelie van Dalen!

„Gereed staande om naar de beurs peper te gaan verkoopen, schrijf ik twee letters in antwoord. Als je meerderjarig wordt dan moet ik, volgens broer Willems beschikking, heel deftig een comparitie met je hebben, waarvoor wij de groote zaal met gala-gaslicht zullen nemen. Tot zoolang refereer ik me aan vroegere missives, maar kan je gerust verzekeren dat die Miel net zoo min jou piepa als de mijne is geweest, en dat je brave ouders allebei zalig bij Onzen Lieven Heer zijn.

Ik moet nog een sigaar aansteken, dus valé, met groete van 't Goeije Zwartje,

je onderdanige oom:
v. w."

Zoo had de luchthart geschreven, maar Emma heeft toch rust gevonden in het los daarheen geworpen woord, want immers een mogelijkheid als die welke zij voor oogen heeft gehad, moest haar wel vrede doen krijgen met het herleven van dat smartelijk zoete denkbeeld: mijn lieve ouders zijn niet meer, maar gelukkig bij God.

En thans — nogmaals is er een ongelukkige, en die ongelukkige zal nu waarlijk haar vader zijn! En hij is arm en zwak; en ofschoon dan onschuldig, vele maanden toch heeft hij in de gevangenis doorgebracht. O, dat is akelig! Men heeft toch algemeen gezegd dat hij het gedaan had. Die arme man, die arme.... vader! Maar, 't is toch heel heel akelig, ja verschrikkelijk iemand uit een gevangenis!

Sterker nog dan te voren verwijt de blonde zich weer haar ondankbaarheid jegens den goeden God die haar

Digitized by Google

met den man wil hereenen aan wien zij het leven verschuldigd is. Maar ach! hoe kan zij nú daarover zoo bijzonder verheugd, hoe kan zij juist nú daarvoor zoo innig dankbaar zijn! Nog maar weinige dagen geleden zou misschien het hervinden van dien ongelukkigen ziekelijken vader haar een wellust zijn geweest. Ja toen, toen had ze niemand op de wereld die haar waarachtig liefhad, maar nu: Die eenige Willem! En dan haar weergevonden Anna!

O! en de woning waarheen zij zich nu begeeft en waarin zij dien armen vader zal vinden, is het niet de lieve — zeker landelijk lieve pastorie van Willems vader! Zijn waardige brave ouders zal ze er ontmoeten en, zijn lieve zusjes! Zal ze er niet in aller trekken zijn edel goed gelaat herkennen? Ach ja, het is haar toch immers niet zoo kwalijk te nemen dat het beeld van den geliefden vriend sterker leeft in hare borst, dan dat van een armen zieken vader dien ze nooit heeft gezien, en die zich toch in waarheid al bitter weinig om zijn eenig kind heeft bekommerd. Is het zelfs wélbeschouwd niet hoogst natuurlijk dat zij méer denkt aan het terugzien van haar Anna, aan wie ze nog gisteren schreef, zonder te vermoeden dat ze haar reeds zoo spoedig ontmoeten zou; dat zij meer denkt aan al die naaste bloedverwanten van haar eenige in de wereld, die haar van hém zullen spreken, en haar beschouwen als kind, als zuster, als de uitverkorene van hem — dan aan een ontmoeten met den man die in een gevangenis.... ach neen, als zij het ter dege bedenkt, o dan is het niet veel beter dan dat het die Otto van Wall, die Miel geweest ware.

Zoo peinsde Emma. Lief blond egoistje! Dat woord egoistje is reeds eerder gehoord. Toch klinke het zachter: lief egoistje!

Emma's blik was vroeger wel verruimd door den omgang

Digitized by Google

met haar geliefde vriendin, doch — wanneer Anna volgens den zonderlingen overste: de zilver-forel der groote bergstroomen, of de zwaluw die over landen en zeeën zijn vlucht neemt moet geweest zijn, dan zwom Emma voorzeker in vroegere perioden als goudvischje in een vijvertje rond, en zat ze als kolibrietje in een mooie volière. Immers zij beweegt zich nóg meestal in een beperkte ruimte, en moet dus wel veel naar haar eigen beeld in 't water zien, of pikken in haar donzen veertjes. Een man uit de gevangenis haar vader! Dat denkbeeld kan ze niet van zich verjagen.

Marnix was haar niet hard gevallen toen zij in den aanvang heeft gezegd, zulk een man nimmer dien teederen naam te kunnen geven. Maar nu, zij weet immers niet hoe hij daar ligt die goede vader; hoe hij snakt naar zijn Gabriëlle, het kind dat hij nooit zag op aarde, maar dat hij straks, straks bij zijn Heer in den hemel te vinden hoopt.

Neen, dat weet ze niet; en ze weet evenmin dat de oogenblikken geteld zijn; dat de tijd spoedt; dat er haast is, groote haast; neen, anders zou ze met de gedachte aan dat ontmoeten, niet zelfs de oogenblikken als winst hebben gerekend die er moeten verloopen alvorens de eerste tol die men bereikte geopend wordt.

Jufvrouw Marnix doet intusschen haar best om het gesprek met Emma's voogd zooveel mogelijk in den passenden toon te houden, 't geen haar wel eens moeite kost, omdat Alexander de ernstige zaak maar liefst zoo lang mogelijk onder een luchtig kleedje verstoppen wil, terwijl hij inderdaad een vreeselijk opzien tegen de „aanstaande representatie heeft, waarbij hij nolens volens de eerste rol moet vervullen."

— En die mamsel is zwaar op de hand, denkt Van Wall, en die mooie Oscar heeft zich met een fijne advocaten-streek maar netjes op de voorbank gewerkt. Alexander

Digitized by Google

wou dat hij óok buiten, al was't in den kattenbak, zat.

Tronk die met een ronden rug naast Van Breeland zijn tweespan ment, heeft den advocaat de juiste toedracht der zaken meegedeeld. Gisteren middag, klokke halftwaalf, had hij de boodschap van dokter Bron gekregen om vandaag, klokke vijf, met de berrechet aan 't staaisjon te Aarem te zijn. Best! En hij was er geweest. Maar, dat er nu spoed moest gemaakt worden, dat kwam niet omdat ie weer een boodschap van dokter Bron had ontvangen om spoed te maken — want 'en boodschap is maar 'en boodschap — maar omdat dokter Bron tegen half.... nee kwart voor elven — afijn 't zal d'r om te doen zijn geweest — toen zelvers bij hem is aangestapt, en zonder te willen opsteken of 't een of ander gebruiken, gezeid heeft, dat Tronk hem pleizier zou doen met wat vroeg te vertrekken, omdat ie dan op de terugreis wat harder zou kunnen aanrijden.

— „En de reden Tronk, de reden?" vraagt Van Breeland.

— „Ja, dat was een geheim en geen-geheim. Ik moest het uwe zachtjes zeggen, zachtjes omdat de dames zoo schrikachtig waren zei de dokter. Maar de dokter was erg bang dat die commensaal van dominé den nacht niet meer halen zou. Is die ouwe jufvrouw in den wagen zooveel als z'n vrouw menheer?

— „Nee. Maar rij dan wat harder. We zullen toch niet voor schemerdonker aankomen."

— „Dat zal d'r om houwen menheer. Bels kleppert een beetje."

— „Watblief?"

— „Bels kleppert een beetje zeg ik."

— „Meen je je paard?"

— „Jawel de bijderhandsche menheer, die kleppert een beetje."

— „Zit hem een ijzer los?"

Digitized by Google

— „Om u te dienen menheer!"

— „Als je hem vooraf hadt laten beslaan dan zou je ons beter gediend hebben."

— „D'r was zoo'n haast, zei de dokter menheer. Maar uwe heeft gelijk, want van achteren gezien had ik in Aarem wel tijd gehad, en moeten we 't nou bezuren, maar ziet u, 't was om de haast."

Van Breeland begreep dat het volstrekt niets hielp of hij den kastelein-stalhouder diens onnoozelheid verweet. — 't Zou zeker heel anders gegaan zijn, denkt Oscar, indien ik oom Geereke in plaats van dokter Bron in den arm had genomen. Oom Geereke zou waarschijnlijk gisteren uit Arnhem getelegrapheerd hebben, en hadden we — indien het met Marter zoo erg was — ten minste met een vroegeren trein kunnen aankomen. Zeer zeker zou oom zijn eigen rijtuig hebben gezonden en had men met Blanchard en Moustache den rit in vijf kwartier gemaakt. Maar neen, al komt men dan wat laat, te laat zal het toch niet wezen. Oom Geerekes hulp in te roepen, alvorens men elkander laatstleden Vrijdag te Arnhem verliet, dat is Oscar moreel onmogelijk geweest. Tusschen oom en hem was er een slagboom gevallen. Hoe voortreffelijk mijnheer Van Uland ook wezen mag, voor den neef heeft hij zijn tooverglans verloren.

— Kwalijk nemen kon oom het in geen geval. De zaak van den ongelukkigen Marter is geheel buiten hem, en de omstandigheid dat jufvrouw Rooze — zijn huisgenoote — met Emma gebrouilleerd is, moest voor oom ook allen schijn wegnemen alsof hij in dezen gepasseerd werd.

Zoo peinzend, en vreezende dat men met het slecht beslagen paard eer een half uur langer dan korter onderweg zal wezen, vraagt Oscar:

— „Kun je 't zelf niet vast maken Tronk?"

— „Dat ijzer menheer? Wel neen-ik. Als ik de matre-

Digitized by Google

jalen had dan wil ik eens veronderstellen van ja; ten minste als ik de bekwaamheid óok machtig was."

— „Maar heeft dokter Bron je gezegd dat het zeker zou afloopen, zeker? Was er geen mogelijkheid dat de zieke — zoo niet beter worden, toch het leven nog wat rekken zou?"

— „Bij Onzen Heer zijn alle dingen mogelijk menheer, dat is mijn geloof; maar wat den zieke betreft, dan zou ik veronderstellen — Vort Bels! — dat de dokter d'r al heel weinig moed op heeft, want, hij zei zoo in vertrouwen — in 't vertrouwen zie je, omdat we sinds jaren vrinden zijn, want ik heb 'em van kind afaan bij z'n vader in den Gaper te Rotterdam gekend, en toen is ie scheepsdokter en later buitendokter geworden; maar wat ik zeggen wou, o ja, toen zeidie dan zoo in vertrouwen: Ik wou dat ze d'r al waren Tronk, zeidie, want — en toen had ie zoo'n fransig woord — de parementasie of parlementeeren — afijn, zeidie, aan dat Fransche ding daar had ie 'en zuster aan dood."

Van Breeland antwoordde niet. Dokter Bron was plattelandsheelmeester, en ofschoon inderdaad meestal zeer gelukkig in zijn boeren-praktijk, zóo zelfs dat mijnheer Geereke bij voorkomende gelegenheden hem altijd raadpleegde alvorens een dokter uit Arnhem in consult te ontbieden, Bron was toch in 't bijzonder voor de boeren-praktijk geschikt, en had verder met den Rotterdamschen koopman Van Wall, dezen trek gemeen: dat hij liever in zijn vak voor het heetste vuur stond dan .... uiterst voorzichtig zulk een zieke te prepareeren op het weerzien van familie, en dergelijke commissies.

Nadat het getuigenverhoor voorleden Vrijdag te Arnhem was afgeloopen, is Bron aanstonds met zijn karretje naar „de praktijk" teruggekeerd. Nog denzelfden avond werd hij

Digitized by Google

bij dien mijnheer Marter in de pastorie geroepen. Zondag morgen heeft hij Van Breelands brief ontvangen. Wat hij doen kon dat heeft hij gedaan. Ten eerste had hij aan Tronk voor Maandag een rijtuig besteld. Ten tweede, den zieke voorgeschreven wat hij als het beste bedenken kon om hem zoo lang mogelijk „bij asem te houwen," en ten derde is hij nog dezen morgen, omdat het alles behalve goed met den zieke stond, in persoon naar Tronk gegaan, en heeft hem gezegd dat hij van Arnhem hard naar Mulderspeet moest rijden, en in vertrouwen aan dien mijnheer Van Breeland zeggen, dat er van dat prepareeren weinig had kunnen inkomen omdat.... enfin omdat die zieke er slecht aan toe was.

— Wel neen, heeft Bron geredeneerd, als d o m i n é — zooals die advocaat schrijft — er de man niet naar is om die preparatieven met genoeg omzichtigheid te maken, dan is hij — Bron — er waarachtig ook niet voor in de wieg gelegd,' en — heeft hij zich verder getroost — mocht het afloopen vóor dat ze komen, dan heeft de stakker er bovendien geen last en geen weet van gehad.

De woorden van Tronk hebben Oscar genoeg doen verstaan: Bron heeft een rijtuig gezonden, maar, méer deed hij niet. Marter is zijn einde nabij, en, wanneer men niet te laat komt dan zal men hem vinden zonder dat hij op de komst van zijn kind in 't minste is voorbereid.

En het rijtuig sukkelt langzaam voort, en het losse hoefijzer kleppert sterker.

— „Kun je dat ijzer d'r niet aftrekken Tronk?"

— „Van Bels z'n poot menheer? Dat zou 'en mooie wezen. Nee menheer, as ik 'em kreupel wou hebben dan allebeneur, maar nou, mersie zeit de Franschman. Daar hadt je verleden najaar — of eigenlijk we schreven nog Augustus — afijn, toen had menheer Geereke, weet u, de baron bij ons van

Digitized by Google

De Renghorst — ik meen dat ik er uwes wel eens gezien heb...."

— „Jawel, jawel! Je kunt toch wel een beetje harder rijden Tronk."

— „Met verdrag menheer! — Vort Bels! vort mennekes! 't Gaat op m'n woord van waarheid nog hard genoeg. Afijn, toen had de baron een jongen ruin die op een goeien dag, toen de jonker hem voor de fajeton ree, z'n ijzer verloor en...."

— „Weet jij ook Tronk of mijnheer Geereke met de ziekte van mijnheer Redly bekend is?"

— „'k Zou wel veronderstellen van ja menheer. Maar wat ik zeggen wou van den ruin: zonder er op te letten, ree de jonker met 'em door...."

— „Wáarom veronderstel je dat mijnheer Geereke weet dat hij ziek is?"

— „Ikke menheer? Wel omdat de jufvrouw die d'r in den kost is, eergisteren en gisteren en ook van middag een poosje vóor dat ik uitree, in dominé's pastorie is gegaan; en dus zou ik veronderstellen dat de baron er wel mee bekend moet wezen. Maar wat den ruin betreft, van meet af aan is ie kreupel gaan loopen, en ofschoon Rutjes uit Aarem...."

— „Ja die geschiedenis ken ik. — Weet jij zeker dat die jufvrouw ook bij mijnheer Redly komt?"

— „Neen-ik, menheer! Maar dat de baron van de ziekte afweet, dát weet ik zoo goed als zeker, want, als een mensch zijn verstand laat redeneeren, dan begrijpt hij dat, als de jufvrouw in de pastorie komt, ze wel hooren zal dat hij ziek is, en als zij dat weet, dan zal ze den baron, waar ze om zoo te zeggen mee op en neer gaat, toch wel van zelf d'r over gesproken hebben. — Maar weet uwe dan ook dat ze den ruin....?"

Digitized by Google

— „Jawel dat weet ik. Maar...."

— „Voor 'en appel en 'en ei is ie verkocht menheer: Kleine oorzaken, groote gevolgen zeg ik. — Vort Bels!"

— „Wat meen je met: op en neer gaat?

— „Bedoelt u van de juffer met den baron? Wát ik daarmee meen? Ikke? Niemendal menheer. Nee, sedert dat ik die jufvrouw Rooze eens nog mooier heb hooren spreken dan den besten dominé, toen ze tegen allerlei praatjes en kwaadsprekerij los trok en niet zuinig; afijn, toen ze de partij nam voor dien heer van De Runt, en ook al voor Hanneke Schoffels, waar menheer — als ik zoo vrijpostig mag wezen — ook nog voor ge.... ge.... aan de rechtbank zal ik maar zeggen — afijn — en...."

— „Je zegt dat de baron en die jufvrouw Rooze.... veel.... samen.....?"

— „Ja zie je meneer, daar zit 'em de sjoos, zeit de Franschman. — Tju Bels. Vort! — Dat is nou krek de affeerie: As je die juffer naar d'r eigen portuur en woorden zoudt beoordeelen, dan moet een mensch in de rechtveerdigheid zeggen: Praatjes zijn praatjes, en oordeel niet. Maar...."

— „Rij op kerel!"

— „Kerel! Neem me niet kwalijk menheer: Rijen wil ik en stil staan wil ik ook, maar gekerel daar hou ik me niet mee op, of uwe mijn slacht!"

— „Neem me niet kwalijk Tronk, we hebben zoo'n haast. Maar die praatjes....?"

— „Zoo, als het uit de haast kwam dan is 't wat anders. Iedereen weet dat Tronk een kalf van goedheid is, maar als ie giftig wordt, dan.... afijn. Zie je, ik ben een beetje haastig gebakerd en van een giftige natuur. Wat die praatjes aanbelangt — Vort mennekes! — Ja! wat zal ik u daarvan zeggen. In 't dorp wordt van alles gesmuuspeld,

Digitized by Google

maar ik zeg, de tong is een tweesnijdend zweerd zeg ik."

Oscar bijt zich op de lippen.

— „Maar wat zeggen ze dan Tronk?"

— „Och gepraat en gehaspel van allerlei menheer. Dat het erg groot tusschen den baron en de jufvrouw Rooze is, dat kan 'en kind wel zien. Tegenwoordig nou de arme mevrouw zoo sukkelt en niet meer mee in de kerk komt, nou zit jufvrouw Rooze op de barones d'r plaats in de bank, en de baron in de heerenbank d'r achter — zoo wat in de schuinte — en dan kun je zoo zien dat ze mekaar lijkenen. Ze kan — bij okkazie van spreken — haar zakdoek niet omdraaien of hij kijkt naar d'r. Nou, wat zeg jij menheer, daar steekt geen kwaad in. 't Is een bijzonder knap slag van een vrouwspersoon, en de baron is ook nog een mensch in de kracht van z'n leven, of ie mijn slacht. En wie zou er niet naar 'en mooi parrekietje mogen zien! Maar, die en deze en hij en haar die meenden al lang — Vort Bels! Tju mennekes! — al lang dat 'et spul niet al te richtig was."

— „Ei!"

— „Ik wil de zegsman niet wezen menheer, maar niewaar, als iedereen zoo spreekt dan staat één, alleen in de wereld; en daar vin-je ook geen baat bij. — Nee wat zeit uwes als je van iedereen leven moet?"

— „En wát zeggen .... ze dan?"

— „Ja, sauspraatjes menheer! Wát wil je! Zoolang als de mevrouw leeft zul je d'r 't rechte niet van hooren, maar zooveel is zeker: dat menheer de baron, jufvrouw Rooze met d'r tante — die zoo'n beetje gek moet wezen — gekamerd heeft op De Renghorst."

Tronk wist niet dat er iemand naast hem zat die gevoelde, hoe de beste mensch van de wereld, in bijzondere oogenblikken zich zelf zou kunnen vergeten en een moord

Digitized by Google

doen. Als Tronk zoo iets vermoed had dan kon hij niet zoo dood bedaard vervolgd hebben:

— „Ik en 'en ander we zullen zeggen dat is rojaal van den baron, want sedert dat de baron De Runt kocht en verbouwen wil, moesten de dames d'r uit: en wáar zouwen ze blijven! In een gekkenhuis dat hoefde niet, en die ouwe Lijning van De Runt — daar ik 'et niet groot op gelaajen heb — die kan niet voort omdat ie z'n eigen den poot.... den voet het verzwikt. Dus zou ik zeggen 't is rojaal van den baron. Maar weet je menheer, wat Bart van Raai zeit....? Dat die tante gek is omdat hij gek naar de nicht is."

— „Zoo, Bart van Raai!"

— „Ja, dat is 'en klant en 'en vrind van me menheer; en Bart schijnt er meer van te weten, want die heeft conversaasje met de kamenier van de barones; en de kamenier mot gezeid hebben dat de barones van sjegrijn zoo mager als 'en pijpesteel wordt. En geen wonder zeit Bart. — Wat blief menheer?"

— „Niks!"

— „Ja de kamenier weet zeker dat mevrouw de tering heeft, en de kamenier had al dikwijls een balletje van Parijs opgegooid, omdat iedereen die de tering had naar Frankrijk ging, en omdat de kamenier voor twee jaar d'r ook zoo'n schik had gehad. Maar de baron schijnt der niks van te willen weten: komprie, zeit de Franschman."

Van Breeland heeft werkelijk een oogenblik waarin het denkbeeld hem niet ongerijmd schijnt om dien ellendigen wauwelaar vierkant uit het rijtuig te smijten; de zweep over de paarden te leggen en ze des noods dood te jagen.

— „Zoo is er dan alle dagen gepraat waar 'en mensch zijn eigen verstand bij inachtneemt menheer. Maar, dat ze silvoeplee-kompliman-meseu spelen, dat ziet iedereen

Digitized by Google

in de kerk, en dat ze samen wandelen daar zal geen ziel z'n zaligheid tegenover zetten...."

— „Hou-je mond!"

— „Watblief menheer — hê....?"

— „Je leugens vervelen me! Rij op!"

— Te donderdag! denkt Tronk, ik geloof, bij m'n ziel dat ik me leelijk in de vingers heb gesneejen, en dat die menheer Van Breeland van de famielje is. Ja vroeger heb ik 'em wel op De Renghorst gezien. Ik meen van 't najaar nog, maar den laatsten keer toen hij een paar malen voor zaken in 't dorp is geweest, toen heeft hij naar de heele Renghorst niet getaald. Zie, dat heeft me in de war gebracht. Te donderdag: van de famielje! 't Was gek genoeg. Maar — maar — met z'n mond houwen — en leugens:

— „Hoor eens menheer, als ik uwes beleedigd heb dan doei ik in nederigheid de deur toe. — Maar leugens! nee menheer. Wat jufvrouw Rooze me eens gezeid heeft, dat zit me te diep in de maag dan dat ik m'n evennaaste ooit met leugens zou willen belasteren. — Nee, nou ik A heb gezeid nou zal ik B zeggen ook, en C en D en tot Zedde toe. Niemand menheer zal zeggen dat Tronk uit De Vergulde Ploeg lastert, want daar heeft een mensch zijn belijdenis bij de grifformeerde kerk niet voor gedaan, begrijp je?"

Oscar begreep dat het goed was dat heeren niet evenals boeren een broodmes op zak dragen.

— „En daarom menheer, om je te doen weten dat Tronk niet gewoon is zich met praatjes en leugens op te houwen, zal ik je zeggen wát dan voor vaste waarheid bekend staat."

— „En....?" komt Oscar.

— „Ja en, en? — Vort poppetjes, hört Bels! — Niet dat ik den baron en jufvrouw Rooze daarom te minder zal achten; nee bij m'n ziel niet, want ik zeg maar, 'en mensch

Digitized by Google

het z'n eigen niet gemaakt, en is ook van geen koekendeeg, maar als je dan nog geen vier uren geleden van twee ooggetuigen hebt gehoord, dat ze nog van morgen voor de ramen van De Renghorst een deuntje hebben zitten vrijen, en dat jufvrouw Rooze den baron eens ferm.... niet uit slechtigheid of kwaadheid.... daarvan niet.... maar...."

Tronk schrok geweldig en hield de paarden in. 't Was hem net alsof menheer de advocaat vierkant uit de berrechet was gevallen. Maar nee, hij wankelde wel, en struikelde wel haast over den bermrand, maar toch — hij bleef vierkant op de beenen.

— „Wat duivel kerel, wat doe je?" roept Van Wall met het hoofd buiten het portier.

— „Ik werd onwel van 't rijen en ga loopen," antwoordt Oscar met de hand aan 't hoofd, want hij duizelt van den inderdaad te roekeloozen sprong.

— „Maar dan loop ik met je mee."

— „Nee," wenkt Van Breeland: „U moet bij de dames blijven."

Van Wall gaf er de maan van. 't Portier valt al open, en — zonder de tree neer te slaan, wipt hij den bak uit.

— „Ziezoo broekkie, dan hou ik jou gezelschap. Rij jij maar op koetsier. Bonjour dames, we vinden je straks in in het hotel Tronk, om dan verder samen...."

— „Nee m'nheer Van Wall, u moet volstrekt meerijden, 't is nog een uur loopen. U dient aanstonds naar de pastorie te gaan." Zachter: „Er is geen oogenblik voor Emma te verliezen."

— „Ja maar alleen die commissie waar te nemen! Ik bedank je. Kom, kruip jij er dan maar binnenin. 't Zal in 't gezelschap der crinolines wel beter worden."

— „Nee, ik moet loopen. 't Is me onmogelijk! Ik ben

Digitized by Google

niet wel; maar ú als voogd! 't Is uw plicht m'nheer Alexander."

— „Nou, je wordt deftig zoo wagenziek als je bent. Kom kerel, rij mee?"

— „Ik kan niet."

— „Wilt u eau de Cologne mijnheer Van Breeland?" vraagt Marnix en houdt een flacon buiten het rijtuig.

— „O, ik heb ook...." klinkt het aan Marnix' zijde.

Oscar bedankt; maar terwijl Van Wall inmiddels van de vriendelijkheid gebruik maakt, pruttelt hij, alleen voor Oscar verstaanbaar:

— „Zeg, als jij de geschiedenis wilt rooien, dan geef ik van 't zomer een fijn diner aan 't groote Badhuis te Scheveningen of bij Maywald te Cleef. Hier heb je m'n heele papierwinkel. Kom kerel, pak aan! Waarom niet, als advocaat. Wat duivel waarom niet? Je hadt me beloofd!"

Ofschoon de portefeuille al half uit den jaszak te voorschijn kwam, hij zou er toch inblijven. Die „duivelsche adellijke advocaat" was te trotsch of te wagenziek om de commissie waar te nemen. In 's hemelsnaam! als het dan niet anders wezen kon, dan zou Van Wall eens toonen dat ie — „als 't gewed was toch ook wel dominé of aanspreker kon worden." Van morgen en den heelen dag heeft hij er zich met die boeken-mamsel toch ook nog al netjes doorheen geslagen. 't Was meer het tegen opzien, en om het eerste woord te vinden. Zie, wanneer iemand nu ordinair beginnen kon en bij voorbeeld zeggen: Wel ouwe jongen, we zijn nog familie hê — of zoo iets, maar, boekenstijl, beffenstijl, gelamenteer! Enfin, één ding is winst: als hij dan moet, dan kan hij nu ten minste vóor in 't rijtuig zitten. — Tot Van Breeland:

— „Kom stap nog maar in. 't Is fideeler als we bij mekaar blijven! — Niet? A la bonheur. — Dames! we ver-

Digitized by Google

spelen een heer maar we winnen ruimte. Je zult den hemel danken dat je me kwijt bent. — Salut man, pleizierige wandeling! — Ziezoo vader van der toom, je hebt lang naar me gesnakt hé. Jawel, laat je mennekes maar schieten. Nee die mijnheer rijdt liever op z'n eigen beenen. Jongens niet al te wild hoor-je. Je kunt met hollen maar eens den hals breken.... Och-kom, vin-je me een vroolijken snaak; wel dat komt omdat jij d'r zoo pleizierig uitziet. — Zoo, zijn er meer die dat vinden? Nee dat vat ik best, die andere m'nheer die leek je niet, maar die was wagenziek. Ja krek, mins, krek, daar is ie zoo bot van geweest."

Terwijl Van Wall, zoo pratend, zijn zinnen met Tronk, en een fijne rincurel verzet, en hij den kastelein mede een sigaar geeft — die echter in de tabaksdoos verdwijnt omdat Tronk nog juist met een versch klontje bezig is — terwijl de vierkante barouchette op haar hooge wielen langzaam voortrolt en van lieverlede in Van Breelands oogen al kleiner en kleiner wordt, verneemt de wandelaar te midden van het afnemend wagengerammel toch nog altijd het eentonig geklipklep, veroorzaakt door het losse ijzer van Bels.

Of dat geklipklep Van Breeland voortdurend aan een ellendige wauweltong herinnert, althans nu het rijtuig ten laatste om den hoek achter dat dennenbosch is verdwenen, nu staat hij stil, en ofschoon de storm die hem als 't ware uit het rijtuig wierp een weinig is bedaard, zoo plooit toch een schampere lach vluchtig zijn edel gelaat en zegt hij bijna hoorbaar: „Geloof dan aan menschenwaarde, aan zielenadel en trouw. Ha! Liebe macht die Erde zu dem Himmelreich! Welzeker. Zinnelijke liefde met een schijn van zielenharmonie, zij zet de harten in gloed, zij doet dichten en.... huichelen; zij vervoert een edelman tot

Digitized by Google

het schenden van zijn huwelijkseed, en verleidt een pronkstuk der schepping, een rein.... Halt!" — Ja halt Van Breeland, 't is verstandig dat ge den hoed wat in de hand neemt en den wind wat door de zwarte krulharen laat spelen. Uw hoofd gloeit. Zoudt ge nu in staat zijn een pleidooi te voeren zooals ge het verleden Vrijdag gedaan hebt? Toen kondt ge zoo roerend spreken ten gunste van eene om wier slapen gij toch den krans van maagdenpalm niet leggen mocht; toen hebt ge zoo diep gevoeld hoe er ontelbare kronkelpaden zijn die gemakkelijk van het spoor der waarheid afleiden; toen hebt ge een Hanneke Schoffels na ernstig onderzoek verdedigd voor de rechtbank der wet, en nu — nu gaat ge Anna Rooze veroordeelen voor de rechtbank van haar rein zedelijk gevoel, en — op welken grond!

Neen. Dat is gelogen! Hij veroordeelt haar niet. Zij is rein! onschuldig en rein, dat weet, dat gevoelt hij. Zij heeft zich aan den man gehecht die door zijn edel voorkomen, zijn altijd waardigen toon, zijn goeden smaak, zijn kunstliefde, zijn kennis en minzaamheid, haar vertrouwen, haar bewondering en achting heeft verworven; zij heeft zich vast aan den man gehecht die, getroffen door een vreeselijken slag — het verlies van zijn eenigen zoon — haar innigst medelijden had opgewekt; die, bij het langzaam wegkwijnen eener echtgenoot wier meer bekrompen geest nooit volmaakt met den zijnen overeenstemmen kon, een kinderlijke deelneming van haar verwachten mocht. Maar hij? Van lieverlede is die waardige edelman, die rechtschapen oom gevallen van het verheven voetstuk 't welk hij met recht tot heden had ingenomen; hij is bezweken en strekt onder de mom van een liefdevollen vader, de schendige armen naar haar uit. Ja, dát dát is dan de pressie, peinst Oscar voort, dat is de macht die haar, misschien ondanks haar zelve, betoovert en ontscheurde aan een hart

Digitized by Google

dat nooit voor een ander heeft geklopt, en zonder haar ja, misschien weer vreugde en vriendschap zal kennen, maar liefde nimmer. Ha! ik heb iets gevoeld van verre, maar begrepen heb ik dit niet. En wie, wie geeft dien oom, dien gevallen edelman, het recht om zoo te spelen met de genegenheid van een onergdenkend kind? Wat geeft hem den overmoed om haar lente te kluisteren aan zijn naderenden herfst; om haar jeugd te doen verwelken in zijn schaduw, en de teedere plant te rukkeu uit de aarde waarin zij welig tieren kon? O, als hij hier stond die „edele oom" — zoo bruist het al verder in dat gloeiende hoofd — ik zou hem vragen: zijt gij, zijt gij een der zulken waarvan ik sprak, toen ik een arme gevallen boerendeerne onschuldig noemde, in tegenstelling van den ellendige die haar jeugd in den zwijmelroes zijner zinnelijkheid vernielde? Zijt gij beter dan hij — gij, die mijn Anna liefkoost als een vader, en haar beweegt zich als „de lieve dochter" in uw armen te werpen, terwijl gij hunkerend uitziet naar den tragen dood of hij haastig komt om u vrij te maken van knellende banden? Ha! Stond hij hier, ik zou hem zeggen....

Oscar die in de laatste oogenblikken sneller is voortgegaan, houdt een weinig zijn schreden in, en ziet vluchtig ter zij.... Hij heeft de ouderwetsche pendule in de woonkamer van tante Van Riddervoorst hooren slaan.

— „N'oavend heerschap. Rêgenachtig weertje heerschap," zegt een oud moedertje in de deur van een klein boerenhuis.

— „Goeien avond."

Van Breeland weet nu wel dat het een klokje in die kleine boerenwoning is geweest 't welk hij hoorde. Hij had bij 't naderen noch hoeve, noch vrouw bespeurd, en terwijl hij voorbijgaat hoort hij weer de stem der oude:

Digitized by Google

— „Moar ik zeg moar altied heerschap: rêgen en zon 't kumt alles van Boven!"

Oscar zag nog even groetend om, maar antwoordde niet.

— Tante Van Riddervoorst op de hei!

Is het een glimlach die vluchtig zijn lippen plooit? Zoo ja, dan mag het een doorbrekend zonlicht, de voorboo eener terugkeerende zielsrust wezen. Ja, Goddank! de storm heeft uitgewoed. Zulk een vreeselijk uur had hij nog nooit doorleefd. Is het mogelijk dat hij zóo heeft kunnen afdwalen; dat hij zóo wreed, zoo liefdeloos, zoo zelfzuchtig, en — zonder bewijzen — zoo hard in zijn oordeel heeft kunnen zijn! — Had zulk een denkbeeld, zulk een grove beschuldiging tegen oom Geereke mogen oprijzen in mijne ziel? — verwijt hij zich zelven. Maar neen, dat denkbeeld is niet van zelf in zijne borst ontkiemd. Neen, die wauwel, die spons heeft hem gezegd, hoe ooggetuigen nog dezen morgen verzekerden.... dat Anna Rooze.... en de baron Geereke van Uland....

't Is nu genoeg. De storm heeft uitgewoed. Maar toch, Gode zij dank, dát hij woedde. Heeft Van Breeland niet gisteren en heden nog gevreesd of ook de kalmte waartoe hij door redeneering geraakte, een verraad aan zijn hart, een gevolg van verbeten wrok of van te weinig waarachtige liefde geweest is? Heeft hij zich niet nog dezen morgen, nog straks in den spoorwagen afgevraagd, of ook flauwheid en onverschilligheid hem zoo berekenend deden handelen, ten einde een wederzien met dien oom en met haar te vermijden.

Maar neen! nu eerst mocht hij gevoelen hoe lief hij die eenige heeft, hoe onuitsprekelijk lief. Ha! het bevreemt hem nog dat hij dat losse hoefijzer niet uit den wagen gesmeten, of zijn geklipklep voor altijd belet heeft.

't Zou zeker dwaas zijn geweest, maar nogmaals: Goddank dat hij zulke warme oogenblikken met zelfbeheersching doorleefde; nu heeft hij weer eerbied voor zijn

Digitized by Google

vroegere kalmte en schijnbare onverschilligheid. Met onbevangen blik zal hij voortgaan en zien — hoe zwaar die verdenking ook wezen mag — of werkelijk alle hoop voor de toekomst verloren is.

Slechts langzaam vervolgt Oscar zijn weg. De losse regenbuien deren hem niet. — Al meer en meer nadert hij de plaats waar hij, reeds vele weken geleden, gewapend met de verklaring van Miel door tante Van Riddervoorst geschreven, en ook met den brief dien Anna's vader met een renteloos voorschot van *f* 300,00 aan Kater deed toekomen, den verachtelijken zaakwaarnemer Lijning — hem wijzend op zijn vervalscht cijfer *f* 30.000 — tot een vrijwillige onder curateele-stelling heeft genoodzaakt.

Ja, nu hij reeds van verre het torentje van de oude Runt boven het nog bladerlooze hout kan ontdekken, nu herinnert hij zich met een dankbaar gevoel, hoe hij met vermijding van onnoodige openbaarmaking in het dorp, een nietswaardige mocht kluisteren aan een vaste keten, en twee weerlooze vrouwen heeft gered uit zijn listige handen. Nog verneemt hij het streelend getuigenis van den opgeroepen, en zijn verplichting schier vergeten toezienden voogd, den zeer burgerlijken maar goedaardig schranderen scheepsbeschuitbakker uit Hellevoetsluis: dat men „zonder 'et skoon beleid en den 'elderen blik van meneer advocaat, den voogd nooit of nimmer onder voogdij 'kregen 'ad."

Neen voorzeker, het heeft den jeugdigen advocaat noch aan scherpzinnigheid, noch aan overleg moeten ontbreken om bij het behandelen der curateele geen aanklager tegen Lijning te worden, want niet alles wat men hem ten laste kon leggen was volgens de wet verjaard; maar ook heeft hij met overleg moeten handelen om niet slechts Lijnings zwakke lijdende vrouw, maar tevens het schoone meisje te sparen, wier vader zeker geen grooter bewijs

Digitized by Google

van zijn onergdenkend hart heeft kunnen geven, dan aan zulk een zwager zijn teergeliefd kind te vertrouwen. De scheepsbeschuit-bakker, toeziende voogd, noemde het: meneer Roozes krootluchtigeid.

Zonder de goede hulp van oom Geereke, en vooral ook zonder de stellige verklaring van professor Van der Kolk: dat zoowel Lijning als zijn vrouw lijdende waren aan monomanie, terwijl Lijning bovendien na Anna's vertrek ziek en bedlegerig was geworden, zou Van Breeland zeker niet aanstonds in alle opzichten zoo gelukkig geslaagd zijn; maar toch, hij mag den lof wel aannemen, dat hij met een moeilijk en kiesch en zeldzaam civiel geval, uitmuntend gedebuteerd heeft.

En nu, terwijl hij in den vochtigen dampkring reeds den frisschen dennenaalden-geur van een der eerste Runtsche boschgroepen geniet, en verder achter gindschen heuvel ter rechterzij, den zwarten rook uit een boerenschouw naar boven ziet dwarrelen of neerslaan voor den wind, nu verheldert zijn mannelijk oog nog meer.

Dat moet, aan het boveneinde van den hollen zandweg, de schouw der herberg De Luchte wezen. En, is het nu zonder nadenken, zonder onderzoek hier, en aanwijzing ginder, dat hij met zooveel zekerheid Hannekes recht heeft kunnen verdedigen?

Ach zie, de zilveren regendroppels ze werden tot slijk op den steenen weg. — En toch, moed gevat Oscar! Tracht nu ook 't allereerst een goed advocaat in eigen zaak te wezen. Sedert Vrijdag-avond heb je de raadgevingen der oude tante voorbijgezien; maar straks, toen je Goddank nog warm waart, en toch zoo dwaas deedt, toen heb je de oude lieve vrouw ontmoet — zeker vermomd in een boerinnenpak — en je hebt de pendule hooren slaan, en het woord der tante vernomen: „Boven alles een rechtvaardig oordeel mijn jongen, een oordeel in liefde!"

Digitized by Google

En nu in deze oogenblikken van teruggekeerde kalmte, nu grieft het Oscar wel het eerst en het meest dat hij het hoofddoel zijner reis zoo geheel uit het oog heeft kunnen verliezen.

Is het reeds waar dat hij niet met zijn gewone voorzorg heeft gehandeld, nú, terwijl hij wist dat er geen oogenblik mocht verloren gaan; terwijl tante Van Riddervoorst hem een brief voor dien armen Marter heeft toevertrouwd; nu zijn tegenwoordigheid aan dat sterfbed misschien in 't belang van vader of dochter kan noodig wezen, nu althans had hij behooren te strijden tegen dien wreeden kwelgeest, den duivel der jaloezie die hem zoo fel heeft besprongen.

Voorwaarts Van Breeland!

De snelwiegende takken der bottende struiken ze roepen: Er is haast!

De lichtbruine varen langs de berm-greppel ze wuiven naar Mulderspeet heen en fluisteren: Spoed u!

De wolken jagen aan het zwerk naar het noorden voort.

Zie, ook de lange vogelen *V V's*, de terugkeerende zwaluwen uit het Zuiden, ze scheren golvend door het ruim, en, nu ze al kleiner en kleiner, als stippen wegsmelten in de grauwe vochtige lucht, nu roepen ze nog: Vlieg als wij — of de zwakke zal ú ontvluchten, en zelfs ons reeds voorbij zijn gesneld, als hij zich rept naar hooger kringen.

Digitized by Google

TIENDE HOOFDSTUK.

't Was al schemerdonker toen Van Breeland met haastigen tred de dorpsstraat binnenstapte.

Besloten om zich terstond naar de pastorie te begeven, ging hij het lage kerkhof-muurtje langs, en trad op het hek toe van dominé's voortuin.

Daar, op den hoek van het smalle paadje dat gedeeltelijk tusschen de heggen en langs de pastorie loopt, daar staat een jonge vrouw tegen de achterzij van dominé's mospriëel geleund. Nu ze iemand naderen ziet, nu wil ze zich snel verwijderen. Ofschoon Van Breeland in 't schemerdonker haar gelaatstrekken niet onderscheiden kan, toch kwam die slanke figuur hem bekend voor. — Zijn vlug begrip zegt hem dat haar toeven in de nabijheid der pastorie in verband moet staan met den zieke dien hij er vinden .... of niet meer vinden zal. Die vrouw, dat meisje, zal een vriendin, misschien een beweldadigde van den ongelukkige zijn, en het moet slecht, zeer droevig met hem gesteld wezen, want, ze stond met den boezelaar voor de oogen. Ze heeft hem bezocht of willen zien, maar met een droeve tijding keert ze naar huis terug.

Zóo moet het wezen.

— „Zeg eens vrouwtje! Hei jufvrouw ....!"

Ze staat stil. De stem was haar bekend. Ze ziet om.

Digitized by Google

Maar, ijlings schiet ze voort. — Toch kan hij haar snel inhalen en vragen:

— „Ik wilde maar even van u weten hoe het in de pastorie gesteld is!"

Geen antwoord. Ze drukt den arm voor het gelaat.

— „Is alle hoop op behoud verloren?"

— „Ik weet 'et niet."

Die stem treft hem zonderling; zij is hem eveneens bekend. Kon hij haar slechts in de oogen zien....

— „Uw droefheid deed me onderstellen dat u er geweest waart."

— „Nee!"

— „Weet u dan niets?"

— „Nee!"

— „Of hij nog leeft?"

— „Nee, 'k weet niks!"

— „Hanneke.... ben jij 'et?"

IJlings snelt ze heen. Ja ja, ze was het. O goede God, ze was het! En die man, die heer, het is de advocaat die gezegd heeft dat ze loog; die zegt dat ze nóg liegt. Maar ach, hij heeft gelijk. En allen die het zeggen, hebben gelijk. En niemand gelooft meer dat ze rein was, ofschoon ze onschuldig voor den rechter stond. Slechts een, één enkele is er die haar gelooft; slechts één. En ter wille van hem, dien eenige, liegt ze en blijft ze liegen. Want: o God! ze was toch 'en kiende van zestien joar; en voader had heur zoo lief, en hie zolle heur dood sloan as ie wist dat 'et woar was.

— Misschien, misschien ook zijn er wel twee die haar gelooven.

Sedert December woont Joost niet meer op De Runt, maar met vader zaagt hij in 't bosch. Joost kwam nog gisteren in De Luchte en sprak als van ouds, alsof er niemendal gebeurd was, alsof hij de heele wereld zijn gespierde

Digitized by Google

vuisten zou toonen, wanneer ze het waagde kwaads van Hanneke te zeggen. Maar toch, Joost was zoo mager geworden; zijn oogen stonden zoo strak, bijna altijd naar beneden gericht, en, als hij haar had aangezien dan heeft hij terstond weer in 't vuur gekeken. Ach Hanneke weet 'et wel: Joost wil niet gelooven wat iedereen zegt, maar hij gelooft er toch aan. Maar zij, zij zal 't hem niet zeggen — in eeuwigheid niet!

Ja, 't was Hanneke die daar ijlings heenvlood. Haar oogen zijn rood geschreid. Immers ze had zich naar de pastorie gespoed om dien goeden heer Redly nog even te zien, en wanneer het wezen mocht nog eens te spreken. Ze zou hem zoo geerne alles, alles gezeid hebben aleer hij naar den lieven Heer ging; alles! opdat ie den lieven Heer Jezus zou bidden haar genadig te zijn, en vader tot vergeving te neigen. Och God! als ze daar maar zekerheid van had, dan zou ze vader wel te voet vallen, evenals de verloren zoon deed, en zeggen, alles „krek wat er in den biebel stond dat ie gezeid had."

En dominé Haverkist is bij haar in den gang gekomen. Hij heeft haar gezegd, zich te verheugen dat het oordeel des wereldlijken rechters een genadig oordeel heeft kunnen zijn. Vooral heeft hem dat verheugd om Hannekes arme verslagene ouders. Maar Hanneke zou beseffen dat haar laatste voetstap in de pastorie dáar op dien blauwen steen stond.

Dominé had verder gezegd, dat hij met een stervende in zijn woning, niet gestemd was om over alles uit te weiden, maar te verwachten, zoo er althans in Hannekes borst nog eenig rein zedelijk en godsdienstig gevoel was overgebleven, dat zij beseffen zou hoe het onbestaanbaar met de waardigheid van een herder en leeraar was, om de deur der pastorie open te zetten voor een ligt en veil vrouws-

Digitized by Google

persoon. Hanneke, zeide hij, was vrijgesproken, ja, maar zij moest nog schaamteloozer wezen dan zij zich betoond had, wanneer zij er over denken kon dat dominé of mevrouw Haverkist, haar weer in dienst zouden nemen.

Reeds als vader gevoelde dominé zich verplicht Hanneke niet meer over den drempel te laten komen. Heeft hij geen kinderen, geen meisjes? En zouden zij de redenen moeten hooren der „Vreemde Vrouw! en zich keeren misschien naar die redenen en dwalen op hare paden?" Neen, en dáarom moest dominé haar ernstig aanzeggen, voortaan niet meer hier te komen; zij was immers bij hare ouders onder dak.

En wat haar verzoek betrof om mijnheer Redly te spreken? — Dat was onmogelijk! De arme man, die een Jozef te rein was, zou den schok niet verdragen; haar te zien zou hem den dood doen, en bovendien hij lag op zijn uiterste.

Hannekes schreien heeft niet gebaat:

— „Ga heen, verneder je eerst voor God en de menschen Hanneke," heeft dominé ten laatste gezegd: „en als je dan boetvaardig — bij voorbeeld na een Zondag-middag-predikatie — tot dominé in de consistorie-kamer wilt komen, dan zullen we eens zien of we niet een aparte catechisatie voor je kunnen beginnen met nog een paar anderen er bij!.... We zullen zien. Ga Hanneke, en verneder je voor God, en keer dan tot je leeraar terug, wiens lessen der liefde je droevig in 't stof hebt getreden. — Neen, ga nu, ga! Dominé heeft geen tijd. Als het pas geeft zal ik den stervende voor je groeten, maar.... Ga nu, en lieg en zondig niet meer!"

Dominé Haverkist was tevreden over zich zelven toen hij Hanneke zoo „met geheele terzijdestelling van zijn persoon, en bedaard, ja in de liefde" heeft heengezonden. Somwijlen kan hij zich wel eens driftig maken, maar nu, zijn waardigheid heeft Hanneke moeten treffen, en, Haverkist

Digitized by Google

dankt God, ja eerlijk, dat hij het verheven voorschrift zijner Groninger vrienden niet uit het oog heeft verloren: Waarheid in Liefde!

Maar Hanneke heeft bitter geschreid. Reeds gedurende een uur dwaalde ze nu rondom de pastorie. Soms glurend naar het raam van Redly's kamer aan de zij van het smalle wegje; dan toevend aan het achterhekje bij het schuurtje of langs den voortuin der woning, steeds hopend een der jufvrouwen te zullen zien, om door háar of door een toeval, ze weet niet wat, nóg bij den zachtaardigen goeden man te worden toegelaten, die haar bede wel brengen zou tot voor Jezus' troon.

Geen half uur geleden heeft Hanneke, toevend op het wegje, Tronk met de barouchette van den Arnhemschen kant zien afkomen. Er was volk in den wagen geweest, en nauwelijks tien minuten later is een dame, van de herbergzijde, de pastorie genaderd, en heeft gescheld, en is daarop naar binnen gegaan.

En die dame had haar aangezien alsof ze haar reeds voor dezen zag; maar Hanneke kende haar niet, en Hanneke heeft zich schielijk afgewend, want immers haar oogen waren zoo rood en tegenwoordig zag iedereen haar zoo wonderlijk aan. — Hanneke wist niet dat jufvrouw Marnix, haar ziende, vluchtig aan een vroegere dienstbode heeft gedacht die Rose Lène heette, maar veel ouder dan dat meisje is.

Weer klinkt, ofschoon zachtjes, de schel der pastorie.

Jufvrouw Kaatje, met een hoogroode kleur, laat mijnheer Van Breeland in de voorkamer, en hoort niet wat hij vraagt, maar vliegt naar boven: ze zal vader roepen.

Vader en moeder waren op hun slaapkamer.

Jufvrouw Haverkist pruttelt geweldig. Ze begrijpt ter wereld niet waarvoor het noodig is dat ze in deze oogen-

Digitized by Google

blikken een schoone das moet geven, terwijl een tobber, een ziel beneden te sterven ligt.

Dominé antwoordt dat het God alleen bekend is of de gevoellooze toestand waarin Marter sinds den namiddag verkeert, sterven, dan wel een crisis ten goede mag zijn. Het eerste stelt hij als niet onmogelijk, gansch niet, maar indien het tweede waarheid mocht wezen, dan moest men hem gedenken, want, wie anders dan dominé heeft dokter Bron het eerst op de mogelijkheid aandachtig gemaakt. En dan, jufvrouw Haverkist mocht nu over dat aandoen van een schoone das, en het aantrekken van laarzen en een voegzamer jas vallen, maar met die aangekomen familie in De Ploeg, en de dame die al bij den zieke was, moest dominé als hoofd des gezins toch een weinig stand-plichtig voor den dag komen, want hij gaf ongaarne aanstoot. En dan — nu alweder dien nieuwen bezoeker!

— „Goed Kaatje, goed poes. Ik zal komen. 't Is immers de advocaat, de neef van mijnheer Geereke?"

— „Ja vader."

— „Hoe is het in de ziekenkamer, schat? Nog geen verandering."

— „Nee va, letterlijk hetzelfde. De arme man ligt er nog altijd alsof hij al dood was."

— „'k Heb 'et voorzien. Zeg jij maar aan mijnheer Van Breeland hoor, dat ik dadelijk kom."

Neen, dáar had Kaatje geen trek in. Fie mocht het gaan zeggen, maar zij die er straks met opendoen al zoo ongelukkig was ingeloopen, zij kan die boodschap niet overbrengen. Met dien jonker alleen, ze zou het besterven!

't Was ook niet noodig dat Kaatje ging. Moeder Haverkist die na het sluiten der linnenkast snel naar beneden is gegaan, heeft den neef van mijnheer Geereke al opgezocht, en brengt hem met een buitengewone gejaagdheid op de hoogte:

Digitized by Google

— „Och, ik heb er zoo mee te doen mijnheer de jonker. Sedert twee uur is hem letterlijk geen asem of spraak over het hart gekomen. Dokter Bron zeit dat ie misschien van alles weet heeft; maar, dan is het nog akeliger. We benne d'r allemaal kapot van menheer, en tegen vrouw Zuchtels de schoonmaakster heb ik gezeid, dat ze voor vandaag maar moest heengaan, want dat de consternatie nou al te akelig was en mijn hoofd er van draaide. Ja, zie je menheer, al het voorgevallene zou iemand die overigens zijn post heeft in de wereld, wel van streek maken, en dan, de omstandigheid dat je niet weet of die arme man je hoort of niet, en dat die jufvrouw precies denzelfden naam heeft als het meisje waar onze Willem z'n eigen mee verengageerde; mij dunkt...."

— „Zijn die vreemden al bij den zieke, mevrouw?"

— „Dat is te zeggen, nee menheer de baron. Een dame is vooruit gekomen om informaties te nemen. Dat is de schooldame van Akkersveen, waar het dochtertje school leit. Ze heeft even met dominé gepraat, en, als ik wel heb dan is zij hier gebleven. Maar menheer uw oom van De Renghorst die juist binnen was om jufvrouw Rooze te halen — u zult je dat meisje van de partij op De Renghorst herinneren — de baron is toen met dat dametje naar De Vergulde Ploeg gegaan, om zooals dominé zeit, de familie in te lichten en hier te halen. 't Is een toestand! Een mensch zou er heel door van streek raken!"

— „Ei, was oom Geereke hier.... en die.... jufvrouw ook?"

— „Ja, zie menheer de jonker, dat de baron hier komt dat neem ik in dank aan. En, niet dat ik tegen die dame heb, maar, wát die eigenlijk bijna den heelen dag hier doet dat verklaar ik je niet te begrijpen. Zie menheer, nou úwe hier is, nou doet 'et me goed, m'n hart maar da-

Digitized by Google

delijk eens op te luchten, want ik zeg gedurig tegen Haverkist: als ik 'et smoor dan smoor ik zelf. Driemaal heb ik tegenover den baron met dezelfde vraag op de tanden gestaan, maar aldat ik niet vreesachtig van karakter ben, ik slikte haar telkens weer in. Wát, vraag ik, wát beweegt onzen edelen baron, uw oom, om dat vreemde meisje van die vreemde familie boven ons te trekken? Vroeger, nog van 't najaar, was alles koek en ei. Vroeger, als Jans of een van de anderen wel eens een weekie met schoon- of inmaak of toilet ging helpen, dan was het: de meisjes van dominé voor en na! En nou, d'r wordt niet naar getaald, niet zóoveel menheer. Zie, aan u als de neef kan ik me eens vrijuit verklaren; maar naar dominé's en ook naar mijn overtuiging hoort dat dametje, hoe goed en best ze anders mag wezen, niet op De Renghorst. Dominé zeit — en dáar heeft de man gelijk aan — dat het zelfs christelijk is den schijn des kwaads te vermijden. Niet — de Heere God bewaar me — niet dat ik in 't minste, of dat we zelfs in 't geringste.... nee menheer Van Breeland, maar als men alles zoo nagaat: van Ernst af tot nu toe, nee, zie, dan loopt een hart wel eens over, en dan vraagt men wel eens of het geen overdreven liefde tot je naaste is om zulk een mooie — ja mooi dát is ze, Haverkist strijdt nee, maar ik zeg jawel — om zoo'n dametje nog vrij in je huis, ja hier in je pastorie te ontvangen."

— „Zoodra ik oom Geereke spreek zal ik hem aan de belangen van uw dochters herinneren mevrouw, ten minste voor 't geval dat jufvrouw Molenwiek mocht vertrekken."

Met een vervaarlijk gesmak werkt de goede jufvrouw zich nu vaster in 't net dat dominé gebreid heeft. Ze kon toch niet zeggen, hoe dominé zich stellig overtuigd hield, dat het juffertje eerst Ernst had ingepakt, en nu, in af-

Digitized by Google

wachting van mama Geerekes afreizen, papa het oude hoofd op hol bracht. Ze kon toch niet ronduit verklaren dat, zoo men al geen hoop voor een der meisjes op Ernst heeft gehad, men dan toch na zijn dood en bij de ziekte van mevrouw, op een nadere aansluiting heeft gerekend. Ze kon toch niet zeggen dat een huwelijk van mijnheer Geereke met die jufvrouw in dominé's oog zoo goed als een schrappen der familie Haverkist zou wezen, en — zoo Willems toekomst al verzekerd was, het uitzicht op mogelijke huwelijksuitzetten der meisjes, of bijzondere testamentaire beschikkingen, daardoor wel zoo goed als verduisterd zouden zijn. Nee, dit alles kon ze niet ruiterlijk zeggen, maar juist daarom zei jufvrouw Haverkist véel meer dan ze zeggen moest en zelfs zeggen wilde, en verstond Van Breeland maar al te duidelijk, dat Anna Rooze niet slechts door het Mulderspeetsche plebs, maar zelfs in de pastorie voor niet veel meer werd gehouden dan eene....

— „Genoeg mevrouw! Wilt u zoo goed zijn mij in de ziekenkamer te brengen? 't Is de reden van mijn komst."

— „Ha m'n vrind, ben je daar!" zegt dominé en steekt Van Breeland in den gang de hand toe: „Ik had niet gedacht dat we elkaar na je Arnhemsch pleidooi, waar je letterlijk mijn heele overtuiging in woorden bracht" — dominé had den steek niet gevoeld of niet willen voelen — „dat we je zoo spoedig zouden weerzien. Of, eigenlijk wél, want ik begreep dat je Marter niet in den steek zoudt laten, en bij eventueele opsporing van familie mijn raad zoudt inroepen. 't Is al spoedig hard achteruit gegaan. 'k Heb den heelen loop voorzien mijn beste heer! — Wacht even; khum?...."

— „Watblief dominé?"

— „Weet u ook of de jongejufvrouw die straks zal ko-

Digitized by Google

men — 'k bedoel die dochter van den armen patiënt — met onzen Willem kan bekend zijn? Uit haar naam zouden we 't opmaken, maar de dolle jongen schrijft geen woord van haar betrekkingen. De meisjes hebben al eens gevischt, maar die ongelukkige jufvrouw Rooze was zoo in de war toen ze die oude dame ontmoette, dat ze voor niemendal ooren had en al heel spoedig met mijnheer je oom is opgestapt."

— „Ei! — Jawel dominé. Willem zag jufvrouw Van Wall bij een tante van me te Utrecht."

— „Och-kom, een tante van ú! Ga binnen. Ik volg je spoedig. Fiene moet eerst hooren dat ik mij niet bedroog. Och-kom, bij uwe tante, dat is een schoone tijding, een ware vreugde over mijn huis!"

En in de kleine zijkamer van dat huis lag Herman Carel Marter als een doode ter neer. Zijn handen rustten saam gevouwen op het dek. De mond was half geopend, doch de oogen waren gesloten.

Alsof hij rustig sliep zoo kalm lag hij ter neer. Maar dokter Bron — al wil hij 't niet zeggen — hij gelooft niet dat die slaap zulk een rustige is. Eens heeft hij het bijgewoond dat alle middelen ter opwekking, evenals nu, vruchteloos waren, en dat de lijder zich zijn toestand toch bewust en een hoorende getuige was van 't geen er rondom hem voorviel. — Bron is vertrokken. Hij zou zoo spoedig mogelijk nog een ander middel prepareeren, en heeft stilte aanbevolen, en voortgaan met de uitwendige middelen die hij voorschreef.

Een klein lampje met groene kap dat voor de bedstee op het nachttafeltje staat, werpt een flauw schijnsel door de sterker dalende schemering.

Er bevonden zich geen andere personen in de ziekenka-

Digitized by Google

mer dan jufvrouw Marnix, Jans Haverkist en kleine Miesje.

De laatste is van 't schreien in slaap gevallen. Op een stoof gezeten rust ze, met haar kopje in de beide armen, voorover op een stoel.

De kloeke Jans heeft naar dokters voorschrift gehandeld, en fluistert nu met een zucht:

— „Ik zeg dat de arme stakker dood is. Dat de tobber wat langer warm blijft dan gewoonlijk, 't kan best een natuurlijke oorzaak hebben, al vat Bron het niet. Ik wou dat het arme meisje met dien oom maar kwam. Hij ligt er nú nog alsof hij slaapt, en wanneer ik gelijk heb en de stumper reeds een lijk is, dan zal de indruk voor dat goeie schepsel er van oogenblik tot oogenblik niet beter op worden. 't Is wat te zeggen mevrouw, zóo voor het eerst je vader te vinden! Och, je hebt al wat tobbers in de wereld! — Neemt u niet kwalijk dat ik even heenga, want er moet volstrekt een boodschap naar De Ploeg. Ik mag wel zeggen uit uw naam niewaar.... mevrouw Marnix? Mij dunkt zij konden al hier zijn."

Jans is verdwenen.

Jufvrouw Marnix ziet naar de deur, en dan naar het kind, en dan.... O almachtige God, dan heft ze de handen saamgevouwen omhoog. — Daar ligt hij, de eenig geliefde die niet heeft durven begrijpen dat Marie Marnix van Hogenzathe hém liever had dan zich zelve. Daar ligt hij die eertijds schuchter het oog voor haar neersloeg omdat zij een freule, ofschoon slechts een arme freule was. Daar ligt hij, en hij weet het niet hoe zij heeft geleden om zijnentwil; welk een strijd haar jonkvrouwelijk gemoed heeft te strijden gehad om niet dat woord uit te spreken: Herman ik heb je lief! Hij weet het niet welke folteringen haar hebben gemarteld, nadat zij met kinderlijk vertrouwen haar hartsgeheim aan haar vader heeft geopenbaard, en van

Digitized by Google

hem, ofschoon met vriendelijke redenen, den dolksteek moest ontvangen: dat de mesaillance eener Marnix van Hogenzathe, hem dieper smarten en grieven zou dan het sterven van een kind of het verlies van zijn pover fortuin. — Neen, hij weet niet wat zij van een vijftal broers heeft moeten lijden ter wille eener liefde die door haar zelve verraden, en haar toch zoo heilig was; hoe ze in 't eind den vader, haar broers en zelfs haar goede zuster is ontvlucht, omdat ze geen „freule" meer wilde zijn, wanneer die titel haar het aardsch geluk ontroofde. — Arme arme Herman! je waart zwakker dan ik, zucht Marnix bij zich zelve en houdt het oog strak op den man gevestigd wiens gelaat, nú door geen bedeesden plooi beheerscht, slechts adeldom van ziel teekent en vrede in God. — Zwakke Herman, ja! want aan een andere heb je je hand en hart geschonken; een andere heb je trouw beloofd — maar een trouw die je niet houden kondt. Dat was het oordeel Gods. Want je wist het wél hoe Marie van Hogenzathe je liefhad. — Ja, dát was het oordeel Gods. Zij, de zachte Louise van Wall was onschuldig, het goede teedere kind! Maar Gods vinger wees het uit dat Herman zich niet aan een naam had mogen verbinden, waarvan de letters niet het eerst en het diepst in zijn hart waren gegrift. Herman, Herman! die naam, die ongelukkige verbintenis heeft de schande, de oneer over je hoofd gebracht. Ja dat was volgens de eeuwige voorbeschikking Gods: de bezoldiging der zonde, der zonde van ontrouw te hebben gepleegd aan uw eigen hart. — Maar, heilige Hemelheer, Uw kind heeft genade gevonden in Uwe oogen, en o wat heeft hij zwaar geboet! Wat heeft hij moeten lijden en strijden die arme Herman, en wat is hij sterk geweest, sterk in de liefde van onzen Heiland die bad voor zijn moordenaren. Dát was de vrucht van zijn onverderfelijk geloof.... O Barmhartige! en dat ik hem nog een-

Digitized by Google

maal mag wederzien al zij het in zulk een toestand! O Vader vol genade in Christus, als die oogen gesloten zullen blijven voor altijd, ja, dan zal de vrouw zijner eerste liefde, dan zal Marie van Hogenzathe....

Marnix bad niet meer. Zoo even heeft ze de huisschel gehoord en verneemt nu voetstappen in den gang. IJlings werpt ze nogmaals een blik naar de deur en een blik op het slapende kind, en — met haar beide handen omvat ze eensklaps dat teergeliefde nooit vergeten hoofd; een tranenstroom ontspringt er aan haar oogen; een zoen.... Neen! barmhartige God, wát — wat is dat! Heeft de druk harer handen die oogleden doen bewegen? Is hij niet dood, niet gestorven, zooals ze vast geloofde? Is het een zucht die den half geopenden mond ontsnapt? Bewegen zich die handen? Ziet hij haar aan? Neen, dat was begoocheling. Zie maar, hij ligt daar nog even stil en kalm. — Marnix beeft. Geen wonder. Gisteren eerst vernam ze uit Oscars brief dat Emma's vader, van wien men in bijna achttien jaren niets gehoord had, nog leefde, en dat men, dewijl hij ernstig ongesteld was, reeds morgen met Emma naar Mulderspeet reizen zou. Diep geroerd heeft Marnix God toen gedankt, want Zijn liefderijke bestiering vergunde haar nu, als Emma's verzorgster, dien zwakken maar nooit vergeten vriend nog eens te gaan wederzien. Ja, nog eenmaal zou ze hem dan de hand drukken; niet zooals ze het eens op Hogenzathe heeft gedaan, toen zijn schroom haar een oogenblik zich zelve deed vergeten, maar nu als een oude vriendin die hem zijn kind aan 't hart kwam leggen, de dochter van Louise van Wall, het meisje waaraan Marie van Hogenzathe gedurende een vijftal jaren met waarachtige liefde haar zorgen heeft gewijd.

Straks te Mulderspeet aangekomen, en beseffend dat het goed zou wezen eerst te onderzoeken of Marter inderdaad

Digitized by Google

op Emma's komst was voorbereid, heeft Marnix zich aanstonds naar de pastorie gespoed, 't geen — en natuurlijk — de algeheele goedkeuring van Van Wall heeft weggedragen.

Slechts Anna, aan wie Marter zich, met een wissen dood voor oogen, heeft kunnen en willen vertrouwen, slechts zij kon begrijpen wat er in den boezem dier edele maar gestrenge vrouw moest omgaan, toen zij den man daar als een doode, ja misschien reeds gestorven, en na zooveel lijden terugvond. Krachtig heeft Marnix haar sterke ontroering beheerscht toen zij door Anna, door haar dierbaar pleegkind, de kleine roode portefeuille terugontving die zij in haar prille jeugd, op een jaardag aan Herman had gegeven, en waarin zij — behalve haar eigen schrijven van 't jaar 35— het volgend stuk heeft gevonden, 't welk Marter nog in den avond na zijn terugkomst uit Arnhem geschreven had:

„Wanneer jonkvrouwe Maria Marnix van Hogenzathe nog leeft, en dit papier haar in handen komt, dan ontvangt zij daarmede van een ouden speelmakker zijn laatst vaarwel.

Hij mag het haar zenden omdat God nog in 't einde het teeken der schande van zijn voorhoofd heeft gewischt.

En dat laatst vaarwel komt uit een hart vol heilbeden en dank. Ja, haar woord gaf den zwakke kracht waar hij zoo dikwijls magteloos dreigde neer te zinken: „Herman, steun op den Zaligmaker, uw Verlosser en Heer. Door den mond van Zijn heiligen Apostel Petrus, heeft Hij gezegd: God wederstaat de hoogvaardigen, maar den nederigen geeft Hij genade." — Dat woord, dat levende woord heeft hem gesterkt terwijl hij alleen stond te midden eener wereld waarin voor hem, naar Gods ondoorgrondelijken wil, slechts in de lente een enkele bloem mogt bloeijen.

Hij heeft gestreden om niet hoovaardig het hoofd tegen

Digitized by Google

des Eeuwigen wijsheid te verheffen, maar stil te zijn naar Zijn goddelijk welbehagen.

En als de innige dank van Herman Marter der onvergetelijke speelnoote zijner jeugd geworden mag, dan zal het zijn door de liefde eener jonge vriendin, wier eerst ontmoeten hem die lente met de sterkste kleuren voor den geest tooverde, wier eerste woord schier de spreuk was, waardoor hij vrede mogt krijgen met zijn scherpsten doorn in 't vleesch: zijn niet te verwinnen schroomvalligheid. Heden werd Herman Marter gezuiverd van een vreeselijke blaam. Maar hij gevoelt dat de ure eener schoonere verlossing weldra zal komen. Nog weet hij niet of de trouwe pleegmoeder zijner jonge vriendin — of Marnix van Akkersveen inderdaad dezelfde Maria Marnix van Hogenzathe is. Nu eerst zal hij den moed hebben om het aan haar te vragen wier zorg en liefde hij dit schrift zal toevertrouwen. En als het zoo wezen mag, dan wijdt misschien de oude speelnoote nog wel een traan van deernis aan den zwakken man die haar niet durfde begrijpen, maar dien zij steunde door haar krachtvol woord; doch ook — hij vertrouwt het vast — met blijdschap staart zij dan den verloste na, als hij door Gods ontfermende liefde in Jezus, zal zijn opgenomen in een der vele woningen van het Vaderhuis. En dáar, daar zal hij dan met een heilige hemelsche liefde zijn Marie verbeiden. Dáar, hereend met de zachte vrouw, door hem verlaten — misschien lafhartig verlaten, ach! omdat hij niet bestand was tegen den blik vol argwaan eener wereld die hem vrijsprak uit gebrek aan bewijs. Dáar waar hij als engel het kind hoopt te vinden dat zijn Louise onder het gebroken harte droeg, het kindje dat hem vader had moeten noemen, en, naar een onvergetelijke moeder, den naam van Gabriël of Gabriëlle ontvangen zou.

Digitized by Google

Wanneer het oog dit schier onleesbaar schrift niet ontcijferen kan, dan nogtans zal het hart van Maria van Hogenzathe het verstaan. Haar zielevriend bleef immer:

HERMAN CAREL MARTER.

Vaarwel! Tot wederzien! God is Liefde!

Geschreven in den nacht van zijn regtvaardiging voor de wereld. 2—3 Maart 1860."

Het was geen wonder dat Marnix beefde. De overspanning waarin zij gedurende de reis heeft verkeerd; het weerzien van dien eenige, waarbij niemand mocht bemerken wat er omging in hare borst; het plotseling ervaren dat de lieve Anna — ofschoon ter elfder ure — de vertrouwde van dien armen vriend en met zijn geheim bekend is geworden; het onbespied en haastig lezen van dat treffend schrift uit de welbekende roode portefeuille; doch inzonderheid die laatste oogenblikken toen zij den eersten — den eenigen vredekus op het zielloos maar nog zoo edel onschuldig gelaat van den zwaar beproefden vriend heeft willen drukken, dit laatste, neen dit alles te zamen verklaart den zachten kreet die aan haar mond ontsnapt, nu Oscar van Breeland de deur heeft geopend en zachtjes binnentreedt.

— „Mijn komst deed u ontstellen jufvrouw Marnix," fluistert hij: „'t Is geen wonder dat de zenuwen wat in de war raken. U deelt mijn vrees dat we te laat zijn gekomen. Hadden wij zoo iets kunnen voorzien dan waren we zeker al gisteren vertrokken, maar vandaag — al waren we met een vroegeren trein in Arnhem geweest, we zouden den armen man toch niet bij kennis hebben gevonden. Zoo even hoorde ik van dominé's oudste dochter, dat hij al te twee uren zijn bewustzijn heeft verloren. 't Is hard voor zijn arme kind, want, al mag er nog een levensvonkje smeulen, 't is te zien dat het spoedig zal zijn uitgedoofd."

Digitized by Google

— „Het zou.... toch.... mogelijk.... kun....nen wezen...."

— „Ik geloof mevrouw, dat het staren op dat gelaat, in zulk een onzekerheid, uw zenuwgestel te veel heeft geschokt. Drink eens. Zoo, dat zal u zeker goeddoen.

„Werkelijk, u is meer ontsteld dan u gelooft. Ik raad u even in den gang of liever nog in de frissche buitenlucht te gaan. Misschien was het voor Emma ook beter indien u samen kwaamt. Jans Haverkist ging zelve naar 't logement. U zult haar tegen komen. — Waarlijk ga! Als Emma haar vader zóo moet vinden, dan zal zij vooral een moederlijken steun behoeven. 't Is dus noodig goede jufvrouw Marnix; noodig voor haar en voor u."

Maar in datzelfde oogenblik staat ook de jonge Van Breeland als genageld aan den grond. Een zucht is er aan Marters bleeke lippen ontvloden, en in dien dooden-zucht klonk het: „Blijf!" onnoembaar zacht, als een bee vol teederheid.

— „Spoed! spoed! laat Emma komen!" trilt Marnix, en in hetzelfde oogenblik kent Oscar zijn plicht en snelt ter deure uit.

Marnix duizelt. „Blijf!" heeft hij gezucht. — O groote barmhartige God! Haar hand rust op de zijnen: Slechts één, één enkele seconde zal ze met hem alleen zijn, alleen!

— „Herman! Herman!" klinkt het bevend al nader en nader aan zijn oor....

Benjamine uit haar sluimering ontwaakt en aanstonds tot bewustzijn gekomen, ziet daar een vreemde vrouw over haar goeden vriend gebogen en slaakt een angstigen kreet.

Marnix hevig ontsteld, richt zich op en moet zich vastklemmen aan den bedsteerand om staande te blijven.

— „Ga weg.... ga weg! Niemand mag hem kwaaddoen!" roept het kind op angstigen toon: „Ik wist wel dat

Digitized by Google

een leelijk mensch zou komen om hem weg te nemen. Help, help! ze nemen hem weg, mijn zoete lieve mijnheertje!" En, in haar angst, onwetend wat ze doet, neemt ze een fleschje van de tafel, en werpt het in de richting der vreemde vrouw tegen wier overmacht ze den geliefde beschermen wil.

Een sterke lucht van sal-ammoniak verspreidt zich door de kamer. Tegen de zoldering der bedstee is het fleschje aan stuk gesprongen. Het vocht ligt voor het grootste deel op het bovendek uitgestort.

Schier ter zelfder tijd werpt het kind zich angstig bij de bedstee op haar knieën neer:

— „Nooit, nooit zal ik het weer doen!" snikt ze luid: „Nooit! lieve zoete beste mijnheertje, nooit! als u.... maar.... niet dood gaat.... als.... als...."

De krachtige uitwerking van het vocht belet de kleine verder te spreken. De overprikkeling heeft haar bedwelmd. Benjamine schudt met het hoofd. Marnix tot zich zelve gekomen, ondersteunt haar en beurt haar op, maar houdt toch ter zelfder tijd een oog op dien schijnbaar doode gevestigd. Ze zal.... Doch neen, van die plaats zich verwijderen dat kan ze niet. Maar — 't was ook niet noodig.

Verscheidene menschen vertoonen zich bij de deur en komen naar binnen.

Het kind wordt haar uit den arm genomen.

Een raam hoort ze openschuiven; een deur toeslaan.

Zwaar klokgebrom dreunt haar in 't oor. Duizenden naalden prikkelen haar in 't hoofd.... Ziet ze goed? Is dat geen bedrog? Zijn die oogen inderdaad geopend, strekt de doode zijn handen uit?

Ja, zie maar, zie! Hij wil oprijzen, zie. Men komt hem ondersteunen. Zijn die zuchten dan woorden? Hoor.... hoor:

Digitized by Google

— „Ma... ria, — Ga... bri... elle.... mijn kind!" En luider: „Ik kom Heere Jezus, ik kom!"

— O Barmhartige! daar valt het hoofd machteloos ter zijde. Daar zinkt de borst die zich voor een laatsten ademtocht verhief, verlamd ter neer, en de brekende oogen staren wijd geopend voor zich uit als vragen ze nog: Waar is Maria. Waar is Gabriëlle, mijn kind?

— „O vader! mijn eigen lieve arme vader!" krijt op 't hevigst geschokt die eenige dochter: „Vader! hier is uw Emma! — Vader! Vader!"

Maar, of haar handen zijn hand ook drukken, en of haar blonde lokken zijn wangen ook streelen, de verloste ziet zijn kind niet meer; de vadernaam, die zoet-welluidende toon — klonk hem nooit in de ooren.

En, nóg eens sloegen al de huisuurwerken de torenklok na, maar, ze hinderden Marter niet meer. Ze zeiden dat hij omstreeks negen uren gestorven was. Het klokje op dominé's studeerkamer sloeg het vreeselijk schel.

Klokjes blijven maar slaan of er iemand dood is of niet.

Digitized by Google

ELFDE HOOFDSTUK.

Een paar uren later draafden Blanchard en Moustache voor het groote rijtuig van den baron Geereke, van de pastorie naar De Renghorst terug.

Jufvrouw Marnix en Emma, die niet voegzaam in de pastorie konden logeeren en nog minder in De Ploeg, ze rijden mee naar het gastvrije huis.

Van Breeland heeft zijn oom voor de uitnoodiging bedankt. Hij begreep — met tantes toestand en twee onverwachte logées, dat hij geen misbruik mocht maken van de „beleefdheid."

Oom heeft in 't geheel niet geanimeerd, ofschoon er toch vijf goede logeerkamers zijn — behalve nog de kleine kruidenkamer die men altijd gebruikte wanneer er veel logées waren — en tante zich bovendien volstrekt met niets te bemoeien had. Enfin, 't was een bagatel, maar oom heeft niets geanimeerd.

't Komt Oscar voor, dat hij zich echter — ook na die diepschokkende scène in de pastorie — volgens zijn goeden engel op den weg, ten opzichte van oom Geereke verstandig en plichtmatig heeft gedragen, al heeft het hem, na de gesprekken met jufvrouw Haverkist en dominé, meer moeite gekost dan hij vermoed had. Slechts vluchtig heeft hij Anna Rooze in dat roerende oogenblik aan het sterf-

Digitized by Google

bed gezien. Toen scheen ze een engel te zijn. Ach, één enkel woord zou hem in die schokkende oogenblikken geheel verteederd en overtuigd hebben dat de schijn had bedrogen en het gemompel logen was. Maar neen, zelfs geen blik heeft zij hem toegeworpen. Zij heeft geschreid met Emma, met Marnix, met allen mee, en Geereke heeft zij de hand toegestoken. Enfin, dat kon in zulke momenten gebeuren, enfin! 't Zei niemendal; maar — voor Oscar geen enkelen blik! — Bijna onmiddellijk na Marters overlijden zijn de vrouwen te zamen naar een achtervertrek gegaan, want het arme blondje heeft het vreeselijk op de zenuwen gehad.

Nog wel een half uur is Oscar met de heeren in de pastorie gebleven. Ze hebben er over den afgestorvene, en zijn droevig lot, en zijn edel karakter gesproken. Geereke heeft hem het slachtoffer van vooroordeel of vóor-oordeel genoemd. Dominé — die geen anderen afloop had verwacht — heeft gaarne bekend dat dit sterfbed hem opnieuw de volle zekerheid mocht schenken dat het sterven van den Christen gewin is, en acht zich gelukkig den „lieven eenvoudigen man" nog dezen morgen op den eenigen troost en de eenige hope des Christens te hebben gewezen.

Dokter Bron heeft zich verdiept in beschouwingen omtrent den aard der apoplexie die den patiënt gedurende zeven volle uren in dien toestand had doen verkeeren, en voorts in gissingen of zijne middelen — met zijn laatste middel kwam hij tot zijn leedwezen een weinig te laat — of wel de sterke ontwikkeling van den vlug-geest die laatste levensvonk zoo krachtig heeft aangevuurd — waardoor echter het proces moest verhaast zijn.

Driemalen heeft Alexander van Wall zachtjes aan Van Breeland gevraagd, of hij meeging, hij begon zoo raar in z'n maag te worden, en — omdat ze samen in De Ploeg

Digitized by Google

zouden logeeren, kon hij niet goedschiks alleen gaan.

Geereke had al vroeger gezegd dat hij de heeren geheel vrijliet indien ze liever in De Ploeg logeerden en er hun logies besteld hadden, maar ook, dat men voor jufvrouw Marter geen zorg moest hebben, want jufvrouw Marnix was immers bij haar, en zijn lieve Anna die, hoe diep ook bewogen toch zoo verrukt was geweest haar weer te zien, was een engel, en zou zeker mee als een moeder voor haar zorgen.

Na een kort afscheid zijn Van Wall en Oscar vertrokken, en Oscar heeft „de engel" slechts vluchtig gegroet.

't Was een tamelijk vreemdsoortig diner of souper dat de heeren zich in De Vergulde Ploeg zagen opgedischt. Een ronde schotel met snijboonen en witte boonen — zeer smedig dooreengekookt, doch waarschijnlijk voor deze gelegenheid opgewarmd — was in 't midden der langwerpige tafel geplaatst. Aan weerszijden er van stonden eenige kleinere schotels van zeer verschillende grootte en vorm. Een gekramde sla-bak droeg een rookworst die in de pan scheen gebakken. Op een diep bord met een zeer blauwen rand, glom uitgebraden spek. In een ronde schaal met uitgeschulpten rand bevond zich een goede hoeveelheid rijst in melk gekookt, besloten door een stevig deksel van bruine suiker en kaneel. Rechts lagen op een plat bord vijf sneden grove stoete, en links op een dito verhief zich een gansche stapel zeer lange en breede sneden zuur roggebrood.

— „Nou!" zegt Van Wall: „D'r is nog al climax in mijn Mulderspeetsche diners! Zouden dit bij geval de ortolans van den drie-en-twintigsten November zijn, gedeguiseerd in reepjes gebraden spek! Het glimt er genoeg voor. — Hola!"

— „Wat blieft menheer?"

Digitized by Google

— „Zeg eens vrijster, hou jullie d'r ook wijn op na?"

— „Wien! — Za'k is vroagen menheer."

— „Kom Van Breeland, waarachtig je moet wat eten. Ik begrijp wel dat je beroerd bent. Zie kerel, al hou ik me goed en al wil ik het een en ander gebruiken omdat het met m'n principes overeenkomt, je moet maar vrij gelooven dat ik in m'n ziel, zoo kapot ben geweest als een klein kind. Ik dankte God dat de stakker, als ie dan toch sterven moest, er geen gras over liet groeien, maar op m'n woord van eer, toen mijn blonde blauwoog.... daar zoo vader, vader.... riep, zie 't gaat me nog door de ziel, toen.... toen dacht ik: Van Wall je bent een beroerdeling! Wat drommel dacht ik, waarom heb jij voor die arme meid niet alles gedaan om d'r piepa eerder bij z'n kleed te krijgen. 't Was toch niet zeker dat ie schuld, niet zeker dat ie dood was, de arme drommel! Na Marters plotseling verdwijnen en de spoedig daarop gevolgde bevalling van zusje Louise — waar ze weinig pleizier van had — heeft broer Willem dadelijk de trom uit het orkest gesmeten. Hij meende dat het weervinden of terugkomen van dien vader nooit tot het geluk van de blonde kon zijn. De naam Gabriël of Gabriëlle die in hun tekstboekje stond, heeft Willem maar in Emma — naar ik weet niet wie — veranderd, en, ondertusschen zat die stakker, d'r eigen vader! onschuldig te mopperen op een kantoor in Melbourne — in Melbourne, waar ik nota bene met twee huizen zaken doe! — En ondertusschen at ik m'n lekkere hapjes aan De Boompjes, en dronk m'n zuivere Bordeaux, en kustte m'n wijf, en meende dat ik een goeie vent was omdat ik niemand wat in den weg leg. Verdord kerel, ik heb daar een oogenblik gloeiend het land aan broer Willem en aan me zelf gekregen; en — ik heb 't nóg, want zie, we hebben niet gedaan wat we moesten en konden doen, en da's een

Digitized by Google

beroerd gevoel Breed, heel beroerd! — Kom, neem maar wat boonen!"

— „Hier is de wien menheer. Ie wete toch wel dat ze vier-en-twintig stuuvers kost. 't Is dóarum niet, moar ik zeg 'et oe moar. Kruuke bier kost 'en dubbeltje! 'k Zeg 't oe moar."

— „'t Is heel vrindelijk van je. Dan zullen we morgen je bier eens proeven. Zet nou maar neer kind." De deerne vertrekt.

— „Je ziet Van Wall, dat de conscientie ook wel eens in de war kan wezen. Dat boeren perceel acht zich verplicht den gast te waarschuwen voor den duren wijn van haar meester! Hoe kon jij vermoeden m'nheer Alexander, dat je zwager Marter te Melbourne zou wezen? Bij den grooten schijn die tegen hem was — en waardoor hij bijna twaalf maanden zoo jammerlijk preventief heeft gezeten — maar vooral ook door de waarschijnlijkheid dat hij zich zelven had te kort gedaan, is het dempen der treurige zaak door mijnheer, je broer — vooral na die verdwijning en den dood van Marters vrouw, uw zuster — niet zoo onvoorwaardelijk af te keuren. In 't belang van mijn nerveus speelkameraadje was het misschien zelfs zeer verstandig dat ze wat geïsoleerd werd opgebracht en Van Wall werd genoemd, want, je weet hoe het gaat in de wereld."

— „A-propos van opgetrokken neuzen niewaar? Ja juist, die beroerde neuzen hadden Willem indertijd zóo drommels gehinderd dat ie alle voorzorgen nam om Emma te vrijwaren. 't Was ook een verrukkelijke tijd toen onze eigen zwager in de prison zat. Je slikt wat in zulke dagen! Ik was toen plus minus zeventien jaar, maar ik herinner me zoo goed als den dag van vandaag, dat vriendschap al allemachtig flauw aan de beurs genoteerd stond. Wil je roggebrood?"

Digitized by Google

— „Dank je."

— „Maar toch Van Breeland, zoo waar als ik deze worst aan stukken snij, zoo waarachtig voel ik toch dat we ten opzichte van dien onschuldigen hals niet beter dan de rest, ja misschien nog erger zijn geweest. Toen ze hem vrij hadden gelaten, toen hebben we hem op onze beurt zoo'n beetje in de doos gestopt. God bewaar me kerel, als ik z'n uitgeteerde tronie voor m'n oogen krijg, dan heb ik 't land als 'en stier. Ziedaar — 't eten verveelt me!"

— „Dan zou ik een glas wijn drinken, zoo zuur als ie is."

— „'k Heb niet beter verdiend. Wil je wel gelooven Breed, dat ik 'en halve ton schuldig wou zijn, en nog vijf dagen vasten er bij, als ik dat bleeke goedaardig stuk zwager, nu nóg in glorie kon zetten — natuurlijk zonder gemoedelijke commissies! — Maar 't is te laat! — Verduivelde zure wijn hoor!"

— „Je bent Emma's oom en voogd Van Wall! Marter heeft je zijn kind nagelaten."

— „Ja bij m'n ziel, daar hoef jij geen advocaat voor te wezen beste jongen, da's m'n grootste troost. Weet je dat ze verliefd is? Jawel, Goddank, op een armen drommel, den zoon van dat pedant stuk dominé hier. Je kent hem: Willem Haverkist."

— „Ik heb het vermoed. Nog kort geleden sprak Willem zoo verrukt over m'n blondje. Ik heb een oogenblik gedacht dat hij...."

— „Wat?"

— „Niets, hij vond vroeger jufvrouw Rooze nog al aardig."

— „Hoe is 't me je Breed?"

— „U meent?"

— „Kom, wat leuter je nou? Denk je dat ik een garnalen-memorie heb. Ben je bekoeld? Was het een vuurwerk dien avond? Ik dacht dat het op den besten voet met

Digitized by Google

jelui stond. Was het dan niet uit een soort van delicatesse dat je hier logies hadt besteld .... omdat zij dáar.... Nee nou begrijp ik je strakke tronie in 't geheel niet."

— „Heb je dan niet gehoord dat zij Ernst Geereke, nog kort vóor zijn dood haar hand heeft beloofd."

— „Nee!"

— „Kom!"

— „Heeft het dan in de Ouwe of Nieuwe Rotterdammer gestaan?"

— „Ik dacht dat dit vrij algemeen bekend was. Enfin zoo ís het."

— „En wist ze dat jij....? En had ze voor jou al eens de oogen, zóo, neergeslagen?"

— „Ja... nee.... Eigenlijk ja...."

— „Dan valt ze me tegen.... Da's afgerommeld gemeen."

— „Mijnheer Van Wall op die manier spreken we niet over jufvrouw Rooze. Van gemeen is hier in de verste verte geen spraak."

— „Je moet me niet op een woord vangen m'nheer de advocaat."

— „Nee, ik ken u. 't Was zoo niet bedoeld. Maar ik durf met zekerheid zeggen dat haar daad onuitsprekelijk edel was. Oom Geereke moet haar gezegd hebben, dat een weigering Ernst den dood zou doen. Ze heeft zich opgeofferd."

— „A zoo, dat maakt een onderscheid! Maar 't was minder pleizierig voor jou, hé?"

— „Minder pleizierig!"

— „Nou ja, ik meen afgesukkeld beroerd! — Maar na zijn abdicatie ben je toen niet met den gezwinden pas...."

— „Och Van Wall, ik weet eigenlijk niet hoe we op dit chapitre zijn gekomen. We moesten er maar liever van zwijgen."

— „Ook goed! Maar 't spijt me dat het zoo is. Je zoudt te zamen voor den preekstoel flink geparadeerd hebben.

Digitized by Google

't Is een eeuwige mooie meid. Zelfs van avond met 'er rood geschreide oogen; ik dacht: mensch, als ik in Geerekes plaats was dan .... Maar nee, m'n Goeie Zwartje zou niet bang behoeven te zijn. 't Is zoo'n best vroolijk wijfje. — Wat doe je Breed?"

— „Niks — ik kijk eens naar buiten."

— „We konden wel inrukken, dunkt je ook niet?" Luider: „Ik zeg, we moesten maar naar kooi gaan."

— „O ja, jawel. Maar ik loop nog eens even het dorp in."

— „Goed! dan loop ik mee en steek een sigaar op."

Maar, 't regende buiten en ze liepen niet, maar gingen naar bed.

Toen Van Wall de bedstee zag waar hij in slapen zou, toen kreeg hij een sterk heimwee naar het fiksche lit-d'ange-jumeaux, 't welk hij aan De Boompjes met zijn Goeie Zwartje deelde, want hij heeft zoo'n aller onpleizierigste herinnering aan een bedstee van avond. Hij zal zeker geen oog kunnen digt doen.

Binnen de twee minuten sliep Van Wall als een roos.

's Anderen daags meende Van Breeland bij 't ontwaken inderdaad van zich zelven dat hij geen oog had digt gedaan. Maar toch, van het vreeselijk weer met stormwind donder en hagelslag, had hij niets gehoord. Zoo gaat het meer. In 't eind begreep hij dan ook dat hij wel degelijk een groot gedeelte van den nacht had geslapen, maar, terwijl hij zich zeer duidelijk herinnert, zoolang hij werkelijk heeft wakker gelegen, slechts aan Anna te hebben gedacht, aan Anna en oom bij wien ze gastvrijheid geniet; ja, terwijl hem, bij zijn vroeg ontwaken, Anna's bekoorlijk wezen weer aanstonds voor den vermoeiden geest heeft gestaan, zoo weet hij nu ook dat gansch andere beelden en tooneelen hem zonderling verward in den slaap hebben beziggehouden en verontrust:

Digitized by Google

Aan het eind van een zeer donkere, angstig eenzame straat die door hooge blinde muren was ingesloten, heeft hij een groot en akelig donker gebouw gezien.

Met gloeiend roode letters stond boven den ingang te lezen: Preventieve Gevangenis. Een zware deur is achter hem digt geslagen, en een nachtelijk donkeren gang is hij ingetreden. Ondanks die zwarte duisternis bespeurde hij toch dat die gang eindeloos lang was, en dat er telkens zijgangen waren, even eindeloos lang waarin zich immer weder zijgangen bevonden. Op de hoeken dier gangen zag men — met dezelfde gloeiend roode letters als boven de voordeur — de namen der gangen aangeduid. De eerste dien Oscar insloeg heette: Praejuditie. Al spoedig moest hij linksom en las: Pontius. Weder rechts: Pilatus.

Daarna Laodicea. Vervolgens Pontius II, Pilatus III, enzoovoort: Pontius VI, Pilatus VII. — Tusschenbeide zijn hem geesten als dwaallichten voorbijgevlogen, en ze hebben hem akelig toegeglimd in die duisternis, en ze hadden een bloedig brandmerk op het voorhoofd met de letters: **P. G.** — **P**rotestantsche **G**ods-dienst....? Een schaterlach heeft den droomer doen beven, en 't heeft gekletterd en gerateld:

Preventieve **G**evangenis!

Vreeselijk is daarop het huilen en gieren der geesten geweest. Schrikkelijke jammerklachten hieven ze aan. Maar, onderkennen kon hij die schimmen niet, want de duisternis was zoo zwaar en velen hunner hadden een blindkap over het hoofd. Op die kappen stonden de letters: **P. C.** gedrukt. - **P**redik **C**hristus.... **P**rae **C**autie.... **P**ro **C**ivitate [1]....?

---

[1] Tot nut der burgerij.

Digitized by Google

Een oorverdoovend jammergelach, alsof een steenen regen neersloeg op metaal, heeft géantwoord:

Preventief Cellulair!

En hij heeft al verder gedoold in die eindelooze gangen, en een glanzige schim is hem voorbijgedwaald, en hij heeft in haar, de trekken der arme Hanneke herkend. En er vielen bloedige tranen uit haar oogen, en haar tanden klapperden opeen alsof er kiezelsteenen op glas vielen, en in een zijgang is ze gevlucht.

En een hevig loeiende wind heeft hem voortgezweept, al verder en verder, langs vochtige salpeter-wanden. Enger en enger werd telkens die gang als een trechter. Eensklaps splitste hij zich in tweeën. Ter linkerzijde was het een eindeloos donker; ter rechter zag hij een stipje blauwachtig licht, heel heel van verre. Op dat licht toegesneld, heeft hem hoe meer hij het naderde te sterker een donderend satergelach, met slechts kleine tusschenpoozen, in de ooren gedreund. Eindelijk toen hij den uitgang had bereikt, sloeg een ijskou hem om de borst. 't Was een kerkhof. Een blauwachtig maanlicht glom op de sneeuw die de graven dekte. IJskegels hingen in plaats van bloemenkransen aan de dolken die als kruisen in die sneeuwheuvels staken. Een soort van ijskelder binnengetreden, heeft hij een zwarte doodkist gezien. Met vreeselijk kloppend hart zag hij het deksel opengaan, en.... daar had hij gelegen, de bleeke Marter met een verwelkt sneeuwklokje in de dorre hand. Met een ratelenden slag is het deksel weer digtgevallen: en het donderend gelach heeft zich herhaald; en angstig dien kelder ontvlucht, heeft hij buiten in het blauwe licht op een zwarten muur met witte letters gelezen: Opinio Publica. En het donderend gelach heeft nog sterker geklonken. Het kwam van boven. En groote vleermuizen heeft hij gezien met saterkoppen, en uilen

Digitized by Google

met slangen-tongen, en hij heeft er herkend: vrouw Knibbelaar, en.... maar er waren er zoovelen, kleinen en grooten, doch de grootste, die, met zijn grauwe vooruitstekende oogen, het was de oom en voogd van.... Anna!

Toen is Oscar — en immers met het beeld der geliefde — ontwaakt. Werkelijk heeft hij daarna niet meer geslapen, en 't kan zeer wel wezen dat zich juist terwijl hij sliep, zoo'n vreeselijk onweer boven het dorp heeft ontlast, want, nog klettert de regen en rommelt de donder.

— „Een ongezellige droom Breed. Als je dat in een boek schreef, en de heeren van je vak het lazen, dan zouwen ze zeker zeggen dat je hoogst waarschijnlijk 's avonds in een boerenherberg te veel snijboonen met worst en roggebrood hadt gegeten. Droomen is Goddank nonsens en bedrog."

— „Hoor je die klok Van Wall?"

— „Jawel, dat zal negen uren zijn, want ik loop tien minuten voor."

— „Ze overluien Emma's vader.....!"

— „Da's een somber geluid. Heel somber Breed.... .....Heila, wie is daar?"

Op zijn eigenaardige manier wenscht Tronk de heeren een goeden morgen, en terwijl hij Van Breeland een brief overhandigt, vertelt hij aan Van Wall dat hij nooit van z'n leven in 't begin van de maand Maart zulk een allerverschrikkelijkst onweertje heeft aangehoord:

— „Wil menheer wel gelooven dat Nel, de meid, achter bij de vaalt op de hoogte van den bongerd — za'k maar zeggen — nog een stuk ijs heeft gevonden als een ster, allemaal met punten; zoo groot.... zoo groot.... ja, wát zal ik veronderstellen, zoo groot als...."

— „Als een kinderhoofdje?" vraagt Van Wall deftig.

— „Gossiemeine, wel neen-ik menheer, maar toch om-

Digitized by Google

trent zoo groot als m'n horlozie; ja, bijkant, de kast d'r áf, de kast d'r om; peupree zeit de Franschman."

— „Een hagelsteen?"

— „Jawel, om u te dienen menheer."

— „Dat stuk mot je bewaren Tronk; heel interessant!"

— „Bewaren? Nou, als je Tronk mot hebben, dan mot je vroeger opstaan menheer."

— „Wat drommel weet jij niet, dat je hagel buiten de ijskelders bewaren kunt? Nieuwe uitvinding man, door een Chinees."

— „Och-kom menheer!"

— „Zeker! Dood eenvoudig: zoowel in je hand als in een kruit-hoorn."

— „Nou ja, da's een mooie!" lacht Tronk, „als je me zóo pieren wilt, dat is tot je dienst menheer; maar ik hou je aan ijshagel en niet aan schiet-hagel."

Van Breeland die den brief heeft ingezien en wien het gebabbel verveelt, valt in:

— „Zoo'n stuk ijshagel leg je op je tong Tronk. Wil je maar aan den briefbrenger zeggen dat het goed is."

— „Asjeblief menheer!" — In 't heengaan: „Nou da's nóg mooier: ijs op de tong!"

— „Is er slecht nieuws Breedje?" vraagt Van Wall.

— „Lees maar zelf."

Van Wall leest:

„Waarde Neef!

Zoo even ontving ik berigt van De Runt dat er een ernstig ongeval heeft plaats gehad. In 't belang onzer zaak verheugt het mij dat Gij juist hier zijt. Ik rijd om halftien langs De Ploeg. In alle geval hoop ik U op De Runt te zullen zien.

De R. Uw Dw. en liefh. Oom
6 Maart 60. W. G. V. U."

Digitized by Google

Sedert De Runt in eigendom aan den baron Geereke overging is er al gedurig werkvolk geweest, 't zij om opmetingen te doen, 't zij, zooals in de laatste dagen, om steigers langs den grachtkant te plaatsen, of ook om reeds op sommige punten het breekijzer tusschen de oude voegen te zetten.

't Was een zeer verstandige en tevens bijzonder humane beschikking van Geereke, dat Wieland en Bus, een paar stevige vrijgezellen in dienst van den dorpsmetselaar, op De Runt nachtverblijf hielden. Sedert Joost Burik, Lijnings dienst had verlaten, en Lijnings vrouw met Anna op De Renghorst was, zou de — nu zoo hulpbehoevende Groningsche zaakwaarnemer-remplaçantbezorger-koopman-slooper s. s. t. t. zich anders des nachts geheel alleen met de oude dienstbode in het groote gebouw hebben bevonden. Den 12den Maart wachtte men professor Van der Kolk, die dan zou beslissen wat hij in 't belang van den man wenschelijk vond: òf zijn plaatsing in een burger-huisgezin onder degelijke hoede, òf in een gesticht; het laatste indien het blijken zou dat er in zijn toestand van monomanie geen verandering ten goede gekomen was.

Sedert Lijning met Trien in het benedenhuis verblijf hield, sliep hij naast de keuken in een klein vertrek dat voorheen een dienstbodenkamer moet geweest zijn. Trien had het zeer bedaagde ledekant van mijnheer en mevrouw er in overgebracht, want met zijn pijnlijk been kon Jan onmogelijk de hooge bedstee beklimmen. In die bedstee slaapt Trien. In een aangrenzend kamertje — van ouds de appelkamer genoemd, omdat er de fijne tafel-appels werden bewaard — daar sliepen nu, op goede kermisbedden, Wieland en Bus; en 's morgens en 's avonds moet Trien de koffie voor hen koken, maar de koffie was voor eigen rekening — daar had Lijning voor gezorgd — en Trien zorgde nog bovendien dat Jan er het eerste kopje van kreeg.

Digitized by Google

't Was heel donker in het vertrek waar Lijning sliep, want licht te branden dat deed hij niet meer. Sedert Co Mie is verdwenen moest dat ophouden: 2 centen per nacht dat maken 732 centen in 't jaar; dit te zamen in tachtig jaren — eens menschenleven — geeft een som van *f* 585.60; en berekent men de dagelijksche centen interest op interest, dan zal bij de uitkomst het zelfverwijt wel moeten kwellen, dat men zulk een schat nutteloos besteed en roekeloos aan de duisternis heeft verspild. Zóo redeneerde Lijning. En dan, dat had hij ter liefde van Co Mie gedaan....! Co Mie, 't zou hem vrij wat voordeeliger zijn geweest indien ze eerder.... Hoe 't zij, hij heeft veel met haar overbracht; ze was een goede maar ijselijk zwakke halzige vrouw. Haar vermogentje....? Nu ja; maar overal elders had ze kostgeld moeten betalen, en wie ter wereld zou het zóo geadministreerd hebben als hij! Een ander had het er doorgelapt in drie jaren tijds. Waar Co Mie nú is dat weet Lijning niet recht. Ze moet ergens onder doktershanden wezen; voor andermans rekening, natuurlijk!

Sinds dien nacht in de consistoriekamer der kapel, en ook sinds die donkere dagen vóor en na Kerstmis, toen hij soms zoo duizelig is geweest, en dat advocaten-gezicht hem gedurig heeft gehinderd, en die baron en die andere kerels hem ook zoo vreemd hebben aangezien, sedert dien tijd is er veel met hem veranderd, dat weet hij wel, maar — het juiste begrip van zijn toestand heeft Lijning niet; zoomin met betrekking tot zijn physiek en moreel, als ten opzichte van zijn rechten als burger. Hij heeft het niet begrepen dat men hem onder curateele had gesteld, ofschoon hij somwijlen in opgewonde oogenblikken de mogelijkheid vermoedde; hij weet niet dat al zijn boeken en papieren zich onder 't beheer van den baron Geereke — zijn curator — bevinden, en dat zelfs zijn schat — dien hij na den bewusten Decem-

Digitized by Google

bernacht met Trien in een zwaren koffer naar de keuken sleepte — dat de honderdduizend-en-vijfhonderd gulden aan goudgeld, door Geereke in 't belang der Lijnings en Anna, op de beste wijze zijn belegd. — Maar Trien weet het. Althans zij weet wat men haar armen Jan heeft aangedaan, misschien niet zonder recht. Zij weet dat de zware koffer die nog altijd in de turfkist onder het aanrecht verborgen staat, reeds sedert vele weken leeg is, heelemaal leeg. De oude weet het, maar zij, die haar leven voor hem veil heeft, zij kan veinzen ook, als ze haar zoogkind daardoor zal kunnen sparen en rust geven. Trien heeft wat moeten tobben om hem altijd kalm te houden, en — ofschoon misschien niet verstandig — den waren stand van zaken voor hem te verbergen. O als hij alles begreep, hij zou het besterven, het arme kind! Nóg eene zaak weet Trien, en sedert den dag dat ze het zijdelings vernam, dankt ze er God voor, elken dag, ieder uur. Aan Anna Rooze — Lijnings mooie nichtje — is zij het verschuldigd dat haar Jan niet als een misdadiger is weggevoerd, want, op een kouden Januaridag heeft die advocaat zachtjes tot een langen heer gezegd: „Wanneer jufvrouw Rooze niet zoo dringend om geheimhouding had verzocht, dan moest het een geheel anderen weg met hem uit; de bewijzen van valschheid in geschriften zijn er in menigte."

Och ja, de oude Trien heeft wel eens gevreesd dat het een verkeerden weg zou loopen! Maar Goddank, Goddank dat die engel hem voorsprak, want och, al mocht hij wel graag eens een kleinigheid winst zien, slecht was haar Jan niet, nee dat was hij toch waarlijk niet!

En in den nacht nadat Herman Carel Marter — de voormalige ontvanger van Mieriksma — gestorven was, sliep

Digitized by Google

Lijning gerust. — Hij sliep gerust. Zware spijzen deden hem nooit onrustig droomen.

Tegen vier uren in den morgen is hij echter door een geweldig rumoer ontwaakt. 't Was nog donker in de kamer, maar toen hij even het hoofd buiten de ledekantgordijnen stak, toen.... toen heeft hem een witte helsche geest een slag in het aangezicht gegeven, en met een kreet van ontzetting in 't bed teruggevallen, heeft hij het hoofd onder de dekens verborgen. In den vreeselijksten angst, klappertandend onder het laken, hoorde hij verder een woest getier op den zolder, alsof een monster-wagen er overheen joeg.

Nu staat er een magere oude vrouw voor het ledekant.

— „Wat scheelt er aan Jan?

— „Trien, Trien! ben jij 't?"

— „Ja. Was je van 't weer geschrokken?"

— „Van 't weer! Welk weer?"

— „Zwaar weer, onweer Jan. 't Is vreemd voor dezen tijd van 't jaar, maar de vorige dagen waren onnatuurlijk warm. — 't Sie.... wat een licht, 't komt door de reten der luiken alsof 't dag was."

— „Zoo! is 't onweer? Zoo!"

— „'k Zal 't lampje maar aansteken m'nheer."

— „Nee, dat hoeft niet. — Hoor, hoor! 't Is alsof de toren naar beneden valt. Wat dreunt die donder.... Trien, je bent daar nog, hé? Steek het lampje maar aan.... Trien! zeg, ben je d'r niet?"

— „Jawel m'nheer, ik ga de jongens roepen."

— „Goed, maar steek dan toch eerst het lampje aan; niet omdat ik bang ben; ik ben voor niemand bang. Als ik maar goed loopen kon, dan ging ik naar 't weer kijken, maar jij, jij hebt liever licht, dat weet ik."

De oude komt terug om eerst het lampje aan te steken.

Digitized by Google

Nu gaat ze de opperlui roepen; maar, de „jongens" zijn al in de kleeren. Ze staan voor het venster, doch zien niemendal, tenzij de bliksem voor een oogenblik de kasteelpoort teekent en alles in glans zet.

— „'En wiend van sinjeur den duuvel. 't Is sturm," zegt Wieland.

— „Nou!" stemt Bus.

— „'k Wolle wel weten of de stieger 't houwen zol."

— „Best!"

— „Dat za'k niet zeggen."

— „Best!"

— „Wik m'n kop niet onder verzien."

— „Ikke drie keer!"

— „'k Wil d'r alêvel 't miene van hebben."

— „Dan goai 'k mee."

En Wieland zegt luider aan de deur van Lijnings kamer:

— „Trien, gêf me den sleutel van de veurdeur is êfkes. We goan buuten noar 't weer en 't gestieger zien."

— Goed, maar ze moesten gauw weer binnenkomen. 't Was gevaarlijk buiten.

Een kwartier later is Lijning mede opgestaan en zit in de groote keuken bij het vuur.... want, de jongens hebben gezegd dat Trien koffie moest zetten; de baron was er goed voor.

De rosse vuurgloed die op Lijnings kaken speelt, wordt een wijle verduisterd door het witte licht dat zich door de reten der luiken boort. 't Geweld van donder en hagel is vreeselijk. 't Is alsof alles kraakt; het rikkelt en rakkelt in den hoogen wijden schoorsteen, er vallen een paar hagelkorrels in 't vuur en sissen en verdampen.

— „Trien, we zijn maar huisbewaarders niewaar?"

— „Precies m'nheer, huisbewaarders. Gelukkig dat het kasteel niet meer je eigendom is. De zorg voor inslaan zou dan grooter zijn."

Digitized by Google

— „Dat wil ik niet ontkennen. Maar 't is zoo. — Trien — zeg, blaas eens. Hoor: Als de wind daarover is gegaan dan kent men.... Kijk, kijk daar komt ie weer aan."

— „Waar Jan?"

— „Dáar, dáar! de bleeke; dáar!"

— „Pfft..... ffffft...." blaast de oude naar dien kant: „Ziezoo. — Nou is ie weg."

— „Ja, nou is ie weg."

— „Maar dat je toch werkelijk eens aan die oogziekte gelooven woudt goeie Jan! Vertrouw je Trien dan niet meer?"

— „Jawel, nou zie ik 't ook, nou is ie weg. Ja, jou geloof ik."

Trien haalt de schouders op.

— „Als 't kasteel bij voorbeeld verbrandde, dat zou een vreeselijke schade zijn," zegt Lijning weer.

— „Gelukkig niet voor u m'nheer, maar voor den baron."

— „Dat zou ik in plaats van gelukkig, heel ongelukkig voor den baron noemen Trien. Maar ik weet wel: Je meent het goed ouwe!"

Eensklaps, bij een sterken donderslag, vestigt Lijning den blik op de turfkist onder het aanrecht. Heeft hij dáaraan dan niet gedacht: Die koffer! Als er brand kwam! Dat geld in dien koffer!....

— „Maar er zal geen brand komen," zegt de oude.

— „Dat zou toch mogelijk zijn."

— „Nee, bijna niet. Het weer bedaart al."

— „Bedaren! Ben je gek Trien?"

— Nee, gek was ze niet. Wát wilde m'nheer dan doen? Ze konden immers met hun beiden dien zwaren koffer niet uit de turfkist beuren, en, al was hij er uit, waar zou m'nheer dan nog met die vracht naar toe?

— Naar toe? Dat weet hij niet; maar als het er in blijft

Digitized by Google

en er brand komt, dan .... De zweetdroppels parelen hem op het voorhoofd :

— „Trien, ik weet het," zegt Lijning zachtjes: „we zullen de zakken in het kistje van de koetskar bergen, en dan ...."

— „Jan, je hebt weer koorts. 't Was eigenlijk beter dat je nog wat naar bed gingt."

— „Nee ik ben zoo wel als jij, maar ik wil mijn eigendom bergen."

Opgestaan, loopt Lijning terwijl hij zich aan stoel of tafel en straks aan het aanrecht vastklemt, naar de turfkist.

— „Jan! in Godsnaam bezeer je been niet. Ga zitten Jan, voorzichtig!"

— „Wat gaat me dat been aan!"

Den wervel der turfkist draait hij los; opent het deurtje en ziet den koffer:

— „Ha, hier stondt je wel bewaard, hier zou je niemand zoeken."

— „Jan! in Godsnaam, vermoei je niet. Je hebt me zoo vast beloofd dat geld daar rustig te laten. Mijn beste m'nheer, laat dat luik toch digt. Waartoe! Waartoe!? Er zal geen brand komen. Jan. — Hier is een stoel. Kom leun maar op me. Kom!"

— „Geen brand! Zou ik niet weten wanneer er brand komt. — Ha! Als ik vroeger niet zeker had geweten dat er brand zou komen, dan had ik m'n huisjes in den Musschengang te Groningen niet zoo hoog laten assureeren. Wát zeg ik daar Trien? — Of zeg jij 't? Als jij 't zegt dan lieg je. — Maar nu, jawel, er zal brand komen. Zie maar, daar schiet de bliksem weer door de reten."

Terwijl Lijning met de linkerhand op het aanrecht leunt, tast hij met de rechter in den kleinen binnenzak van zijn jas. Hier heeft hij den koffer-sleutel.

Digitized by Google

De oude siddert. O, als hij dien koffer ledig vindt!

— „Maar goeie Jan, lieve m'nheer! weet je dan niet dat je mij beloofd hebt dát stil te laten. 't Is hier goed geborgen, beter dan in het kistje van een koetskar."

— „Er zal brand komen Trien, brand! zooals in den Musschengang."

— „Nee, dat geloof ik niet Jan. Maar wacht, geef mij ten minste den sleutel. Zoo diep te bukken dat zou je kwaad doen. Als het dan moet, volstrekt.... Hoe is 't mag ik den sleutel niet hebben?"

— „Jawel! Ja, maar...."

— „Nou geef 'em dan hier."

— „Maar, kun jij de zakken dan één voor één in de kar brengen?"

— „Laat 't maar aan ouwe Trien over m'n lieve kind!"

— „Één dient er toch hier te blijven...."

— „Zeker. Zal ik den sleutel dan hebben, zeg?"

Lijning ziet haar eenige oogenblikken met zijn grijze ongemaskerde oogen doordringend aan.

— „Trien, maar jij.... jij zult toch niet....! Trien!?"

— „Jan! Jan!! Wat denk je?"

— „Nee! Hier is ie! Sluit jij 'em dan maar open. — Waar ga je naar toe, zeg, waar....?"

— „Naar 't raam. Ik moet eens zien of de jongens ook op 't binnenplein staan. Als ze 't zagen!"

— „Laat het luik digt! Digt! zeg ik je. Of 't weer slaat naar binnen."

— „De jongens loopen op 't binnenplein Jan. Maak de turfkist weer toe, gauw!"

— „Maar de brand! de brand! Kom hier met den sleutel."

De oude is ten einde raad en schudt met het hoofd.

— „Niet!" roept Lijning, en, door zijn angst gesterkt, treedt hij zonder zich aan eenig meubel vast te houden,

Digitized by Google

ofschoon ook hinkend, op de oude zoogmoeder toe, en grijpt de hand waarin hij meent dat zij den sleutel heeft.

Doch hij bedriegt zich. Met de dorre vingers der andere hand, die zij nu zoover mogelijk omhooghoudt, omklemt de oude den sleutel dien Lijning eerst na zijn ziekte had gemist, maar ook aanstonds terug geëischt, den sleutel die haar sedert dien stond gedurig voor mogelijke oogenblikken als deze deed huiveren. Gelukkig heeft ze Lijning tot heden door den toestand van zijn been, en met het aanjagen der vrees dat men hem verrassen zou, in rust gehouden, terwijl de hoop haar heeft gesterkt dat professor, als hij den 12den kwam, ook dáar wel raad op zou schaffen. Voor haar, ouwe ziel, was 'et zóo niet langer te doen.

— „Ik zeg je Trien, geef me den sleutel weer!"

— „Waarvoor zou dat dienen lieve Jan?"

— „Dienen! dienen! Geef 'em hier! Waarom hou j'em zoo raar in de hoogte? Ben jij Trien niet? Zeg? Hier met den sleutel!"

De zwakke vrouw is tegen dien half waanzinnigen man niet bestand; hij heeft haar bij den opgeheven arm gevat en trekt dien met kracht naar beneden.

— O God, en als hij hem krijgt, en als hij dien koffer dan ledig vindt....

— „Nee Jan, je krijgt 'em niet, nee!"

— „Wat, wát! Niet krijgen! Wát! Wou jij me bestelen.... jij....? Hier! hier zeg ik je. Heb ik je dáarom altijd vertrouwd! Hier, hier met den sleutel! Brand! brand!!"

Haar kracht schiet te kort. — En toch, Goddank, ze zal hem de baas zijn:

— „Jan! laat los: Zie, daar staat ie.... zie j'em niet...? Dáar, hij dreigt met den vinger...."

— „God! Trien, zie jij 'em nou ook!?"

Digitized by Google

— „Zeker, dáar, de bleeke dominé. Hij staat bij de kist, en wijst dat je er niet aan raken moogt."

— „Ja ja! — Dus zijn m'n oogen toch goed. O God, ja, daar komt ie aan! Hij slaat met den bliksem! Hoor: Gelijk het gras.... Hoor, die stem dat is een ratelslag.... dat is ingeslagen! Brand! brand!!! Jaag weg.... weg.... weg!! Daar komt ie.... O God!...."

Bij de laatste woorden is Lijning achteruitwijkend naar de deur gevlucht. — De oude dienstbode, bevend van overspanning, heeft zich, zonder dat Lijning het bemerken mocht, naar het vuur gekeerd, en den sleutel die haar zooveel angst bezorgde er ingeworpen.

Nu ziet ze naar de deur. Waar is Lijning gebleven. Zij roept en ijlt hem na, zoo snel als haar stramme leden het gedogen. In het breede voorhuis is hij niet meer. Een sterke wind blaast door de openstaande voordeur en jaagt den kletterenden regen naar binnen.

— „Jan! Jan!! Mijn arme kind!" gilt de oude.

— O genadige God, hij heeft haar geloofd; een denkbeeldige schim heeft hem verjaagd. Zij had hem bedrogen, misleid! De magere handen strekt ze naar de duisternis uit. Een zachte bliksemschicht toont haar dat er zich niemand op dat binnenplein beweegt. Nogmaals roept ze hem met de teerste namen. O God, ze had hem bedrogen, bedrogen! En, een rukwind werpt de zware deur toe, en — 't is alsof het haar dreunt in de ooren: Ja, arme vrouw. Helaas! bedrogen van de wieg tot het graf!

Digitized by Google

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Neen, mevrouw Lijning mocht het lijk niet gaan zien. 't Zag er, volgens Bron, al te akelig uit. De ongelukkige man moet in zijn angst, door het tuinpoortje zijn ontvlucht, en, op de kleine ophaalbrug gekomen, door de vreeselijk vergane planken heen, met het achterhoofd op een post zijn gestort, zoodat....

Maar genoeg! Bron vond het niet raadzaam dat men mevrouw er aan waagde. Ze was nu juist aan de beterhand en met die slappe-thee-zenuwen van de tegenwoordige dames, moest hij eerlijk bekennen dat het gezicht van het lijk niet „opmonterend" was.

Anna had verzocht te mogen meerijden. Geereke heeft het haar wel ontraden, doch Anna's antwoord is geweest, dat ze voor een akeligen indruk niet vreesde, en behoefte gevoelde om het stoffelijk overschot van den oom nog eens te zien.

Een groot kwartier vóor dat Geereke met zijn rijtuig aan De Ploeg kwam, waren Van Wall en Oscar reeds op weg naar De Runt.

— „'t Lijkt een aardig oud ding!" heeft Van Wall gezegd toen ze op het Runtsche kerkpad het gebouw in 't oog kregen: „'t Was toch een drommelsche rare en gewaagde speculatie van dien kerel om zoo'n kasteel te koopen."

Digitized by Google

— „Zoo raar niet voor een sloopers-geldschieter, en gewaagd niet in 't minste," antwoordt Van Breeland: „Toen hij te Groningen zoo wat in de klem raakte, werd juist De Runt verkocht, en hij viel er op neer als een raaf op zijn prooi. Door allerlei kunstgrepen kocht hij het even boven sloopersswaarde, wel wetende dat oom Geereke er zin in had."

— „'t Is 'en schoelje geweest niewaar?" zegt Van Wall: „Volgens neef Dudolf in Groningen bij wien we vroeger informeerden, was 'et ten minste bar-commun."

— „Och, wat zal ik je zeggen: een verkeerd begrip van geldswaarde of van 't mijn en dijn."

— „Met dat al moet hij een mooien duit nalaten. Jij die de zaken in 't reine bracht, zult er het rechte van weten. Da's mettertijd alles voor de mooie zuster Anna. Ik denk dat je niet lang zult hooren roepen: Zie je nog niets komen? En dan: haar eigen duiten er bij! Jongens Breed, je doet een stommen streek als je je vandaag niet declar...."

— „Mijnheer Van Wall, u zult me waarlijk genoegen doen met die snaar niet meer aan te roeren."

— „Permitteer me nog eventjes: Op 't jaarfeest van Geereke heb jij me gevraagd of.... de snaar — met je permissie — zoo'n beetje bij kas was."

— „Dat heb ik niet, of...."

— „Stil, stil, nou doe je precies als de schooljongens; die zeggen ook dood eenvoudig dat lieg je tegen elkaar, en...."

— „Pardon, ik bedoel...."

— „Hoor eens, je bent een goeie verstandige en oprechte jongen...."

— „Nu ja, ik heb het toen gevraagd omdat...."

— „Op de vorige beurs al afgehandeld! Precies: omdat je van den wind niet leven kunt en je niet op

Digitized by Google

tante Van Riddervoorst speculeeren wilt. Best! Maar zie, nu doe ik jou dezelfde vraag. Ten eerste, omdat jij precies kunt weten of de snaar een goeien metaalklank heeft, en ten tweede, omdat ik een afgesukkelde beste vent ken die een mooie lieve brave vrouw met veel geld zoekt."

— „Mijnheer Van Wall, je bent ouder dan ik, maar ik moet je zeggen dat iemand die altijd aardig wil zijn, wel eens verdoemelijk laf kan worden."

— „Zonder het woord verdoemelijk mijnheer Van Breeland, is dat precies een spreuk voor een Mozaïek of zoo'n ding in een almanak."

Oscar staat stil; vat de hand van Van Wall, en zegt:

— „Vergeef me, 't was zóo niet gemeend. Het lafste van alles is zeker om boos te worden op iemand die ons een goed hart toedraagt. Vergeef me Van Wall, maar ik ben niet fiks. Na al het gebeurde: Verleden Vrijdag dat pleidooi. Al die bemoeiingen. Gisteren die reis en dat droevig sterfbed. Van nacht die droom, en nu het gebeurde dáar.... Ik voel me alsof ik ziek zal worden."

— „M'n goeie jongen, je bent het al, waarachtig! Toen ik van dien besten vent sprak, die een mooie brave vrouw met veel geld zocht, toen werd je onrustig, en dat was me bewijs genoeg. Ik wou je zoo'n beetje boos maken Breed, want jij wilt de snaar op je viool hebben, maar bent bang dat de klank in den Haag niet bevallen zal. Suust! een burgerman zooals ik, zou over een heel regiment zakwaarnemers en zielver-sloopers heenspringen, met of zonder polsstok, maar de Lijnings-geschiedenis zit je dwars door je adellijke ribben. De relaties van een aanstaande mevrouw Van Breeland moeten...."

— „Van Wall, je zet me het mes op de keel. Waarachtig dat is het niet. Al zou ik ook wenschen, inzonderheid voor jufvrouw Rooze zelve, dat er zich nooit zulk een mis-

Digitized by Google

geboorte in haar familie genesteld had, de dochter van een braaf zee-officier en een freule Moreel, zou men in onze kringen zeker met liefde ontvangen.... Doch waartoe dit alles! Je wilt dat ik openhartig zal zijn. Zie Van Wall, men kan liefhebben, onuitsprekelijk liefhebben, zonder dat de ander.... enfin, je begrijpt me."

— „Te drommel, da's gekker!"

De heeren liepen eenige oogenblikken zwijgend naast elkaar. Bij het witte huisje gekomen, sloegen ze rechts de larikslaan in.

— „En wie is de liefhebber die....?" vorscht Van Wall een oogenblik later: „Is 't een student? Een jong gepromoveerde....? Ja beste jongen, dan is 't waarachtig een hopeloos geval, en zou ik de mooie oogen maar zoeken te vergeten."

— „Van Wall, ik heb behoefte mijn hart te luchten, want gedurig is mij de borst als toegeknepen. Geef me de hand er op dat je de zaak als heilig zult beschouwen. — Zóo. — Ik voelde dat ze mij wederkeerig liefhad. In een oogenblik van onuitsprekelijke verrukking heb ik mij verklaard. 't Was in December aan huis bij tante te Utrecht. En toen heeft ze mij afgewezen en gezegd mijn liefde niet te kunnen beantwoorden. Ik begreep spoedig dat een, misschien wat al te ver gedreven liefde voor een vriendin — de naam doet niets ter zake — haar tot die weigering had gebracht. 't Was nobel, maar bitter pijnlijk voor mij. Ik hoopte dat de tijd wel spoedig verandering zou brengen. En hij deed het, maar wreedaardig. Ofschoon Anna Rooze vroeger de hand van Ernst Geereke had afgewezen, vernam ik weinige dagen later dat ze met hem geëngageerd was. Ze had zich opgeofferd omdat...."

— „Ja ja, en die scène is afgeloopen met den dood van Ernst, dat heb je me gisteren avond al verteld, maar daarom

Digitized by Google

wilde ik juist van je weten wie je dan nu weer in de wielen rijdt; want poppetje Emma — we zullen den naam die niets ter zake doet nu maar noemen — heeft toch finaal van je afgezien. Ja man, ik ben op de hoogte zooals een oom en voogd behoort te wezen. Toen Marnix gisteren avond na onze aankomst vooruit naar de pastorie was, toen kreeg ik zulk een gemoedelijke uitbarsting van het blondje — en op dien dag voor de tweede maal — dat ik er half verlegen mee werd. Het terugzien van jufvrouw Rooze en nog andere zaken vervulden haar letterlijk meer dan het vinden van een onbekenden stervenden vader. 't Was misschien niet precies onnatuurlijk; hoe 't zij, ik kreeg een zee van confidenties, en kan je dan ook plechtig verzekeren dat die ouwe vlam voor neef Oscar totaal door een jongen Haverkist gesmoord is."

— „Het doet me waarlijk goed dit te hooren. Ik merkte voor eenige dagen wel aan m'n vriend Willem, dat hij doodelijk van haar is, maar van hare zijde dacht ik.... niet dat zij zoo geheel...."

— „Nee stel je gerust amice! dat ding is in orde. Maar kom, eerlijk opgebiecht: wie rijdt je dan nou in de wielen Breed?"

Het nachtelijk zwarte gebouw met de roode vurige letters uit den droom, staat Oscar weer eensklaps voor den geest. Op den hoek van een eindeloos langen gang las hij opnieuw Praejuditie. Halt dan Van Breeland. Niet verder! Voelt ge het nu? Er is ook een voorloopige gevangenis zonder ijzeren tralies. En — zijn edele natuur heeft nogmaals overwonnen.

Van Wall kreeg geen antwoord.

En, Van Wall mocht een luchthart wezen, maar onbescheiden was hij niet. Hij stak een nieuwe sigaar op, en keek naar den blauwen rook, en zag toen om.

Digitized by Google

Achter hen kwam in gestrekten draf het rijtuig van De Renghorst aanrijden.

Toen dokter Bron en burgemeester Le Village in den vroegen morgen door een der metselaarsknechts op De Runt waren geroepen, vonden ze Lijnings oude dienstbode als wezenloos in het kleine tuinpoortje op de koude steenen gehurkt. Geen wonder dat de oude zoo zat! De jongens die Lijning bij 't aanbreken van den dag in den vreeselijksten toestand onder het brugje hadden ontdekt, waren verstijfd van schrik en niet te bewegen geweest een hand naar hem uit te steken, aleer burgemeester of ten minste een van de veldwachters er bij zou zijn. De oude sloof heeft toen met een ontzettende inspanning van krachten gepoogd om het lijk van haar arm zoogkind uit het water te trekken, doch haar angstig pogen is vruchteloos gebleven.

Van 't geen Bron in de eerste oogenblikken voor de oude vrouw behoefde, was er niets in de keuken van De Runt te vinden geweest. De herberg De Luchte was het meest nabijgelegen bewoonde huis, en terwijl hij Wieland met een recept naar zijn woning zond, moest Bus zoo spoedig zijn beenen het geleerd hadden, naar De Luchte gaan, om mosterd of grofzout en brandewijn te halen, en tevens vrouw Schoffels te vragen of ze alsjeblief dadelijk wou mee komen, dewijl vrouwelijke hulp hier noodig was.

Moeder Schoffels heeft zich niet laten wachten, en tegen Hanneke gezegd: dat ze de deur maar moest toetrekken en den sleutel meenemen als ze tegen halftien met de koffie voor vader naar 't sterrebosch ging.

Op 't binnenplein van De Runt liepen „na aankomst der groote lui" al spoedig een menigte nieuwsgierige dorpelingen af en aan, zonder echter iets meer te vernemen dan dat ie dáar was doorgevallen, en dat ie dood was;

Digitized by Google

en, zonder iets belangrijkers te zien dan de plek op het brugje waar het gebeurd was, of ook het rijtuig van m'nheer van De Renghorst dat gedeeltelijk met de achterwielen buiten de koetshuisdeur op het binnenplein stond.

Mossel de veldwachter met den elleboog op een der wapenleeuwen van de steenen trap geleund, gaf gedurig de inlichting:

— „Jawel, z'n eigenzelves bij baleur verdaan. Jawel, dood; stik!"

't Was een verward gewauwel op dat binnenplein: over 't geval, en over dien vreemden bewoner van zoo'n grootelui's kasteel, over hem en alles wat er van hem en de zijnen verteld werd; een verward gewauwel bovendien over zooveel wat men in den laatsten tijd zag gebeuren in 't dorp, en wat men verder zou zien gebeuren er bij.

De omstandigheid dat de nicht van dien Lijning — 'en echte heer was die Lijning nooit geweest — dat die nicht met den baron was komen meerijden, gaf ook al aanleiding tot allerlei geklawetter, zoodat Van Wall — die het binnen niet opwekkelijk vond, en de steenen trap af naar buiten kwam, bij het vernemen van dat belangstellend gewauwel de vraag tot Mossel richtte: Of er geen lange pijpen waren besteld, en er geen koffie gepresenteerd werd? Maar de kerel was te dom; hij sloeg aan en zei:

— „Niks van gehoord baron! 'k Zou eerder denken dat dát per okkazie met de begrafenis zal wezen."

— „Een helder idee van je!" zegt Van Wall, en, verder gaande, zoekt hij Van Brèeland dien hij in het kasteel was kwijtgeraakt.

Binnen het kamertje naast de groote keuken lag het stoffelijk overschot van Lijning in het oude ledekant. Over het hoofd dat er vreeselijk uitzag, had Bron een doek gelegd. — „Wanneer jufvrouw Rooze er dan volstrekt wil

Digitized by Google

bijgaan," heeft Bron zeer meegaande geredeneerd, „dan staat het aan haar beleefdheid of ze den doek er af wil nemen of niet. Ik deed nu ten minste voor die lauw-water zenuwen van de fijne lui, wat in mijn vermogen was."

Slechts Lijnings handen die op het dek lagen, waren te zien, maar, 't was een droevig gezicht. Zie, die handen waarvan de lange dunne vingers krom naar binnen zijn getrokken, als getuigen ze van een hevigen doodsstrijd, zijn klaarblijkelijk met moeite op haar kanten gezet, om den schijn te geven alsof ze het oude bijbeltje vasthouden dat er tusschenin ligt.

Trien, de oude sloof, die al sedert een paar uren — nu eens starend op het lijk van haar arme kind, en dan weer half dommelend voor het ledekant zit, zij had dat bijbeltje daar zóo gelegd. Och, de goede God zou hem wel genadig zijn, want, heeft hij dan niet getoond dat hij goed was? Heeft hij haar, de arme weduwe, niet de veertig gulden kwijtgescholden waarvoor haar overleden man nog bij hem in 't boek stond? Heeft hij haar ooit, ooit in de wereld leed gedaan? Kon hij niet alles van haar verdragen? O gerechte God — zoo bidt ze gedurig — en dat ik, die hem zoo liefhad, dat ik nog schuld moet hebben aan zijn akeligen dood. Ach God, het was toch uit bestwil dat ik hem vrees aanjoeg. Arme Jan! Arme Jan!! Maar misschien is het beter zoo, want hier hadt je toch geen geluk, en Trien zal gauw bij je wezen. Ach goede God, maak het kort met de oude, de uren die ik langer moet leven die leef ik te lang.

Een groote roode kater is de oude op den schoot gesprongen en heeft zijn rug tegen haar gevouwen handen gekromd, doch, met een zachten druk heeft ze het dier verdreven. Haar Jan, haar alles was dood!

Uit de groote keuken trad een vrouw op de oude toe en zei:

Digitized by Google

— „Kom mins, ie moste nou meegoan. Inne keuken heb ik koffie kloar."

— „Ik blijf hier totdat ze hem wegdragen: 't Was mijn eigen zoogkind vrouw Schoffels. Och de stakker!"

— „Eigen zoogkiend! Joa mins, wá'j 'ezoogd het dat hei'j lief al kwiem de heele wereld en sprak d'r kwoad van."

De fletse diepliggende oogen der oude zagen de spreekster vluchtig maar dankbaar aan.

Er klonken voetstappen in de keuken.

De oude hoorde het niet. Vrouw Schoffels zag om. Daar stond grootelui's-volk, maar wie er waren, ze kon het niet zien omdat de keukenluiken bijna geheel zijn gesloten.

— „Nee lieve kind, ik ga eerst eens vooruit om me te overtuigen of hetgeen Bron deed waarlijk voldoende is."

Geereke trad uit de keuken het kamertje in waar Trien bij het stoffelijk overschot van Lijning zat.

— „Oom is toch zeer zeer bezorgd jufvrouw Rooze," zegt Van Breeland zacht:

— „O voor zijne bewijzen van liefde en altijd voorkomende zorgen, heb ik geen woorden," zegt Anna snel en uit de volheid van haar hart: „Och, of ik ze ooit kon vergelden!"

Van Breeland zweeg. Hij zag Geereke terugkomen. En — Anna volgde den man, wiens liefde, waarvoor ze geen woorden had, zij zoo graag zou vergelden!

Oscar is in de donkere keuken gebleven. Ginder in het kamertje staat Anna bij het ledekant.

Een zonneglimp, invallend door den kier waarop het vensterluik geopend was, zoomde haar schoone gestalte van de slapen tot op het midden. Zie, zij houdt de oogen strak op den doode onder dat laken gevestigd. Eensklaps, alsof ze zich zelve verwint, drukt ze haar hand op die van den gestorvene.

Digitized by Google

— „God zal u vergeven arme man; want zelfs de menschen hebben het u gedaan!" fluistert Anna voorovergebogen.

Van Breeland kon van verre niet hooren wat ze zeide, maar zien kon hij wel dat oom Geereke die achter haar stond, zijn hand op haar gevulden schouder drukte, en, zien kon hij óok, dat Anna zich een oogenblik later omwendde en den oom in de armen viel.... de armen die hij haar aanstonds heeft toegestoken. . . . . .

Oscar bleef waar hij was, al ging hij ook een schrede terug, en al wendde hij ook den blik naar een anderen kant.

— Neen, dat alles bewijst niets, niets althans tegen haar! Immers zij moet dien besten man zijn liefde vergelden! En, als hij haar zijn armen dan toesteekt.... nietwaar....!

— Maar die man, die edelman van zooveel beschaving en fijnen tact, als zijn oog dan werkelijk rein is, gevoelt hij dan niet dat hij door zulke bewijzen van weeke liefde een gevoelig hart als met ijzeren ketens aan zich verbindt, dat hij de vrijheid rooft van dat argeloos gemoed, of althans de rust er van in bitter gevaar brengt? Neen, die man moet wel weten, moet wel gevoelen wat hij bewerkt. Die wijze oom is geen kind. De hartstocht doet hem dat meisje volgen als haar schim, en, waar het maar eenigszins kan, daar heeft hij — en zelfs in anderer tegenwoordigheid, die altijd liefdevolle armen geopend!

Wat roert daar aan Oscars zijde?

— „Joa m'nheer, 't is mooi um te zien hoe zoo'n mins met onzen baron de h... speult. God weet van wie 'et kiend was woar 't onneuzele Hanneke van verdacht wier. As m'nheer d'avekoat doar 't begriep van 'ehad had toen ie veur 't gerecht sting, dan.... joa dan....!"

— Wie was die vrouw? Van Breeland herkende haar niet.

Reeds heeft ze de keuken verlaten.

Digitized by Google

Wie het was die haar scherpe pijlen op een onschuldige richtte?

't Was een moeder wier dochter ook nú nog wordt nagewezen als kindermoordenares, ofschoon de rechter haar heeft vrijgesproken.

De schemering in die keuken met de gesloten luiken, wordt voor Oscar een volslagen duisternis. — 't Was gelukkig voor hem dat hij oom Geereke niet meer behoefde te spreken. Het weinige dat er te regelen viel hebben zij terstond bij hun aankomst afgehandeld. Oscar heeft nog slechts den notaris eenige mededeelingen te doen, terwijl oom voor het overige zou zorg dragen.

Terwijl Van Breeland snel het kasteel verlaat, zegt Geereke tot Anna die zich zooveel mogelijk tracht te herstellen:

— „'t Was ook niet goed lieve, dien doek van het hoofd te nemen, je wist immers dat zelfs Bron het noodig had gekeurd hem er over te leggen."

— „Ik dacht niet dat het zoo erg zou wezen," zegt Anna zacht: „Zijn dood moet verschrikkelijk zijn geweest."

— „Men hoort soms van herstelden die een vreeselijk lijden hadden, dat ze zich hun toestand volstrekt niet bewust zijn geweest, en zich van die uren of oogenblikken niets herinneren konden."

— „Goddank!" zegt Anna; en eenige oogenblikken later, terwijl ze nog eens naar het ledekant ziet: „Zijn leven moet al smartelijk genoeg zijn geweest. Wát beminde hij en — wie had hem lief!"

Anna voelde een koude magere hand de hare vatten.

De oude Trien stond aan haar zijde:

— „Ik! Ik heb hem liefgehad; lief als mijn eigen kind," bibbert de oude: „en ik heb hem bewaakt als mijn oogappel, en hij had Trien lief, ja dat had hij. Maar, toen ik hem ontrouw werd en hem bang maakte, toen heeft de

Digitized by Google

Heer hem verwonnen. En toch, God zal hem genadig zijn. Ja, want zie maar, hij houdt het woord Gods in handen; en in denzelfden psalm waarmee de boetprediker hem zoo dikwijls beangste, daar staat ook, ja daar staat...."

De magere oude hief nu alsof ze profeteerde, haar verdorde vingers omhoog, en vervolgde op een toon die een geloof, maar toch een geloof met vreeze en beven verriedt:

— „Ja, daar staat geschreven:

„Loof den Heere, die al uw ongerechtigheid vergeeft. Die al uw krankheen geneest. Die uw leven verlost van het verderf. Die barmhartig is en genadig; lankmoedig en groot van goedertierenheid. Die niet altoos zal twisten, noch eeuwiglijk den toorn behouden. Die zich ontfermt als een Vader en weet van wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn.

„Loof den Heer mijne ziel. Amen!"

Het duurde lang eer men de oude vrouw die met een droeven kreet bij de lijksponde was neergevallen, bewegen kon om haar zitplaats bij het ledekant te hernemen, want de kamer verlaten dát, neen, dát wilde ze niet.

Het raadselachtige 't welk er, zoowel in de woorden der oude, als in Lijnings angst voor een boetprediker die hem ten doode toe zou vervolgd hebben, voor Geereke gelegen was, werd voldoende verklaard, toen de oude hem op zijn nader vragen het kleine portret toonde, waarin Geereke aanstonds de trekken van den laatsten telg uit het edel geslacht der Van Koevertols herkende.

Ja, dat was het welgelijkend afbeeldsel van den reinen, den echt godvruchtigen Johan Marie. — Misschien en vermoedelijk heeft de oude baron kort vóor zijn dood het portret op zulk een verborgen plek gelegd, met de gedachte dat op deze wijze het beeld van een Van Koevertol — de laatste

Digitized by Google

spruit uit zijn geslacht- ofschoon ongezien, toch op De Runt moest bewaard blijven.

Op een Lijning met zijn Lynx-oogen heeft de grijsaard vast niet gerekend.

Nog een geruimen tijd bezag Geereke het portret van dien bleeken jonkman met de zielvolle oogen en den ernstig geplooiden mond. En, het was hem als doorleefde hij nogmaals dien onvergetelijk plechtigen Meimorgen, den Zondagmorgen toen Johan — schier met de doodskleur op de kaken — uit de deur der sacristie de kleine kapel was binnengetreden en den preekstoel beklommen had. Toen hij met een beminnelijke vrijmoedigheid, opgewekt misschien door de gedachte aan eigen nabij-zijnd sterven, zoo verheffend en indrukwekkend heeft gepreekt — voor het eerst en het laatst — en tot tekst had die psalmwoorden vol waarheids-poëzie:

„De dagen des menschen zijn als het gras, gelijk eene bloem des velds alzoo bloeit hij. Als de wind daarover gegaan is zoo is zij niet meer, en hare plaatse kent haar niet meer."

— Neen, in die morgenure is er niemand binnen de kapel geweest die niet een traan heeft weggewischt of met geweld onderdrukt. Maar ook, niemand was er zeker die niet gevoelde wat grooter mysterie het leven zou wezen dan het reeds nú is, wanneer daar aan gene zij van het graf geen licht was, geen voortgaan en geen volmaking.

En — Geereke van Uland, de vader die zijn eenigen zoon moest verliezen, hij zegent nog in stilte dien Zondagmorgen in den Mei, en het woord van dien jeugdigen prediker.

Nog een wijle blijft Geereke op het kleine portret van den jongeling staren en hervindt er al spoedig de trekken in van een stervenden grijsaard, van zijn ouden vriend Ludolf van Koevertol.

Digitized by Google

Grijze laatste van uw geslacht! Edel waart gij, godvruchtig, menschlievend en nederig. Maar toch, hadt gij vermoed dat uw erven uw heerlijkheid, uw geliefd kasteel zóo zouden prijsgeven, uw uiterste wil zou ongetwijfeld in een anderen vorm zijn geweest. Hadt gij kunnen vermoeden dat een man van het laagst bedrijf, door list uw geliefde woning zou veroveren en ten koste van uw jongen vriend Geereke; hadt gij kunnen voorzien dat hij de heilige plek dier woning zou maken tot het brandpunt zijner ongerechtigheid, gij zoudt uw hoofd niet zoo kalm ter ruste hebben neergelegd.

Maar nu ook, nú zijt gij gewroken oude man, want de laatste telg uit uw edel geslacht heeft nog na zijn verscheiden den onreinen geest verdreven van uw dierbaar erf; die eenige preek van uw laatsten en zoo geliefden kleinzoon, heeft nog vrucht gedragen en een geweten wakker geschud uit zijn diepen slaap!

't Gaf Anna een zoete troost dat de oude Trien haar een hartelijk woord ten afscheid gaf. God zou haar zegenen voor 't geen ze gedaan had, heeft ze gezegd. Trien had niets meer noodig, niets, niets meer. — Als hij begraven was dan ging ze digt bij het kerkhof wonen. Ze kon dat van haar eigen spaargelden doen, want voor zich zelve heeft ze bijna niets noodig gehad, en 't geen ze er van gebruikte, dat is in 't huishouden voor haar besten Jan geweest.

't Was goed dat Anna — vast besloten om die oude een beteren levensavond te bezorgen — nog een hartelijk woord van haar mocht medenemen, want, toen Geereke het rijtuig naar buiten deed komen, en hij aan Van Wall vroeg waar Oscar was, toen hoorde Anna: dat Van Breeland hem heeft verzocht de groeten aan oom en zijn logées te

Digitized by Google

willen overbrengen dewijl hij nog voor den avond in Utrecht moest zijn en geen tijd te verliezen had.

Juist op het oogenblik dat Geerekes rijtuig de Runtpoort uit- en de larikslaan inreed, stond een dik heertje met een vreeselijk roode kleur, aan 't einde dier laan in de nabijheid van het witte voormalige boschwachtershuisje. Terwijl hij zich de zweetdroppels van het aangezicht wischte, vraagde hij aan een boerenmeisje die met een koffieketeltje in de hand uit het bosch kwam en hem voorbijging, of dáar in dat groote kasteel niet een zekere mijnheer Martel woonde. Het meisje moest weten — zoo onderrichtte het heertje — dat die mijnheer Martel een oude schoolvriend van hem was dien hij kwam opzoeken. Te Arnhem had hij een chais genomen, maar ginder — en het heertje wees in de richting van den straatweg — ginder tegenover een hollen weg, met een soort van herberg in de hoogte, daar had de voerman gezegd dat hij maar uitstappen en door die lanen naar het huis moest loopen, omdat, zooals de voerman geloofde, die weg niet kon bereden worden. Het meisje zou hem zeer veel genoegen doen, indien zij hem wist in te lichten of die mijnheer Martel daar werkelijk thuis was.

Het boerenmeisje heeft den armen man schier doen verstijven van schrik, toen zij hem met tranen in de oogen heeft gezegd, dat mijnheer Redly, of Marter zooals hij dan eigenlijk heeten moest, reeds gisteren was gestorven, doch niet hier op De Runt, maar, zooals zij er bijvoegde: in het huis van een dominé die de liefde preekte met de hel in het hart.

Tot zesmalen toe heeft het heertje herhaald, dat het verschrikkelijk was, weet u, verschrikkelijk, omdat hij expres van Arnhem is gekomen, uit een oude betrekking op dien

Digitized by Google

vriend zijner jeugd, en omdat het nu alles zoo tegenloopt, en hij wel een uur heeft gedwaald in die lanen en in dát bosch, en omdat hij nu geen weg weet en de chais is teruggekeerd.

Toen Geerekes rijtuig de beide personen tot op een twintig schreden afstand was genaderd, toen heeft het heertje met de korte beentjes opnieuw gevraagd, of hier dan niet ergens een jufvrouw Looze woonde bij een zekeren baron Leereke van Guland. Die jufvrouw was ook een goede vriendin, of een goede kennis die hij kon opzoeken. Hij had haar nog verleden Vrijdag met den baron te Arnhem gezien, toen ze getuigen moesten in de zaak van een kindermoordenares uit deze kwartieren die er gelukkig goed was afgekomen. Het meisje — zoo meende het heertje — zou het wel weten en ze wel kennen ook.

— O God: een kindermoordenares!

Ja zeker, Hanneke Schoffels weet best wie het heerschap bedoelt, en als hij méer wil weten.... Zie, zie.... Daar rijden ze juist voorbij. Zie! hij zelf kan hun vragen.

En terwijl dat rijtuig voorbijreed vlamden de oogen van het boerenmeisje naar binnen, en plooide een vreeselijke lach haar mond, en zei ze nog, wijzend op een schoone dame die juist naar buiten zag:

— „En misschien weten ze 't ook wel wie voader en moeder van 't kiend is dat vermoord wier, en woar 'en ander veur boeten zou."

Digitized by Google

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Vrouw Natuur die men straks, ternauwernood ontwaakt, schuchter zag nader treden, ze heeft zich nu reeds getooid met haar bekoorlijkst morgengewaad.

't Is buiten zoo heerlijk in den Mei! zingen de nachtegalen in 't lommerrijke bosch.

En op de hei, roept het krekeltje in 't groen langs de klare beek: Hiep hiep, 't is Mei! en schiet weer verder in 't mos.

En in de boomgaarden toonen de malsche bloesems heur volle sprei, en lachen: Of ie gul is de Mei!

En daar snort en suist een bij: 't Is een zoete Mei!

En de frischgroene blaren ritselen: 't Is vroolijk!

En teedre korenaren ze wuiven: 't Is groeizaam!

En de klaproos in 't zonnetje flonkelt: 't Is warm!

En de lammeren, met hun dolzinnige sprongen, ze bletteren:

Met moeders uiers er bij, in de wei, is ie dol pleizierig die Mei!

Ja 't is overal vroolijkheid en leven. En overal is 't mooi.

— „Zeker, overal is 't mooi om dezen tijd van 't jaar: in Gelderland, in Noord-Brabant, in Friesland, in Goningen, in Drenthe, in den Achterhoek, aan Zee, in Zwitserland, enfin overal, maar — smijt me zoo'n Maasstuk niet weg. Hoe vaar-je?"

Alexander van Wall die op de bovenvoorkamer „in De

Digitized by Google

Boompjes" met z'n mooi vroolijk Zwartje zat te ontbijten, stak bij de laatste woorden de hand beschermend door het geopende venster naar het Maasstuk uit, en vernam toen van Louise, in antwoord op zijn laatste vraag: dat ze vrij wel was, terwijl ze hem voor het overige gerust stelde, het stuk volstrekt niet te zullen wegsmijten.

— „Dominé Haverkist vond dat zitje bij 't raam ook recht naar zijn zin Lex. Wat zat hij daar gebombeerd in jou stoel; z'n witte das blinkt me nog in de oogen."

— „Mij dunkt hij had het hier vrij wel nog een veertien dagen uitgehouden; hij kreeg al zoo iets alsof Rotterdam met de Maas er bij, hem in eigendom toebehoorde."

— „Ja alsof het ter zijner eere zoo druk was in De Boompjes. Gisteren morgen Lex, toen wees ie me hoe ver je hier de Maas kondt zien. Hij moest me daar volstrekt eens attent op maken."

— „Natuurlijk hadt je dat vroeger nooit opgemerkt."

— „Nee, dat kun je denken. We zijn ook pas zes jaar getrouwd."

— „Die drukke Willem met z'n verheerlijkte en verliefde tronie zou me toch wat beter bevallen; met dien kerel kun je praten."

— „Jawel, ten minste als Emma er niet bij is. Vin-je niet dat ze wat heel druk vrijen lieve lobbes?"

— „Onuitstaanbaar! Op onzen leeftijd hinderlijk! Om van te.... je weet wel. In een woord degoutant! In onzen tijd presenteerden we mekaar een zoen op een blaadje."

— „Och je bent zoo'n laffe lievert," zegt Louise terwijl ze opstaat en haar Alexander een zoen geeft.

— „Stil, nou krijgen we 't Goeie Zwartje in een aandoenlijke scène." Declameerend: „O liefste lieve lievert. O lieve lievert mijn! Zeg eens malle Lou, hoe kom je zoo aandoenlijk van morgen?"

Digitized by Google

— „Lex, ik heb zoo'n pret dat we weer eens heel alleen met mekaar ontbijten." Zij zet zich op den arm van zijn voltaire en slaat haar hand om zijn hals: „Die Mulderspeetsche preekstoel-mijnheer met de kleine echtgenoot in 't zwartzij en op Bossche schoenen, ze drukten me zoo."

— „Waar?"

— „Och loop! je weet wel wat ik zeggen wil. Ik moest zoo extra deftig en mevrouwig zijn. En dan die eindelooze commissies van de zenuwachtige mama Haverkist, en al dat raadvragen, à-propos van winkels; en die verhalen van haar dorp tot de chronique scandaleuse toe. Nee brammetje, ik kan je zeggen dat ik zoo met jou alleen weer heel wat ruimer ademhaal."

— „Laat me 't is zien."

— „Wat?"

— „Hoe je dat doet!"

— „Dat doe ik zóo, blonde flauwert, zóo!"

— „Lou! ben je gek! Je zult me waarachtig laten stikken. Pas op! daar komt Emma aan."

De echtgenooten stuiven uiteen. Louise zit in een oogenblik weer deftig voor het ontbijtblad. Alexander heeft de Nieuwe Rotterdammer ter hand genomen en tuurt diepzinnig op een advertentie ter aanbeveling van patent-schoensmeer.

— „Mevrouw daar is de slager," zegt Mietje de huismeid.

— „Vleesch genoeg voor vandaag Mietje."

— „De Haverkisten zijn nog niet leeg," prevelt Van Wall.

— „Maar ja, 't is waar," herneemt Louise: „voor morgen met de nieuwe logée moet je vijf ons gehakt voor balletjes en een mooie kalfs-fricandeau opschrijven."

— „Best mevrouw. Nies anders?"

— „En 'en podding met 'en rumsaus," zegt Van Wall.

— „Gossie meheer, voor den slager!" komt Mietje in 't heengaan.

Digitized by Google

— „Wel klein ondeugend ding, hoe kijk je na die vleesch-intermezzo in eens zoo tragedie-achtig. Scheelt er wat aan?"

— „Och die logée!"

— „Wel pop, begint de ouwe geschiedenis weer! We hebben immers afgesproken dat ze alleen zal eten, alleen zal zitten, alleen zal uitgaan, alleen zal slapen, enfin, sans gêne — liberty all!"

— „Zonder gekheid Lex, ik kan er zoo tegen opzien. Ze moet zoo knap, zoo verstandig, zoo — enfin zoo heel anders wezen dan ik. En we hebben nu Emma ook al in huis. 't Is tegenwoordig zoo heelemaal anders."

— „Niemendal aan te doen blond Zwartje. De kinderschoenen beginnen ons wat klein te worden. Nu we ongemerkt tot de jaren van onderscheid kwamen, en we oom en tante van een geëngageerde nicht met derzelver aankleve zijn, nu dienen we ons maar in postuur te zetten, en de verdere slagen van 't lot met gelaten blijdschap te dragen. Eerst hadden we den galant; toen de aanstaande schoonouders; en nu, in afwachting van de vier zusjes en de drie broertjes — die uit de ellenwinkel te Kampen meegerekend...."

— „Lex niet zoo langdradig!"

— „Ik herzeg — volgens dominé Haverkist — in afwachting van al die lieve familie, en al de vogels uit de volière, krijgen we nu 't eerst vriendin N°. één. — Nee, maar op m'n woord Goeie Zwartje, 't is een lieve aardige meid."

— „Aardig dat geloof ik niet. Is ze vroolijk? Nee baasje, jou aardig beteekent mooi. Op dien dag toen ze hier met haar papa heeft gegeten, toen was ze nog al prettig, als ik me wel herinner; maar sinds al die geschiedenissen daar je me nooit het rechte van vertelt, moet ze zoo Emma-achtig zijn geworden, zoo verheven...."

Digitized by Google

— „Pop, als je jaloersch wordt dan ga ik waarachtig een bril dragen."

— „Kom malle vent, met je dreigementen. Ik ben net zooveel jaloersch als jij, maar zoo'n deftige wijze logée aan den praat te moeten houden, dat zou me op den duur ziek maken."

Van Wall deed weer zijn best om het lieve blonde wijfje dat opzien tegen de knappe verstandige logée uit het hoofd te praten. Waarlijk, Emma had er veel meer drukte van gemaakt dan het werkelijk was. Willem Haverkist heeft zelf gezegd dat Emma een beetje overdreef; hij herinnerde zich immers toevallig een gesprek waarin ze zelfs getoond had niet zoo bijzonder veel te hebben gelezen. Van Wall geloofde dat het iets was geweest van een Fransch ingenieur uit de zeventiende eeuw. Verstandig, nu ja; maar was er ter wereld iets verstandiger dan vroolijk en altijd tevreden te zijn zooals zijn lieve Lou? — En mooi! wie ter wereld durfde tegenspreken dat er maar een, één enkel exemplaar zooals het blonde Goeie Zwartje in 't heele land was!

Alexander zat nu op een knie gehurkt bij Louises stoel, en schoof den thee-emmer — die zoo stoomde — een beetje op zij, en kustte de kleine mol op haar snoepsche handjes.

Louise lachte: 't Was ook eigenlijk mal er tegen op te zien. Dwaze jaloersche buitjes mocht ze niet meer hebben. Was het niet om vijftigmaal rond te walsen van pleizier, dat men in 't zevende huwelijksjaar nog zoo smakelijk kon vrijen en kinderachtig zijn. Och die dwaze Lex was zoo'n eerlijke malle beste vent. Hij heeft graag gewild dat die vriendin zou komen, omdat — ja omdat Emma het gaarne wilde, en neef Geereke heeft geschreven dat het voor jufvrouw Rooze zoo hoogst weldadig zou wezen.

— „Waarom toch zoo weldadig Lex? In ernst! Nú niet met een aardigheid van afmaken."

Digitized by Google

— „Blond Zwartje, zul je haar dan heel lief vinden en haar stellig opmonteren?"

— „Welzeker! laat hooren?"

— „Omdat.... Nee ik zeg 't je niet."

— „Da's laf!"

— „Omdat....Z' is in de vermepping Lou!"

— „Waardoor?"

— „Och praatjes. Enfin ze heeft het land."

— „Da's geen reden. Een hopelooze liefde misschien?"

— „Jij denkt altijd aan verliefdheid klein ding. — Och ik kan 't je niet zeggen. Praatjes."

— „Toe lieveling, zeg 't me maar?"

— „'t Zou je een verkeerden indruk geven. — Nee, ik doe 't niet, nee! — Sapperloot bij tienen! Ik moet naar 't kantoor."

— „Ben je mal, 't is nog geen negen. — Lex, met zulke uitdrukkingen van verkeerden indruk geven en door die achterhoudendheid geef je me juist een heel verkeerden indruk. Zeg, is er iets dat....?"

— „Zul je net doen Lou, alsof je d'r niets van weet?"

— „Op m'n woord van eer!"

— „Er tegen niemand iets van zeggen?"

— „Gut, dat spreekt."

— „Een hand....?"

— „Dáar een zoen. Welke praatjes dan Lex?"

— „Och kind — geherrie."

— „Geherrie?"

— „Ja, allerlei."

— „Maar zeg dan wát!"

— „Och, de kool is de sop niet waard."

— „Lieve beste blauwe hemel! als ik nu niet toon dat ik een Jobs geduld heb...."

— „Dat dacht ik precies al Goeie! 't is 'en mooie oefe-

Digitized by Google

ning; mot je nog wat zien vol te houwen. Je weet hoe Job door z'n fermiteit later in royalen doen kwam."

— „Spotten vind ik niet aardig. En, nú eens in heuschen ernst Lex, ik wou dol graag dat je me zei wát er van de logée wordt gepraat die ik onder m'n dak zal hebben, en die misschien twee drie weken mijn vis-à-vis zal wezen."

— „Oók in ernst, ernstig Zwartje: het strijdt me om 't je te zeggen."

— „A la bonheur, je begrijpt lieve vrind, dat ik niet in de wieg ben gelegd om dood bedaard een week of wat tegenover een geheim te zitten. Je kent me dan ook genoeg dat ik zoo vrij zal wezen om van de eerste gelegenheid de beste gebruik te maken, en eens ronduit pools hoogte te nemen."

— „Dat zul je wel laten kleine bromtol!"

— „Nee zeker niet. Haverkisten met witte dassen kan ik des noods verdragen, maar mysteries met mooie gezichtjes niet meer mannetje. Ik heb aan broer Willems mysterie genoeg gehad."

— „Zwartje, ik heb je nog nooit zoo.... zoo.... enfin zóo gezien. Beloof je me, als eerlijk lief trouw wijfje, dat je in alle geval heel aardig tegen haar zult wezen — dat wil zeggen heel ordinair, en dat je er nooit van zult spreken?"

— „Heusch lieveling, zeg 't gerust."

— „Nooit één woord?"

— „Nou wordt je langdradigheid onuitstaanbaar."

— „Boe boe boe! — Hoor, als ik nou werkelijk langdradig of beter langtongig word, dan is het jou schuld. Zie Lou, ze leuteren in dat wauwelige Mulderspeet dat Geereke wel wat heel beleefd voor jufvrouw Rooze is geweest; dat moet hen allebei ter oore zijn gekomen, en — Basta! Nu geen woord er meer over. Je hebt me het mes op de keel gezet.

Digitized by Google

Ik zou waarachtig haast kwaad op me zelf en kwaad op jou kunnen worden."

— „Hebben ze dát gepraat, dát van neef en van Emma's vriendin? Da's gemeen!"

— „Flink zoo; gemeen hé?"

— „Zoo iets — als ik je goed begrijp — is indigne!"

— „Jawel, je begrijpt me precies. Ik vind het driemaal indigne! En ze moet er bepaald onder gebukt gaan. Haar logeeren in 't cirque Marnix schijnt haar wel een beetje te hebben opgefleurd, maar Geereke schrijft toch dat een opgewekte omgeving haar veel goed zal doen."

— „Dat bekladden van mooie meisjes Lex, 't is om dol te worden! Altijd heb ik de lieve vroolijke Jeanne voor me, die met Worms, je weet wel, den naam kreeg, en binnen 't jaar van hartzeer aan de tering wegkwijnde ofschoon ze altijd de reine onschuld gebleven was. Ja die Verheull met z'n prenten heeft het goed geschetst! Ik kan je zeggen dat ik er heelemaal van gloei! — We moeten 't haar heel pleizierig maken: Woensdag naar den Haag; naar 't bosch!"

— „Nog niets te doen kind."

— „Dan naar Scheveningen."

— „Zee-representaties m'n beste, zonder accompagnement Bortgortschek!"

— „Da's 't zelfde. We zullen rijtoertjes met haar maken; een leven van vroolijke Fransje beginnen. Van Wall en compagnie zal in compagnie voor de zaak spannen, en zelf met de dames rossen. Bij voorbeeld, naar den Leidschendam, of — hoe heet 't — naar de Geesbrug. 't Is gauw Haagsche kermis. 't Paardenspel, ja 't paardenspel! Lex, we moeten overal met haar naar toe."

— „Met de vieren of zessen?"

— „Hoe meen je?"

Digitized by Google

— „Of je met vier- of zesspan verkiest te rijen?"

— „Dood eenvoudig met de twee: maar een beetje uitgeslapen paarden, en 't mooiste rijtuig dat bij Houtman te krijgen is."

— „Dus .... dus-se .... we zijn in geen .... hum hum.... dat het rijden misschien voor mevrouw.... hum hum....?"

Over Louises lief en opgewekt gezichtje verspreidt zich eensklaps een droeve tint. Ze ziet Alexander met haar vriendelijke oogen aan alsof ze zeggen wil: Dáarmee te spotten dat doen we toch niet! En ze voegt er bij:

— „Och, ik had er nu juist den heelen morgen niet aan gedacht. Je moet daar nooit meer gekscherend over praten Lex!"

— „Zwartje, gekscheren? 't Is zoomin bij me opgekomen als een onweer." — Hij streelt haar de wang, en zegt zacht: „Wat we wenschten dat wenschten we samen hé, en wat we missen moesten dat missen we ook weer samen niewaar, d'as de compagnieschap!"

— „Lieve man, weet je 't wel: ons laatste engeltje zou gisteren al acht weken oud zijn geweest."

— „En onze eerste jongen al voor een paar maanden vijf jaar, goed schepsel! Maar, marsch met dat traantje. Een, twee, drie! 't Zal zoo wel goed wezen. Misschien zijn we nog te kinderachtig om zelf al kinderen te beheeren. Nee nee, ingerukt met dat zilte nat! Verduiveld, als Emma kwam dan zou ze denken dat we ruzie hadden, of nóg bedrukt over 't vertrek van de aanstaande familie waren. Kom, kijk weer vroolijk best Zwartje. — Jammer hé dat Haverkist geen beurt van Oosterzee heeft kunnen krijgen. Driemaal heeft ie hem niet thuis getroffen. 't Was nog een academievriend, zeidie. Ziezoo, lach maar weer eens. — IJselijk jammer vin-je niet? Kom meidlief, geef me nog

Digitized by Google

eens een zoen, en dan maar weer hopen. Zoo als 't gaat zal 't wel goed wezen hé?"

— „Als ik dát niet geloofde lievert, dan zou ik geen vroolijk uur meer op de wereld hebben. Maar och, ik had er zoo graag een behouden; ja, al was 't er maar één geweest. Gisteren droomde ik nog dat ik in 't park wandelde, de baker naast me, met kleine Marietje in de mooiste lange kleeren op den arm; en toen kwamen we Mina Roels en Wilbert en de Vaste en bijna al de kennissen tegen, en ze zeien allemaal in 't voorbijgaan: 'en beeldig kindje Louise! O Lex, en toen ik daarop wakker werd....!"

— „Toen kon je thee voor dominé Haverkist gaan zetten."

— „Jij hebt altijd dwaasheid."

— „Ik? — Wies, weet je wat ik droomde dienzelfden nacht of een anderen nacht dat doet er niet toe?"

— „Geen malligheid!"

— „Op m'n woord niet. 't Is alsof ik 't nóg zie. Hier bij voorbeeld zat ik op 't kantoor voor m'n lessenaar. Brons viel achterover van z'n stoel, morsdood. Ik riep — en ik hoor 't nog: Daar leit m'n kompaan! Waar ie bleef dat weet ik niet, maar zijn kantoorstoel die leeg stond begon opeens naar boven te draaien, al hooger en hooger. Aan de schroef kwam geen eind. De stoel raakte den zolder; 't ging er doorheen, maar een oogenblik later draaide ie weer naar beneden, en toen.... toen.... Och, 't is afgesukkeld kinderachtig, 't is.... Wat zijn we laf met onze droomen hé? Droomen is bedrog...."

— „En toen die stoel weer naar beneden kwam Lex?"

— „Watblief? — Toen ie naar beneden kwam? Ja, verduiveld, 't was toch een aardig gezicht; toen.... toen zat er een jongentje op. 't Was een nieuwe compagnon; en hij draaide zich om en zei: Goeie morgen papa. — Lief dier, zie, 't ging me dwars door de ziel dat goeie morgen papa!

Digitized by Google

— Zeg Loutje, wil je nu die tranen wel eens sapperloot gauw in je zak steken. Denk je dat ik je dáarom m'n leugens vertel."

Louise schreide. Op zulk een bewogen toon spreekt Alexander letterlijk nooit. Ach, droomen is bedrog. Men moet het immers andersom uitleggen: Viermalen reeds werd de hoop zoo bitter teleurgesteld, en, wie weet of dat geluk haar wel ooit zal beschoren zijn!

Van Wall die nog op een knie gebogen bij Louises stoel zit, legt zijn hoofd in haar schoot, en 't vrouwtje terwijl ze naar buiten staart, rolt met haar kleine handje in gedachten mannetjes oor op, maar — 't springt telkens weer los.

Zoo worden ze door Emma verrast. — Emma is bij het zien van dit huiselijk tafereel blijven staan, en zegt verlegen:

— „Morgen oom, morgen tante. Goed geslapen?"

De tante heeft een zeer rood kleurtje nu ze Emma wederkeerig goeden morgen wenscht. Alexander ofschoon inwendig een beetje in de war, blijft echter in dezelfde houding liggen en fluistert:

— „Goeie morgen! Susst! Oor-magnetisme! susst!"

— „Stoor ik u misschien tante .... oom?"

— „Ja om je de waarheid te zeggen," antwoordt Van Wall terwijl hij overeind komt en opstaat: „je hebt den galvanischen stroom wel zoo'n klein beetje verbroken, maar 't is niemendal, 't is al beter, dank-je."

— „Hadt u oorpijn oom?"

— „Da's te zeggen links, jawel, maar een beetje lager. Tante maakt zich al te gauw ongerust, zooals je aan d'r oogen zien kunt. Ik zeg maar, geen moed verliezen; wat zegt jij blond ultra-orthodox verliefd lang slaapstertje."

Emma met een blos:

— „Ja tante, daar heeft oom gelijk in, altijd maar moed houden."

Digitized by Google

— „Hoor je wel kind! en 't is je eigen ultra-orthodox verliefde nicht die het zegt. — Niet van 'em gedroomd blondje?"

— „Van wien.... oom?"

— „Bad-hotel N°. 12."

— „Van Willem? Och oom! — Hebt ú al ontbeten? Mag ik dan zoo vrij zijn....?"

— „Hoe is 't, bidt jij niemeer blondje? Wel afgemopperd pas zoo kort uit het klooster!"

— „Och oom, Willem zegt dat 't eigenlijk dwaasheid is, en hij heeft heusch gelijk, het eten staat er immers. Ik heb er zoo geen verstand van, maar, Willem zegt ook dat Onze Lieve Heer al dat dom gebedel wel mooi vervelend moet vinden. Het eenige zegt Willem wat een mensch te vragen heeft is: eenswillendheid met God! En zóo als Wim het uitlegt — ik kan 't niet helpen — ben ik het heelemaal met hem eens."

— „Och-kom, dat zal ie apprecieeren, 't is een heele steun en triumf voor 'em."

— „Emma-lief, je moest Willems denkbeelden toch niet al te onvoorwaardelijk overnemen," zegt Louise zacht: „je weet dat ik geen kwezel ben, maar heusch, 't is soms erg verfrisschend bij Onzen Lieven Heer, zoo in stilte eens te kunnen bedelen en zachtjes te malen — och, al weet je haast zeker dat het niet helpen zal."

— „Ja beste tante, maar Wim zegt dat het niet verstandig is, en...."

— „Mij dunkt blondje," herneemt Van Wall, „we moesten dat punt door de heeren van de Synode in den Haag maar laten uitmaken, die worden er voor gedefroyeerd. Jij bent zooals ik zie van het echt ouwerwetsche Neerlandsch-Orthodox- Roomsch- Joodsch- Luthersch geloof: Ieder houdt 't met z'n eigen vrijer! Ik zeg maar kind, 't is goed als ze zich er altijd bij houwen; 't speldengeld wordt later

Digitized by Google

zoo dikwijls aan haken en oogen besteed. — Kijk kijk, dat kind op die kof! Kijk Lou, da's aardig! Wel verdekseld da's aardig!"

De beide dames keken naar buiten.

Op het dek der kof bij den bezaansmast en ter zij van de hut, zat een vrouw aardappels te jassen. Telkens als zij er een geschild had, gaf ze den aardappel aan een klein kind, dat hem met moeite omvattend en telkens kraaiend van pleizier, in den emmer liet vallen, en dan de waterspatjes van 't neusje wegwreef.

't Was niet vreemd dat Louise en Alexander er langer naar keken dan hun mooi blond nichtje. Neen, Emma zag niet meer naar het kind op het kleine schip, dat naast een groot campagne-fregat tegenover het huis in de Maas lag, maar keek al spoedig langs de huizen door het gewoel van wagens en karren De Boompjes in. Hij kwam niet voor elven, maar je kondt niet weten. Zoo'n lieveling!

— „Sedert eergisteren dat die kof daar ligt heb ik er gedurig mijn pret in Lex, zoo aardig als die moeder met dat kind is."

— „Niet onnatuurlijk!"

— „Nee, maar 't is toch een dot van 'en kind. Kijk nu dat lieve ronde bakkesje! O jé daar doet ze zich 't handje op den emmer zeer. Och dat bedroefde gezichtje! Kijk daar komt de bruine Oostzeevaarder de hut uit. Zie, die zoent het weer af. Och! je kunt door al het wagengerij heen toch het vroolijke kraaien weer hooren. 't Leed is vergeten."

— „Da's 't ware Lou! Heel aardig niewaar?"

— „Och ja Lex, wel aardig, heel aardig!"

Digitized by Google

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Louise van Wall is er over uit zoo lief en verstandig en voorkomend als haar nieuwe logée is. Vroolijk — nee, dat is ze niet. Maar ze lacht toch dikwijls om Lex — die altijd nog maller is wanneer er vreemden zijn. En, mooi is ze ook! Ja, mooi! — Louise moet het eerlijk bekennen. Al was Alexander gisteren avond bij 't naar bed gaan ook laf genoeg om den heelen tijd te zeggen, dat zij — Louise — oneindig en onuitsprekelijk veel schooner en slanker en, enfin al die dwaasheden meer was, Louise ziet drommels goed dat het er geen handbreed naar lijkt. Zelfs Emma wordt, bij Anna gezien, niet veel meer dan een mooi wassenpoppetje, en, wat zou dan een vrouw met campagnejaren!

Louise is waarlijk een beetje trotsch op haar prachtige logée. Ze zal fureur maken!

Lex denkt wel eens dat ze jaloersch is, maar als ze dat waarlijk was, dan zou ze immers nu niet zoo ingenomen met dat logéetje wezen. Nee! niewaar? En voor Lex, dien goeien trouwert! is ze net zoomin bang als voor zich zelve. Een man mag toch wel mooi vinden wat mooi is! En eerlijk gezegd, opgeveizeld heeft hij jufvrouw Rooze in 't geheel niet. — Wat is die Anna, sedert ze hier vroeger met haar vader was, nog fameus veranderd. Toen had ze nog zoo iets meisjesachtigs, maar nú — Louise moet

Digitized by Google

den heelen tijd naar haar kijken — zoo iets om 't oog niet van af te hebben. Alleen die lijdende trek als ze zoo stil zit te kijken, doet kwaad. Dat is het litteeken van den slangebeet. Ha! Louise weet wel raad om hem weg te krijgen. Opvroolijken! En dan, ze had al een drietal geformeerd: De Vaste, Melchior en de Boord! Een van die drie moet zorgen dat er spoedig een ander en een wáar praatje in de wereld komt. Ja, da's een uitmuntend middel!

— „Nee, veel, heel veel menschen zien we niet Anna, maar toch eenigen, meest familiaar. Onder anderen zul je zeker een mijnheer en mevrouwtje Ziechel-Fruit bij ons ontmoeten; mijnheers jongste broer is een aller degelijkst jongmensch; pas compagnon in een fameus goeie zaak geworden; woont met twee ongetrouwde zusjes, en heeft heel lieve zeer vaste principes. Dan hebben we de Van Oilhansjes, dol vroolijke menschen; de Wilberts, wel een beetje hautin voor Rotterdammers maar razend geestig. Verder mijnheer Löwendal, jong associé van Berens en Zoon, heel knap en gefortuneerd, en vreeselijk voor de verlichting. Jawel, óok voor de beschaving, maar eigenlijk bedoel ik gasverlichting: Hij telt nooit kwartieren in de wapens, zooals Van Wall zegt, maar altijd de gaspitten op diners of soirées. Daarom heeft Van Wall hem Melchior genoemd. Waarom precies dat weet ik niet."

— „Misschien," zegt Anna, „omdat Melchior lichtkoning beteekent; toevallig heb ik dat laatst eens gelezen."

— „Juist juist! Lichtkoning. Gut ja, da's dol! — Nou lieve kind, je zult 'em zeker zien; 't is anders een allerfatsoenlijkste knappe jongen; respectabele familie! En dan de Boord.... Och guns, ik meen.... Ja zie-je, dat viel me zoo uit den mond. Ik bedoel een neef van Alexanders compagnon, de cargadoor Brons, iemand met buitengewoon nobele principes; zeer letterkundig, zelfs in de Hollandsche

Digitized by Google

Maatschappij van 't bestuur, en iets van 't nieuwe leesmuseum. Omdat ie altijd zulke vreeselijke Engelsche boorden draagt, zegt Alex wel eens en badinage: de Boord, maar anders: chic! Mij dunkt hij zal erg in je geest vallen; ook diaken bij de Franschen of Remonstranten, in alle geval een prettige degelijke jongen, en ze zeggen: bij al 't geen ie heeft, nog drie ton te wachten, en...."

Louise bloosde vluchtig. Ze gevoelde eensklaps dat ze in haar ijver om dat prachtige meisje dien lijdenden trek van 't gelaat te verdrijven, al wat ver was gegaan. Zich onmiddellijk herstellend, vervolgt ze op natuurlijk luchtigen toon: „En dan hebben we de Rossiers, de Brummelstorfjes, de dames Diephuysen, en de Roels, allemaal volkje van onzen leeftijd, dat wil zeggen zooals Lex en ik: in, of op reis naar de dertig! Ja heusch, ik ben al zes-en-twintig m'n lieve kind. Jij achttien niewaar?"

— „Juist de vorige week negentien geworden, mevr... Louise. Ik vond het zoo heerlijk, dien dag op De Riethof te kunnen zijn. Maar toch, er was zooveel droevigs! Een lieven ouden tuinman zag ik dien dag voor het laatst. Al mocht ik hem nog troosten en moed inspreken met het oog op een beter leven, het eeuwig verloren beangste hem zoo vreeselijk — doch, tot mijn blijdschap, ten laatste niet meer 's Anderendaags is de goede Adam kalm gestorven. En dan op dien dag zonder mijn lieve Emma te zijn, dat gaf me ook een leegte die...."

— „Die hier eigenlijk zal voortduren Anna, totdat de heer theologant Rotterdam zal hebben verlaten. Ze schijnen het uitzicht in de binnenkamer bijzonder mooi te vinden. Emma is telkens en extase over de gelijkenis van onze portretten die er hangen, en over het makkelijke van 't canapétje; ze kan van 't een en ander niet scheiden — hum, als Willem er mee van geniet."

Digitized by Google

— „'t Was waarlijk een zegen dat ze bij die droeve gebeurtenissen haar Willem had," zegt Anna: „Het gevoel zoo innig bemind te worden heeft haar de smart gemakkelijker doen dragen. Zij is gelukkig, en dat te weten verheugt me meer dan ik u zeggen kan."

Anna zag naar buiten. 't Was een vroolijk gezicht: dat blinkende water met al zijn groote en kleine schepen; die beweging op en voor het kolossale campagne-fregat waaruit de lading gelost werd; die blanke zeilen ginds, en die stoombooten van nabij en verre, met haar groen en wit, met haar wapperende vlaggen en wimpels, meestal rood tegen den blauwen hemel, met het schuim onder de raderkassen en de lange zwarte rookpluimen langzaam wegsmeltend in de lucht. 't Was een vroolijk gezicht, altijd levendig, zoowel op het water als aan den wal, maar, — Louise meende wel duidelijk te zien dat die vroolijkheid volstrekt geen vroolijkheid wekte, want, terwijl Anna zoo naar buiten zag, was de lijdende trek nog sterker op haar beeldig gezichtje te zien.

— Het lieve kind gaat onder de lasterlijke praatjes diep gebukt, dat is zeker! denkt Louise. En bovendien, eerst door zoo'n voogd bestolen te worden; toen al die scènes, waar ik 't fijne niet eens van weten wil; daarna de dood van haar beminde — ofschoon ik me niet begrijpen kan dat ze zoo doodelijk van Ernst heeft kunnen zijn. Later een krankzinnige tante; toen weer die geschiedenis voor de rechtbank over die Mulderspeetsche — alles behalve voor een jong meisje! — eindelijk zulk laag gebabbel! En dan, geen ouders, geen broers of zusters te hebben in de wereld! Je eenige vriendin — allerliefst-lief, maar per slot van rekening het zoete schootpoesje van een bijzonder verliefden student — ontzettend verzot op portretten in achterkamers, en de mooie natuur, bij voorbeeld in de Plantage! Nee, Louise

Digitized by Google

moet eerlijk zeggen dat ze in Anna's plaats nog veel minder zou lachen. — Geïsoleerd te staan in de wereld dat is het vreeselijkste wat je hebben kunt. Louise zelve heeft bij eigen leed toch altijd een steun en troost aan dien dwazen goeiert gehad.

— Enfin, ik zal haar de hand boven 't hoofd houden, zegt ze nog eens bij zich zelve: mijn vertrouwde, mijn vriendin zal ze wezen. En dan, ja, een vrijer moet ze hebben. — Morgen avond menschen! en, de eerst geïnviteerden zullen wezen: De Vaste, Melchior en de Boord!

Die goede Louise! Ze is waarlijk geen koppelaarster, neen, ze vindt het in den regel „opgewipt vervelend als ze oude vrijsters met het bindgaren bezig ziet," maar nu, ze denkt er niet aan dat hier van iets dergelijks zou sprake kunnen zijn. De lieve bedrijvige opgeruimde ziel wil Anna weer vroolijk maken; ze wil haar een steun geven, welnu: De Vaste, Melchior, of de Boord!

Maar het aardige vrouwtje weet zoomin als iemand ter wereld wat die schoone bloem het meest heeft geknakt, en wat haar den ganschen dag met geweld doet strijden om het hoofd te beuren en sterk te zijn met de gedachte: Wat in de wereld geschiedt moet in het verband veler dingen goed zijn en de wil van God. Aan niemand, zelfs niet aan haar moederlijke vriendin, heeft Anna haar leed kunnen klagen. Wel had zij gedacht dat ze er toe komen zou, maar de diep melancholische stemming waarin zij Marnix, na het gebeurde te Mulderspeet, op De Riethof had aangetroffen, deed haar van besluit veranderen, en heeft haar tot troosteres gemaakt, terwijl ze zelve zulk een behoefte aan troost had.

Maar 't was ook beter dat niemand, niemand ter wereld wist, wat last ze torschen moest. Donkere dagen heeft ze sinds den laatsten herfst doorleefd. Maar, als een stikduistere nacht komt haar de morgen na oom Lijnings sterf-

Digitized by Google

dag voor den geest, de vreeselijke morgen toen zij met een blos van verrukking den brief heeft geopend waarvan ze de hand op het adres had herkend, doch waarvan de inhoud haar met gloeiende dolken in het hart heeft gewond. 't Was een brief van Oscar van Breeland, en hij heeft geschreven:

„Zeer geachte Mejufvrouw!

De bewijzen van vertrouwen mij vroeger door u geschonken en steeds zoo hoog door mij gewaardeerd; de betrekking waarin ik tot u als uw zaakgelastigde uit eigen keuze mogt staan, en bovenal de achting die ik voor uw persoon en karakter blijf gevoelen, ze geven mij vrijheid, ja, ze leggen mij de dure verpligting op, om u, alvorens voor langen tijd naar het Zuiden te vertrekken, met mijn afscheidsgroet een vriendschappelijk maar tevens een ernstig woord ter waarschuwing toe te zenden. Ja, ik gevoel dat het mijn dure plicht is om Anna Rooze te waarschuwen voor de mogelijkheid dat men schaamteloos haar reinen naam zal kunnen bekladden. Haar verblijf op De Renghorst en haar onschuldig vertrouwelijke omgang met den vaderlijken gastheer — wiens vrouw niet herstellen zal — geven der kwade wereld scherpe en zeer venijnige wapens in handen. Ik gloei van verontwaardiging bij het bedenken dat een reine naam door onreine lippen kan worden belasterd. Maar ook, met verslagenheid sta ik voor het raadsel: hoe zulk een vaderlijke gastheer weldaden kan bewijzen, in de hoop dat men hem zoo duur zal betalen.

Ik weet het: Uw geestkracht zal zich aanstonds verheffen boven de smart die dit woord u veroorzaakt, en u reeds in hetzelfde oogenblik naar het middel doen grijpen om alle logen en laster te voorkomen of te bestrijden.

Vroeger jufvrouw Rooze, mogt ik uw vertrouwde, uw raadgever zijn. Luister dan nog eens naar mijn woord:

Digitized by Google

Verlaat De Renghorst, en — moet het wezen — keer er eerst later, veel later terug om den vaderlijken vriend uw dankoffer te brengen.

Aan u en niet aan den baron Geereke, mijn oom, heb ik geschreven, omdat ik weet dat gij kloek zijt van geest, en ik bovendien zeker wilde zijn dat mijn waarschuwend woord u geworden zou.

Waarachtige belangstelling moet door Anna Rooze worden verstaan, en — zij het denkbeeldig — ongetwijfeld zal zij een groet willen nazenden aan

Hotel de Zon, Arnhem, OSCAR VAN BREELAND."
6 Maart 1860.

Ach! hij beminde haar niet meer. Deze brief gaf haar dan zekerheid; dat is de eerste indruk geweest. Hij beminde haar niet meer ofschoon hij haar nog achtte en belang in haar stelde. Zij heeft zich dan niet bedrogen dat zijn koele houding te Arnhem haar dit reeds zeggen moest; dat zijn schier lompe bejegening bij Marters sterfbed en na oom Lijnings dood, alle denkbeeld aan vroegere genegenheid bij haar heeft moeten uitwisschen. — Nu heeft ze dan zekerheid, en ofschoon ze haar treft en diep in het hart, zoo is die zekerheid schier te verkiezen boven de gestadige slingering waaraan het arme hart — dat slechts éens beminnen kan — nog gedurig ten prooie is. — Was het dan ook niet al te dwaas geweest om nog aan Oscar te denken, nadat ze hem afgewezen en haar hand aan Ernst Geereke geschonken had. Ha! Nu had ze zekerheid!

Maar, slechts een oogenblik heeft die gedachte haar met bitteren weemoed vervuld. Een ander, een nog pijnlijker gevoel heeft haar eensklaps overweldigd.

Ook zij, zij gloeide nu van verontwaardiging.

Oscar van Breeland — in haar oogen schier het ideaal

Digitized by Google

van mannelijke volkomenheid; de helderziende advocaat die gezegd heeft: dat slechts een oordeel mag steunen op grondige kennis na degelijk onderzoek, hij ontzag zich niet om haar op deze schrikkelijke wijze te waarschuwen en raad te geven. Was het geen vreeselijke smet dien hij met bedekte woorden op den edelsten der menschen wierp! Waarvan verstoutte hij zich dien reinen, dien onuitsprekelijk goedaardigen man te betichten! Ja, Anna heeft ook van verontwaardiging gegloeid, niet slechts dewijl Oscar van Breeland haar een oordeel deed kennen waaraan ze nimmer zou hebben gedacht, maar bovenal dewijl hij haar vrijsprak ten koste van een man als die edele vriend!

De bedroefde vader, de trouwe echtgenoot, deed hij dan niet alles wat hij vermocht om het herstel van zijn Kunira te bevorderen? Waren het niet zijn eigen woorden: dat het hem wezen zou alsof zijn Ernst hem ten tweeden male ontnomen werd wanneer hij zijn lieve vrouw moest verliezen? Drong hij er niet telkens bij zijn Kunira op aan om den zomer met hem te Soden, en den winter in 't Zuiden van Frankrijk te gaan doorbrengen, er bijvoegend dat De Renghorst nu immers toch zulke „goede bewoonsters" had?

Was er ooit in woord of blik zelfs de geringste schijn geweest die een vermoeden als dat van Oscar zou kunnen rechtvaardigen? Heeft de man die ter liefde van zijn Ernst zich zooveel opofferingen getroostte — de voornaamste misschien door zich voor het oog der geheele wereld, de nabestaanden en de zaken van een Lijning aan te trekken — heeft hij ooit.... Maar genoeg, Van Breelands woorden hebben Anna met een namelooze droefheid vervuld; en, al het geledene wordt door de smart overtroffen die haar nu in het harte nijpt.

Oscar van Breeland is voor haar verloren; hij zal haar

Digitized by Google

een vreemde zijn, want terwijl een onbeschaafde wereld misschien nog van verre mompelt en lastert — Anna kende immers die wereld reeds — daar ontziet zich de man met zijn schoone beginselen niet, om op valschen, gansch valschen grond een schotschrift te richten tot haar, en laaghartig het vonnis te vellen over den oom die zelfs nog kort geleden haar als zijn dochter aan het hart drukte en zeide: „Ja, Oscar van Breeland zal de man zijn die je gelukkig kan maken. God geve het!" —

En Anna heeft teruggeschreven:

„Hoogwelgeboren Heer!

Wij weten dat het oordeel der wereld vaak liefdeloos en onregtvaardig is. Vroeger heb ik van u geleerd: in het oordeel vellen voorzigtig, zeer voorzigtig te zijn. Gij zijt op verregaande wijze ontrouw aan uw eigen stelling geworden: Veroordeel niet tenzij het bewijs van schuld werd geleverd.

Een reis naar 't Noorden zou misschien weldadiger voor u wezen — of neen, beter ware gewis een snelle togt naar De Renghorst, om u te verootmoedigen voor den oom, wiens grootmoedig hart zelfs de grofste beleediging zal kunnen vergeven.

Den dank dien ik u verschuldigd ben vergeet ik niet; doch, wie den man durft hoonen die niet alleen gezegd heeft dat hij mijn tweede vader is maar die het ook toont, die stelt zich tusschen het ouder- en kinderhart, en verdient achting noch groete.

ANNA ROOZE."

Doch dien brief, in de eerste opwelling van haar liefdevol hart geschreven, ze heeft hem nagelezen en verscheurd.

Wanneer ze zóo schreef, zou het dan niet den schijn

Digitized by Google

hebben alsof ze den geliefde een uitnoodiging zond om naar De Renghorst te komen. O die wantrouwende wereld! — Wanneer ze zóo schreef zou ze dan Geereke niet met het schrijven van Oscar bekend moeten maken, en, zal ze dat mogen, zal ze dat kunnen doen? — Onmogelijk! Hem opbeuren, hem troosten en bemoedigen, dát wil ze. Hem één oogenblik leed veroorzaken — nimmer!

De brief is verscheurd. Anna zal zwijgen! Onwaardig schrift beantwoordt men niet. Die jonkman met zijn heldere begrippen van recht, moet uit zich zelven terugkomen van zijn dwaalpad, of anders zal de tijd zijn rechter worden.

Ja, sedert die beide sombere dagen toen Emma's vader en oom Lijning zijn gestorven, sedert die dagen heeft Anna zich reeds aan het denkbeeld met onderwerping zoeken te gewennen dat Oscar voor haar verloren was, hoeveel strijd het haar kosten mocht.

Immers bij zijn laatst verblijf te Mulderspeet heeft Oscars koelheid zelfs den baron getroffen en dezen doen veronderstellen dat Oscar, wiens genegenheid voor Anna hij niet betwijfelde — de treurige omstandigheden in aanmerking nemend — zich te veel heeft willen beheerschen en daardoor onnatuurlijk geworden is.

Dat hij in De Ploeg verkoos te logeeren, meende Geereke — het pleitte voor zijn kiesch gevoel. Maar, dat overhaast vertrek naar Utrecht zonder zelfs afscheid te nemen....? 't Was zachts genomen een beetje onbegrijpelijk geweest, tenzij hij — vast besloten om zich bij al die naarheid te beheerschen — bevrreesd voor eigen geestkracht geworden is.

Wat er mocht gebeurd zijn wist Anna niet, maar in weerwil dat zij heeft gezwegen, is haar beminde tweede vader — zij meent van den dag af dat zij Oscars brief ontving — zeer stil en afgetrokken geworden.

Ja, toen hij haar al spoedig daarna met zekeren schroom

Digitized by Google

heeft gezegd, dat zij nu waarlijk aan Marnix' uitnoodiging om eens naar Akkersveen te komen, moest voldoen, aangezien tante Lijning zoo bijzonder wel, en zijn Kunira nu nog al redelijk was, toen heeft Anna alles begrepen: De lastertong had ondanks Anna's zwijgen toch reeds het oor van dien vaderlijken vriend bereikt, en, begrepen heeft ze toen óok, dat het nu inderdaad verstandiger zou zijn om elders haar zielerouw te gaan dragen.

Alvorens te scheiden heeft de baron met Anna te Arnhem een deftig en vroolijk kwartier tegen Augustus gehuurd, op naam van mevrouw de weduwe Lijning-Moreel.

En nu is het Mei. En Geereke is met zijn zwakke echtgenoot, die zich echter in den laatsten tijd wat sterker gevoelde, naar Soden vertrokken. En tante Lijning geniet aan jufvrouw Molenwieks zijde op De Renghorst, met dankbaarheid, den overvloed van jonge bak-groenten en andere kostelijkheden.

En Anna, wat haar zelve betreft, zij versmaadt de vriendschap niet die haar het leven van den schoonen kant wil doen zien; ja zelfs, zij gevoelt dat het goed en verstandig is om dankbaar het oog er op te vestigen; maar helaas! de keerzij der schoone levens-medaille werd haar te sterk in de borst gedrukt. Daar staan ze: die teekenen van gouddorst, van logen, van vooroordeel, van laster: Lijning! Hanneke Schoffels! Vrouw Knibbelaar! Oscar van Breeland! — O 't is afschuwelijk, om te vertwijfelen schier, dat zij dien laatsten naam moet noemen, tegelijk met dien eerste! En toch, het is niet anders, ook hij staat in die zwarte rij, en, fel is de pijn wanneer ze het dwaze hart dan telkens weer kloppen voelt, en de stem hoort ruischen: Ik heb hem lief! en — Liebe macht die Erde zu dem Himmelreich!

't Was dus niet vreemd dat Anna, toen ze uit de volheid

Digitized by Google

van 't hart haar blijdschap over 't geluk van haar Emma betuigde, en daarna het oog naar het woelig en helder Maas-tafereel heeft gewend, dat ze toen dien sterkeren trek van zieleleed op haar schoon gelaat bekwam, dat droeve afbeeldsel van 't geen ze gevoelde in het altijd nog minnende hart.

Willem Haverkist was enorm verliefd, en ofschoon hij, na zijn dwaasheid op De Renghorst, gemeend heeft te zullen „door den grond zinken" wanneer hij die prachtige Anna — voor wie hij zoo'n mal figuur heeft geslagen — zou wederzien, sinds een ongezochte omstandigheid hem bij mevrouw Van Riddervoorst met haar samen bracht, en haar intiemste vriendin zijn intienste vriendin is geworden, sinds dien tijd heeft hij zich maar „over de beroerdigheid heen gezet," en bracht haar komst bij de Van Walls zelfs geen verandering in zijn plan om nog een dag of wat bij zijn zwaantje te blijven. Van 's morgens zessen tot halfelf studeert hij in het Bad-Hotel heel pleizierig met het uitzicht op de Maas. Van halfelf tot elven maakt hij een beetje toilet en dan, dan gaat het er op los!

Zoodra hij bij Van Wall heeft aangescheld, veegt hij zich vluchtig en onwillekeurig, ofschoon volstrekt onnoodig, den mond af; en ontdekt hij, opziende, blond-lokken gewiegel voor een der bovenramen, dan maakt het zwart glaçé, dat steeds een nommer te groot is, onwillekeurig nog eens dezelfde beweging.

Terwijl de gastvrouw en Anna nu op de boven-voorkamer zitten, bevinden Willem en Emma zich in de tamelijk donkere binnenkamer, waarschijnlijk om nogmaals de portretten van oom en tante Van Wall te bewonderen.

Maar neen, men zou het nietvermoed hebben: Ofschoon naast elkaar hand in hand op het makkelijke canapétje

Digitized by Google

gezeten, leest Willem met vuur hardop uit een boek dat hij in de vrije hand houdt. 't Is het laatste deeltje van Busken Huets: Brieven over den bijbel.

— „Em! hoe keur j'et? D'r is een heele boel tegen te zeggen, maar grondig niets! niemendal! Lievert, je weet niet hoe gloeiend veel pleizier 't me doet dat die kerel dat boek heeft geschreven. Dat zal de lamme ouwe boel eens ongenadig wakker maken. Nieuws vertelt ie volstrekt niet, maar wat de kerel zeit staat er zoo pittig, zoo drommels overtuigend, en in 't Nederlandsch zie je. — Strausz wordt door niemand gelezen. Wie, vraag ik je, heeft Strausz ooit grondig weerlegd, al mag hij dan ook wat al te sceptisch zijn? Is Lessing niet heelemaal onbekend, en is er — buiten de geleerde wereld — iemand in 't land die van Schleiermacher heeft gehoord? Lang, Baur — ik bid je wie leest ze?"

— „Ik weet het niet lieve mannetje!" zegt Emma met een onweerstaanbaar blosje. — Men bewondert even de portretten. Willem vervolgt:

— „Nee, zie je, en dáarom doen me die brieven zoo'n razend pleizier. Die niet blind zijn die moesten dit lezen of ze wilden of niet, en zoo kwamen we al langzamerhand tot wat helderheid. Als je me vraagt of we niet al heel wat verder zijn? Welzeker! maar dit boek, zie je, ditzelfde prachtige boek was en is nog altijd uitmuntend geschikt om zwakke magen te praepareeren; wacht maar, later zal hij nog wat anders opdisschen. Voor 't oogenblik: wondergeloof al afgeschaft! Christus- en menschenvergoding afgeschaft! kerkkwakzalverij aan den kapstok...."

— „Vin-je niet lieve Wim, dat het hier wel wat warm is?"

— „Warm? te warm, nee! Maar verveel ik m'n beste donsje misschien? Ben je 't niet met me eens? — Zeg?"

— „Welzeker lieveling! heelemaal! Je hoofd-idee is toch

Digitized by Google

altijd: Onze Lieve Heer, niewaar? En braaf zijn; en den Heere Jezus navolgen; en den bijbel eerbiedigen als het woord van God?"

— Och lieve hemel! met Reinouts eersten brief zou Willem weer moeten beginnen! Maar, wat deed het er toe! Hij heeft dit zwaantje niet lief omdat ze zoo theologisch is, maar omdat haar blauwe oogen hem hebben gezegd: Ik wil zoo gaarne goed zijn en liefhebben; en, — omdat ze zijn donzig poezeltje blijft.

Emma zegt dat „het mannetje straks bij de koffie nog een beetje met Anna mag theologiseeren. Zij zelve zou nu eindelijk van al die Lessings en Schleiermachers en Huets hoofdpijn krijgen; au fond deed het toch niets, niewaar, als je maar goed was!"

Anna Rooze is straks aan de koffietafel spraakzamer dan zij tot nog toe geweest is. Al heeft haar lieve Marnix de „ketterijen van Huet" met de meeste verontwaardiging ter zij gelegd, Anna had in Reinouts beschouwingen voor zich zelve evenmin iets kwetsends gevonden, als er voor haar in ieders oprecht godsdienstige meening — waar ze streeft naar waarachtige menschenliefde en veredeling der menschelijke natuur — iets kwetsends te vinden is. Met den baron, haar goeden tweeden vader, was zij het volkomen eens: dat de vormen waarin het religieus gevoel zich uit — ofschoon ze hooger of lager staan — niet tot het wezen van den godsdienst behooren. De Maria-leer is den Roomsche even heilig, als den geloovigen Jood de Mozaïsche wet. De Islamieten zweren bij den Grooten Profeet en steunen even vast op zijn woord in den Koran, als Protestanten op „Gods woord in de Schrift" of op den „Zoendood van Gods eigen Zoon voor hun verloren zaligheid." Wie waagt het de godsdienstige meeningen der wereld — even talrijk als de sterren aan den hemel — te veroor-

Digitized by Google

deelen, waar ze allen zoeken en streven naar God? Zijn ze wellicht niet even noodwendig als de tallooze vormen van dier en bloem en plant; zijn ze misschien niet juist te zamen het plechtig accoord ter eere van den „Gekenden God en Vader," of van het „Onbegrepen Wie en Wat?"

Wie durft ze veroordeelen de schepselen van denzelfden oorsprong, omdat ze anders meenen of gelooven dan het menschenkind dat zich ik noemt; het stofje dat zeker anders zou meenen wanneer hij elders geboren ware; het stofje dat met een onzichtbaren vingerdruk ter aarde ligt — dood — en dat toch zoolang hij ademt, weder zoo groot kan zijn door zijn geest en nageslachten tot heil?

Jood en Roomsche, Brahmaan en Protestant, Islamiet en Buddhist, laat ze gelooven en meenen, 't zij in de rust eener kalme overtuiging, 't zij zelfs zich ontworstelend aan de banden die hen knellen, en strevend naar een ruimer kleed om de ware gestalte des te zuiverder te bewaren. Laat ze lezen in de Mischnah; knielen voor de lieve Moedermaagd; zich buigen voor den Bevolker der wereld met zijn vier aangezichten; steunen op de liefde Gods in Christus; zweren bij den Grooten Profeet, of zich in 't stof werpen voor Çakya-Mouni of Buddha — de Wijze — maar, als ze dat gedaan hebben, en dan heengaan en den evenmensch weldoen, en den schuldenaar vergeven, en verafschuwen wat onrein is en zonde naar hunne wet of overtuiging, dan — dan staan die allen bovenaan op den trap der menschheid — altijd verschillend van grootte, maar toch allen bovenaan, en zeg dan: dáar was geloof, dáar was godsdienst, dáar was het meest getrouwe, het liefste kind van God!

Met zulke denkbeelden — waarvan de kiem bij Anna aanwezig, vooral in den laatsten tijd door ernstige gesprekken met den baron Geereke tot vollen wasdom is

Digitized by Google

gekomen — met zulke denkbeelden kon Anna nu volkomen kalm naar den eerlijken Willem Haverkist luisteren, ofschoon de wijze waarop hij over Jezus sprak haar wel eenigszins zou gehinderd hebben, indien ze zich Willems standpunt niet gedurig had te binnen gebracht. — Immers, in Jezus zag hij „den edelen reinen mensch, den martelaar voor zijn zuiverder godsbegrip, den niet geëvenaarden moralist van voor achttien eeuwen; den jeugdigen wijze, wellicht met een bijzondere magnetische kracht bedeeld, den man, wiens heerlijk levensbeeld met een zoo droevig opgesmukt kleed van fabelen en legenden was omhangen." Maar tevens, hij gloeide van verontwaardiging wanneer hij er aan dacht dat Gods schepsel zich had verstout om een menschenkind te noemen in éenen adem met den grooten, den eeuwig — eeuwig — eenigen God. — Buig het hoofd, ik heb voor den Oneindigen Formeerder geen naam, zei Willem. En voorzeker, wanneer de edele Jezus nog leefde — zoo meende hij — de groote geloofsheld zou der afgodische schare toeroepen: „Gaat heen en bekeert u, want gij verheft het zwakke schepsel tot den troon van den Schepper der myriaden werelden. Bekeert u, gij afgedwaalden die het heidendom zijt nagevolgd, en uw God — wiens aangezicht gij nog niet verdragen kunt — in het kleed van een menschenzoon hebt willen aanschouwen. Gaat heen en verootmoedigt u voor den Heer van alle leven, voor Onzen Vader, want het is waarlijk mijn woord dat men u bewaarde:

Wat noemt Ge mij goed, niemand is goed dan Een, namelijk GOD!"

De eerlijke meening van den goeden voortvarenden Willem moest Anna niet slechts eerbiedigen, maar ze kon zelfs niet anders dan den oprechten jongen hoogachten om de warmte waarmee hij streed voor de eer van zijn eeni-

Digitized by Google

gen God, wiens grootheid hij gruwelijk zag aangetast door het vereeren van één of meer Zijner schepselen zooals, gelijk hij zeide, de Christen-kerk het sinds vele eeuwen gedaan had.

Maar in weerwil van Anna's ingenomenheid met de nieuwere denkbeelden op religieus gebied, waarin zij zoovele vragen van haar naar waarheid dorstend hart bevredigend beantwoord vond, in weerwil van haar waarachtig vrijzinnig standpunt, heeft haar opvoeding onder Marnix' hoede haar toch een zoo bijzonder gevoel voor dien Jezus der kinderjaren, voor den verheven menschenzoon doen behouden, dat zij hem altijd ziet alsof hij toch van een eenigszins andere natuur was — toch heilig.... ja! bijwijlen als met de voeten rustend op een wolk. Zijn heerlijke verschijning heeft ze altijd liefgehad. Hij was haar immer het beeld van den volmaakten mensch, het schitterend voorbeeld van wijsheid en zelfopoffering, van treffende grootheid bij miskenning en lijden.

Neen, men moest toch niet van hem spreken alsof het een gewoon sterveling is geweest; immers hij was een kind van God zooals er nooit een op aarde leefde en er ooit meer een komen zal....

— „Dat is juist de vraag," hakt Willem er weer op in: „als u aanneemt dat er vooruitgang is in de wereld, dan moet u ook gelooven dat de heerlijke denkbeelden van Socrates en Plato, van Mozes en Salomo, en van Jezus vooral, als zaadkorrels gestrooid nu boomen zijn geworden; en, niewaar, aan de boomen heb je toch meer dan aan zaadkorrels!"

— „Hoor eens groote profeet van Mulderspeet," zegt Van Wall terwijl hij een ei met het lepeltje butst: „je maakt me draaierig met al je geleerdheid. Weet je wat ik geloof als ik aan tafel zit?"

— „Jawel dat je eten moet m'nheer."

Digitized by Google

— „Nee m'nheer: dat ik weer zal opstaan, en dát houdt me vroolijk."

— „Je kunt er nooit op aan of die malle man gekheid of ernst heeft," zegt het kleine vrouwtje: „maar zooveel is zeker Willem, dat je praten niet verstandig is. Ik hoop bij voorbeeld dat ik na dit leven nog eens in den hemel of waar dan ook zal voortleven. Daar weet jij met zekerheid niets van te zeggen niewaar?"

— „Nee mevrouw, met zekerheid niets!"

— „En ik wel vriendje, met mijn geloof. Jezus heeft gezegd: Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn. — Laatst nog een mooie preek vanne.... dinges over gehoord. Nu ik zeker weet of geloof dat Jezus uit den hemel kwam, nu weet ik even zeker dat Hij het wist, en dat er dus werkelijk een paradijs bestaat. En zie-je, dáar dank ik God voor!"

— „Vast geredeneerd m'n beste jongen," zegt Van Wall: „Jawel, totaal!"

Willem zweeg, want zijn lieve Embje, die tante bij zich zelve een beetje bits vond, had hem een radijsje in den mond gestopt. Hij glimlachte vluchtig, maar begreep ook dat het plicht werd om nu te zwijgen. 't Was een aangeleerde stelregel der laatste dagen: Ik ga over 't vonder zonder leuning; maar, wie zeker valt wanneer hij de leuning loslaat die houde zich vast ofschoon de leuning vermolmd is.

Anna dacht aan Geerekes woord: dat niet alle nieuwe meeningen pasklaar voor alle reeds lang gevormde hoofden zijn.

— „Maar m'nheer Haverkist," zegt Anna, en zij breekt een pijnlijke stilte af: „hoe is het mogelijk dat u die nog zooveel verder dan Huet in zijn brieven gaat, dat u dominé bij een Hervormde gemeente kunt worden?"

— „Behoeft het volk dan geen onderricht jufvrouw Rooze?

Digitized by Google

Is het niet noodzakelijk dat er leeraars in de zooveel honderd en duizend gemeenten zijn die groote en kleine kinderen vermanen en opwekken tot het goede; die ze bij d'r nek pakken — met permissie — en zeggen: Ziet eens mannen, hoe Galileï — Copernikus' volgeling — de waarheid liefhad toen het volksbegrip de resultaten der wetenschap als godslastering uitkreet, en hij met den dood voor oogen uitriep: Toch staat de aarde niet stil maar draait ze! — Ziet eens broeders, daar heb je Columbus, die wist net zooveel van Amerika als jelui van de eeuwigheid, maar hij geloofde er aan omdat hij voelde dat het er wezen moest. En ginder, medeschepsels, daar staat Jezus de prachtige figuur, die zich liever aan het verachte kruishout liet slaan dan den geesel neer te leggen waarmee hij het addergebroedsel van huichelaren en schijnvromen tuchtigde; daar staat hij de edelman die een godsdienst wilde stichten zonder bepaalde vormen of met deze alles afdoende wet: den Vader liefhebben diep in het hart, en den naaste als zich zelven. — Waarom kan ik geen dominé worden als ik weet dat ik met de innigste overtuiging mijn medemensch zal kunnen beter maken; dat ik hem zal kunnen troosten en bemoedigen in leven en sterven met de zekerheid: Alles wat geschiedt komt van God, wat we goed noemen zoowel als kwaad; en met de waarachtige overtuiging: Dat er een voortbestaan moet zijn voor den zoekenden geest, dewijl anders het heden een donker vraagteeken wezen zou?"

Emma drukte Willem, onder tafel de hand.

— „Ik geloof niet dat het u aan hoorders ontbreken zou," zegt Anna: „maar als u de wonderen van Jezus, en vooral de opstanding voor legende en fabel verklaart, dan geloof ik toch dat u als 't ware het fondament aan 't Christendom ontneemt en althans bezwaarlijk dominé bij de Hervormde Kerk kunt zijn."

Digitized by Google

— „Maar de Hervormde Kerk en het heele Christendom ze moeten opnieuw hervormd worden. 't Is een bitter verbasterd Christendom tegenwoordig. Wij zien helaas nog altijd dien leelijken heidenschen mantel om de schoone Jezusgestalte. — De predikers moeten tot God terug, en tot Hem alleen! Zij mogen den mensch niet langer met God verwarren. Ze moeten spreken naar Jezus' voorbeeld. Heden nam hij de leliën des velds, morgen den liederlijken zoon; nu eens een rentmeester, dan een geldstuk, altijd gevarieerd. Zóo moet het zijn. Vandaag Garibaldi of een ander nobel gemoed met zijn gebreken, morgen een droevig sterfgeval waarvan men spreekt; nu eens een edele daad die belangstelling heeft verwekt, dan een schuldeloos slachtoffer van bedrog, liefdeloosheid en laster; dikwijls, zeer dikwijls — voor de domste dominé's misschien altijd — een der parelen van kernspreuken of novellen aan Jezus' mond ontrold, en éens een enkele maal dien Jezus zelf, als een lichtpunt der menschheid, en altijd ter verheerlijking van den eenig eenigen God!"

Anna dacht er niet meer aan of Willem Haverkist vrijheid zou hebben om met zijn begrippen predikant te worden. De tijd moest het leeren. De les: Spreek naar behoeften! zou misschien van toepassing kunnen zijn, en, als Hervormde leeken naar zulke woorden willen luisteren, dan mag wellicht een prediker zóo hervormd zijn. Maar, nu dacht ze er niet meer aan wat Willems plicht zou wezen. Onwillens heeft hij haar doen verbleeken. 't Is haar geweest alsof hij haar aanwees met den vinger toen hij van een slachtoffer van bedrog liefdeloosheid en laster sprak.

Gode zij dank, Anna weet het niet dat men reeds in het Veluwsche dorp, lichtzinnig of boosaardig, de gruwelijke kindermoord — en ofschoon geheel onmogelijk — op hare

Digitized by Google

rekening heeft gesteld. Maar, ze weet toch genoeg, en zie, zoo ging het voortdurend, wanneer voor een oogenblik die looden druk was weggenomen, dan viel hij eensklaps zelfs te midden van een belangrijk gesprek met verpletterende zwaarte terug op de borst die telkens zoo snakte naar frisscher lucht.

Ach! nu hoort ze het zoet gefluister van Emma tot haar „lieven Willem." Nu ziet ze dien jongen zonder bedrog zijn liefje den arm om het poezele halsje slaan, en verneemt ze zijn woord:

— „Ja zwaantje, liever m'n schoonste ideaal om het volk tot God te brengen en nut te stichten, in den hoek gesmeten, en met deze handen voor jou m'n brood verdiend, dan sakkerloot één woord te spreken dat me niet uit het hart komt."

Dat hoort Anna. Daar is gloed, daar is oprechte liefde in de borst van dien jongen.....

En Oscar!....

't Werd haar zoo vreemd, zoo koud voor het open raam.

Digitized by Google

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Een goed uur later toen Emma en Willem de schoone natuur in de Plantage en een eindweegs op den Kralingschen dijk bewonderden, was ook Louise van Wall met haar logée op het pad.

Jawel, Louise wist heel best een bakker Helderwegen te wonen, heel best; daar hadden ze zelfs het tarwebrood en de beschuit van, omdat die bakker met een Mulderspeetsche was getrouwd en neef Geereke dat meelkleurig heer op verzoek gerecommandeerd had.

— „Een mooi vrouwtje niewaar?" vraagt Anna.

— „Om je de waarheid te zeggen lieve ziel, dat weet ik niet. Ik heb haar nooit ontmoet."

— „Ja, 't is een Mulderspeetsche!" herneemt Anna: „De vrouw van dien bakker diende vroeger bij jufvrouw Marnix. We noemden haar Rose Lène omdat ze er zoo lief en fleurig uitzag. Ik zou haar zoo graag eens weerzien."

Het deed Louise genoegen dat ze haar logée ergens pleizier mee kon doen.

Weldra trad men den winkel van Helderwegen binnen.

— Och lieve heechie! Jufvrouw Helderwegen was er van ontdaan dat ze jufvrouw Rooze hier weerzag, en dat ze met mevrouw Van Wall uit De Boompjes hier zoo zonder grootschheid bij haar in de winkelkamer zat. De dames

Digitized by Google

moesten toch niet rondzien, want ze was eigenlijk zoo'n beetje aan de schoonmaak, en Helderwegen was ijselijk druk, want hij had acht tullebanden besteld van 't gesticht, en, nu had ze sukaden moeten snijden en krenten wasschen; maar het deed haar ijselijk veel pleizier, en of de jufvrouw nog altijd wel was geweest? Ze moest eerlijk zeggen dat de jufvrouw wel ouwer was geworden — meer mans — maar dat ze er anders niet voordeeliger en wat betrokken uitzag; ja een mensch werd van dag tot dag ouwer; dat ging er net mee — zooals Helderwegen zei — als met de spikkelaas in de trommel:

— „Ei ei, en leeft jufvrouw Marnix nog?" besluit de bakkersvrouw: „en zijn Mie en Antje al getrouwd? Nu benne er zeker andere booien niewaar? En leeft ouwe Adam nog? Ja ja, 't heugt me als de dag van gisteren dat ik de jufvrouwen wel eens een peer of appel in de hand stopte, en ze mochten me allemaal goed lijen, al zeg ik het zelvers, en — waar kan ik de dames mee gerieven: 'en borreltje anijs met 'en vorsche krakeling? Jawel, jawel! dat zal me pleizier doen." Roepend in den gang: „Helderweeegén! Helderweeegén! de plaat met vorsche zoute! reik erreis an! — Perdon dames, daar gaat de winkeldeur."

Anna heeft weinig van het gesprokene gehoord. Haar verlangen om Leentje Ebber te zien is sterker geworden naarmate zij zich meer in hare nabijheid bevond. En nu, 't is niet mogelijk dat ze zich bedriegt: die vrouw Helderwegen moet een halve zuster van Hanneke Schoffels zijn, want de gelijkenis met haar en met Hannekes moeder is zoo sterk dat men zeggen zou — het verschil in leeftijd er af gerekend — ze zijn elkaar uit het gelaat gesneden.

En welzeker het was zoo: „Welzeker!" zei jufvrouw Helderwegen terwijl ze anijs schonk en krakelingen opdrong: Jawel, welzeker, heel naaje femilie! Zuster van

Digitized by Google

Hanneke? Nee! heechie nee, ze differeerden meer dan twintig jaren. Ze wist wel dat ze er niet ongeurig uitzag, al zei ze het zelvers, maar zuster en gelijk op dat was toch te kwistig. Zie, ze was zooveel als een tante van Hanneke, en de eigen jongste zuster van Hannekes moeder. — Ei zoo, kende de jufvrouw haar familie? Och-kom? Arme maar beste menschen! Och-kom! Ze heeft in jaren niemendal van d'r lui gehoord. Zoo gaat het niewaar, als je gezeten burger en getrouwd bent; dat zouden de dames ook wel weten: „En zijn ze nog zooveel als gezond jufvrouw — of uwes het weet? en m'n nichtje nog altijd vroolijk? Ik wacht al gedurig een brief dat ze ook aan de trouw gaat, maar och! boerenmenschen — wat zeggen de dames — die schrijven zoo niet, en reizen daar hebben ze geen weet van. Kom, spreek ze nog maar reis an mevrouw en jufvrouw. Ze zijn zoo bros als ze versch zijn, sjeneer je niet, en als mevrouw d'r eens van noode heeft, altijd dispeniebel!"

Vrouw Helderwegen is Anna zeer tegengevallen. 't Was Leentje Ebber, de slanke meid van de kostschool nietmeer. Ze is een tamelijk gezette praatgrage winkelvrouw geworden, die geen kinderen en goede dagen heeft.

Van haar Mulderspeetsche familie scheen ze weinig of niets te weten, en zelfs geheel onkundig te zijn van 't geen er sedert December met Hanneke gebeurd was. Te begrijpen is het wel; maar het plan dat Anna — ofschoon vluchtig — op een mogelijke familie-betrekking tusschen Leentje en Hanneke had gebouwd, zou nu bezwaarlijk zijn uit te voeren. Anna heeft gehoopt dat jufvrouw Helderwegen, de oude lieve Leentje Ebber, indien zij werkelijk familie van de Schoffelsen was, het middel zou willen zijn om een droevig misverstand, een pijnigend vooroordeel uit den weg te ruimen; zij heeft gehoopt dat een eigen zuster — 't was

Digitized by Google

nu een tante — Hanneke zou weten te beduiden: dat zij waarlijk verkeerd deed om het leed dat haar weervaren was, voor een groot deel aan de getuigenis te wijten die Anna als waarheid had moeten afleggen, maar dat alleen het anonieme schrift door de Justitie ontvangen, tot nasporingen heeft geleid die Hanneke zooveel droeve uren berokkenden.

Maar nu, die vrouw was Leentje Ebber niet meer. Zij wist van hare familie niet eens of ze nog leefde. Haar het gebeurde mee te deelen, neen dat kon en wilde Anna niet, en — alzoo heeft zij de oude dienstmeid dan nog eens opgezocht, en weet nu alweer dat negen jaren en een bakker en een winkel iemand zeer veranderen kunnen. Heusch, zij bedankt voor anijs, maar, omdat Leentje „anders zal denken dat de dames de geringheid versmaden," neemt ze nog een krakeling die zoo bros is dat ie bij het opnemen al breekt.

Toen de dames vertrokken met dankzegging voor de gulle ontvangst, en Louise er de bestelling aan toevoegde om morgen voor tien stuivers krakelingen bij de beschuit te doen, waarmee de bakkersvrouw zeer ingenomen scheen, zei de laatste nog: „En vooral de complimenten aan m'n familie als de jufvrouw zoo vrindelik wil wezen en weer in Mulderspeet komt."

Anna gaf hierop eenigszins ontwijkend het vragend antwoord:

— „In hoeveel tijd niet gezien?"

— „In hoeveel tijd.... ikke....? Da's drie.... nee da's vijf, ja waarachtig as God, wel vijf jaar geleden, op m'n woord van waarachtig! Perdon dames. Perdon, de deur klemt een beetje, perdon!" — Roepend naar achter: „Jawel Helderwegen, ik kom! — Plezierige wandeling dames! Mooi weertje; een beetje veel wind. — Mevrouw Van Wall! Jufvrouw! Atjuus!"

Digitized by Google

Er was een beetje veel wind. In de Hoogstraat tusschen de winkels heeft men er echter weinig last van. Louise begrijpt dat het een aardige afleiding voor haar logée is om de mooie uitstallingen achter de winkelruiten zoo eens op te nemen. Onwillekeurig toeft Louise echter het langst voor de winkels van borduur- en soortgelijke werken, waar van die snoeperige kleine kinderjurkjes en kapertjes, en heel kleine schoentjes in allerlei kleuren ook met dons er om heen, zijn uitgestald.

Een klein eindje verder, tegenover het hotel St.-Lucas, ziet Louise, onder meer ander speelgoed een wit leeren hanssop achter het winkelglas hangen. Zij denkt aan het aardige lachebekje op de kof, en — Anna heeft er niet tegen — de dames stappen den winkel in.

Terwijl Louise van den eenvoudigen hanssop op een „heel rijke met inwendig geluid," en van dezen weder, zooals de winkeljufvrouw zegt, op „nog ies rijkers met meekeniek" komt, staat Anna — nog denkend aan de haar gansch en al vreemd geworden Leentje Ebber — bij de opene winkeldeur, en ziet stelwagens en rijtuigen van allerlei soort, en paardepooten met kolossale hoefijzers, en menschen voorbijvliegend naar rechts en links, en hoort: gerommel en gedreun en geschreeuw en getoeter.... Getoeter? Hoor, dat is toch iets bijzonders. Een orgel kan het niet zijn. 't Is alsof er op twee cornets à piston een duo wordt geblazen. Hoor: Wenn die Schwalben heimat' ziehn, und die Rosen nicht mehr blühn! — O dat is schoon te midden van zooveel geraas en verwarring. Het komt al nader en nader. Ja die melodie klinkt wel liefelijk, maar ach, de waarheid is bitter:

„De dagen van geluk zijn gevloden, en de Roozen ze bloeien niet meer!"

— „Anna, vin-j'em niet prachtig? Kijk, als je hier aan

Digitized by Google

dat ringetje trekt dan bewegen al zijn leden; zie maar, zelfs zijn oogen draaien. 't Is dol vin-je niet?"

Anna vindt den hansworst waarlijk heel mooi. Louise bemerkt echter wel dat hij haar niet zoo bijzonder interesseert, maar meent ook tot haar genoegen te bespeuren, dat zij er pleizier in heeft om voor die winkeldeur naar de drukke passage te zien. Nu, Louise kan nog wel 't een en ander koopen: wat eau de Cologne en een rafraichiseur. 't Laatste is iets nieuws en aardig voor Anna.

En Anna ziet weer naar buiten; zij moest immers weten wie de melodie van dat droevig stemmende lied, te midden van al dat gedraaf en gewoel, zoo schoon gespeeld hebben.

Een groote omnibus van Kooimans heeft voor het hotel St.-Lucas stilgehouden; de beide conducteurs die, toevallig te zamen zijnde, hun favoriet-duo hebben geblazen — niet slechts uit liefde voor hun instrument, maar ook ter verteedering van mooie dienstmeisjes, zoowel als van passagiersvingers tastend in portemonnaies — de conducteurs hebben de „Schwalben" alweer vergeten, en beijveren zich om een tamelijk forsch heer met groote Engelsche boorden uit den wagen te helpen, gevolgd door een slanke beeldachtige dame die echter bijna struikelt over een loshangenden veter van haar patent-springboot.

De forsche heer betaalt den conducteur. Een hotelknecht heeft de kleine bagage der reizigers aangenomen. De omnibus rolt weer voort. En, terwijl nu weder een cornet à piston-duo door de Hoogstraat klinkt — waarvan het air uit de nieuwste opera Le trouvère: O ma patrie! ô chère Espagne! [1] later tamelijk vrij met een: Zij is van 's Ledderum zal worden vertolkt — nu ziet Anna den

[1] O ma patrie! ô chère Espagne! Mon fils m'emmène à ma montagne.
Et, sur sa lyre, il s'accompagne, Chantant le soir, le jour, Un chant d'amour.

Digitized by Google

forschen heer en de slanke dame den gang intreden, terwijl de tamelijk sluike japon der laatste, ter rechterzij door een onvoorziene omstandigheid in de hoogte gewipt, de aanschouwing vergunt van een fijn gelaarsd voetje naast dien telkens uitflappenden veter.

Heeft Anna zich niet bedrogen? Hebben haar oogen goed gezien? Was die forsche heer wel degelijk de vroolijke tooneelspeler uit Washington met zijn trouw en eerlijk Hollandsch hart? Was die dame....? Zie — Daar vliegt een terugkeerende conducteur den gang van 't St.-Lucas in. Die dame had zeker in den omnibus dat kleine Engelsch leeren taschje laten liggen. De heer met de boorden lacht en geeft den ademlooze een fooi. De ademlooze lacht ook, en rent weer de straat op. En, in de verte robbelde straks de omnibus weer, maar het duo: Zij is van 's Ledderum, 't was nu een solo geworden.

Neen Anna had zich niet bedrogen; nu heeft ze zekerheid: dat was master Tom Cat of Kater, met miss Sally Lewes! Maar, hoe kwamen die beiden te zamen, en in dat logement!?

Toen Anna eergisteren van De Riethof vertrok, toen heeft jufvrouw Marnix aan miss Lewes nog zelfs een bewijs van vertrouwen willen geven door de meisjes bijna geheel alleen onder hare hoede te laten, aangezien eene der secondantes van huis en een andere ongesteld was, terwijl Evangeline — de Suisse — Anna zoo gaarne tot Gouda mee uitgeleide wou doen.

Na het voorgevallene in het laatst van Februari, waarvan gelukkig niets is uitgelekt, had Marnix uit deernis met den verlaten toestand der wees uit Londen — zooals Lewes zich altijd genoemd heeft — besloten haar nog tot de vacantie in betrekking te houden; zij zou dan wel elders terecht kunnen komen, terwijl zij bad dat de genade Gods die zwakke voorts sterken mocht. Maar ook, sedert dien tijd

Digitized by Google

had Marnix, jufvrouw Lewes niet meer met de meisjes alleen laten wandelen, noch haar alleen commissies in Gouda laten doen. Anna heeft haar verhaal van het gebeurde op de kostschool bij madame Kromvliet te Wolterbeek — waarvan Jans Haverkist vroeger verhaalde — kunnen terug houden; de ervaring door de goede Marnix zelve opgedaan was immers voldoende.

De Februari-geschiedenis was deze:

Sally Lewes had zeer dikwijls commissies naar stad, en ging dan gewoonlijk koffie drinken bij een zekere familie Hunting die jaren lang in Philadelphia gewoond had. Op dien Frebruari-middag werd miss Lewes te vergeefs op De Riethof teruggewacht, en had Marnix nog 's avonds te negen uren een rijtuig naar Gouda gezonden om onderzoek te doen wat er met miss Lewis mocht gebeurd zijn. De heer Hunting was — zooals de meid zeide — met de Engelsche miss te twee uren naar den snelwagen gegaan, waarmee hij zelf tot Schoonhoven reizen zou.

Eerst den volgenden dag te tien uren omtrent, was miss Lewes tamelijk verwaaid met een vigilante op De Riethof komen aanrijden. Volgens haar verklaring had mevrouw Hunting haar gisteren vóor de afreize op een glaasje echte whisky getrakteerd, en waren mijnheer Hunting en zij onder 't rijden ingeslapen, en zelfs zóo vast, dat ze zonder het te bemerken Haastrecht, Akkersveen en De Riethof waren voorbijgereden, om eerst te Schoonhoven wakker te worden. Van Schoonhoven was er dien dag geen diligence-gelegenheid terug geweest, en de heer Hunting die „een Amerikaanschen vriend te Schoonhoven had", zou miss Sally hebben overgehaald om van de gelegenheid te profiteeren en diens kennis te maken. Zóo was zij voor den drang der omstandigheden bezweken. Zij had er een recht genoeglijken avond doorgebracht, een avond alsof

Digitized by Google

ze zich weder in haar land bevond. Den heer Hunting was zij ten hoogste verplicht, vooral omdat hij haar den volgenden morgen reeds zoo vroeg per equipage had laten terugbrengen, dewijl de diligence eerst te één uur reed, en hij zelf nog een paar dagen in Schoonhoven blijven moest.

Tot Marnix' onuitsprekelijke droefheid had een zeer in 't geheim ingesteld onderzoek te Schoonhoven, haar echter doen weten: dat een „Engelsch heer en dame die met den snelwagen waren aangekomen, eerst van daar een rit per vigilante naar Ammerstol hadden gemaakt; te acht uren in het logement te Schoonhoven waren teruggekeerd, en, ofschoon ze twee afzonderlijke kamers hadden besteld, recht vertrouwelijk tot bijna halféen te zamen hadden gezeten, een geruimen tijd met gesloten deur.

Sally Lewes, ernstig maar in stilte door Marnix over de zaak onderhouden, heeft het lasterlijke der geruchten op Gods dierbaar woord — haar pocket-bible — bezworen; en Marnix is door Lewes' onverstoorbaar kalmen blik tot het vroeger gemelde besluit gekomen om haar tot de vacantie te laten blijven, terwijl zij zelfs op den dag van Anna's laatste vertrek, zooals bekend is, miss Lewes met een hartelijk woord de goede zorg over de meisjes voor dien morgen heeft opgedragen. Marnix moest toch eerlijk bekennen dat het ingewonnen bericht haar langzamerhand steeds twijfelachtiger is geworden, want, Lewes mocht slordig en soms wat vreemd zijn, zoo dikwijls ze haar, 't zij met of zonder opzet heeft verrast, vond ze haar lezend in het „heilige Woord van God." Wat haar capaciteiten betrof, ze was uitmuntend voor het Engelsch.

Dit alles heeft Anna van Marnix vernomen, en ook, dat Marnix nog moeite deed om Lewes op een dames-dagschool in Zwolle geplaatst te krijgen, 't geen ze hoopte dat gelukken zou.

Digitized by Google

Maar, hoe komt ze dan nu reeds hier te Rotterdam en onder het geleide van master Tom Cat?

Toen Marnix en la Suisse Anna naar Gouda brachten, toen is haar te halfweg een karikel voorbijgereden.

Tom Cat was zeer goed ingelicht. De dochter van zijn weldoener moest te Akkersveen op het dames-instituut gelogeerd zijn. Vóor dat hij het Kikkerland, en nu mét de old mama verliet, wilde hij de beauty of Holland nog eens zien, om meteen bij het afscheid aan zijn belofte te voldoen, en haar het cadeau aan te bieden dat ze verkiezen zou.

Een groot uur na Marnix' vertrek heeft miss Lewes het opzicht in de schoolkamer aan de jongste secondante en een der oudste élèves overgelaten, want, er was een heer per rijtuig gekomen die naar miss Rooze gevraagd had, en volstrekt iemand spreken moest.

Toen Tom Cat vernomen heeft dat de bedoelde miss Rooze, juist voor een goed uur vertrokken was, toen heeft hij aanstonds den aftocht willen blazen. Echter hij moest de vriendelijke miss Lewes toestemmen, dat het verstandiger zou wezen om de terugkomst der institutrice af te wachten, aangezien Lewes volstrekt niet wist bij wie of waar jufvrouw Rooze ging logeeren, en jufvrouw Marnix toch zeker binnen een uurtje zou terug zijn.

't Was elf uren. Marnix werd eerst tegen etenstijd tehuis verwacht. Tweemaal is miss Lewes met een buitengewoon kleurtje op haar blank gelaat, eerst in de school- en later in de gymnastiek-kamer gekomen om eenige bevelen te geven, en meteen haar zakdoek en pocket-bible te halen.

Maar in Marnix' salon.... O wat was ze gelukkig er iemand uit haar „dear contry" te zien: „O my beautiful native country! my Washington! my love! my all!"

Ja, zooals ze nu verklaart is ze van Washington, ofschoon ze — toegevend aan een dwaas vooroordeel — in Holland

Digitized by Google

opgeeft een Engelsche te zijn. Juist achttien jaar geleden, op zevenjarigen leeftijd had zij Washington als arme wees verlaten, en kan ze zich maar zeer flauw die lieve stad herinneren. 't Geen ze zich echter herinnert, blijkt sedert haar vertrek zeer, zeer veranderd te zijn, ten minste Tom Cat heeft het zóo nooit gekend; maar hij was er ook pas twaalf jaren, en de miss was een kind toen ze Washington verliet....

En ofschoon het uurtje wachten tamelijk lang duurde, de Amerikaansche tooneelspeler heeft zich niet verveeld. Die miss scheen te dwepen met alles wat het tooneel betrof. Al de tooneelwerken van Engelschen en Amerikaanschen bodem kende ze op een prik — ofschoon tooneelstukken op De Riethof volstrekt niet inheemsch waren. — Met Shakespeare dweepte zij en kende heele scènes uit zijne werken van buiten. Er is een oogenblik geweest — twee meisjes verhalen het — dat Romeo en Julia binnen Marnix' salon, om zoo te zeggen arm in arm lagen, waarop een donderend gelach van dien vreemden heer is gevolgd, waardoor de meisjes verschrikt van de deur zijn weggestoven.

Met een bijzonder roode kleur is Lewes tegen koffietijd in de keuken gekomen, en heeft er a luncheon besteld.... „Ee butter-brood-sjies-koffie. Jawel," zei Kee, „watte kunsten!"

De jongste secondante had een oogenblik later van Lewes vernomen, dat de heer die om Anna Rooze op de Riethof kwam, heel toevallig een oud vriend van haar uit Engeland was, en nu in Amerika woonde en zeer veel van reciteeren hield. De jongste secondante moest nu maar eens alleen met de meisjes gaan wandelen; het was haar volkomen toevertrouwd.

Tom Cat heeft geluncht en gedurig op zijn groot repetitie-

Digitized by Google

horloge gekeken — want de mooie pendule ging achter. Die miss Marnix bleef toch veel langer uit dan hij gedacht, of liever dan deze miss gezegd heeft. Lewes „kon zich haar lang uitblijven niet verklaren," maar, toen de meisjes met de jongste secondante, twee aan twee, soms omziende, goed en wel het hek uit waren, toen heeft Kater zich eensklaps de groote hand zien vatten en voelen drukken.

Och! die blanke slanke had the home-sickness; het heimwee naar haar dierbaar Amerika! — Ei! daar kon Tom Cat niet om lachen. Toen hij naar de Kikkerij en de old mama begon te verlangen, toen was het ook geen pleizier geweest, en dan, zoo'n orphan!

— Damn, heeft hij gedacht, nu de old mama met mij meegaat nu was het geld waard indien zij een goede vrouwelijke zorg bij zich had; eerst aan boord en later in Walnutstreet.

Hoła! indien hij weigerde te doen wat dat mooie blanke ding hem zoo smeekend te verstaan gaf, en zij het spleen kreeg dan zou het zijn schuld wezen.

Haar meenemen mét en voor de old mama? Welk een inval! Hij overlegt in stilte, en krabt zich in gedachten het achterhoofd. — Miss Rooze zal toch zeker niet meegaan. Ho! die advocaat zou hem den hals breken als zoo iets gebeurde. Maar dit — ja dit, only for the old mama, voor gezelschap! Yes! Uit medelijden! Yes yes!

Sally Lewes heeft den edelen man de tamelijk ruige hand gezoend; hij was haar: deliverer, haar Boaz indeed! Dit laatste — waarbij Kater onwillekeurig aan een Amsterdamsch tooneelgezelschap heeft gedacht zonder de vergelijking juist te vinden — trof hem minder dan de teedere kinderlijke vertrouwelijkheid van zulk een geleerde jonge fatsoenlijke dame. Van de tooneeldames zou je zoo iets verwachten kunnen, maar hier op zoo'n stil dorpje in Ne-

Digitized by Google

derland; in een zeer deftig en vroom instituut, dat deed een andere snaar trillen.

— No, no! only for the old mama.

Maar later, later heeft hij één oog digt geknepen: Yes — genteel, serious, honest, learned, beautiful, taste! — Nevermind! No no! — En toch.... yes, very fine, very fine! indeed!

Toen Tom Cat, zonder er bij te denken, eenige minuten later nogmaals op zijn horloge had gezien, toen heeft miss Lewes vreeselijk haar excuzen gemaakt dat zij master Tom Cat nog vergat te zeggen, 't geen een der andere dames haar zoo even heeft medegedeeld, namelijk: dat jufvrouw Marnix eerst tegen vier uren zou thuis komen, en dat miss Rooze te Rotterdam was gaan logeeren bij een zekeren heer A. van Wall in de „Bompyes."

Maar Kater heeft nu zoo'n haast niet gehad. De Washingtonsche miss was toch verduiveld slank en — No no, only for the old mama! Zij zou haar een zeer distinguished gezelschap zijn. Een Engelsche gouvernante for the old mama! hahahahahaha!

En denzelfden middag — geen kwartier na jufvrouw Marnix' tehuiskomst — was alles beslist. Jufvrouw Marnix moest miss Lewes inderdaad gelukwenschen met de goede conditie die haar zoo onverwacht was aangeboden. Ja, indien het noodzakelijk was, dan kon miss Lewes reeds morgen, jawel, zeer goed, te één uur vertrekken. Men zou haar gaarne met pakken enz. behulpzaam zijn.

En het was noodzakelijk, zeker. Straks ging master Tom Cat naar Utrecht om er van iemand die zaken voor hem deed afscheid te nemen. Morgen wilde hij naar Rotterdam, waar hij de dochter van zijn weldoener moest vaarwel zeggen. Den volgenden dag was het zijn voornemen met de boot naar Nijmegen te vertrekken, van waar men twee dagen later over Cleve, Keulen, Aken, Brussel — zoo'n

Digitized by Google

klein pleizier-toertje — naar Hâvre zou reizen om er zich in te schepen voor Philadelphia. 't Was dus volstrekt noodzakelijk dat miss Sally Lewes morgen te één uur gereed was om 't allereerst met hem naar Rotterdam te gaan.

En — zoo is het geschied, en jufvrouw Marnix heeft in stilte God gedankt voor de genade zichtbaar in Zijne bestiering, want zij geloofde vast dat Hij die beiden tot elkaars behoudenis had bijeengebracht. Of de trouwe Kater later het dankgebed der goede Marnix zal kunnen beamen is niet heel zeker. Maar zeker is het dat hij er nooit aan zou gedacht hebben om miss Lewes tot de gezelschapsdame van de old mama te kiezen, en nog minder om er misschien haar schoondochter van te maken, wanneer hij niet slechts had kennis gedragen van Lewes' wandelingen met den vlasbaard-ondermeester te Wolterbeek, of ook van de vele bezoeken aan den Goudaschen heer Hunting, en haar uitstapje met dezen naar Schoonhoven en Ammerstol, maar — inzonderheid wanneer hij geweten had: Ten eerste:

Dat zekere schoolmeesters-dochter van Colchester, Nelly Saul, wegens een gedrag dat zeer in strijd was met hare serieuze principes, door haar vader op een kostschool te Harwich was gedaan om er in het onderwijs behulpzaam te zijn; van welke kostschool zij echter ruim zes weken later spoorloos verdwenen was.

Ten tweede: dat zekere Sally Lewes van Londen — beter gezegd: Nelly Saul van Colchester — oud zeventien jaren, met een zeker Londensch heer Impress naar Zwitserland is gereisd, als dame van gezelschap.

Ten derde: dat ongeveer negen maanden na dat vertrek — terwijl sir Impress voor zaken naar Milaan was, van waar hij echter nimmer dacht terug te keeren — dat miss Nelly Saul toen aan een jeugdigen Impress te Luzern het leven schonk, die echter al spoedig aan zijn moeder de vrijheid

Digitized by Google

zou hergeven, misschien omdat hij zich schaamde voor vader en moeder.

Ten vierde.... Maar genoeg. Indien de vroolijke trouwe Kater dit alles had geweten, dan zou hij zeker voor de eer hebben bedankt. Maar even zeker, hij zou geen steen hebben opgenomen om er dat slanke schepsel mee te vervolgen. 't Was toch een vreemd verschijnsel dat diezelfde Nelly Saul ná dat verblijf in Zwitserland, en bijna geheel van middelen ontbloot, niet tot het laagste peil was gedaald; dat ze uit eigen beweging, zelfs bij haar sloffen en slordigen aard en, zij het ook dikwijls door den nood gedrongen langs paden van bedrog, nog telkens is teruggekeerd tot den stand waartoe ze behoorde en tot een leven van nutte bezigheid.

Er zijn abnormaliteiten; er zijn vrouwen zoowel als mannen die.... Doch weder genoeg. Een menschenoordeel moet zeker een kluchtig ding zijn naast een oordeel Gods! — Echter, zoo lang er een menschenwereld zal wezen, zoolang zal er ook een oordeel moeten zijn naar 's menschen begrippen over goed en kwaad. Dat oordeel moet wijzer en liefderijker worden, naarmate het menschdom vooruitkomt op de baan der volmaking. Maar — altijd zal er een Hooge Raad blijven, een Hoogste, een Allerhoogste Raad. En die Raad telt maar één Rechter, en diens lichaam is het heelal, en diens geest is de Liefde waar het schepsel naar streeft en jaagt, niet zelden om worstelt. Die Rechter is onze God, is onze Vader, Hij is de Almachtige Schepper, de Schepper van het volmaakt heelal; de Schepper ook.... van de abnormaliteiten, de Schepper ook der.... zonde....? Stil, stil, stil! Als de mieren niets van den mensch begrijpen, wát, in 's hemels naam, wát begrijpen dan de menschmieren van den Schepper van mier en mensch!

Een van den jongen tijd begrijpt er iets van. Maar, 't leeke-dichtje was nog niet gedacht waarin hij — Pein-

Digitized by Google

zens moede van de raadselen zou spreken waarin de mensch op aarde wandelt, en uitroepen:

„Daar is geen priester
Die Hem verklaart,
Maar Hem zoekt niemand
Vergeefs op aard!"

Wat kan De Génestets prachtgedicht — dat heerlijke gebed der negentiende eeuw — met Nelly Saul te maken hebben? Niet veel. Maar, misschien heeft ook Nelly Saul — bij een zoeken in zeer lage sferen — nog wel een klein beetje gezocht naar Hem, dien niemand vergeefs zoekt op aard; naar Hem, die alleen den ganschen samenhang der dingen doorziet, en Wiens oordeel alzoo het eenig eenig volmaakte kan zijn. 't Is voor Nelly Saul te hopen dat ze het gedaan heeft. — Zeer zeker heeft ze het gedaan! Helaas, niet altijd op de rechte plaats. Althans haar pocketbibles vallen meestal open en zijn zichtbaar het meest gelezen op die bladzijden welke Marnix doorgaans overslaat. Aan de mindere frischheid der blaren is het te zien, dat Salomo's Hooglied haar lievelingsgedicht, Ruth's lossing door Boaz haar een bron van troost, en het Oude Testament inzonderheid de schat van haar hart moest wezen.

Farewell miss Nelly Saul, farewell miss Sally Lewes! Mocht ge in de nieuwe wereld inderdaad uw genezing en uw vrede vinden. Aan deze zij van den Oceaan wordt gij niet geoordeeld. Farewell! farewell miss Nelly Saul!

Sedert Anna de beide reizigers herkende, stond ze een oogenblik besluiteloos. Ze wist niet dat Tom Cat alleen in de stad kwam om haar te bezoeken, en vreesde alzoo dat zij hem niet zou terugzien wanneer ze heenging zonder zich bij hem aan te melden.

Digitized by Google

Louise, zeer ingenomen met haar emplettes, die „zonder mankeere binnen drie verrel-uurs aan mevrouws huis zullen bezorgd zijn," Louise zegt, dat ze er niets geks in vindt om even in 't St.-Lucas naar dien heer te vragen. Nee, al was hij honderdmaal acteur, dat deed er niet toe; daar hadt je bij voorbeeld Albregt, onze eerste komiek in de stad, een door en door fatsoenlijk mensch, daar zou ze als 't zoo uitkwam precies zoo graag mee over straat gaan als, om iemand te noemen, met Tiele, haar favoriet-dominé: „Coeur d'or van een man!"

Weinige minuten later klonk er een daverend gelach binnen de lange eetzaal van 't St.-Lucas, waarin zich geen andere gasten bevonden. Tom Cat was geheel in verrukking over zijn geluk en vooral omdat die engelachtige miss Rooze uit eigen beweging — hém, den ouden Zes kronen Kater, aan boord was gekomen, terwijl nog bovendien die andere mooie miss hem de groote eer en 't wonder geluk aandeed om hem mee te bezoeken.

Louise, „miss," was dadelijk met dien vreemde ingenomen. 't Waren zeer vriendelijke woorden die er werden gewisseld. Tom Cat zou nooit de schoone miss Rooze vergeten, het sprekend evenbeeld — in 't mooie — van den vroolijken weldoener van voor twaalf jaren.

Anna van hare zijde zou altijd de aangenaamste herinnering behouden aan de vriendelijke kennismaking met hem, en aan de edele nauwgezetheid waarmee hij....

Ho, ho, stop! Daar mocht geen spraak van wezen. Goddank, het grootste deel der menschen zou zoo gedaan hebben, en gelukkig waren er niet veel zooals zijn oude Zes kronen vriend, de rooie Jan, die hem schandelijk had beet genomen, nadat hij bijna vijf maanden op zijn kosten „het vroolijke" genoten had.

Maar basta! zie, deze schoone portefeuille met het prachtige

Digitized by Google

handwerk en dat vereerend schrijven van miss Rooze er in, 't was hem meer waard dan driemaal het bagatel dat hij plichtmatig teruggaf. Toen hij dat pakje bij de old mama heeft ontvangen, en the blue forget-me-not op het handwerk zag, toen heeft hij zoo vreeselijk moeten lachen, ja, zoo lang en zoo vreemd, dat hem de tranen over de wangen hebben geloopen, en de old mama gemeend heeft dat hij gek werd, en is beginnen te schreien. Die portefeuille zal hem dierbaar zijn en het daarin geschreven woord: „Die trouw is, dien zal God trouwe houden in eeuwigheid!" dat woord zal hem op den goeden weg doen blijven, en hem soms eens aan den Eeuwige doen vragen: of de rekening nog goed staat tusschen Hem en Kater.

— „No no, hij zou er tegen hebben dat je meegingt niewaar?" lacht Kater een oogenblik daarna.

— „Hij? — Wie?"

Master Tom Cat meende op de hoogte te zijn. Dat was grappig! Wie!!? — De mooie miss — Louise — zou ook wel weten wie? Kom kom! 't Is geen schande: Een very honnest and practicel man. Gisteren heeft hij nog afscheid van hem genomen:

— „Als je dan in 't Kikkerland wilt blijven mij dear miss Rooze," roept Kater, haast wat luid voor de plaats waar ze zich bevinden en met een schenker op den achtergrond — „dan wil ik hopen dat de noble advocate die onze partijen bijeenbracht, dat lieve mondje — the pure rose of spring — gauw kussen zal als zijn lief lovely wife!"

Tom Cat lachte weer vreeselijk hard en lang. 't Was iets vreemds van dien man dat lachen; pleizier had hij toch niet op dat oogenblik. Louise meende zelfs dat dit lachen een nuance van huilen was. Zoo hadt je in de stramien nuances door 't grijze van wit naar zwart. — Anna ziet

Digitized by Google

in verwarring voor zich neer. Eensklaps voelt ze zich de hand vatten. Tom Cat is weer geheel de oude. Nu is de tijd gekomen; terwijl de gezelschapsmiss zijner old mama naar de United States, zich een weinig verfrischt en uitrust, kan hij aan zijn verlangen en plicht voldoen. Straks is hij een prachtvol meubelmagazijn voorbijgereden; daar moeten de dames met hem naar toe, als ze niet te „voornaam zijn om met den ouden Kater door Rotterdam te loopen?"

— Te voornaam, nee! Maar, naar het meubelmagazijn in geen geval.

— „Yes! aye! To be sure!" — Tom Cat moet zich kwijten van een oude schuld. Voor den advocate Van Breeland moet hij een very fine stuk uit dankbaarheid koopen, en de lieve dames zullen hem helpen; hij heeft geen verstand van die dingen. Yes, yes, de dames gaan mee! Ze zullen Tom Cat wel raden!

Louise vond het een ijselijk aardig avontuur. Als het niet te laat werd met eten! Nee 't kon wel, 't is pas halfvier. Die afleiding is erg goed voor Anna! — En dan, dat sterke blosje telkens als hij van Oscar van Breeland sprak. Heeft Alexander niet gezegd dat er vroeger tusschen die twee zoo iets borrelde?.... 't Scheen dat die vreemde snaak met zijn hooge boorden er meer van wist, want, hoe zou hij anders zoo bepaald van „lovely wife" en al die aardigheid meer hebben gesproken. Ongetwijfeld heeft Oscar zich over dat mooie Annaatje tegen hem uitgelaten! Kijk, guns! daar presenteert die Anna den arm. O, da's dol! en Anna vindt het zeker bespottelijk.... allerbespottelijkst, maar zie, ze durft niet weigeren. Of dat Amerikaansche mode is? Pas op, zoo aanstonds krijgt zij zelve ook een beurt! Dat zou een lief olie-en-azijn-stelletje wezen. Ze zou zich ziek lachen als ze dan Alex eens tegenkwam. Tien

Digitized by Google

tegen één dat Lex een beroerte van 't lachen kreeg als hij zijn vrouw en logée bras-sus-bras-sous met zoo'n totaal onbekenden piepa in de Hoogstraat zag flaneeren. Tiens, Tiens! daar komt „de Vaste" aan.

— „Bonjour Louise!" — Zeer zacht: „Hm, is dat de logée waar je me zoo benieuwd naar maakte? Prachtig! — Aan den arm van d'r papa?"

Louise even zacht: „Nee mannetje, 't is mis.... verkeken. Salut!"

— „Hoe meen je?"

— „Jawel verkeken." — Luid: „Bonjour. Groeten aan de zusjes. Veel wind vandaag. A revoir!"

Mijnheer Ziechel Fruit blijft de dames met dat vreemde heer nog een oogenblik nakijken. Was die forsche knevelsinjeur de pretendent van die heerlijke verschijning? Het strijdt met zijn principes om dames na te loopen. Maar nu, nu zal hij toch even teruggaan, tot voorbij het meubelmagazijn waar Louise van Wall met dat contraire paar is binnengestapt.

Neen, hij zal het niet doen, want Louise van Wall....

Jawel toch even.... want dat gezichtje....

Nee toch niet. Want mis en verkeken heeft ze gezegd, en bovendien: dames naloopen het strijdt met zijn vaste principes.

Binnen het meubelmagazijn heeft Tom Cat naar de prachtigste fauteuils gevraagd die de meubelmaker vertoonen kon.

— „Voor heeren of dames?"

— Voor heeren, maar de man moest maar alles laten zien wat hij had.

En, daar waren Voltaires, Comfortables, Pompadours, Easy-chairs, Gondoles Crapaudjes, wat men verkoos, van twintig, dertig, zestig tot honderd gulden toe.

Of er geen fijnere waren?

— Tjaaa.... jaaawel. Als dát de bedoeling was! Boven

Digitized by Google

in 't magazijn stonden nog de zoogenaamde Victoria en Albert voltaires, die op de groote tentoonstelling waren geweest. Tjaaa .... als mijnheer en de dames die eens zien wilden? Al driemaal heeft de eigenaar ze onder den prijs kunnen verkoopen, maar — merci; beneden de tweehonderd vijftig gulden het stuk gingen ze niet de deur uit. — Wat er beneden bleef dat kon hij — de maker — er zelf aan verkijken, want het waren „rijkgebeeldhouwde stoelen, zoo rijk als Horrix in den Haag ze ooit gemaakt had," en prachtig bekleed met blauwzijden damast!

Kater vond die stoelen indeed very fine. Louise vond ze om te stelen, en Anna te mooi om te gebruiken. Misschien had de laatste er toe kunnen komen om er iets aan af te keuren, indien Kater van iets anders dan een heerenstoel had gesproken.

— „Dus goedgekeurd?" zegt Tom Cat: „Dát doet me pleizier. Ik dank de dames voor haar vriendelijke hulp. Wij Yankees weten niet meer wat goed' smaak is in Holland — hahahaha. Als de brave advocate niet tevreden is dan hebben de dames de schuld." Tot den meubelfabrikant zegt hij, zoo aanstonds te zullen terugkomen om de rekening te vereffenen, en hem dan meteen het adres te geven waaraan de stoel moet bezorgd worden. En, nu is hij gereed.

Het bevreemdde Anna wel eenigszins dat Tom Cat, zelfs niet in de verte, over het cadeau heeft gesproken dat hij vroeger aan Van Breeland gezegd had haar te willen aanbieden aleer hij naar Amerika vertrok; maar, nu zij het magazijn verlaat nu gevoelt ze zich juist daardoor verligt. Wat behoefde de goede man die de oude schuld zoo meer dan royaal had afgedaan, haar nog een geschenk te geven bovendien! Juist om zoo iets te voorkomen heeft ze straks gedurig bezwaar gemaakt om mee in dat magazijn te gaan.

Digitized by Google

't Is nu naar wensch afgeloopen. 't Was een prachtig cadeau aan Van Breeland!

— Waarvoor? vraagt Anna zich af.

Eensklaps voelt ze iets pijnlijks in de borst. Was het een geschenk alleen omdat Van Breeland in Katers naam die schuld met haar heeft vereffend; daarvoor alleen....? En zij, wat deed zij om haar dank te toonen voor zijn heerlijk pleidooi, voor zijn bemoeiingen in haar en tante Lijnings belang? Wat heeft zij gedaan?

Nu doet ze de kleine voile voor het gezicht, misschien omdat de wind zulke vreeselijke stofwolken opjoeg en het haar daardoor moeilijk viel om het antwoord te geven op Katers vraag: Of zij niet vond dat die fair lawayer een stoel waardig was, nog driemaal mooier dan dien welken zij zooeven voor hem had uitgezocht?

Om schemeravond van denzelfden dag terwijl Anna weer voor het bovenraam in De Boompjes zat, zag ze iemand een pet naloopen die hem was afgewaaid. Toen de man met het herkregen hoofddeksel regelrecht op de woning van Van Wall toestapte en er aanschelde, keek Anna onwillekeurig naar beneden, en zag een berrie voor de deur staan. 't Scheen wel alsof er twee voltaires op stonden.

Weinige oogenblikken later kwam Louise de kamer binnenstuiven; stak Anna een brief toe, en riep opgetogen:

— „Koninklijk logies voor je, kind: Victoria en Albert!"

Anna begreep er niets — maar toch iets van.

De brief was kort, en 't was nog licht genoeg om te lezen.

„Sgoone Miss!

Myn weldoener fond yk not in leve, maar syn eevenbeeld zag yk well; and-like zy is, zie yk not any weer.

Digitized by Google

Yk voorgeet haar niet, nooit, for live! However, 't moet the avocate van Breeland syn! Yes! Yes!! and very good! — The old mistress Beele in the Pays-Bas at Utrecht, weet de story particular exact. The avocate wilde yesterday the felicitation not accepteer. Yet, at last he zei: God gaf dhat 't waar, en zy de myne was.

Yk heb thus Victoria and Albert on the adress of miss Rooze besteld. A little — little souvenir for twee! Yk voorgeet You nooit. Be happy to same. I parted fromhere already forthwith to Nymegen, per railroad. — Farewell, beautiful flower!

Your poor TOM CAT."

St.-Lucas, May 1860.

De letters dansten Anna voor de oogen. 't Was wel te zien dat die man niet gewoon was Hollandsch te schrijven, zoo hij het al vroeger, als de arme Zes Kronen Kater gekend heeft. Maar de inhoud van dat schrijven is Anna duidelijk genoeg. Zij weet niet wat ze zeggen, wat ze doen moet. De quitantie van den meubelmaker — zonder invulling der som — lag in den brief; Kater was reeds vertrokken; de prachtige voltaires stonden in het voorhuis; de berrie-lieden zijn al met een fooitje door Louise geëxpedieerd, en — Anna staat als versufd.

Emma van Wall die in het voorhuis gekomen de stoelen ziet, krijgt een kleur, en zegt dat ze er heusch niets van begrijpt. Willem Haverkist hakt den knoop door, en beweert dat het een misverstand moet wezen; niemand zou het in z'n hersens krijgen om een aanstaande dominé's-vrouw zulke vorstelijke dingen te sturen. Zeker verkeerd bezorgd!

Alexander die met twee woorden door zijn Louise op de hoogte is gebracht, verklaart stellig te gelooven dat het

Digitized by Google

een kleine attentie van Willem voor zijn aanstaanden oom en tante is. Foei! hij had het niet moeten doen; 't was altee. Hij moest in ieder geval een beetje van het lofwerk weerom sturen, dat was nog een uithaler voor handdoekenrekjes of stooven of iets van dien aard in 't huishouwen.

Willem Haverkist lacht mee — maar denkt toch: Ja, een bagatel mocht ik wel doen. 't Is misschien een kleine pique sous l'eau. Een sigarenkoker voor hem, en een portemonnaie voor mevrouw.... enfin!.... maar de beurs! Enfin, d'r zijn er wel in de goedkoope soorten die nog al vertoonen. En luide:

— „Ja juist! Ik wist niet wat ik beters voor u bedenken zou! Probeer ze maar eens — ze zijn bijna zoo zacht en gevuld als mijn donsje, mijn zwaantje, mijn mol."

En 't zwaantje, een weinig verlegen, weert hem af en zegt:

— „Kom Wim, niet zoo laf in presentie!"

Digitized by Google

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

't Is één uur na middernacht.

In het Over-Maassche daar had hij zich gelegerd, de storm.

Daar stonden populieren en esschen en wilgen in gestadigen ootmoed voor hem te buigen.

Doch, zich verheffend uit zijn rust, huilend als een verscheurend gedierte, vloog hij overeind.

Den slanken esch greep hij bij den voet en rukte hem neder.

En de andere stammen bogen dieper, doch sidderden inwendig bij het voelen van den ijzeren vuist die hen kraken deed.

En wat hem stoorde in zijn woeste vaart dat slingerde hij met kracht ter aarde.

Voort! hij moest zich baden in den breeden vloed.

Voort! dien knootwilg gesmakt in de klei.

Dat lies en riet gezweept in het drassig oeversop.

Voort! zich zelf gestort in den stroom.

En het klotst en bruist en schuimt waar hij de waatren beukt. — Voort! naar gene zijde.

Het fiere fregat in 't midden der rivier op stroom voor anker, voelt te loefwaart een ijzeren stoot, en hoort de ankerketting knarsen, en ziet zijn vrijen wimpel in den bezaanstop gegrepen, en weggeslingerd in het donkere nat.

Voort moet hij, voort! Naar die bodems in dommel aan

Digitized by Google

gindschen wal; naar die huizen waarbinnen de lauwe rust hem walgt. Ha! hij zal ze luide wakker gillen uit den zoeten slaap. Hoor maar hoe hij in het want dier schepen gilt. Hoor maar hoe hij de glazen dier gaslantaarn al rinkelend aan stukken beukt; hoor maar hoe hij bonst op die vensters.

Zie! Dien schoorsteen zal hij doen neerdonderen op de pannen van uw dak. Waak op! Waak op Rotterdam! 't Is de reus uit het Over-Maassche. Zie toe, 't is een booze geest!

Maar — als de vlijmende Noorder-storm van die stadzijde woedt, of hij geen boozer geest zou wezen....?

Hoe 't zij, de kleine kof die tegenover het huis van Alexander van Wall lag, heeft het nu zwaar te verantwoorden.

Naast een groot campagne-fregat gelegen, ree het fregat, door de sterke deining van het water, gedurig tegen haar aan, en, dewijl men de wrijfhouten of kurken vendels niet had uitgehangen, kreeg de kof gedurig een zoo sterken „lik op 'er kaak, of trapten de rusten van het fregat haar zoo geweldig, dat ze d'r lam in de lenden van werd."

't Is zeer donker. De meest nabijstaande gaslantaarn op den wal is uitgewaaid, en de kleine hemellichten zitten achter een donkeren sluier.

De schipper der kof verkeert in groote onrust. Hij is alleen met vrouw en kind aan boord, en het lek in het vooronder is van dien aard dat pompen bijna niets baten kan. Waar het lek zich precies bevindt dat weet hij niet, en hoe het ontstaan is dat kan hem niet lang bezighouden. 't Zou wel omtrent bij den boeg zijn en het „logge bakbeest van 'en fregat met z'n satansch gezoen mocht wel de schuld hebben — als er geen oud zeer van de reis zat."

Maar wat dee 't er toe! Alles drijft in 't ruim, en 't water wast binnen boord, twee duim in de minuut. Toch pom-

Digitized by Google

pen; ja, pompen zooveel hij kan! Maar zie, het doodshoofd — de groote boegkluiver — grijnst hem aan.

— Vrouw en kind! Ja ja, ze moeten van boord. Je weet niet wat er kan gebeuren. Dat zou hier een schipbreuk kunnen worden, verdompeld aan vasten wal! 't Is wonder dat men op het fregat zijn schreeuwen niet verneemt, en dat die lamme nachtwacht zijn geroep, zeker voor 't gemak, maar op rekening van een krassend vensterluik stelt.

—Welzeker, een vensterluik aan den kant der rivier! Pompen! pompen!! — 't Is goed, maar Ottelijn en Janneman moeten toch van boord af. Zulk vrouwvolk weet van slapen als z'em eens gepakt hebben! Ze zouwen de heele wereld laten vergaan en 's anderendaags vragen hoe 't gebeurd was!

— „Hei! Ottelayn! Zeg! wor rays wakker. Zeg, of mot ik ie eerst weer 't hoornbeest langs den neus haele. Kom Ott! 't is nou geen gekskere mayd! Over een uur was ik al aan 't pompe. Kom d'r uyt as 'en meeuw. — Jae! lek! en verdompeldjies erg! Gauw d'r uyt! Ik zal Janneman wel vost de wollen bokse aen 't baetje doen! Nou die kaykt ook as 'en zeekat in 'en tobbe. Lust liever Rotterdamsche peperkoek niewaer klayn skellevischbaesje. — Jae jae Ottelayn. Je mot d'r seldrementig gauw of. 't Is zoo verdompeldjies donker, en met den storm — ik heb er gien peail op."

Een paar minuten later stond de vrouw op dek met den rug naar den wind. De onderrok spande haar om de beenen, en de bovenrok had ze over 't hoofd, want Janneman zat op haar arm en sliep gerust met het kopje op haar schouder.

Op den wal stond.... een groote roode ster; nu eens op manshoogte boven den grond, dan voor een oogenblik — verschietend naar beneden — tot halfmanshoogte.

Digitized by Google

Alexander van Wall genoot zijn rencurel maar ten deele. Zenuwachtig is hij volstrekt niet, maar dat nachtelijk avontuur is toch pittiger dan zijn sigaar.

Nu is de ster den oever en de kof zeer nabij gekomen.

— „Pas maar op kaptein! Voorzichtig!"

— „Gien nood meneer; 't is maer dat ze 't klayn op 'er schoer het, en Janneman slaept weet je. Dat verdompelde lek!"

— „Wacht jufvrouw kapteinse, geef jij me maar 'en hand. Voorzichtig! Te droes, je kunt met dien wind de oogen niet openhouwen. Kom nou maar mee als je durft. Bij ons ben je dubbel aan wal hoor. M'n vrouw wacht je met 'en bordje schildpaddesoep, of met wat anders. Ik heb haar met m'n sigaar getelegrapheerd dat ze logées krijgt. Ziezoo, maak jij nou maar dat je aan de pomp komt kaptein. Als je vrouw met Janne- of Pieterman binnen is, dan zorg ik dat er volk voor je aanrukt. De nacht kleurt alles donker. 't Zal zoo'n vaart niet loopen. Morgen geef je een bal aan boord. Slaap wel. Pomp pleizierig! — Watblief?.... Kan je niet meer verstaan. — Deze stoep jufvrouw. Wacht, ik zal je wel voorgaan. Doe jij nu dien rok maar naar beneden, anders zal Pieterman stikken en m'n vrouw denken dat je een nonneke bent.... Niet dat een monneke.... Nee volstrekt niet! — Roomsch misschien....?"

— „Jawel Roomsch, om uwe te dienen meneer! Uwe zeker ook, want moeder Maria haeit uwe dadelijk uyt liefde naer ons toe sonde."

— „Precies! De boodschap net voor 'en half uur gekregen. — Komaan, daar heb je m'n vrouw. — Louise, tot straks. Ik moet voor 'en pomp-équipage op de kof zorgen. In tien minuten weerom! — Wat een lekkere jongen niewaar? Een Noordhollander van geboorte. — Dames! Salut! à tantot!"

Een groot half uur daarna zat de vrouw van den kof-

Digitized by Google

schipper in de nette keuken der Van Walls heel gerust een kop koffie te drinken, want zooals Van Wall goed had geraden: de nacht en de onrust hadden het lek in des schippers verbeelding wat grooter, en den waterwas wat sterker gemaakt dan ze werkelijk waren.

Janneman is rondom wakker en kraait van pleizier. Geen wonder: Zoodra hij bij het heldere gaslicht in de keuken de oogjes goed kon openhouden, heeft hij begrepen dat het overdag was, en moet het hem geweest zijn alsof hij in luilekkerland was aangekomen.

In de eerste confusie had Louise het lieve molletje een krentenbroodje in het kleine handje gegeven, en ofschoon Janneman zich dapper heeft geweerd, toen hij een stuk koek er bij kreeg, toen lag het restant brood al spoedig op den grond; en — toen Louise gelukkig in het trommeltje nog een paar vanille-bisquitjes gevonden en ze het lievertje gegeven had, toên volgde al spoedig het overblijfsel koek het behapte krentenbroodje.

De kapiteinsvrouw is recht dankbaar, maar vindt het toch al te vrindelijk dat mevrouw zoo'n omstande met haar heeft en zoo midden in den nacht. Mevrouw had waarlijk geen bed moeten laten opmaken; ze kon hier best in den stoel slapen en Janneman op haar schoot. 't Was al te erg! En Janneman was weer zoo „kraays" en 't zou geen wonder wezen als ie den heelen nacht woelwater bleef, want „gossiemeine, zóo as meneer ôllan met 'em raeilde en zaeilde dat was meer as liefhebberay."

— „Joep joep hopsasa! joep joep faldera; falderal-deriedera, falderalde-rom!" riep Van Wall terwijl hij op het keuken-aanrecht gezeten, het frissche jongske op zijn rechterbeen een tour per spoor naar een badplaats liet maken, en iedere rom voor een station hield waar hij gelegenheid had om zijn lippen eens op die mollige wangetjes te druk-

Digitized by Google

ken. De stations bevielen Janneman het minst; en telkens zat hij te dansen en trok al aan de stationschel — Alexanders das — omdat men geen tijd te verliezen had, en, voort ging het dan weer: „Joep joep hopsasa! joep joep faldera; kleine Jan, kleuterman, falderalde-r o m!"

Op hetzelfde oogenblik dat Louise met haar 's morgens gekochten hansworst in de keuken terugkomt, voelt Van Wall dat het bijzonder warm op zijn been wordt, en, in de vaste overtuiging dat de badplaats nu bereikt is, heft hij het snaakje in de hoogte; springt van het aanrecht op den vloer; geeft het kind nog een zoen, maar dan ook aan de moeder terug met de woorden:

— „'k Zal buiten eens eventjes naar den watersnood gaan kijken."

— „Och, meneer is ol te vrundelijk. As meneer maar gien kou vat."

Van Wall is daar niet bang voor, want, om nóg eens naar de kof te gaan zien waar hulp genoeg was, daaraan heeft hij niet gedacht.

— „Wel goeie morgen jufvrouw Anna, ook al zoo vroeg op de been!" zegt hij in den gang tot zijn logée die hem vragend aanziet, omdat ze zeer verlangt te hooren wát er voorviel, maar vooral dat er niemand in huis eenig onheil is overkomen.

— „Overstroomd! Anders niets. Geen gevaar bij," zegt Van Wall bijna plechtig, terwijl hij het pand van zijn jas wat meer naar voren over het rechterbeen trekt. En dan terwijl hij verder gaat voegt hij er zeer zonderling somber bij:

— „Plaats der handeling: een keuken uit de negentiende eeuw. De hoofdpersoon: Water-god Janneman van de kof. Tot straks."

Van Wall wipt de trap op naar zijn kamer. Anna ziet

Digitized by Google

den gastheer na. Ze weet niet wat ze er van denken moet, en treedt de keuken in.

Dat was een verrassend tafereel. Een burgervrouw die, met een oude Schotsche shawl van Louise om, er niet onooglijk uitzag, had een alleraardigst mooi kind van ruim anderhalf jaar op den schoot. Met beide handjes — gillend van pret — greep het kind naar den prachtigen hansworst dien Louise van Wall hem voorhield, en wiens ledematen zich alle op 't snelst bewogen; wiens oogen draaiden dat men meest alleen het wit er van zag, en wiens lijf moe-doe zei, alsof hij bij een buikspreker in de leer was geweest.

Toen Anna zich omstreeks een uur geleden te bed heeft begeven, maar niet slapen kon omdat allerlei gedachten haar 't hoofd vervulden en 't hart deden kloppen, toen heeft ze een paar malen kort na elkander gemeend de voordeur te hooren digt slaan. Dewijl de logeerkamer zich evenals Emma's kamer aan de achterzij van het huis bevond, zoo heeft Anna maar weinig van den storm en in 't geheel niets van dat schippersgeroep vernomen. Doch, steeds scherper luisterend, begreep ze al spoedig dat er iets buitengewoons moest plaats hebben, want, op den overloop had ze Louise ofschoon onverstaanbaar, toch duidelijk en druk met Mietje hooren praten, en daarna telkens geloop en gedraaf op de trap vernomen, zoodat ze geen rust heeft gehad, maar weten moest wát er was en of ze ook hulp kon aanbrengen. Maar nu, in plaats van iets droevigs te hooren, ziet ze daar dat prettig tafereel.

Louise die lustig aan het ringetje van den hansworst trekt — zonder evenwel naar zijn bewegingen te zien maar des te meer naar dat „snoeperige ronde bakkesje," zij hoort het niet dat de keukenklok twee slaat, en toont zich niets verwonderd dat Anna binnenkomt.

Digitized by Google

In weinige oogenblikken heeft de laatste het gebeurde vernomen, en wordt gesommeerd om maar eens eerlijk op te biechten of ze dat jongske niet een engel van een kind vindt. Louise zelve moet bekennen — al zit de moeder er bij — dat ze nooit zoo iets dodderigs en liefs heeft gezien.

Anna stemt het van ganscher harte toe, en zou het vroolijke wicht zoo graag eens op den arm hebben.

— „Dat zou ik uwe niet raeie dame, want Janneman.... hihihi.... Zeker 't ongewone."

Louise roept, dat die „lekkere mol om te stelen is." De schippersvrouw meent wel te merken dat mevrouw veel van kinders houdt en er zeker geen heeft.

Louise springen de tranen in de oogen. Neen, zij heeft er geen, maar, als zij er zóo een had, dán — ja, dan zou ze de wereld te rijk zijn. En terwijl Louise dat zegt neemt ze Janneman, met geringschatting van zekere waarschuwing, op den arm, en danst er mee de keuken rond. En — de kleine heeft evenveel pret als straks op de knie van Lex. Hoor maar, hij kraait zelfs: ghu ghu, en ook: moe-doe, moe-doe, misschien in navolging van den hansworst wiens mechaniek inmiddels door de vrouw met bewondering beproefd wordt.

Een groot uur later was alles rustig in huis. Intusschen de eenigen die sliepen waren Emma en Janneman. Voor Emma zou de gansche nacht een heel klein stukje niets zijn; en voor Janneman een dito dito met iets geelblinkends-rood-wits er tusschen in.

Voor het overige lag alles wakker te bed.

Mietje de werkmeid zei geeuwend tot Jane de keukenprinses, dat voor haar part die nachtspektakels wel uit de deur konden blijven: als 'en mensch z'n eigen overdag aftobde, dan kwam 't 'en mensch van rechtswege toe dat ie 's nachts z'n rust had.

Digitized by Google

— „Nou!" geeuwde de ander. En dan: „D'r was 'en kind bij, hé?"

— „Ja, voor zulk slag van scheepsvolk 'en aardig kind; maar, zooals Lex en Loutje d'r mee waren, dat was narigheid. Net kinderen! Wil ie wel 'looven dat ze gek genoeg zouwen zijn om zoo'n kind bij zich te houwen, as die koflui d'r niet tegen waren?"

— „Zu'k vlooien-goed!"

— „Nee smerig dat za'k niet zeggen, maar 'en teerstank, 'en teerstank! Nee, ik zeg, as ze zoo ies in de hersens krijgen dan verkas ik hoorrie. Ik dankte God al toen 't in Maart weer misliep. Met zu'k kindergoed over den vloer het 'en mens vóor noch achter gedaan, mersie hoor!"

— „Mer.... s....ie....e," dommelt de ander.

Het gesprek der echtgenooten Van Wall, binnen 't groote lit-d'ange, was van zeer intiemen en zeer ernstigen aard. Alexander zei..... dat niemand met echtelijke slaapkamer-geheimen iets te maken had, en kroop met den mond onder de dekens.

Anna zal niet veel slapen in dien korten nacht. Er is zooveel dat haar de oogen telkens weer openhoudt. Ontelbare malen heeft ze Tom Cats brief herlezen, en vooral de woorden door Oscar gesproken toen hij een felicitatie weigeren moest.

En zij die geloofde dat ze hem na al het gebeurde onverschillig is geworden; dat er een klove tusschen hen bestaat — nu heeft ze dat woord, dat dierbare woord gelezen: „God gaf dat ze de mijne was!" — Ach, wat kon hem dan terughouden? Weet hij dan niet dat ze zich heeft opgeofferd ter wille van Emma en den armen Ernst? — En Ernst was gestorven, en Emma is gelukkig. Als hij haar werkelijk nog liefheeft, wat weerhoudt hem dan nu?

Digitized by Google

Wát heeft hem dan zoo koel gemaakt?.... Wat....? Maar, eensklaps stond die vreeselijke, die lasterlijke brief haar weer voor den geest. — Hoe! heeft ze dien een oogenblik kunnen vergeten.... de wreede beschuldiging, dien hoon den edelste der menschen aangedaan? — En ja, zij kan hem weder vergeten dien brief. Telkens meer en meer smelt de herinnering aan dat geschrift als in nevelen weg, en wordt Oscar van Breeland gerechtvaardigd in haar oog, terwijl zij zich zelve met de gansche schuld belaadt. Immers, niets, niets heeft ze gedaan om den geliefden tweeden vader voor een wreeden schijn te vrijwaren. Ja, met argelooze onschuld heeft zij hem aangehangen en tot zich getrokken; doch, de wereld had ze immers reeds leeren kennen, en den schijn heeft ze niet vermeden, ofschoon ze het had moeten doen. — Maar bovendien, wat is er door haar gedaan om den edelen jonkman, die met zooveel ijver door zijn heerlijk talent de ongelukkige Hanneke voor een onteerende straf wist te behoeden, die uit vrije beweging, geheel belangeloos, zich zooveel moeite voor haar eigene belangen gaf, wat heeft zij gedaan om hem haar bewondering, haar dank, haar hooge sympathie te betoonen? Niets, niets! — Toen hij die zege had bevochten, toen heeft zij hem een hand gegeven, een hand — die nogtans al weder het geheim van haar hart niet verraden mocht. En later: geen brief van dankbetoon, geen geschenk, zelfs geen woord aan hém. Niets, volstrekt niets! — Het was schier onverklaarbaar. — En zulks alleen uit dat gevoel van kieschheid, 't welk op de kostschool vooral het jonge meisje als eerste deugd wordt aanbevolen, als heiligst wapen in den vaak zoo moeilijken levensstrijd.

Een heerlijk wapen! Ja. Maar helaas! dat wapen, zeer dikwijls te fijn geslepen, te scherp gepunt, het wordt in onbedreven handen allicht gevaarlijk voor wie het hanteert.

Digitized by Google

Helaas! de geringste weerstand doet niet zelden te ras die fijne spits er van breken, en het wapen, verstompt en aan de hand ontglipt, daar neerliggen ter.... bespotting.

En die kieschheid heeft haar weerhouden. En niets, niets ter wereld heeft ze aan Oscar van Breeland gedaan. Niets aan hem, den jongeling.... terwijl zij den vaderlijken vriend, die, ofschoon veel ouder, nog in de volle kracht van 't leven is, heeft aangehangen als een dochter, zonder er ooit aan te denken dat zelfs de morgen- en avondzoen dien edele gegeven, tegen haar getuigen kon. Ja, zonder aarzelen schonk zij den gehuwde haar reine maar volle kinderliefde, en — den minnenden jongeling koelheid en anders niets!

— Maar luister dan ook beschuldigende stem:

— Eens had die jonkman haar gezegd: Anna, ik heb je lief meer dan iemand op de wereld; je vriend en beschermer wil ik zijn mijn leven lang. En toen, toen heeft ze aan Emma gedacht; toen heeft ze hem gezegd dat ze zijn liefde niet beantwoorden kon, en schonk ze schier ter zelfder tijd haar hand aan een ander. — Zóo was 't geschied.

En wie, wie zal het wraken dat ze later een strenge wacht heeft geplaatst voor oog en voor mond, opdat het hem niet wezen mocht alsof ze hem zeide: De tijden zijn veranderd mijn vriend, kom nu terug; zij, wier vriendschap ik hooger stelde dan uw bezit, zij eischt dit niet meer; hij, voor wien ik uw liefde versmaden kon, hij is gestorven. Kom nu mijn dierbre, dit hart is weer vrij.... — Alsof die geliefde haar dan geen woord had kunnen toevoegen 't welk haar voor immer den blos der schaamte op de wangen had gedrukt!

— Ja, beschuldigend hart, daar is verschooning, zeker!

Maar toch, Anna gevoelt het nu: te ver gedreven kieschheid is geen waarheid maar veinzerij. Zij beseft het: Onwaar en onnatuurlijk is zij te Arnhem geweest; haar

Digitized by Google

schijnbare koelheid en ondankbaarheid hebben den jonkman die haar nog liefhad, van zich afgestooten. Haar houding, haar verblijf op De Renghorst, haar vertrouwelijke omgang met den baron hebben zijn achterdocht, zijn jaloezie geprikkeld, want — hij beminde haar immers nog.

— O, en dan is dat schrijven verschoonbaar! Hij heeft geoordeeld naar 't geen hij zag, en terwijl hij het meisje spaarde, werd hij onrechtvaardig in zijn oordeel tegenover den edelste der menschen.

Ja, Anna gevoelt zich schuldig — ofschoon zij een schuldige is ondanks zich zelve.

Is daar overdrijving in Anna's beschouwing?

't Ware niet kwaad dat er meer zóo overdreven werd.

Meestal is de rechter van binnen al zeer genadig.

Maar nu, Anna verkeert bovendien in een gansch bijzondere stemming. Heeft ze dan geen zekerheid, geen volle zekerheid dat hij haar nog bemint? Heeft ze niet gelezen die heerlijke woorden: „God gaf dat ze de mijne was"? En dan — ja, indien ze zich niet zoo zonderling bewogen gevoelde, dan zou ze haast moeten lachen: Daar staan ze die beide vorstelijke fauteuils, met hun prachtig snijwerk en blauw damast. De grootste voor.... hem, de kleinste voor haar. — 't Is bespottelijk! Waarlijk, Anna zou bijna kunnen lachen; lachen, nu ze opgestaan bij 't eerste uchtendkrieken en al spoedig geheel gekleed, in de armen van dien Prins Albert is neergegleden.

Een huwelijksgeschenk voor Oscar van Breeland en voor haar! Een huwelijkscadeau terwijl.... Ha! zulk een denkbeeld kon slechts opkomen in het brein van een kunstenaar wiens talent hem eenig fortuin bezorgde; een zoon der kunst die uit het grootsche land kwam waar men over kleinigheden heenstapt; die uit liefde voor een oude moeder over de breede zee kwam, en telkens weder

Digitized by Google

moest toonen dat hij een nobel hart omdroeg in de trouwe borst.

En die stoelen ze zijn dan voor Oscar en voor haar! Zullen die fauteuils, zoo gemakkelijk als prachtig, bijeenblijven!? Zullen zij daar staan in een net salon tegenover of bij elkaar, op een fraai Deventer-tapijt, en de andere meubels — ofschoon niet zoo rijk — een weinig in denzelfden stijl? En dan: hij dáar; en zij.... Neen wacht, dan moet Anna zelve in de Victoria zitten. Zóo.... en dan hij dáar, dáar, met dat fiere hoofd een weinig achterover geleund, haar aanziende met die donkerblauwe oogen, zoo vorstelijk, zoo..... Is het een verwijtende blik....? Nee, als men elkander liefheeft dan verwijt men niet, dan is alle leed, alle droefheid vergeten; dan.... O! als de lieve Hemelvader toch zulk een zaligheid voor haar bestemd had op de droeve en toch zoo schoone wereld....

Maar die brief, alweder die brief! — Stil, is het dan niet Anna's schuld dat hij geschreven werd, en, mocht Van Breeland toch eenige schuld hebben, dan zullen zij zich te zamen aan de voeten werpen van den edelen vriend die gezegd heeft: Anna, mocht Oscar je gelukkig maken! God geve het!

O, welk een heerlijke morgen! De wijnhaven waarop Anna's kamer het uitzicht heeft, de wijnhaven met haar vaartuigen en ijpeboomen in den uchtenddommel, moet een Zwitsersch landschap beschamen. De blanke lucht waartegen al die daken en schoorsteenen en masten zoo krachtig uitkomen, kon niet blijder glanzen wanneer hij zelfs Italiës hemel ware. Zóo althans schijnt het Anna toe. Ja, want nu eerst is het waarlijk lente geworden in hare ziel. Met dien laatsten stormvlaag in den nanacht, is ook de kille adem die haar den boezem verkoelde, ontvlucht: Victoria en Prins Albert! Het is om te lachen en te schreien allebei. — En Anna bidt:

Digitized by Google

— „Mijn lieve Hemelvader, Gij zijt het die de stroomen Uwer liefde weer helder doet vloeien langs het pad van uw kind: Hij die mij eens beminde, hij bemint mij nog. Hij bleef hier en trok niet naar het Zuiden heen. En dan, groot en liefderijk Opperwezen, heeft niet Uw laatste storm een zwarten nevel als weggevaagd voor mijn oogen, en de bron doen zwellen waaruit ik klaarheid putten mag?

„Indien ik mij slechts over Oscars liefde alleen verheugde, maar neen, Vader! er is zooveel meer dat mij met blijdschap vervullen moet. Daar is nog een ander licht voor mij opgegaan. O mocht ik mij niet bedriegen: Hanneke! arme Hanneke! Gij zult mij liefhebben en niet meer haten. Als gij kwade geruchten hebt verspreid, dan zullen ze nu verstommen. O goede God, het licht dat Gij mij schenkt is schier te verblindend op eens. Er is iets in mij alsof ik de heele stad met bloemen zou willen versieren en aan iedereen een aalmoes geven, aan iedereen die het maar noodig had. God, groote God! mijn hart bonst van blijdschap en dank; voor mij zelve en voor haar, voor haar die arme! Vader, beschaam mij niet, laat die heldere lucht niet meer beneveld worden. Zie mijn lachen zooals Gij mijn schreien in stilte hebt gezien. Ha Victoria en Albert! Ha mijn mollig kinderkopje, lachend voor den kleinen hansworst en kraaiend van pret!

„O God, Gij zijt goed! Vergeef het mij als ik schier dronken ben van vreugd; maar 't is een zuivere vreugd, en Gij hebt ze mij geschonken. Ja mijn hart vloeit over van dank. Wáar dien dank dan geplaatst als Gij niet hoort, als Gij niet ziet, als Gij niet bestaat!

„Amen Vader, Amen! Nu is het lente en zaligheid in mijne borst. Amen!"

Geen half uur later had Anna reeds een onderhoud met de vrouw van den kofschipper — met de vrouw die zich

Digitized by Google

's nachts een paar zonderlinge, alleen door Anna opgemerkte woorden had laten ontvallen.

En aan den avond van dienzelfden dag zat jufvrouw Helderwegen geboren Ebber, in de achterkamer der Van Walls tegenover dat echtpaar. — Anna heeft gemeend dit onderhoud niet te moeten bijwonen. — En jufvrouw Helderwegen verwenschte in 't eerst zich zelve „indien ze er iets van wist," en bleef wat later met neergeslagen oogen voor zich henen zien, totdat ze eindelijk uitbarstend in een hevig en langdurig snikken, heeft gezucht, dat de goede God haar genadig mocht zijn!

Digitized by Google

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Jufvrouw Molenwiek die onder de colonnade op de stoep van het landhuis De Renghorst, met haar vriendin Lijning „heel gezellechies en knus" koffie zat te drinken, heeft weinige minuten geleden van Jan den besteller twee franco-brieven aangenomen: een van mijnheer uit Soden, en een van een onbekende hand. Jufvrouw Molenwiek neemt het lorgnet van haar tamelijk vleezigen gevel en zegt:

— „Belangrijk nieuws! Wie had dat kunnen denken! Mevrouw Geereke is oneindig veel beter. Mijnheer schrijft dat zij van dag tot dag zichtbaar aansterkt; zelfs tamelijk groote wandelingen doet, en veel meer smaak in 't eten krijgt."

— „Och-kom, dat is gelukkig! dat doet me innig veel genoegen!" zegt mevrouw Lijning.

— „Ja ik kan je zeggen Co Mie, dat het mij ook wezenlijk pleizier doet, want in waarheid, mevrouw mag wat erg sikkepetittig wezen, en vooral zooals ze hier in 't laatst was, meer geest dan vleesch zijn — 't geen niet aangenaam is — ze weet wat iemand toekomt, en wat ik in 't huishouwen doe is haar altijd opperbest."

— „Als men de zaken ook zóo behartigt als u jufvrouw

Digitized by Google

Saartje, en alles zoo kent, dan wil ik het wel gelooven."

— „Wat dat betreft Co Mie, daar heb ik zonder mij zelve te flatteeren, de volle overtuiging van. 't Zou er mooi gaan uitzien als er geen jufvrouw Molenwiek meer op De Renghorst was. Maar wat ik zeggen wou, de baron schrijft er bij, dat men het plan heeft om al spoedig terug te komen. Mevrouw kreeg een sterk verlangen naar huis. De dokter had gezegd dat men daaraan gehoor moest geven, en liever over een paar maanden, indien het noodig mocht zijn, nog eens terugkomen. Onderaan schrijft de baron: u zult wel aanstonds maatregelen willen nemen; wij komen onverwacht; wil ook de groene en roode-kamers in gereedheid doen brengen, want waarschijnlijk krijgen wij al spoedig logeergasten."

— „Wel wel, dat zal u pleizier doen," zegt mevrouw Lijning die zelve echter door dat laatste bericht een weinig gedrukt werd.

— Alleen met jufvrouw Saartje, zie, dat was zoo iets kalms en rustigs. Als de familie terug zou zijn en er logées waren bovendien, dan werd het geheel anders; vooral als mevrouw niet meer ziek was en Anna uit logeeren bleef.

— „Ja Co Mie, 't is pleizierig voor me en niet pleizierig," zegt jufvrouw Molenwiek: „Pleizierig als men lustig en graag is, maar anders is het verdriet."

— „Ach ja, als men zoo gul is als u Saartje, en alles zoo overheerlijk kan klaar maken dan moet het anders niet pleizierig zijn, ofschoon men heusch wel eens te veel krijgt, heusch."

— „Nu ben ik toch nieuwsgierig te weten van wie die tweede brief is," herneemt jufvrouw Molenwiek terwijl ze het lorgnet weer voor de oogen brengt. Ik hou er zoo van mijn geduld op de proef te stellen, weet je. 't Lest best zegt krentenkoek tegen roggebrood, en niewaar, brieven

Digitized by Google

van familie of vrinden gaan toch boven, hoe goed of de lui ook zijn."

— „Daar hebt u wel gelijk aan jufvrouw Saartje, hoewel de familie Geereke anders toch al heel lief en vriendelijk is."

Jufvrouw Molenwiek heeft dit laatste niet meer gehoord; ze was te zeer verdiept in de lectuur van haar brief. En nu — ze is er „ontdaan en heelemaal perflekst" van.

De prachtig mooi geschreven brief — waarop echter onderaan een groote inkt-mop lag, met het zeer fijne randschrift: „Wil mij verschoonen," was onderteekend: Carel Romslikker.

Ja die brief was wel geschikt om jufvrouw Molenwiek voor een oogenblik de kluts te doen kwijtraken. Zij heeft gelezen:

„Zeer Geliefde Verre-Nicht!

Eens, op den onvergelijkelijken dag, toen ik u als het ware overviel, terwijl u taartekorst rolde, weshalvens ik het roomhuis waar u bezig waart, voor een portiershuis had aangezien, toen heb ik gevoeld, tante Dorsten wel wat gelijk heeft als ze mij een flouwe jongen noemt. In één woord en om kort te gaan, u hebt mij toen door uw tusschenkomst, ofschoon onze familie-relatie, eigenlijk zooals neef Straal te Akkersveen zegt, met de tang is uit te meten, een schoonen dag bezorgt. Niet alleen ik veel genoegen op de plaats hadt, maar zelfs door de beleefdheid van den heer baron mee aan tafel mogt aanzitten! hetwelk ik niet genoeg kan roemen omdat ik nooit nievers beter eijersaus bij snoek heb gegeten, en nooit zulk een kweeje-taart geproeft heb als dezelve die door u was daargesteld. Dit is het echter niet, maar wel dit, dat u de voorkomendheid bezat om te zeggen ik eens u kruisbessentaart moest proe-

Digitized by Google

ven. Toen zei ik dat ik geen kruisbessen lustte; toen zei u jamaar je moest de mijne eens proeven, die heb ik zelf uitgevonden. Nu zie ik hier te Arnhem nog al heel veel groene kruisbessen op de markt, en zeg ik zoo tegen mij zelfs het de tijd is. Niet zoo zeer om de kruisbessentaart, want ik geloof niet dat ik er tegen kan, maar om de vriendschap, en omdat u zelfs gezegt heef ik dezelve eens proeven moest.

Als ik dus geen belet doe dan hoop ik over-over morgen, zijnde Dingsdag, tegen de koffij bij uw op De Run te zijn. Zooniet geliefd mij met een paar woorden daarvan te onderrigten indien soms de geëerde familie hetzelve niet aangenaam was. Weshalvens ik uw toch even zou kunnen ontmoeten, zoo rekene geen tijding goede tijding want het zwerven van den een op den ander ofschoon ik te Amsterdam gedomicileert ben, wordt op den duur onpleizierig en van den kok te Amsterdam is het zoo goed als niemendal.

Bij leven en gezondheid uw in welstand hopende te ontmoeten en uw mij dezen stap zult ten goede houden, aangezien de jeugt anders ook vervliegt, noeme mij, steeds met de eerbiedige groeten aan den baron, jufvrouw Looze enz. Beminde Verre-Nicht.

Uw Dienstvaardige Dienaar en gevoelvolle Verre-Neef
CAREL ROMSLIKKER."

Adres: tante Dorsten
Bakkerstraat, Arnhem.

Arnhem, Zaturdag.

$12\frac{18}{60}5$

Jufvrouw Molenwiek is onthutst. Zij is rood en bleek geworden. Als er ooit diepte in een brief had gezeten dan moest het in dezen zijn. Eenige kleine spelvergissingen daargelaten was er nooit zulk een brief verzonden. Niet

Digitized by Google

alleen dat het schrift onnavolgbaar schoon was, maar volgens eene redevoering die ze vroeger eens bijwoonde, was deze brief de hoogste humor: Eenvoudig, soms guitige woorden met de diepste bedoeling.

't Is onmogelijk om haar vriendin Lijning aanstonds op de hoogte van dien brief te brengen. Ze is te zeer verrast en onthutst.

— „Daar begrijp ik me niets van," valt ze eensklaps uit: „Al Zaterdag uit Arnhem verzonden, en vandaag, Dinsdag, pas hier!"

Mevrouw Lijning wil niet indiscreet of nieuwsgierig zijn, en zwijgt.

Inmiddels heeft Saartje Molenwiek het adres wat nauwkeuriger beschouwd, en roept nu, dat ze er achter is.

De neef die den brief verzond is zeker met de buitenplaatsen in de war geweest en heeft, terwijl hij: Mulderspeet vergat, zelfs alleen op het adres gezet: Gelogeerd De Run. Op de achterzij van den brief staat het postmerk „Maastricht," en er boven: „De Runt, Limburg, afgeschreven, onbekend," terwijl diezelfde hand op het adres had gezet: „Vermoedelijk: Kasteel De Runt, Mulderspeet, Gelderland."

De Mulderspeetsche brievengaarder heeft nu op zijn beurt geweten dat jufvrouw Molenwiek niet op De Runt maar op De Renghorst woonde, en, zoo is de brief dan toch tot zijn bestemming geraakt, maar, eerst heden! En Dinsdag op de koffie zou hij komen, en, heden is het Dinsdag, en, de koffie is zoo goed als gebruikt.

„Aangezien de jeugd vervliegt!" dáarom moest zij hem „dezen stap ten goede houden." — O, jufvrouw Molenwiek is geheel in de war. Zoo aanstonds zal hij verschijnen, en — ze is nog in haar ochtendjas, zonder korset; en van middag heeft ze niets, letterlijk niets te eten: spinazie met ragout; gedroogde groote boontjes met ham; kropsla met gebakken

Digitized by Google

paling — maar dunne, akelig min — een schoteltje zuringbrood met krenten. — Geen soep, geen versch vleesch, niemendal; zoo heelemaal een onder-onsje. En dan, de kruisbessentaart! Wat moest hij wel denken indien die er niet was. De taart waarop hij overkwam, de taart....! Maar die taart is het eigenlijk niet. Het is.... Ja, en toch, zulk een taart kon voor het leven beslissen. Immers teleurstelling baart weerzin, en weerzin.... Hoe 't zij, van onzen kant toont men toch ook graag wie en wát men is in de wereld. De beschuldiging van grootspraak mocht het eerste gevolg van teleurstelling zijn.

Doch, welk een dwaasheid! De brief was er immers om te bewijzen dat men zich niet heeft kunnen voorbereiden. Co Mie kon getuigen dat hij pas zoo even ontvangen was:

— „Dadelijk aan 't werk!" zegt jufvrouw Molenwiek, nadat zij mevrouw Lijning de komst van mijnheer den verre-neef heeft meegedeeld. En dan, met iets heldhaftigs: „Sauve qui peut!"

Intusschen nadert mijnheer Romslikker in een chais van Meulenbroek uit Arnhem, al meer en meer het prachtige landgoed dat vroolijk blinkt in zijn heerlijken Meidos.

— 't Is wonderlijk zooals 's menschen lotgevallen worden bestuurd! denkt de heer Romslikker, terwijl zijn duimen onder het lederen beenkleed der chais elkaar weer niet krijgen kunnen. — Zie, ik ga goed en wel naar Mulderspee om een oud-vrind op te zoeken, en toen ik kwam was hij dood; maar toevallig zie ik meteen een oude kennis jufvrouw Looze. Ik maak haar een visite, en, ofschoon ik toch maar een burgerman ben, word ik dadelijk ten eten gevraagd door den baron in eigen persoon, en net bediend met den knecht achter tafel alsof ik er hoorde; en zulks zeker alleen omdat ik een verre-neef van jufvrouw Molenwiek was. — Ja, de dingen kunnen al aardig loopen in

Digitized by Google

de wereld, en ik tref het toch altijd bijzonder gelukkig. Letterlijk mag ik zeggen dat ik door dat toeval een vriend van den baron ben geworden; 's middags hebben we samen over de plaats gewandeld, precies alsof we gelijk waren.... In zooverre wie weet.... Romsliech moet een adellijk slot ergens in Duitschland zijn geweest, maar met den oorlog of zoo iets is een voorvader naar ons gekomen en heeft zijn naam Von Romsliech in Romslikker veranderd. Eigenlijk geloof ik dat bijna alle fatsoenlijke menschen in ons land inderdaad van adel zijn, want ten minste al mijn kennissen hebben graven en hertogen en zelfs prinsen tot voorvaders gehad — maar die allemaal veel liever burger wilden worden — wáarom dat begrijp ik niet recht. Enfin, ik was ook best op mijn gemak, en dacht den heelen tijd: je moet maar denken dat het een gewoon mensch is. Wel-ja-ik!

— Hij was ook bijzonder welwillend, en, omdat dat meisje 's morgens in die laan van De Run me nieuwsgierig had gemaakt, vroeg ik hem maar eens heel familiaartjes, of hij en jufvrouw Looze inderdaad wisten wie de schuldige aan dien kindermoord was, zooals dat meisje een beetje bits gezegd had. Ik moest den baron volkomen gelijk geven, dat dat meisje iets anders zou bedoeld hebben, want als de baron of wie dan ook zoo iets met zekerheid kon verklaren, dan zou, zooals hij zeide, de ware schuldige immers in hechtenis zijn en geen onschuldige hebben terechtgestaan. Ik mocht zoo opmerken dat de baron of wie dan ook, redenen kon hebben, niewaar, om liever de zaak niet verder te roeren; en toen zei hij nog, zoo heel amicaal terwijl we zoo even bleven staan — ik zie 'em nog: — Mijn beste mijnheer Romslikker, ik geef u volkomen gelijk, 't is beter om zulke zaken niet anders dan hoog noodig aan te roeren. Zoomin als ú weet ik wie de

Digitized by Google

schuldige is, en daarom doen we mede verstandig, aangezien alle losse vermoedens gevaarlijk zijn, om ons in zulke zaken maar niet noodeloos te verdiepen. — Dat was taal naar mijn hart, en ik zei nog, dat iedereen genoeg had met zijn eigen zaken — ja, niewaar? En dat was hij weer geheel met mij eens, en toen kwam ik nog zoo tot de overtuiging, dat ik op die markt te Arnhem ook zeer dwaas zou gedaan hebben, met dien mijnheer met de blonde snorren en dat dienstmeisje te waarschuwen of te vermanen. En, terwijl ik daar op die Run den heelen dag als een eigen kind was behandeld, en over-over heerlijk had gegeten en gedronken, had ik 's avonds zoo iets opgewekts en gelukkigs dat ik mijn lieve verre-nicht uit dankbaarheid een zoen gaf.... en den knecht, die boog alsof ik ook een baron was, een rijksdaalder!

— Och, alles heeft zoo moeten wezen. Wat heb ik al dikwijls van die kruisbessentaart gedroomd, niet om de kruisbessen, want ik heb zelfs peperement bij me gestoken, maar om de gelegenheid van 't weerom komen. Nichtje Volenwiek is grooter dan ik, maar in de breedte.... ja in de breedte dan blijf ik toch baas. — In alle geval zal ik de taart lekker moeten vinden, en dan komen we zoo van zelf op de.... hm....

— „Zei menheer wat?" vraagt de voerman.

— „Nee koetsier, vraag j'excuus, nies niemendal!"

— En allemaal zullen ze vóor me gestemd zijn, bespiegelt Romslikker weer: De baron zoowel als de zieke onzichtbare mevrouw, want het zoodje baars dat ik voor hen meebreng is niet kinderachtig. Ik had het vrouw Rutjes te Arnhem ook niet weinig op d'r hart gedrukt. Baarzen als zalmen zei ze. Nou, 't zal me pleizier doen als ik de heele adellijke familie en mijn nichtje met de logée zoo eens van mijn deeg zal zien smullen. Voorzichtigheidshalve

Digitized by Google

is 't maar goed dat ik die tien bosjes peterselie-wortel en peterselie er bij heb laten doen. Nichtje Volenwiek zal de boterhammetjes zeker wel dun genoeg maken. Ze heeft een nette hand van smeren; er is groot verschil tusschen smeren en smeren; ze smeert in drie halen luchtig-porievol-overalraak, en da's het ware; de meeste dames smeren alsof het brood een slijpplank is, en de boter krijgt een staalsmaak. Zeker, zeker, nichtje is een model, en.... „Wat blief je?"

— „Of ik het hek moet inrijen menheer?"

— „Dat is te zeggen, nee.... met een chais! nee.... wacht! Ik wist niet dat we er al waren.... Waar is de pijpenmand? Azoo.... wacht! Ziezoo vriend, daar heb je een gulden fooi, maar nu moet je het paard ook voor een kwartje brood in het dorp laten geven, hoor je, hij ziet wel wat mager en het arme dier zal honger hebben na zoo'n rit."

Weinige oogenblikken later staat mijnheer Romslikker onder de colonnade met den hoed in de rechter en de zeer wichtige pijpenmand — wier hengsels door een stevig touw zijn verbonden — in de linkerhand, voor mevrouw Lijning te buigen. Mevrouw Lijning maakt eenigszins confuus een neiging, want mijnheer Romslikker schijnt haar niet meer te kennen, en spreekt haar als mevrouw de baronesse aan, en presenteert haar als zoodanig een „kleine attentie baars" dien hij hoopt dat haar en mijnheer van Guland met gezelschap overheerlijk smaken zal.

Jufvrouw Molenwiek zou, voor het oog van de thuis zijnde booien — Jozef de huisknecht en Mietje de kamenier waren mee naar Soden — veel liever gezien hebben dat neef Romslikker gekomen was wanneer mijnheer en mevrouw op De Renghorst waren, doch, nu het „geval er eenmaal toe lag" nu wist ze zeer goed dat ze ook geheel in mijnheer Geerekes geest handelde met den neef te ont-

Digitized by Google

vangen alsof zij zelve de gastvrouw ware, want, haar familie is altijd door hem gerecepieerd, precies zooals hij het de leden van zijn eigen familie of zijne vrienden — gelijk van stand en gelijk van middelen — gewoon was te doen.

En, Romslikker zou verbaasd staan. — Ofschoon het adres van den brief hem volkomen heeft overtuigd dat hij zich vergist had, en men hem niet heeft kunnen verwachten; ofschoon Dirk de tuinknecht eerst te drie uren met een fatsoenlijke kalfborst uit het dorp was teruggekomen; ofschoon er nog taartekorst moest gerold en de kruisbessenmarmelade, au vin de muscat et à la fleur d'orange, nog heelemaal moest gemaakt en ter dege geschuimd worden; ofschoon jufvrouw Molenwiek op het zien van die massa baars bijna een beroerte heeft gekregen — want wát Leida de keukenmeid ook kon, visch koken dat was altijd ellendig, geen begrip van zoutte — ofschoon, in één woord geen kok in gansch Nederland het haar zou hebben nagedaan om oogenschijnlijk de rustige gastvrouw te zijn, meesttijds in 't gezelschap van den welkomen gast, terwijl ze toch — en nog wel in haar groenzijden japon — handen vol werk had; in weerwil van dit alles en niet het minst van zekere agitatie, zou hij verbaasd staan, want, het dinertje zal zijn alsof het vóor twaalven was besteld, en van de soep potage à la jardinière af, tot aan het dessert toe, zal alles zijn „distinct à la Renghorst."

't Was echter noodzakelijk dat neef Romslikker somtijds met mevrouw Lijning alleen bleef; ja natuurlijk dat was niet anders; maar ofschoon het dikke heertje dan een zeker ledig gevoelde, het is hem toch recht aangenaam geweest zoo het een en ander van de relaties.... en van jufvrouw Rooze en van de familie Geereke te hooren, maar vooral hoe jufvrouw Saartje Molenwiek het liefste en handelendste mensch van de wereld was, en ofschoon ze heel veel el-

Digitized by Google

lende in haar leven had gehad en door een aantal kwalen geplaagd werd, hoe ze toch ook altijd opgeruimd was, en men haar letterlijk nooit hoorde klagen: „Alleen wanneer iemand eens over zijn lijden klaagt," besluit mevrouw Lijning, „dan hoort men zoo ter loops hoe ook zij, doch steeds in stilte lijdt; het eenige wat haar schijnt staande te houden is een matige maar versterkende voeding."

— „Nicht ziet er anders niet ziekelijk uit mevrouw Lijde."

— „Nee mijnheer Romslikker, in 't geheel niet. Ik geloof dat haar sterk gestel haar al de smart zonder verval doet dragen; eergisteren was zij zelfs nog drie pond aangekomen, dat wil zeggen sedert de familie Geereke naar Soden vertrok.

— „Hoe meent u? In gewicht mevrouw Lijde?"

— „Ja juist mijnheer Romslikker. U weet dat ik zeer zeer ongesteld hier ben gekomen; toen ik zoo ongeveer den derden dag hier was — in 't laatst van December geloof ik — toen nam jufvrouw Saartje mij mee naar de schuur achter het tuinmanshuis waar in het najaar geslacht wordt, en toen werd ik op de groote schaal gewogen."

— „Och-kom, dat is iets heel aardigs, zoo iets landelijks!" zegt het heertje.

Mevrouw Lijning zag niet aanstonds het verband tusschen iets landelijks en een schuur waarin geslacht wordt, maar, hoeveel beter zij ook wezen mag, zoo bijzonder vlug van bevatting zal ze niet meer worden. Zij herneemt:

— „Den eersten keer woog ik zeven-en-tachtig pond en jufvrouw Molenwiek honderd-vier-en-veertig. Alle acht dagen had mijn lieve Saartje er pleizier in om eens te zien hoeveel ik was aangekomen en...."

— „En hoeveel weegt u nu mevrouw Lijde, als het niet indiscreet is....?"

Digitized by Google

— „Honderd en één mijnheer Romslikker. Ik zou mij haast schamen als het mijn goede Saartje niet zooveel pleizier deed. Saartje weegt nu ruim honderd-vijftig."

Mijnheer Romslikker heeft met bescheidenheid gevraagd op hoeveel mevrouw hém taxeerde. Mevrouw Lijning durfde waarlijk niet beslissen .... maar, op datzelfde oogenblik is jufvrouw Molenwiek weer binnengekomen, en heeft voorgesteld dat men naar de schuur zou gaan om zekerheid te hebben. 't Was goed meteen, want ze moest even den tuinbaas spreken. Neef Romslikker zou het immers wel goed vinden dat ze een beetje van zijn heerlijken baars naar 't dorp aan de dominé's-familie zond, en ook een klein zoodje aan den vader van dat bewuste Hanneke Schoffels: „Och die man kwijnt in den laatsten tijd letterlijk weg, en vervalt als sneeuw voor de zon. Zoo'n baarsje zal den hals zeker wat opknappen."

Mijnheer Romslikker heeft nichtje Saartje in die oogenblikken letterlijk het ideaal van zijn hart gevonden: Iemand versterken! Den zwakken natuurgenoot weldoen en versterken! Ja dat was de hooge roeping van den mensch: „Ach, als de jeugd anders vervliegt...." had hij uiterst bescheiden en zeer zacht aan haar oor gefluisterd; doch Saartje, alsof ze niets gehoord heeft is vooruit naar het tuinmanshuis gesneld. Sapperloot wat kon ze loopen, sapperloot dáarin is ze hem de baas....

En op de schaal, ojemenie, haalt hij niet meer dan honderd-negen-en-veertig. Ja toch! Ja, jawel zie maar, 't slaat zelfs nog eventjes door. Ha! ruim! Ook ruim honderd-vijftig!

En, als de man met de korte beentjes, verheugd dat hij haalde wat Saartje Volenwiek haalde, behoedzaam van de schaal treedt — die dan eensklaps naar boven flapt — zet hij zich lachend en vol inwendig zwaarte-genot op een

Digitized by Google

der tuinbanken die in de schuur werden gezet omdat ze pas geverfd zijn.

— „Voorzichtig, voorzichtig menheer, ge zult oe smerig maken," roept de tuinbaas erg ontsteld. Maar de waarschuwing kwam een beetje te laat, want mijnheer Romslikker plakte vreeselijk aan de bank en zag straks van achteren wanhopig groen.

Prompt klokke vijf had de schel voor het diner geluid. Aan tafel rook mijnheer Romslikker nog wel wat erg naar terpentijn, en vertoonden er zich wel is waar nog vele sporen van groen op zijn „beste lakensche pak," maar hij beweerde toch dat niemand het ooit beter zou kunnen treffen. De soep was keurig; al de gerechten — van zijn eigen baars af, tot aan de asperge-koppen met notemuskaatsaus toe, waren overheerlijk. Veel verscheidenheid zonder overlading. — En dát à l'improviste, denkt Romslikker terwijl hij met zeer veel belangstelling verneemt dat die delicieuze tafelwijn van Quack uit Elst en Nijmegen is.

Voor den port dien Hendrik presenteert — want Hendrik dient tafel nu Jozef op reis is — bedankt Romslikker heel vriendelijk; de Muskaat-Frontignan, waarvan hij zeker ook zal bestellen zoodra hij in Amsterdam terugkomt, heeft hij al zóo de noodige eer bewezen, dat hij zich verder maar heelemaal bij dien keurigen St.-Maure Gradignan wil houden, weet u, omdat hij veel last van schele hoofdpijn heeft.

Dat is sympathie! Jufvrouw Molenwiek is daar een martelaresse van. Soms aan allebei de kanten te gelijk!

De kruisbessentaart kwam op het dessert in 't midden der compottes te staan, en was — een meesterstuk, zei de gast; zulk een gefeuilletteerde korst at men nooit, en zulk een interieur werd er op de wereld niet gevonden. Mijn-

Digitized by Google

heer Romslikker nam voor de derde maal een telkens grooter stukje, en zag zoo rood als de St.-Maure. — Jufvrouw Molenwiek glom van zelfvoldoening, en mevrouw Lijning keek vergenoegd-bedrukt. Ach ja, ze ziet die twee goede menschen daar zoo tevreden, en ze heeft zelve weer zoo smakelijk ofschoon met mate gegeten; en ze denkt aan een voormalige keuken, en — aan Anna's lieve gezichtje, hoe dat lieve kind de oorzaak was dat zij in zulk een heerlijkheid is gekomen, en vooral tot een zekere opgeklaardheid in het hoofd, zoodat ze niet alleen genieten maar ook weer tamelijk geregeld denken kon. Maar, hoeveel reden van vergenoegdheid de tante dan ook hebben mag, terwijl ze aan die lieve Anna denkt herinnert zij zich ook dat er aan Anna's geluk iets ontbreekt, en, dáardoor komt het dat zij nog zoo iets bedrukts bij haar vergenoegheid heeft. Bovendien de gedachte pijnt haar dat zij toch eigenlijk zoo niets, of ten minste zoo bitter weinig nuttigs doet, terwijl meestal over eten en zwaar wegen te praten toch niet altijd is vol te houden.

Een heer te paard was zoo even de plaats opgereden.

Hendrik kondigt mijnheer Bel aan, en voegt er bij:

— „De kolonel is in het salon Hobbema."

De aanzittenden die onwillekeurig een beetje lang hebben gedankt, staan haastig op.

Mevrouw Lijning — nog altijd wat menschenschuw — zegt dat ze maar naar haar kamer zal gaan. Zij kende mijnheer in 't geheel niet.

Jufvrouw Saartje berekent snel dat de overste niet zal gedineerd hebben, en vliegt naar de keuken.

Mijnheer Romslikker drinkt in gedachten een slok van het water waarin hij reeds zoo even zijn vingers heeft gedoopt; veegt zich met het damasten servet eenigszins zenuwachtig langs het glimmend gelaat, en terwijl hij „ca-

Digitized by Google

valerie-stappen" hoort naderen, moet de servet nog eens den dienst van zakdoek bewijzen, en ziet Romslikker rechts en links, want — per slot van rekening staat hij hier al heel mal, zoo alleen in de eetkamer van De Renghorst achter de overblijfsels van een keurig dessert, hij, Romslikker, een eenvoudig burgerman! En wat zou die mijnheer wel denken.... en, Romslikker kreeg aanvechtingen om onder de tafel te kruipen, maar besloot toch te blijven staan, want na den eten en met de sous-pieds.... en.....

Jasper Bel buigt vluchtig bij 't binnenkomen:

— „Logeert u op De Renghorst meneer? Ik meende hier een mevrouw Lijning te zullen vinden."

— „Vraag u bijzonder excuus generaal, ik...."

— „Overste op pensioen, meer niet."

Romslikker had Hendrik een militairen titel hooren noemen, maar dewijl hij dien vergat, heeft hij maar een hoogen genomen; hij gaf de menschen liever wat te veel dan te weinig.

De toon waarop die overste hem echter heeft ingelicht, klonk bijna alsof hij zeggen wilde: op pluimstrijkerij ben ik niet gesteld. — Romslikker gelooft hoe langer zoo vaster, dat die vreemde groote hans met zijn adellijk voorkomen, hem voor een klaplooper houdt die hier, bij absentie van de familie....

En, nota bene, de baars....! Veertien pond baars behalve de peterselie-wortel!

— „Ik ken je meneer, 'k heb je meer gezien," zegt Jasper terwijl hij zich een glas wijn inschenkt. En dan tot Hendrik die terugkomt: „Waar is de jufvrouw?"

— „'k Zal de jufvrouw dadelijk roepen overste!"

— „Ja wat dat betreft mijnheer de baron, ik geloof ook wel dat ik u ergens gezien heb. Mijnheer de baron is...."

— „Zoomin baron als ú meneer. We hebben elkaar op

Digitized by Google

de Arnhemsche markt ontmoet, toen de zaak van de Mulderspeetsche voor 't Hof werd behandeld."

— „Aja-aja-ja-juist! Jawel, ik wist wel dat ik u ievers ontmoet had." — Hij hield hem zeker voor een pluimstrijker en klaplooper!

— „Zoo'n vreemd monster vergeet men niet ligt, is 't wel meneer?"

— „Monster!" — Romslikker knikte in de knieën: „Mijnheer de overste, een monster! hoe zou ik zoo iets zeggen...."

— „Nee ik zeg het mijn goeie meneer. U bent niet geparenteerd aan de familie, is 't wel? — Ten minste nooit van gehoord. Romslikker niewaar?"

— „Juist! jawel; eigenlijk origineel Von Romsliech weet u. Van hooge Duitsche afkomst maar...."

— „Maar geen familie van...."

— „Jawel, welzeker, om u te dienen: een verre-neef. Jawel we hebben dat uitgerekend weet u. Zij was de dochter van de moeder van de broersvrouw.... nee.... wacht, zij was de zuster van de moeder...." Lieve Heer dat was een toestand! Romslikker bezint zich in eens dat die cavalerist de familie van Guland bedoelt, en hij — Romslikker — heeft slechts aan het lieve Saartje Molenwiek gedacht.

Goddank! daar kwam ze de zaal in.

Jufvrouw Molenwiek begroet den overste „met een banaliteit", maar krijgt toch een hand; en, als ze naar Romslikker en Bel ziende, de namen der beide heeren genoemd en dadelijk daarop heeft vernomen dat Jasper al te Arnhem op 't station heeft gegeten, dan maakt ze een klein excuus dat de overste de tafel hier nog zóo.... vindt, maar, door de onverwachte komst van haar neef....

Romslikker meent dat een beroerte nabij is, en houdt zich aan de stoelleuning vast:

Digitized by Google

— „Ik bedoelde háar — weet u háar verre-neef!" stottert hij.

Bel schijnt het aanstonds zóo te hebben begrepen, en hoort iets van baars waardoor het mede zoo laat is geworden.

— „Heb je d'r over? Kouwe?"

— „Drie prachtige, overste."

— „Hendrik, breng jij ze dan eens hier, met de olie en azijn en de Cayenne hè? — Waar is die mevrouw Lijning gebleven? 't Mensch is immers heelemaal beter niewaar?"

— „O ja, heelemaal overste. Ik geloof dat ze in haar kamer is. — U wist toch dat de familie naar Soden was overste?"

— „Waarachtig, 'k heb nog eergisteren een brief van Geereke gehad. Ik kom per post om die mevrouw Lijning te spreken. Haar mooie nicht is te Rotterdam bij Van Wall. Ik ben op de hoogte. — Waar blijft Hendrik? Ik wil van avond weer in Arnhem en morgen bijtijds in den Haag terug zijn. Wees zoo goed mevrouw Lijning te vragen of ik haar zoo straks even spreken mag. — En blijf je hier nog wat meneer?" vraagt Jasper een oogenblik later aan Romslikker, die iets meer op zijn gemak komt nu hij den man met de witte haren en zwarte wenkbrauwen zoo smakelijk zijn baars ziet genieten.

— „Dat is te zeggen mijnheer Schel....?"

— „Schel.... wat blief je!"

— „Wat blieft u....?"

— „Mijn naam is Bel. Als je aardigheden op m'n naam wilt maken dan kun je vijf kolommen in de dictionnaire nazien, 't begint zoo wat met „belachelijk," en eindigt omtrent met de „belroos."

— „Maar.... mijnheer de overste, op m'n woord van eer...." stottert Romslikker. — Och, als hij nu maar wist van wie die baars was!

Digitized by Google

— „Watblief?" komt Bel, die eigenlijk niet begrijpt waarom die man zoo verlegen is; immers hij praat heel ordinair en zegt dood eenvoudig dat hij geen Schel maar Bel heet.

Dat heer, meent Jasper, is zeker op Molenwiek komen aanrollen. Een mooie naam bij 't huwelijksfeest, om op te rijmen à la Van Wall: Romslikker, knikker, kikker — maar altijd dikker.

Terwijl Bel zeer haastig zijn tweeden baars nuttigt en met een stuk van den staart in den mond de laatste gedachte heeft, schiet hij onwillekeurig even in den lach, doch springt ook ter zelfder tijd met een ontzettend geweld en gekaak overeind, terwijl noch tafelgoed noch tapijt wordt ontzien, want, de overste heeft een graat in de keel, en — 't wordt een vreeselijke toestand op De Renghorst.

De overste, doodsbenauwd, verkeert letterlijk in levensgevaar. Hendrik is reeds te paard naar 't dorp om dokter Bron te halen. Romslikker loopt buiten als wanhopend rond — zonder hoed, en steeds met het servet als zakdoek, jammerend dat hij de schuld is van alles; dat hij ondanks zich zelven een moordenaar is geworden, want als hij dien baars niet had meegebracht, dan zou dat ongeluk niet gebeurd zijn. — Ach! maar wie ter wereld at nu ook kouwewaterbaars met olie en azijn en Cayenne-peper! Men kon dan even goed warme roomtaart met soya, of kouwe doperwtjes met een rumsaus gebruiken. Ach — maar de wereld zal zóo iets niet in aanmerking nemen, en als die vriend van mijnheer Geereke straks een lijk is....! O gerechte hemel — het servet glijdt opnieuw langs het roode gezicht en wordt zeer vochtig — o dan zal de heele wereld zeggen dat Romslikker de oorzaak van dat vreeselijk sterven is geweest, en de rechter zal het misschien qualificeeren: moord door onvoorzichtigheid, of provocatie tot zelfmoord door het verschaffen van wapenen!

Digitized by Google

— „Ach, 't is om krankzinnig te worden!" roept Romslikker bijna overluid, en, ofschoon de seringen en jasmijnen en rozen langs zijn pad hem bemoedigend toegeuren, de kolossale zakdoek neemt nogmaals dikke zweetdroppels in zich op, en zucht Romslikker weer: „Ach, als men dan dikwijls de menschen pleizier doet en handelt naar zijn beste vermogen ach..... dan zit er een graat in, en dan stikt ie er aan!"

't Is niet zeker dat het dikke heertje in zijn vreeselijken angst — inderdaad bijna wanhopig en zelf niet in staat om zijn slachtoffer bij te staan — op dat oogenblik den diepen zin van zijn laatste verzuchting heeft gepeild....

Dat er namelijk zelfs in present-baars graat zit?....

Ja juist, enzoovoort.

Wat jufvrouw Molenwiek betrof, zij was niet gevlucht zooals haar verre-neef, maar wist bij de doodsbenauwdheden toch geen raad te geven, dan eens een slokje te drinken of eens iets te eten, bij voorbeeld een droge beschuit. Zij had honderdmaal 't zelfde gehad of bijna 't zelfde — letterlijk gestikt: en droge beschuit was probaat! — Maar, aanstonds toch begrijpende dat ze dien bont en blauw zienden man even goed kon aanraden om de heele Renghorst in te slikken, vloog ze naar haar kamer en zocht in de Schatkamer voor alle Standen en in 't receptenboek op: graat en keel en stikken, maar helaas! ze vond niemendal. Ja toch, voor iets dergelijks, zie: Neem granaatappelbloesem en gedroogde roode rozen, van elk 2 drachmen. Granaatappelschillen 1/2 once. Water zooveel genoeg is. Verkook deze ingrediënten tot op een halve kan, giet ze door een zeef, voeg er bij: brandewijn, siroop van roode rozen, van elk eene once. Ammoniak-zout, 2 drachmen!....

Maar hoor, hoor, Leida de keukenmeid schreeuwt dat ie Goddank deur 't kêlgat is! De graat natuurlijk!

Digitized by Google

't Is aan mevrouw Lijning dat Jasper Bel zijn oprechtsten dank betuigt, zij was het die hem redde.

Niet zoodra had zij Hendrik zien uitrijden en mijnheer Romslikker met het servet de plaats zien ingaan, of ze heeft zich naar het eetsalon begeven om er den overste met Leida de keukenmeid en den tuinbaas te vinden, welke laatste aan den lijder verzekerde dat het „doodsbenauwd was en dat er vroeger ook eens een kind was gestikt door een stuk spekzwoerd dat in de keel was geschoten," hetgeen Leida ontkende, maar door den baas werd volgehouden als zijnde gebeurd toen Leida uit 't dorp was; 't geen Leida weer tegensprak, omdat ze juist wél in het dorp is geweest en de moeder van het kind zelve gesproken heeft, en dat het een „konijnen-butje" maar ook geen zwoerd was — dit alles ter verligting van den vreeselijk benauwden maar kordaten Bel.

Zonder spreken heeft mevrouw Lijning in allerijl een citroen die nog op het buffet lag, doorgesneden, in een wijnroemer uitgedrukt en het nat den kolonel te drinken gegeven; dat zou hem zeker helpen! En, Jasper heeft het gedronken en na weinige minuten was de keelholte zoodanig geslonken, dat de graat voor anker weg en gelukkig in de wijde wereld terug is gekomen.

Dokter Bron kwam met zijn baleintje te laat, en het zien toebereiden van Molenwieks granaatappel- en rozenrecept behoefde geen stikkend mensch den doodstrijd te verzwaren.

Jasper Bel van den schrik bekomen, drinkt een paar glazen wijn, en als Romslikker met de hand boven de oogen van buiten naar binnen ziet, dan ontwaart hij den overste aan tafel gezeten, want — Bel had juist zijn derde baarsje onder handen genomen.

— Lieve Heer! denkt Romslikker, wat een moed! en de groote zakdoek ontglipt aan zijn hand. — Of, als 't geen

Digitized by Google

moed was, dan moest zoo'n koud baarsje met olie en azijn en Cayenne-peper al bijzonder smakelijk wezen. Nu met een pak van 't hart besluit hij er later toch eens de proef van te nemen, en — den gevallen doek raapt hij weer op.

Bel van zijn kant begreep dat hij nooit geruster visch kon eten dan na zulk een waarschuwing.

Toen de overste al spoedig daarna in mevrouw Lijnings kamer trad om haar te spreken, meende zij dat de heer Bel haar nog eens bedanken kwam, en zei dat het waarlijk niet noodig was. Zij deed wat zij kon en dat zou immers iedereen gedaan hebben.

Jasper — 't was erg Bel-achtig — antwoordde dat hij dáarom niet bij haar kwam, dát was afgehandeld. Haar van dienst zijn dat zou hij gaarne ten allen tijde zooveel hij vermocht, maar zijn mond stond niet naar tweemaal bedanken.

Mevrouw Lijning werd een weinig verlegen en vroeg wel excuus.

Maar, dát was nu totaal onnoodig. De overste moet haar zeggen dat zijn komst op De Renghorst geen ander doel had dan om háar te spreken.

Mevrouw Lijning verzoekt den overste plaats te willen nemen; zij is.... zeer vereerd....

De overste zal echter geen plaats nemen, want „hij staat op het punt om te vertrekken."

Dat klinkt vreemd uit den mond van iemand die expres een reis maakt om iemand te spreken.

— „Kent u dezen persoon mevrouw?"

Mevrouw zag niemand.... Ha, hij steekt haar een daguerrotyp-portretje toe:

— „U bedoelt wien dát voorstellen moet.... overste?"

Bel knikt. Mevrouw Lijning wendt en keert het glaasje

Digitized by Google

bij 't venster naar 't licht en ziet den overste met merkbare ontroering aan:

— „Zijn naam mijnheer....? Als ik mij niet bedrieg.... 't Is al zoo lang geleden...."

De zwarte wenkbrauwen van Bel werden verschrikkelijk zwart. Mevrouw herneemt:

— „Als ik wél heb dan is hij in vroeger tijd bediende bij mijn armen Lijning geweest; op 't kantoor weet u; maar Lijning heeft, geloof ik, niet altijd pleizier van hem gehad...."

— „Zijn naam mevrouw?"

— „Zijn naam was Holmena, overste; Geert Holmena. Maar waarlijk ik weet niets meer van hem...."

— „Meer vraag ik niet," zegt Bel, wiens witte knevels schijnen te lachen. — Nadat hij het portret weer bij zich heeft gestoken vat hij mevrouw Lijnings hand en drukt die zóo, dat het haar bijna zeer doet; dan tast hij in den binnenzak van zijn jas; haalt er een net boekwerk uit dat hij voor spoorweglectuur mee op reis heeft genomen, en terwijl hij het haar aanbiedt herneemt hij: „de schrijvers hebben meer woorden dan ik, misschien zal de lezing u amuseeren! — Ik blijf uw schuldenaar." En met een buiging verlaat de vreemde overste haastig het vertrek.

Vijf minuten later zag mijnheer Romslikker, niet zonder een soort van verruiming, den man met de zwarte wenkbrauwen de plaats afrijden en het ging „er van door," want — in een oogenblik kon men zelfs den hoefslag op den straatweg niet meer hooren.

In het dorp hield de overste even hij De Vergulde Ploeg stil.

— „Een glas bier kastelein; maar gezwind."

— „Mooi weertje menheer," zegt Tronk nu hij al spoedig met het gevraagde op een blaadje naar buiten komt:

Digitized by Google

„Gisteren wel gezeid. Ik zei zoo tegen men eigen als de wind nou in 't oosten mag blijven en de koekoek niet en roept...."

— „Je hebt je bestemming gemist kastelein, je hadt weerglas moeten worden." Tronk lacht. De overste betaalt, en dan zegt hij: „Kun jij ook zien wien dat verbeelden moet?"

Tronk tuurt op het daguerrotyp-portret dat Bel hem voorhoudt.

— „Moet ikke dat wezen menheer? Nou da's en mooie, geen eens m'n pet op!"

— „Wie dat beteikenen mot," zegt de meid die met een emmer water voor 't paard naar buiten is gekomen, maar het bevel „geen water!" van den ruiter ontving: „Wel da's de schoapenkooper uut Oamersfoort, Jan Piek, ku'j dat niet zien boas!"

Jasper Bel wierp der deerne een kwartje toe, maakte een beweging met de karwats ten bewijze dat hij vertrekken ging, en reed in gestrekten draf het dorp door en den breeden weg op.

Een groot kwartier buiten het dorp, nog even vóor de Runtsche laan, ziet de overste van verre twee vrouwen. Hij weet niet of ze komen of gaan.

Ze komen.

— „Nou goai ik weerumme juffer Jans. As voader lang zonder mien is, dan wordt ie ongedurig."

— „'t Is anders goed voor je Hanneke, dat je eens even buiten loopt; je bent een heelen boel bleeker dan vroeger. Zul je nou zeker van dat vleesch wat meeëten?"

— „Nee juffer, nee; wat kan 't mien schêlen of ik wit zie of rood; ik wou da'k zoo wit as 'en lieke zag. — Nou goai ik weerumme, doar kumt iemend te peerde oan. As ze dommenies-juffer Jans, met Hanneke Schoffels zaggen, dan kosten ze wel wiezen: pas op, die het inne gevangenis 'zeuten. Ik goai weerumme juffer."

Digitized by Google

— „Maar dat is gekheid Hanneke, dáarom hoef je niet te gaan. Je waart immers onschuldig!"

— „Joa dat zeien ze, joa! Moar Toon Roes zei giester tegen voader: dat gevangenis zitten zoo goed as 'en brandmarke veur 't heele lêven was. O God! en voader kan me soms zoo oanzien; en juffer, juffer! giester nam Giel Hobbes toen 'k bie den bakker kwiem, 'en mes van de teunbanke weg en zei: Messen zin gevoarlik, niewoar Hanneke?"

— „Maar Hanneke, wat behoef je naar 't gepraat van zoo'n kwajongen te luisteren, en waarom zou je je dat aantrekken?"

— „Och juffer Jans, ie bint goed, goed as de beste, en oe moeder en zusters ook, moar as dommenie eiges mien uutstoot, en juffer.... O God, as ik alles zeggen kos! — Nou goai ik weerumme."

De ruiter was de beide vrouwen genaderd. Hij hield zijn paard in.

— „Wel overste, bent ú het!" roept Jans! „Ei zoo, bot gevangen op De Renghorst!?"

— „Nee baars! — Zoo'n kleurtje staat je uitmuntend jufvrouw Haverkist. — Is dat niet onze patiënt uit Arnhem?" vraagt hij zacht op Hanneke wijzend die zich snel verwijdert.

— „Hanneke Schoffels. Juist!"

Zonder verder op Jans te letten geeft Jasper zijn paard de sporen en heeft Hanneke aanstonds ingehaald.

— „Halt!" roept hij een weinig kras. En Hanneke:

— „Nou! wat wil ie!?"

— „Ik zoek kennissen van een kennis. Wees maar niet bang voor m'n paard. Zeg, kijk eens kind. Heb je die meer gezien? en hoe was z'n naam?"

— „O Heere Jezus, dat is ie!" roept Hanneke, en, alsof een bliksemslag haar heeft getroffen, slaat ze de hand voor

Digitized by Google

de oogen en ontvlucht zoo snel ze kan het — „vremde manspoek te peerde dat de duuvel eiges mot zin, umdat ie den Piek achter 'en spiegel inne zak droagt."

Jans Haverkist was juist bij de plek gekomen waar het paard van den overste eenige kapriolen maakt. Zij wil vragen.... Maar de overste wendt zich vluchtig in den zadel om, en roept:

— „Ze zal er meer van hooren; de duivel komt aan een ketting!"

Nu groetend met de rijzweep geeft hij de sporen aan den bruine, die met een fikschen sprong en de voorpooten tamelijk hoog boven den grond vooruitschiet, en alweer binnen weinige seconden met zijn berijder uit het oog is verdwenen.

Op den steen beneden aan den hollen weg, opgaande naar De Luchte, zat Hanneke en weende bitter. Jans Haverkist, de trouwe ronde Jans, troostte haar met woorden zooals ze warm uit het hart kwamen:

— Ja zeker, dat Hanneke in het portretspiegeltje dien man herkende, dat was de stem van God geweest. Jawel, en dat ze getroffen door die stem, nu eensklaps aan Jans de waarheid, de volle waarheid heeft beleden, dat is God zeker welgevallig, want, haar halsstarrig liegen dat zal Hem „zeker in 't geheel niet bevallen hebben." Ja 't is beter openlijk schuld te belijden dan steeds schuldiger te worden in 't oog van God. Zeker! Jans begrijpt er alles van. — Ach ja, een kind van zestien jaren, en dan dronken gemaakt! Zij heeft er bitter mee te doen; maar „wie kon zoo iets niet gebeurd zijn." Ja ze begrijpt wel dat Hanneke met eenig recht heeft gevreesd dat, als ze het eerste had bekend, men dan het tweede vreeselijke feit te eerder voor waar zou hebben gehouden. Jans gevoelt wel dat ze uit vrees en liefde voor vader zoo altijd heeft volgehouden van

Digitized by Google

niets, niets te weten, en stemt haar toe: dat ze nu liever alles moet zeggen dan te volharden bij haar kwaad.

— „Joa, joa dat zal ik," snikt Hanneke: „God het mien op den weg met 't licht 'esloagen. Joa bêter zeggen dat ik 'en kiend kreeg, as eeuwig verdoemd zin! Joa, en dan zal Jezus kommen en getuugen van wie dat dooje wurm op de hei was, en hoe dat mes inne grond kwiem. Joa, en of die juffer met d'r mooie gezicht niet eiges dee woar ze mien van oanteien wou. O, as die er niet 'ewêst was, doar achter in oewen hof, bij 't turfhok, dan had ze niet kunnen kwoadsprêken, dan had ze niet...."

Nu was het genoeg. Jans beefde inwendig. En — de struiken, ja de boomen ze schenen eerbiedig te buigen voor Jans, toen ze een slingerpad met Hanneke inliep. In plaats van haar vader had Jans dominé van Mulderspeet moeten zijn — baard of geen baard — want Jans sprak vol liefde, maar sloeg toch spijkers met koppen. 't Was afgesproken en vast beloofd: eerst zal Jans meegaan naar Hannekes vader en moeder, en dan, nog dezen avond zal ze schrijven aan tante Helderwegen te Rotterdam.

Digitized by Google

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

De overste Jasper Bel heeft wel expedities meegemaakt die niet met zulk een gewenschten uitslag werden bekroond als deze naar De Renghorst, voor eigen rekening en onder eigen kommando ondernomen.

Sedert Bel in 't vorige najaar, op den kermisavond te Mulderspeet, den Amersfoortschen Jan Piek onder de oogen zag, heeft dat gezicht hem zonderling dikwijls voor den geest gestaan.

De ellendige die zich niet had ontzien om het meisje dat hij met zijn „liefde" vervolgde, een oogenblik later de schandelijkste namen te geven, uit wraak dat ze zijn ongeoorloofde wenschen weerstond; die schaamtelooze heeft Jasper Bel zulk een levendigen afkeer ingeboezemd dat hij zich aanstonds had voorgenomen om den „schoelje" nog eens pittiger onder de oogen te zien.

Maar er was nóg een reden waarom Jasper meende dat hij dien snaak eens in den kijker moest hebben.

De overste, die als knaap veel in Groningen gelogeerd had, heeft op dien kermisavond voor de deur dier herberg bij zich zelven de opmerking kunnen maken, dat Jan Piek, die in den beginne gewoon Hollandsch sprak, bij zijn heviger smaadredenen in het Groningsch dialect is vervallen, en inzonderheid een woord heeft gebruikt dat niet slechts

Digitized by Google

zijn Groninger afkomst bewees, maar tevens dat hij het schandelijke opzet koesterde om een huwelijk tusschen Hanneke en haar minnaar te voorkomen.

Weinigen der aanwezigen — die het dialect van Piek waarschijnlijk voor Stitsch hielden — zullen het woord bespieren hebben opgemerkt en niemand zal het hebben verstaan, dewijl zelfs het oude spieren voor beletten — misschien ook van Friessche afkomst — aan slechts weinig Groningers bekend is. Maar Jasper wist wat het beteekenen moest, en heeft het in zijn oor geknoopt. Hij zou hem vinden! Met den somwijlen wat vreemden geest van onderzoek den overste eigen, heeft hij zonder iemand er van te spreken, getracht den schoelje op 't spoor te komen. Hij zou hem dan zeggen kort en goed: Als jij, gemeene schavuit, het ooit in je hart krijgt om weer een vinger naar dat boerenkind uit te steken, of het in je hersens neemt om door laster of leugens een huwelijk tusschen dat meisje en haar fermen voorvechter te bemoeilijken, dan zul jij weten dat de overste Bel een compagnon van Onzen Lieven Heer is.

In één woord, Jasper zou hem zoo „onder de pomp houden" dat hem de lust van 't bespieren wel moest vergaan en men in Mulderspeet voortaan niet meer van hem hooren zou.

Doch, al zijn nasporingen hebben den overste niet op 't spoor van den schoelje gebracht, en alleen is hij voor zich zelven tot de zekerheid gekomen, dat Jan Piek, in een der vóor-perioden van zijn ontwikkelingsproces, een gemeen soort van kameleon moet geweest zijn.

De stelling van den overste een oogenblik aannemende, zal men toestemmen dat hij goed heeft gezien, want, onder vier verschillende namen is de landlooper in onderscheidene gewesten bekend, en is het alzoo geen wonder dat een particulier hem niet zoo spoedig op het spoor komt.

Digitized by Google

Jasper die het voornemen had een paar wintermaanden bij een vriend in Petersburg te gaan doorbrengen, heeft zijn vergeefsche nasporingen gestaakt. In 't laatst van Februari teruggekomen, begaf hij zich al spoedig naar Arnhem met het voornemen om zijn vrienden op De Renghorst te bezoeken, want met de meeste deelneming had hij het verlies vernomen dat Geereke en Kunira gedurende zijne afwezigheid heeft getroffen. Aan Geerekes bestelhuis te Arnhem vernam hij dat de baron in stad was, dewijl de zaak eener Mulderspeetsche kindermoordenares heden voor 't Hof zou worden behandeld. Jasper Bel, geheel onkundig van alles wat er voorviel, en zelfs niet vermoedende dat die beschuldigde hetzelfde meisje was waarover Jan Piek zich op dien avond zoo boosaardig heeft uitgelaten, Jasper ontmoette zijn vriend Geereke voor 't eerst, bij het binnentreden der Hofzaal — zeker een weinig geschikte plaats voor mededeelingen van bijzonderen aard. Gedurende de zitting en vooral door Oscars pleidooi, is hem echter alles duidelijk geworden en kreeg hij voor zich zelven de zekerheid, dat Oscar juist heeft geoordeeld toen hij zeide: dat de ongeteekende beschuldiging tegen Hanneke Schoffels, bij de Justitie ingekomen, een schaamtelooze wraakoefening moest zijn. Ja, want immers die schoelje had met zijn bespieren bedoeld: voor het stuiten der huwelijksgeboden in tijds te zullen zorgen. Ware Jasper in 't land geweest, en had hij Oscar vooraf kunnen spreken, hij zou hem zeker hebben meegedeeld hetgeen hij wist en vroeger voor zich zelven hield.

Bij een latere ontmoeting te Utrecht — na Hannekes vrijspraak — deed Van Breeland den overste inzien, dat er geen termen waren om tegen Hannekes vermoedelijken verleider en valschen aanklager in rechten te ageeren; doch de mededeeling dat Jan Piek op dien avond, bij zijn

Digitized by Google

heftiger uitvallen het Groningsch dialect had gesproken, heeft Oscar eensklaps op een vermoeden gebracht.

Ofschoon Anna vroeger in een vertrouwelijke mededeeling aan Van Breeland verklaarde: dat zij vrij zeker meende Hannekes vervolger eens in 't gezelschap van oom Lijning gezien – en nóg eens zijn stem binnen ooms studeerkamer te hebben vernomen, zoo heeft Oscar aan deze bijzonderheid weinig waarde gehecht. Of Jan Piek met Lijning bekend was of niet, wat kon het ter verontschuldiging van Hanneke bijdragen? Bovendien Lijning heeft daarover door Oscar ondervraagd, aanstonds gezegd: dat hij werkelijk een man bij zich had gehad die zich Jan Piek noemde, en die volstrekt schapen had willen koopen in weerwil dat Lijning gezegd heeft geen vee te bezitten.

Maar nu — nu Jan Piek geen Amersfoortsche maar een Groninger van geboorte was, nu is er voor Oscar een licht opgegaan. Ja indien het mogelijk ware dat Hannekes vervolger de vroegere bediende van Lijning is geweest, de bediende waarvan Van Breeland, onder Lijnings papieren een paar zeer welsprekende bewijzen van schuld in Marters zaak heeft gevonden, dan moest hij Geert Holmena heeten, en „de grootste schurk zijn dien de aarde sedert Judas gedragen had."

Nogtans wat er van wezen mocht, een vervolging tegen hem ter oorzake van den diefstal te Mieriksma was niet meer mogelijk, want ofschoon zijn schuld — mede door Otto van Walls verklaring — meer dan bewezen was, zoo waren er omstreeks negentien jaren na die gebeurtenis verloopen en is de zaak in rechten verjaard.

Niets, neen niets was er tegen den schurk te beginnen. De overste heeft het moeten toestemmen, maar bij zich zelven had hij een eed gezworen dat het monster een paar heel ongezellige oogenblikken zou doorbrengen, wanneer hij 't plei-

Digitized by Google

zier zou hebben eens nader met Jasper Bel in kennis te komen.

Gisteren heeft Van Breeland een brief ontvangen waarvan het adres luidde:

„Utrecht.
Den Heer Mr. O. VAN BREELAND
Advocaat-Baron."

En de advocaat-baron heeft gelezen:

„Vriend!

Sedert een paar dagen is de Haagsche kermis uitgebroken Ik logeer in 't Keizershof en heb dus het volle gezigt op de vuiligheid. De Halsteeg is een trechter van ongeregtigheden. Jean Paul zegt: de kerktoren is een vinger Gods die ten hemel wijst. In het bovenste lid van den Haagschen vinger zit bij deze gelegenheid voor de verandering, het: Le vin, le jeu, les belles, of iets van dien aard. Ze moesten den toren nu maar ten onderste boven zetten. Toen ik gisteren morgen aan het tellen was hoeveel leegloopers er voor tienen al dronken zijn — je weet ik ben met een boek bezig, getiteld: Leve de kermis! — toen zag ik twee dames met palmdoeken aan den arm van twee heeren - die met geweld deze heeren in een tentje trokken waar slechte daguerrotypen worden gemaakt. Drie kwartier lang oefende ik mijn oogen door te staren op den ingang van die tent. Eindelijk kwam een der palmdoeken te voorschijn. Een der kerels, een bleeke roodkop, trad met haar naar buiten, en ze pakte hem om 't lijf en dwong hem, op de maat van het getoeter-Blanus, tot walsen op straat. De tweede palmdoek kwam later met een forschen kerel het hok uit. Hoe me de vingers jeukten toen ik zag dat ik me niet vergiste! Aanstonds had ik het monster herkend. Ze zakten af. Vijf minuten later was ik in de kleine bakkes-fabriek. Op

Digitized by Google

vertoon van een gulden was men zeer bereid te zeggen dat de portretten voor „de heeren en dames van daar even" uiterlijk binnen drie dagen moesten bezorgd worden in 't hotel De Zeven Kerken, voor 't nommer 8. Reeds den volgenden morgen vroeg zou men mij gaarne „van dien diksten heer een afdruk geven. Zijn naam was J. van Schoonhoven."

Met J. v. Schoonhoven in den zak verlaat ik straks per trein van 9 uur den Haag. Ik wil zekerheid hebben, want men moet met zoo'n heer wat vast in den zadel zitten. Na al wat wij samen spraken begrijp ik, dat alleen die weduwe Lijning op De Renghorst mij zekerheid geven kan. Gaat alles naar wensch dan ben ik morgen tegen den middag in de geuren van oliekoeken en wafelmeiden terug. Mijnheer Van Schoonhoven blijft zeker drie dagen ingepalmd. Morgen achtermiddag hoop ik een bijzondere mis in De Zeven Kerken te gaan lezen. Den uitslag nader.

Den Haag — Je Vriend:
14 Mei 1860. — BEL."

En Jasper Bel had zekerheid. Er bestaat geen twijfel meer; de schurk dien hij aanstonds voor den belager van Hanneke Schoffels heeft gehouden, en wiens zeer gelijkend portret door onderscheidene personen te Mulderspeet, ja zelfs door zijn slachtoffer als dat van Jan Piek is herkend, hij is ook de handlanger en bediende van den Groningschen zaakwaarnemer-woekeraar geweest, want, aanstonds immers heeft die arme weduwe bij het aanschouwen van dat portret, den naam genoemd van den dief te Mieriksma: Geert Holmena.

Op den dag na Bels bezoek aan mevrouw Lijning te Mulderspeet, loopt de table d' hôte in De Zeven Kerken als naar gewoonte omtreeks halfzes af.

Digitized by Google

Een bleek heer met vuurrood haar en een verlegen trek op 't gelaat, bedankt zijn vriend voor meer wijn. Hij doet dat met een krassen vloek, die echter verraadt dat het vloeken bij hem geen gewoonte is, en met de verzekering dat hij van morgen in 't Zuid-Hollandsche te veel heeft gebitterd.

Mijnheer Van Schoonhoven bestelt echter „nog zoo'n rooie met een bef!" en ziet met genoegen dat zijn vriend, die hem in weerwil van zijn vroegere weigering dapper blijft helpen, hoe langer zoo bleeker en hoe langer zoo bedeesder van uiterlijk wordt, terwijl de ruwheid zijner woorden schijnt te klimmen naarmate de grijnsachtig bedeesde trek zich sterker teekent. Het gesprek loopt over een paar jonge dames die palmdoeken dragen, en die zorgen zullen te halfzeven op de hoogte van de komedie te zijn.

De bleeke heer beweert lachend dat Mietje uit den galanterie-winkel, d'r vader en moeder wijsmaakt, dat ze bij oom Theunes in de Schoolstraat naar de herrie gaat kijken, en dat ze gisteren gezegd heeft dat ze nooit zoo'n pleizier in d'r leven heeft gehad: „Nou dat beloof ik je," besluit de bleeke, na een zeer verwarde en onkiesche bespiegeling over trouwe liefde gedurende de kermis, en een vuistslag op de tafel: „Nou van Theunes hoor! Oom Theunes en Mietje dat beloof ik je. Nee, ik zou Mietje van oom T T heunes — Oom Theunes.... wat blief je? niet van oom T Theunes.....?"

Het bedeesde gelaat zag zoo bedeesd en zoo bleek als een lijk, en het suizelde voorover en achterover, en weer voorover — en met een pof lag het in de roode sinaasappel-schillen te midden van asch en van wijn op het bord.

— „'t Was het beste dat men mijnheer maar naar bed bracht. Hij schijnt een beetje zwaar in 't hoofd!" zei mijnheer Van Schoonhoven.

Digitized by Google

Mijnheer Van Schoonhoven, met zijn vriend op diens kamer N°. 7 alleen gelaten, was nu waar hij wezen wilde. Al vijf dagen heeft hij zijn best gedaan om dien „rooien schelvisch boven z'n bier en van den vloer te krijgen." Die rooie was erg achterdochtig, en in plaats van een kamer met hem te willen deelen, sloot hij zelfs 's avonds ter dege zijn deur. Nu zal mijnheer Van Schoonhoven dan eens zoo vrij zijn dien kleinen koffer even te openen. Den sleutel draagt „het lijk" aan een zwart koordje om den hals.

— Ziezoo. De kistenmaker kon gerust de maat nemen, zoo kalm ligt ie daar in zijn „nest met dien zedigen trek op zijn bakkes."

— D'r zat wel wat goeds in dien vent, zoo redeneert mijnheer Van Schoonhoven bij zich zelven voort, terwijl hij den sleutel van het bandje trekt en aanstonds den koffer gaat openen — maar hij is flauw, flauw zonder drank in z'n lijf. Als ik hem niet op 't mooie idee had gebracht, dan zou die gekke Engelsche Kat of Kater niet eens mijn Haagsche kermis betaald hebben. — 't Was jammer dat die flauwert zoo onhandig te werk ging. Vijf banknoten van honderd gulden! 't Was de moeite niet waard. De rooie had immers zelf gezien dat ie 's morgens twee duizend gulden voor zijn wissel ontving; en, dán niet te zoeken totdat je den heelen boel bij elkaar hebt! — Maar in ieder geval beter wát dan niets, en het werd tijd ook, want 's anderendaags zou het op een scheiden gaan, en ware die Kater den dans ontsprongen. — Wat een vuilen rommel in dien koffer! — Ha, daar is z'n portefeuille. — Jongens, lijk, t was een zuiver idee van me, hê? — En nou geen ingeving van den ouwen patroon. — 't Spijt me voor je dat je d'r niet langer pleizier van zult hebben. — Hoe, niemendal in die portefeuille? Hier.... dáar niets! — Rakker! Waar heb je ze, hê?

Digitized by Google

Haastig opgestaan loopt hij op den bedeesde toe, en — Maar neen, hoe heeft hij zoo dom kunnen zijn: de kamerdeur bleef ongesloten! — Zoo, nu is de sleutel omgedraaid.

— „Ha, brave pierewaaier," mompelt de vriend met den rossen baard: „ouwe-zes-kronen-trompetter, verloopen tooneel-uitdrager. Wacht! Wacht lijk, een beetje op zij; zoo, die batsche doekspeld heb je al eerst niet noodig. — Weg met die hand. — Stil! stil! heb jij die briefjes op je vrome hart zitten? Zeg wit verheerd bakkes!"

Tastend in den binnen-jaszak van den man — die den royalen vriend Kater, na zooveel bewijzen van goedheid nog op den laatsten dag van hun samenzijn kon bestelen — stoot de forsche eensklaps een hoorbare verwensching uit, want, wat hij in dien zak denkt te vinden dat is er niet.

— Maar hij zal het hebben! Ja hij moet het hebben, zeker! In de broekzakken?.... Niets! In de vestzakken?.... Niets, niets dan een horloge. Ziezoo, al vast geborgen. — Het vest wordt losgeknoopt. Doch, alweder vindt hij niet wat hij hebben moet.

— „Stil, stil lijk!" zegt de forsche halfluid, terwijl de bleeke zich even beweegt. — De zoekende gloeit van spanning. — Zal hij vinden wat hij zoekt? — Wanneer de bleeke die banknoten eens aan een ander in bewaring had gegeven! Aan die meid!?

Maar zie, die gele borstrok vertoont een aantal rafels en een zonderling stiksel aan den zoom. — „Wacht, bedeesde vrome fagot, ben jij aan 't wollennaaien geweest," prevelt de zoekende weer: „Is die zoom jou puil, zeg? Wel vertroost me, zoo'n sekure!.... Wacht, brave achterbaksche!"

't Wordt den man echter moeilijk om zijn doel te bereiken. Het zeer onhandig maar vreeselijk vast genaaide belegstuk der knoopsgaten, waartusschen zooals duidelijk te voelen is van knoopsgat tot knoopsgat een dun gevou-

Digitized by Google

wen papier zit verscholen, is onmogelijk zonder behulp van schaar of mes met vingers zoo stomp als die van den forsche, los te krijgen tenzij men riskeeren wil het verborgen papier te scheuren of te beschadigen. Bovendien, de witte schijnt het benauwd te hebben, althans hij maakt soms rare geluiden en slaat telkens met de handen doelloos rechts en links, en smijt zich zelfs nu met een naar geluid op de andere zij.

Een verwensching met bevel: dat het lijk zich stil zal houden, klinkt tamelijk luid, doch zonder dat de man tot wien het gericht is er iets van begrijpt.

De forsche weet echter wat hij te doen heeft: Nadat hij zijn mes uit den zak heeft genomen, trekt hij den beschonkene weer met het gelaat naar de buitenzij van het ledekant. De arm van den bleeke die zoo dikwijls heen en weer zwenkt, duwt hij naar beneden en drukt er de knie op. — Wat doet die flauwe raar met de oogen! — „Hou maar goeien moed mannetje, een geldlating doet geen zeer, als je je ten minste maar stil houdt. — Wat steunt ie, hê! Stil maar. Je meid van Theunes zal het tornsel wel weer vastnaaien; ze wacht al bij de komedie, haha! — Ziezoo, da's er één man. — Wat! wou je met die hand er uit? — Stil rakker! Stil!"

Een vreeselijke vloek rolt den forsche van de breede lippen. Dat lijk heeft het erg benauwd gekregen.

Met een naar geluid had het zich omgewend en sloeg met de vrije hand den belager in het haar. — Alsof hij droomde dat hij verdronk en zich aan een boomwortel vastklampte — zoo ijzervast houden die witte vingers de donkere kroezige haren van den forsche omklemd. — Deze, zoo onverhoeds in zijn werk belemmerd, slaat met den vuist op dien arm. Doch, of de doodsstrijd eensklaps heviger werd, daar zwenkt ook de andere hand, aan des bela-

Digitized by Google

gers knie ontkomen, naar boven, en klemt zich aan haar „stroohalm of boomwortel" vast.

— „Loat los! liek! loat los, wacht!" bromt de belager. In allerijl neemt hij het mes met den rug in den mond; zet de beide kolossaal breede duimen op de borst van zijn slachtoffer en drukt hard... en harder.... Doch de doodsangst van dien bleeke schijnt nog te klimmen; de handen in de kroesharen klemmen vaster en trekken het hoofd naar omlaag. Een aaneenschakeling van verwenschingen en vloeken klinkt steeds luider door de kamer.

Ha, als het zoo niet wil, dan heeft de forsche het mes nog. — „Stoeren d..... of je gril ziet of neit, 'k zal je wel smui moaken! — As ik hellig wor!!...."

Doch het was nu genoeg. Op hetzelfde oogenblik dat een natuurlijk verschijnsel des bleeken doodsstrijd doet eindigen, en de ander, wiens hoofd nu weer vrij was, zich een weinig afwendt en overeind komt, krimpt hij tevens — hoe forsch hij mag wezen — letterlijk van schrik ineen, want, het leelijkste helschte gezicht dat hij ooit heeft gezien en sedert Mulderspeetsche kermis gedurig voor oogen had, dat „leelijke bakkes" het staat daar — dáar! en het ziet hem van onder een paar wenkbrauwen aan, zoo zwart als de duivel in eigen persoon.

— „Je hebt het druk mijnheer Van Schoonhoven," zegt de overste Bel terwijl hij den man strak in de oogen blijft zien.

De ander heeft zich spoedig hersteld en, geheel overeind gekomen, ziet hij den vreemde over den schouder aan en zegt:

— „Als ik iemand help die boven z'n bier is, dat raakt geen ander. Wie ben je? — Hoe kom je hier zeg? De deur was gesloten."

— „Je vergat dat er twee deuren aan de kamer zijn.

Digitized by Google

Zwijg! — Ik was hier langer dan je lief kan wezen. Ga daar zitten, dáar bij die tafel."

— „Wat heb jij hier te kommandeeren, zeg?"

— „Jan Piek? ga zitten!"

De forsche meent zijn toestand maar al te wel te begrijpen en ziet zijn vrijheid ernstig bedreigd. Voorzeker is de witkop met zijn zwarte wenkbrauwen een geheime politie-agent. Sedert Mulderspeetsche kermis, en misschien al langer, heeft hij op hem geloerd. Voor een paar dagen zag hij hem ergens voor een raam zitten. Waarschijnlijk weet Waldeck van vroegere kleinigheden, en hebben de palmdoeken 't een of ander van rooien Jan begrepen en dat verklapt. 't Kan wezen dat zelfs de logementhouder in 't komplot is. Misschien heeft hij geloerd, en Waldeck laten waarschuwen; en, als ze hem met dit en met andere ouwe kleinigheden aan boord komen dan kon het wel op Leeuwarden uitdraaien. Bij ongeluk heeft hij zoo even den bedeesde met het mes in 't bakkes geraakt; en dan de losgetornde borstrok, en.... Neen, er is geen tijd te verliezen; dat vreemde perceel moet hij voor een half uur den mond snoeren: Om zeven uren vertrekt de trein naar Rotterdam. – Honderd gulden op zak. — Wambersie en Crooswijck! — De vrouw Elizabeth naar New-York....

Ternauwernood had de overste zijn laatste bevel doen hooren, of dit alles is den schurk reeds door 't hoofd gegaan. Zijn besluit was genomen. Één blik links, één blik rechts, en, met een wissen greep vat hij den overste eensklaps zoo krachtig in de hooge stropdas, en wringt die zoo geweldig dat het den overste werd alsof hem de strot was digtgeklemd.

Jan Piek heeft zijn rooden zakdoek reeds in de andere hand tot een bal gekneed, waarschijnlijk met het doel om den geheimen politie-agent tot nader order het schreeuwen

Digitized by Google

te beletten, doch op hetzelfde oogenblik wankelt hij achterover. Ondanks den benauwden toestand waarin de overste verkeerde had hij zijn tegenwoordigheid van geest niet verloren. Met een snelle beweging der hand aan het achterhoofd, heeft hij den gespel der cravate losgemaakt en — stond de bespringer daar nu met die losse stropdas in ijzeren vuist. Jan Piek zal zich echter niet lang verbazen of veel tijd behoeven om een zekerder aanval te wagen. Hij ziet dien blooten hals en....

— „Halt, Geert Holmena!" roept de overste, terwijl hij nu op een aanval voorbereid den Groninger doet gevoelen dat een heeren-arm ook met ijzer kan gespierd zijn, en bovendien dat hij iets meer van het boksen verstaat dan een domme landlooper.

— „Ga daar zitten Geert Holmena!" beveelt hij nogmaals, nu zeer bedaard.

De krachtige wijze waarop „de geheime politie-agent" zijn aanval heeft afgeweerd, maar vooral de toon waarop hij een naam heeft uitgesproken waarvan de eigenaar meende dat hij buiten Groningerland niet bekend was, ze hebben hem een oogenblik doen duizelen en verstommen. — Maar 't geldt hier vrijheid of gevangenis, Leeuwarden of de Nieuwe Wereld! En nogmaals werpt hij een blik op dien ontblooten hals, en.... Maar neen. Op zijne beurt heeft Jasper Bel den forsche nu als een weerlooze bij den kraag van zijn jas, en dwingt hem neer te zitten bij die tafel. 't Was echter niet alleen zijn vuist die het deed, het waren wel 't allermeest zijn woorden die den schurk op dat oogenblik temden. In éenen adem heeft Jasper de volgende eenigszins zonderlinge toespraak gehouden:

— „De zaakwaarnemer Lijning, op De Runt – gestik – Een kouwe Februari-nacht 1841 — Mieriksma — Marter. Drie duizend gulden gestolen in compagnie Otto van Wall.

Digitized by Google

Gestikt in de jenever! — Een kind dronken gemaakt, verleid, beticht en belasterd voor 't Hof van Gelderland. Bespieren! — Maak dat je voort komt schurk, of, eer de duivel Onzen Lieven Heer van avond bedankt voor 't pleizier met permissie van burgemeester en wethouders, zit jij in 't hotel op de Prinsengracht, en zul je stikken in een strop zonder gesp."

Geert Holmena was als verplet. Dat was te veel in vijf seconden. — Al die namen! Die beide geschiedenissen! Lijning dood! gestikt! Otto van Wall! gestikt!.... Alles bekend bij 't gerecht! — Prinsengracht! Strop zonder gesp! — En 't gerecht zei: Maak dat je voort komt, schurk!....

Geert Holmena wist niet waar hij zich bevond. — Daar ginds lag een bedeesde met bloed op de wang te ronken. En er was een nare lucht op die kamer; ze draaide! Heeft hij zelf te veel gedronken? Wié was het vreemde wezen met dat witte haar, en die zwarte wenkbrauwen boven de fonkelende blauwe oogen? Was hij zelf de duivel waarvan hij gesproken heeft? Wat raasde hij van Onzen Lieven Heer! van burgemeester en wethouders....?

— „Wat, wát moet hij schrijven? Wát, voor den w.....?"

En de forsche heeft neergezeten op dien stoel en geschreven met bevende hand. En voor 't geen hij daar schreef ontvangt hij quitantie uit de nagelaten papieren van den heer J. J. Lijning. En die quitantie luidt:

„Maak mij niet ongelukkig. Zeg aan niemand wat ik bij Marter dee.

GEERT HOLMENA."

Ofschoon dit briefje — in vroeger tijd door Lijning geschreven en door Van Breeland aan den overste afgestaan — valsch is, zoo werd Holmena's hand echter zoo meesterlijk

Digitized by Google

door Lijning nagebootst, dat Geerts oogen glinsterden nu hij het vernietigen kon.

En het schijnt hem toe dat die geheime politie-agent toch geen politie-agent moet wezen, want hij gelast hem: het mensch op dat bed verder met rust te laten; te zorgen nog dezen avond uit de residentie te verdwijnen, en binnen vier-en-twintig uren zich in een vooronder naar Amerika te bevinden.

Indien de overste gemeend heeft dat Geert Holmena de Nieuwe Wereld zal zien, dan heeft hij in den letterlijken zin buiten „den waard" — en ook buiten de Haagsche politie gerekend. Reeds sedert een paar dagen had de laatste wel degelijk het oog op twee vreemde kermishouders. De waard uit De Zeven Kerken die al aanstonds „niet veel zin" in de beide gasten heeft gehad, en inzonderheid dezen middag iets zeer vreemds in de handelingen van den zich noemenden Van Schoonhoven heeft opgemerkt, de kastelein moest al spoedig aan de buitenzij van N°. 7 — de kamer van Katers ouden vriend — meer gehoord of gezien hebben dan Geert vermoeden kon.

Toen de overste zich aangemeld en naar mijnheer Van Schoonhoven heeft gevraagd, toen meende de hotelhouder dat de vreemde heer, met zijn zonderling militair voorkomen, een hulp-commissaris met de kermisdrukte was, en dat hij reeds ingevolge zijn haastig aan mijnheer Waldeck geschreven briefje is aangekomen. Op de helft der trap staande, heeft hij den overste in stilte gewenkt naar boven te komen, en liet hem aanstonds bij: mijnheer Van Schoonhoven.

Jawel, de logementhouder zou mijnheer alleen en zijn gang laten gaan.

Op het oogenblik echter dat Geert Holmena den overste bijna worgde, en den rooden doek tot een bal wrong, stond de wakkere Haagsche politie-commissaris reeds achter

Digitized by Google

de deur die op een kier was gebleven, en gereed om den schurk te doen vatten.

Toen hij echter schier ter zelfder tijd den overste — mede bij hem bekend — weer vrij en kloek tegenover den andere zag staan, en bovendien vreemde dingen hoorde openbaren, toen bleef hij nog liever een oogenblik de stille getuige van 't geen daar voorviel, om zoodra 't noodig zou zijn te ageeren en zijn agenten bevelen te geven. Aan getuigen zou het niet ontbreken. Immers een der logementsbedienden heeft in den bovengang op een stoel voor N°. 7 gestaan en door 't glas boven de deur alles gezien, terwijl een dienstmeid — die met haar schaar 't behangsel van 6 op 7 had doorgeprikt en toen met pink en duim een grootere opening heeft geboord — van alles ooggetuige is geweest, ofschoon ze tweemaal met een kleinen gil van 't behangsel is weggevlogen maar ook telkens teruggekeerd.

En — 't was niet twijfelachtig hoe Geert Holmena verder Haagsche kermis zou houden, terwijl het mede geen bevreemding zal wekken dat een paar palmdoeken ter hoogte van de komedie een half uur vruchteloos „op haar kaveljees" wachtten om samen naar Wolhsläger te gaan, niet vermoedende dat mijnheer Van Schoonhoven op de Prinsengracht – en „Carré" zat.

Gelijktijdig met den brief van den overste Bel had Oscar van Breeland het volgende schrijven van Van Wall uit Rotterdam ontvangen:

„Amicissimé!

Sedert ons samenzijn — Maart ll. hotel Tronk te Mulderspeet — heb ik niets meer van je vernomen. Belangrijke redenen dwingen mij te schrijven. Ten eerste: Door een bijzondere omstandigheid met zekeren heer Kater in kennis

Digitized by Google

gekomen, bevindt zich ten onzent van ZE. voor UE. een voltaire genaamd Prins Albert, met verzoek UE. dezelve te doen geworden, verzoekende UEs. geëerde order te mogen ontvangen met welke gelegenheid UE. dezelve te doen toekomen.

De voltaire amicissimé, is vorstelijk. Jufvrouw Rooze die bij ons logeert heeft een dito gekregen maar van een eenigzins ander formaat, Victoria genaamd. Ze staan prachtig bij elkaar, en ofschoon ze natuurlijk niet bijeen zullen blijven — 't geen Mr. Kater waarschijnlijk niet vermoed heeft — zoo moet ik bekennen dat het jammer is — ik meen voor de voltaires! — Wil je d'r bij ons komen zien, vóor ze te ontvangen — de voltaire natuurlijk — je zult van harte welkom zijn; maar, wacht dan tot ze weg is — ik bedoel nu jufvrouw Rooze. Zij blijft nog een kleine zes weken. Mijn Goeije Zwartje dweept met haar en hoopt haar wel spoedig weer vrolijk te krijgen; o. a. heeft zij een drietal van klinktum voor haar geformeerd, jongens van Jan de Witt! — Dat zal je pleizier doen, te meer als je soms weet hoe het prachtige schepsel kort na den dood van haar oom Lijning in een bespottelijke opspraak is geweest, Goddank alleen onder het Mulderspeetsche plebs, zooals Geereke mij voor zijn vertrek naar Soden heeft gezegd. Een zekere mijnheer Romslikker moet hem tamelijk onhandig op het denkbeeld hebben gebragt dat er zeer nijdige praatjes, door jufvrouw Roozes verblijf onder zijn gastvrij dak, waren op de been gekomen.

Waarom „de snaar weer aangeroerd," hoor ik je zeggen. Pardon amicissimé, dat heeft zijn natuurlijke reden, en zoodoende kan er een gewenscht koopmansverband in mijn brief komen: Neme hierbij de vrijheid UE. kennis te geven, dat binnen kort te Mulderspeet in Gelderland, niet verre van het kasteel De Runt, het slot zal geleverd wor-

Digitized by Google

den van UEs. pleidooi in de zaak van Hanneke Schoffels, en wel door mejufvrouw Anna Rooze.

Nadere informatiën te bekomen ten kantore van A. van Wall & Co., Wijnstraat; of aan deszelfs woning in De Boompjes.

Verblijve met de meeste achting enz. enz.

Bonjour! ALEXANDER.

Rotterdam, 14 Mei 60.

P.S. Zoo even kreeg ik uit Brussel een telegram van Geereke, die ik hier afschrijf:

„Kunira Goddank veel beter. Pak van het hart! Komen over Rotterdam, morgen. Overmorgen naar Mulderspeet. Groeten.

GEEREKE."

De beide brieven, zoowel die van den overste als van Alexander van Wall, hebben Oscar doen duizelen.

Schier in denzelfden stond is hij naar zijn geliefde tante Van Riddervoorst gesneld om nu eindelijk hij haar consult te nemen in zijne zaak.

En, reeds den volgenden morgen bevond Oscar zich in de Wijnstraat vis-à-vis van zijn vroolijken vriend. En, aan den avond van dien dag reed hij in een spoorvigilante langs een oorverdoovend kermisgejoel door het vorstelijk 's-Gravenhage naar den Vijverberg, waar papa en mama Van Breeland woonden.

De familie was niet thuis. Mijnheer is zooals gewoonlijk naar de Club, en mevrouw met de oudste freule Adèle op een soirée bij mevrouw Hoedt van Holtenaarte. — Willem de huisknecht geloofde: bidstond tegen de kermis. De jonkers zijn al vroeg uitgegaan, en van de andere dames is freule Justine met de familie Ducouvée de Sauterne naar Wohlsläger, en freule Nancy met de familie Van

Digitized by Google

Gherte naar Judels, terwijl de jongste freule Coba naar haar Dorcas-kransje was. Willem heeft de freule er zelf naar toegebracht.

In het achtersalon of de huiskamer, waar spoedig het gas werd ontstoken, bemerkte Oscar aan een paar laarsjes onder de sofa, aan den stand der stoelen, aan een traktaatje op den grond en een vergeten flacon met geborduurd zakdoekje op de tafel, dat hier alles nog bij het oude is.

De tehuiskomst is hem schrikkelijk tegengevallen. Onderweg heeft hij zich een hartelijke wederontmoeting in de ouderlijke woning voorgesteld. Sedert een groot half jaar is hij er niet geweest. Zijn moeder had hij reeds in gedachten een fermen zoen gegeven, den vader met warmte de hand gedrukt, en op aller aangezicht een meer of mindere blijdschap gelezen, met de vragen: Hé, waar kom jij vandaan? Hoe kom je zoo op eens uit de lucht vallen? Dan, dán had hij al spoedig van wal kunnen steken en zijn kinderplicht vervullen, om het eerst aan zijn ouders te vragen of zijne liefde voor Anna....

Maar, niets van dat alles. Ze zijn allemaal kermis gaan houden. Nu ja, papa is in de club en de zachte stille Coba op haar Dorcas-kransje, dat maakt misschien een onderscheid. Doch, in alle geval: er is niemand thuis, en hier in de huiskamer is het schrikkelijk ongezellig. Na zich even een weinig te hebben verfrischt, stapt hij den Vijverberg op en aarzelt dan tusschen rechts of links, want links voert zijn weg naar de club, en rechts langs het kermisgewoel naar het logement op het Buitenhof, waar Jasper Bel gelogeerd is.

Oscar koos links. Het Tornooiveld overgegaan, stapt hij op den hoek der Houtstraat de eerste sociëteit van 's-Gravenhage binnen.

Mr. Dirk van Breeland leest de Indépendance, en opziende zegt hij:

Digitized by Google

— „Tiens! Oscar.... comment? Wel jongen, je doet me schrikken!" Dat behoefde echter niet; er bestond geen reden. Intusschen, papa was toch bepaald blij hem te zien en heel hartelijk. Ofschoon Oscar hem uitnoodigde om de club te verlaten dewijl hij hem over iets belangrijks moest spreken, zoo was Mr. Dirk wel genegen om aan den wensch van zijn zoon te voldoen, maar toch — en passant moest Oscar nog even aan den Franschen minister en aan don Die en graaf Deze worden voorgesteld. En, allen verwonderden zich min of meer dat monsieur Van Breelande — met wien het hun een „evenement was kennis te maken" — niet tot de diplomatie behoorde, en merkten verder aan, dat den Haag charmant enzoovoort was, om eindelijk gaarne een groote mate van bewondering uit te drukken — zoowel met de jukbeenen als met de oogen, toen monsieur le Conseiller d'état hun meedeelde: dat zijn zoon een paar maanden geleden reeds met een schitterend succes een pleitrede voor 't Hof van Gelderland heeft gehouden — Don Die wist op z'n best waar Gelderland lag meende Oscar — waar hij een jeune condamnée à mort — papa chargeert denkt de zoon — niet alleen geheel en al heeft vrijgepleit, maar zelfs door kracht van taal haar onmiddellijke invrijheidstelling heeft doen bevelen.

Terwijl de heeren don Die en graaf Deze, le jeune mo–ssieur Van Breelande nogmaals, en verité hun compliment maakten, denkt hij er aan hoe papa, op zekeren feestdag, om de bourgeoisie van zekere dominé's-juffer heeft gelachen, dewijl ze maar hebben wou dat haar „zeun z'n proppreduitisch diploma aan de eumes en moejes zou laten zien."

Of don Die en graaf Deze op hun beurt hebben gelachen weet Oscar niet, maar een mensch blijft mensch — ook in de club. En, misschien hebben de lachers toch ongelijk.

Intusschen, papa's blijkbare ingenomenheid met den zoon

Digitized by Google

is dezen recht aangenaam, immers hij komt hem een gewichtig verzoek doen.

Een goed half uur later bevinden Mr. Dirk van Breeland en Oscar zich op de kamer van den eerste.

Van Breeland, de oude, onderhield een geregelden vice versa dienst tusschen de groote mahoniehouten cylinderschrijftafel en de groene gordijnen van de boekenkast.

Papa Van Breeland zal Oscar niet dwingen, hij weet te goed dat de invloed van menschen als Geereke en zuster Van Riddervoorst afdoende is. Soit! Men wil orden en wetten ten onderste boven keeren. Nóg eens, zijn stelregel is: er zijn rangen en standen in de maatschappij. Nergens heeft hij geluk gezien bij huwelijken „buiten geboorte;" men komt in vreemde coteriën, in valsche verhoudingen, in — om kort te gaan, men verlaat en verlaagt en verbastert zijn geslacht, en offert aan een oogenblikkelijke passie de rust en vrede van zijn gansche leven, ja dikwijls die eener geheele familie.

Oscar valt zijn vader niet in de rede.

Kalmer, even stilstaande, vervolgt dan ook de laatste:

— „Geloof niet jongenlief, dat ik den mensch als mensch onvoorwaardelijk hooger stel omdat hij van een hoogere geboorte is; 't zou zelfs zeer dwaas zijn niet gaarne te erkennen, dat je in onzen stand individuen hebt die vrij wat lager op den trap der menschheid staan dan velen die van geringe afkomst zijn, maar, dat zijn excepties, dat zijn abnormaliteiten; immers een enkele blik op de dierenwereld leert al duidelijk dat men de edeler soorten van een zelfde ras niet dan ten nadeele van dat soort met een mindere soort kan verbinden? Wat je daar ook tegen inbrengt ik zie er de wijsheid Gods in die leert: streef naar het meer volmaakte en daal niet af! De adel is de eerste maatschappelijke stand, en hij moet zich als zoodanig handha-

Digitized by Google

ven en voorwaarts streven. In de edelste soort der menschen ligt ontegenzeglijk, en naar des Scheppers wil, de kiem der herstelling van den mensch als het wezen naar Zijn beeld geschapen."

Oscar meende dat papa een weinig begon te verkindschen, maar hij zweeg, want, Oscar is de oude verstandige neef van mevrouw Van Riddervoorst weer. Hij zwijgt ofschoon hij honderd tegen-argumenten heeft en het hem bijna onverklaarbaar voorkomt dat iemand met een helder hoofd zooals papa, over de kleinigheid heenstapt dat adel en geen adel een scheiding is: door menschen gemaakt. Neen, Oscars hoofd staat er nu niet naar om op te sporen hoeveel aandeel mama's godsdienstige principes zoo langzamerhand op papa's inzichten bij het klimmen der jaren verkregen hebben. Vroeger had de oude heer Van Breeland zooals hij wel eens gezegd heeft: genoeg met Richteren en Ruth te doen gehad om zich heel veel met godsdienstige zaken te bemoeien, maar nú, enfin men werd ouder, en het denkbeeld was inderdaad verzoenend: dat de eerste mensch er aristocratisch heeft uitgezien. En Mr. Dirk van Breeland en mevrouw zijn echtgenoot waren inderdaad de typen van dien stand der maatschappij die reeds sedert vele geslachten, vrij van de invloeden van handenarbeid of grove drukkende lasten bij een goed ja overvloedig leven, zich omringen met hetgeen hen nuttig, of zich vrijwaren konden voor hetgeen hen schadelijk was. Een wederlegging van papa's woorden of meeningen ware de grootste dwaasheid. Oscar weet dit en zegt zeer bedaard, dat het hem genoegen doet van papa te hooren dat hij, ofschoon weinig met zijn keuze ingenomen, niet van plan is hem te dwingen — zedelijk te dwingen natuurlijk — van zijn voornemen af te zien. Als meerderjarige is hij wel vrij naar goedvinden te handelen, doch als kind zou

Digitized by Google

het hem — ook om het meisje dat hij liefheeft — grieven indien zijn ouders hunne toestemming tot dat huwelijk weigerden, en papa niet de goedheid had om acces voor hem aan oom Geereke te vragen die, zooals papa misschien zou weten, de opvolger is van haar vroegeren voogd, den overleden heer Lijning.

Ja dat wist papa. Maar juist dáar zit 'em een groote grief.

De staatsraad Van Breeland schaamt zich over den zwager-democraat die zulk een post heeft willen op zich nemen. Als Mr. Dirk van Breeland aan al die geschiedenissen denkt, en hoe Kunira Geereke zich vroeger over dien Lijning en over een huwelijk tusschen haar Ernst en die mooie juffer Rooze heeft uitgelaten; als hij bedenkt hoe zijn vrouw er nu tégen zal zijn, en vooral indien het waar is 't geen men zegt: dat zwager en Kunira diezelfde Anna Rooze als eigen kind hebben aangenomen — terwijl men na den dood van Ernst gemeend heeft.... enfin:

— „Dat gaat niet Oscar! nee, m'n vrind, acces vragen dat dat.... dat zou strijden met m'n principes. Doe tegen mijn zin wat je denkt te mogen doen; trouw beneden onzen stand, maar, verg je ouden vader niet dat hij daarvoor tot stappen overgaat die hem in eigen oog zouden vernederen. — Zie, daar is mama met Adèle."

De moeder omhelsde haar zoon inderdaad met warmte, en Oscar was waarlijk verheugd zijne moeder en oudste zuster weer te zien, de eerste ofschoon „lijdende, zeer," nu met een blos op het gelaat — waarschijnlijk van de anti-kermis-soirée. Doch, de warmte zou alras verkoelen, en — reeds binnen weinige minuten zal de stemming in de woning van den staatsraad beneden het vriespunt zijn gedaald.

Maar mama Van Breeland had ook een vasteren grond

Digitized by Google

om tegen zulk een mesallance te protesteeren, dan haar schoonzuster Geereke heeft gehad toen datzelfde meisje het hoofd van den armen stakker Ernst aan 't malen bracht. God heeft Kunira en Geereke wel streng gestraft voor hunne zwakheid. Immers le Seigneur a dit par la bouche du Saint-Paul: „Que chacun demeure dans la vocation dans laquelle il a été appelé." Voor mama was vocation: de stand waarin men geroepen of geboren werd. Et puis: „Enfants obéissez à vos pères et à vos mères en toutes choses, car cela est agréable au Seigneur."

't Was Oscar onmogelijk om na den ondervonden tegenstand dien nacht onder het ouderlijke dak te blijven. Toen zijne zusters thuis waren moest hij, ofschoon Coba die van 't kransje kwam heel lief was, en Justine ook niets hatelijks had, ja Nancy zelfs bijzonder prettig door Judels scheen gestemd te zijn, zoo moest hij van Adèle toch de geestigheid slikken: of de baron Van Breeland-Van Riddervoorst-Van Geereke-van Uland niet te zeer millioenair was om een eenvoudig boterhammetje mee te eten?

Oscar zou echter niets eten. Hij had maar even op de tehuiskomst der zusters gewacht, om dan, zooals hij reeds aan papa en mama heeft gezegd, naar het Keizershof te gaan dewijl er zich een vriend van hem bevond met wien hij confereeren moest.

Na een afscheid dat minder koel was dan men zou vermoed hebben, begaf Oscar zich door het afnemend kermisgewoel naar zijn logement. 't Heeft hem een ontzettende inspanning gekost om zich zoo kalm te houden en den eerbied aan zijne ouders verschuldigd niet uit het oog te verliezen. Men heeft hem de verlangde toestemming bepaald geweigerd, ofschoon hij zeer onderdanig na de eerste weigering nogmaals op zijn verzoek is teruggekomen. De laatste woorden der moeder zijn in het vloeiendst Fransch

Digitized by Google

der wereld geweest: „Wij willen het blijvend geluk van ons kind; en bij nader inzien zullen Oscar en tante Van Riddervoorst ons toestemmen, dat wij handelen naar Gods wil als wij u ernstig vragen: Is er geene vrouw voor u te nemen onder de dochteren uwer broeders?"

Oscar gevoelt zich na de ouderlijke afwijzing als iemand die een smartelijk verlies leed 't welk hij heeft kunnen voorzien terwijl hij zich met een zoete hoop had gevleid. Meer dan ooit heeft hij Anna Rooze lief. En zij, ja, ook zij bemint hem. Hij weet het; want de goedaardige vroolijke Van Wall heeft dezen morgen op 't kantoor in de Wijnstraat de „snaar weer aangeroerd," en die snaar, o, ze had hem nu zoo heerlijk in de ooren getrild. Maar ach, zou hij alles kunnen goedmaken wat hij misdeed? zal zij hem ooit geheel kunnen vergeven dat hij — niet haar — maar den edelen oom heeft verdacht, den man die God nu zoo innig dankbaar was voor de aanvankelijke herstelling zijner dierbare Kunira?

Doch al ware ze dan ook de vergevende liefde zelve, hij kon haar niet nogmaals vragen, zonder verzekerd te wezen dat de zijnen haar met de meeste liefde zullen ontvangen. Nu vooral zal hij haar moeten toonen dat de familie wier naam hij haar wil aanbieden, haar liefheeft en eert zooals zij verdient. Nu immers zal hij haar als uit genade om haar edel hart moeten smeeken, want ofschoon ze hem nog liefheeft, die verwenschte brief moet hem wel diep hebben verlaagd in haar reine oogen. Vreeselijk moet de man in Anna's schatting zijn gedaald die aan zijn waardig woord: Oordeel niet dan na rijp en ernstig onderzoek, zoo droevig snel metterdaad is ontrouw geworden. De weigering der ouders heeft Oscar smartelijk getroffen en diep ter neer geslagen, te meer dewijl de goede tante Van Riddervoorst hem bij haar advies zeer heeft bemoedigd en gezegd,

Digitized by Google

dat zijn ouders, zooals ze vast vertrouwde, hunne toestemming niet zouden weigeren. Tante zag altijd zoo juist. Maar nu, nú heeft ze misgezien.

Alvorens zijn vriend den overste Bel in het logement te ontmoeten, waar hij onder het genot van een glas wijn door diens belangrijke mededeelingen over Geert Holmena een oogenblik zijn leed zal vergeten — alvorens het logement te betreden heeft Oscar vast besloten den moed niet te verliezen. Nu eens zal hij al zijn krachten wijden aan de verovering van het ouderhart, en het winnen van een pleidooi dat beslissen moet over het geluk van zijn leven.

Morgen zal hij beginnen; kalm, zeer kalm; maar de overwinning zal tijd en geduld kosten, want de principes in de ouderlijke woning zijn bijna zoo gecompliceerd als een recept van jufvrouw Molenwiek, waardoor de smaak van het geheel wel eens benadeeld wordt.

Men is van hooge geboorte en leeft zooveel mogelijk op den voet die in de hofstad van haar geëischt wordt, ofschoon het vermogen van den baron in de laatste jaren zeer is versmolten en hij van jaar tot jaar met meerder zorg zijne begrooting opmaakt.

Uit deze laatste omstandigheid laten zich bidstond, Wohlsläger en Judels eenigszins verklaren. Mevrouw Van Breeland behoort inderdaad par principe tot de rechtzinnige coterie — de bijna uitsluitend gedistingueerde in de residentie — en de baron heeft altijd toegestemd, dat, indien men daaraan deed, die richting voor een conservatief in de politiek zeer zeker de eenig consequente was.

Nogtans het artikel „fortuin" voert tot inconsequenties, want, terwijl mevrouw om overwegende redenen des winters met hare dochters de hofbals bezoekt, zoo sluit Mr. Dirk zijn woning geenszins voor niet-adellijke ofschoon natuurlijk „zeer patricische" families — onverschillig tot

Digitized by Google

welke politieke of godsdienstige richting ze behooren, wanneer hij slechts weet dat de jongelui — enfin, in den smaak zijner jonge dames vallen, en dat er fortuin — enfin, want met meisjes behoeft men minder sévère te wezen.

Maar met een zoon, een oudste zoon! Ja, dat maakt een hemelsbreed onderscheid. Dat is.....

Bij een zeer kalme beschouwing houdt die oudste zoon zich echter verzekerd dat ook nu het artikel fortuin, ofschoon op een andere wijze, eenigen invloed op de consequentie der ouders heeft uitgeoefend.

Men heeft Oscar lief, doch vreest — zooals reeds gebleken is — dat de lieveling der zeer vermogende zuster Van Riddervoorst, haar gansche fortuin zal erven of althans het grootste deel er van. En, terwijl de staatsraad te veel eergevoel bezit om rechtstreeks zijne zuster daarover aan te spreken, en zich tot eenige oplettendheid blijft bepalen, zoo moet deze weigering haar nu doen zien dat broeder Dirk nog eenige rechten heeft behouden op zijn kind, en haar toonen dat men zwakken heeft zoowel als zij, het allermeest op het bewaren van een ongeschonden stamboom.

't Was wel een bewijs van de sympathie der ouders op dit punt, dat zij beiden hoopten of vermoedden — zonder het elkander, ja zonder het misschien zich zelf te bekennen — dat men door de afwijzing van Oscars verzoek te eerder tot een explicatie met zuster Van Riddervoorst zou komen, waarvan dan allicht een finantieele verklaring het gevolg kon worden.

Toen Oscar bij 't naar bed gaan zijn plan voor den volgenden morgen vaststelde, en voornemens was om allereerst met een paar woorden aan tante Van Riddervoorst bericht van zijn mislukte reis naar den Haag te zenden, om daarna eens zeer ampel en openhartig met zijn vader te gaan spreken; terwijl hij eindelijk insluimerde met de overtui-

Digitized by Google

ging dat vrouw Fortuna de nu gesloten deur wel even zou openen om er een kleine inconsequentie door binnen te laten, toen vermoedde hij niet dat men hem zou vóor wezen, en dat er reeds den volgenden morgen twee brieven in zijn belang aan de ouderlijke woning, aan het adres van den Hoogwelgeboren Heer Mr. D. baron van Breeland zullen bezorgd zijn.

De eene brief was van mevrouw Van Riddervoorst.

Gelijktijdig met Oscars vertrek te Utrecht op de post bezorgd, heeft mevrouw vermoed dat — met al dien stoom en haast tegenwoordig, en ook dewijl haar neef zich nog bij Van Wall te Rotterdam moest ophouden, de brief zoo niet eerder, dan toch zeker gelijk met Oscar in den Haag zou zijn.

Waaraan de schuld lag dat de brief, die te twee uren in Utrecht was bezorgd, eerst den volgenden morgen in den Haag werd besteld is moeilijk te bepalen. „Als een brief wat lang onderweg is," zegt de brievenbesteller, „dan ligt het aan den afzender, want aan mijn leit 't niet. Ze schuiven 't altijd op de adminnestraasje."

Enfin, Mr. Dirk zal 't onderzoeken, maar — hij vergat het, want hij heeft gelezen:

„Lieve Broeder en Zuster!

. . . . . .

„Alsoo vast vertrouwend dat jufvrouw Rooze uwen Zoon eene waardige huisvrouw zal zyn, twyfele ik geenzins of gy zult, lieve Broeder en Zuster, gereedelyk uw consent willen geven en Anna in liefde als uw kind aannemen. Financiële bezwaren gelove ik niet dat bestaan.

Terwyl myn eenige Broeder of zyne kinderen — gelyk van zelven spreekt de goederen die God my schonk zullen erven — en dit mede volgens den Wil van myn vroeg

Digitized by Google

ontslapenen dierbaren Echtgenoot — zoo geboden Liefde en Geloof my eenige byzondere beschikkingen te treffen voor vrienden en armen. Aan myn beminden Neef Oscar, uwen oudsten Zoon, verzekerde ik onder anderen een extra legaat van Honderd mille, benevens de woning actuellement door my bewoond. Mogt ik zyn huwelyk beleven zoo stelde ik my voor, hem deze Somme niet te legateren doch met de levende hand te schenken. Het meisje zyner keuze heeft mede een weinig vermogen. Bedriege ik my niet dan heeft zy een kapitaal van Veertig mille van hare ouders geërfd, terwyl het talent aan Oscar verleend hem bovendien eene goede bron van Intereste worden kan. Ik voor my rekene geenzins. . . . . ."

Het vervolg van zusters rekening vond de oude heer Van Breeland minder belangrijk. En — de staatsraad Dirk bleef uiterlijk kalm zijn ontbijt nuttigen; schoof zijn echtgenoot zusters brief toe; nam een hompje kaas, zei tot de oudste dochter: „Adèle-lieve, schenk nog eens in;" brak zeer bedaard den tweeden brief open, en las:

„Waarde Zwager!

. . . . . Regt gelukkig bij Van Wall te Rotterdam aangekomen, verneem ik van hem, dat mijn beste neef Oscar eerst weinige minuten geleden van hier naar den Haag is vertrokken, om uwe toestemming tot zijn huwelijk te vragen. Ik behoef u niet te zeggen dat zijn voornemen ons met weemoedige blijdschap vervult. Zijne keuze acht ik de beste die hij kon doen, want Anna Rooze is een voortreffelijk meisje, en vereenigt in zich al de eigenschappen die den adel van geest en van hart kenmerken. Ik schrijf u deze aanstonds uit Rotterdam, omdat er mogelijk van uwe en van zuster

Digitized by Google

Hermines zijde tegen hare niet adellijke geboorte bezwaar kon wezen, en het ons zeer smarten zou indien dat bezwaar de wenschen van uw oudste een oogenblik in den weg stond. Kan het iets tot uw gunstig besluit toebrengen, zoo meld ik u mede uit Kunira's naam, dat wij zoo lang wij leven het meisje waarover ik voogd ben, als eene dochter — ja bijna als de weduwe van onzen lieven Ernst zullen beschouwen, en dat zij volgens onze laatste beschikkingen voor een achtste deel onze nalatenschap zal erven, 't geen uwe zeven kinderen, zoo wij vertrouwen, niet te veel benadeelen zal. Wilt mede niet vergeten waarde zwager, dat jufvrouw Roozes moeder, evenals hare nog in leven zijnde tante, eene freule Moreel van geboorte was, geparenteerd aan de Hoornaars van Kamerik, en dat haar vader — een braaf zeeofficier — een bijzondere protegé van uw ouden vriend den schout-bij-nacht baron Van Kevelaere geweest is.

Ik behoef u niet te herhalen dat het Kunira evenals mij bijzonder verheugen zou, indien Oscar aanstonds met uw fiat werd verblijd, en Anna Rooze door u allen met die liefde in uwen kring werd ontvangen welke zij zoo ruimschoots verdient.

In de hoop dat deze u geworden zal nog vóor dat Gij aan Oscar uw antwoord hebt gegeven, meld ik u dat wij u morgen voormiddag hopen te bezoeken. Ik wenschte u dan tevens nader te spreken over een familie-plan dat ons zeer toelacht. 't Geldt het bewonen van De Runt. Wij hebben er om velerlei redenen van afgezien en denken op De Renghorst te blijven.

Terwijl wij nu besloten zijn De Renghorst aan onze geliefde pupil te legateeren, zou het ons bijzonder verheugen indien Gij en Hermine De Runt reeds nu in eigendom accepteerdet, d. i. het kasteel met de tuinen zooals het bij den publieken

Digitized by Google

verkoop als eerste perceel werd beschreven, doch, gelijk van zelf spreekt eerst door ons geheel in behoorlijken staat ter bewoning gebragt. Wij worden van jaar tot jaar ouder en zien elkaar te weinig. Over alles mondeling nader.

Groet Hermine en Uwe kinderen.

Uw:

Rotterdam, GEEREKE VAN ULAND."

16 Mei, namiddag, 1860.

Een klein half uur na het lezen dezer brieven schreef Mr. Dirk van Breeland een briefje aan Oscar, dat onmiddellijk naar het Keizershof moest gebracht worden.

En Oscar van Breeland las:

„Waarde Zoon!

Wij hebben geslapen. — Kom, alvorens te vertrekken, nog eens ten onzent. Na kerktijd zijn we thuis. Ouders kunnen slechts gelukkig zijn door het geluk hunner kinderen.

Uw liefhebbende Vader:

V.h. 17 Mei 60. „Mr. D. baron V. BREELAND."

Hemelvaartsdag.

Digitized by Google

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

't Was een prachtige avond.

In de bosschen van De Runt bewoog zich geen blaadje, tenzij het zich nederig buigen moest voor den zachten adem der nachtegalen, als ze hun zilveren slag deden klinken.

Wanneer de vriendelijke woudzanger zweeg dan was het stil, doodstil onder het groene dak. Ginds mocht een krekeltje nog zijn gekriek doen hooren, of iets verder een dood takje, afgeknakt door de aanraking van een huiswaarts springend eekhoorntje, zacht ritselend door de blaren naar omlaag vallen; die kleine woudgeluiden ze fluisterden slechts: hoor hoe stil het is wanneer de nachtegaal zwijgt.

't Was stil en prachtig in 't bosch.

De zon die juist onderging schoot gouden vonken en glanzen langs de stammen ten westen, en deed hun bruine mossen gloeien, en herschiep hier en ginder een teeder blaadje van braamstruik of akkermaalshout, in purperen bloesem.

Op een smal meestal begroeid boschpaadje 't welk naar een der Runtsche lanen voert, op dat zeer smalle pad werd een hagelwit mutsje mede voor een oogenblik snel door een der gloênde zonneschichten geboord, en ritselt nu ge-

Digitized by Google

durig het struikgewas door de aanraking van een ten deele opgeslagen bovenrok. — De jonge vrouw die daar vóorgaat met een kleinen zak over den schouder, wordt door een man gevolgd die het hoofd voorover houdt en in gedachten schijnt verzonken.

Hij — hij weet nu alles; 't kind heeft hem om den hals gelegen alsof ze bang was dat zij hem voor den laatsten keer aan 't hart drukte; alsof ze meende dat hij haar verstooten en wegjagen zou nu zij hem de vreeselijke waarheid met snikken en beven heeft meegedeeld. Onnoozel kind! verdoolde Hanneke! alsof vader Schoffels niet al maanden, ja bijna twee jaren lang begrepen.... ach, zoo goed als geweten heeft wát er was — maar het toch niet gelooven kon, omdat hij het niet gelooven wilde. .

Arm kind! Vroeger zou vader gedacht hebben dat hij bij zulk een volle waarachtige zekerheid, haar vervloeken, haar verwenschen, haar met den vuist tegen die h.... borst zou stooten; dat hij haar zou verjagen uit zijn huis, of zich zelf verhangen aan een boom in 't Runtsche bosch, maar nu....

Zij heeft hem haar schuld beleden, en hij is er niet van ontsteld, want immers — hij wist het al.

En zij heeft hem toegefluisterd dat zij een kind van zestien jaar was toen die ellendige....

En hij heeft haar geantwoord, zeker, dat een kind een kind is, en de drank uit den duivel, en dat hij liever zich zelven levend liet verbranden dan ooit weer een droppel te tappen, laat staan 'em te proeven. — Ja ja, zij was toen een kind, een onnoozel kind: „Stille moar, stil, hie hettet alles begrepen!"

En Hanneke heeft den vader niet losgelaten, maar zijn gebruinden wang met kussen overdekt, en hem gesmeekt dat hij haar niet slaan, niet verschoppen, niet vervloeken zou, en ook niet omdat ze loog, loog van den beginne af-

Digitized by Google

aan. Zie, ze heeft onwaarheid gesproken, ze heeft de leugen volgehouden omdat....

— Ja, dat wist vader Schoffels ook wel. Dat had hij al lang begrepen. Die advocaat had het „veur de heeren te Oarem" naar 't recht gespoken: schuldig en onschuldig! Maar, om den schijn van de grootere schuld te weren heeft Hanneke ook de kleinere ontkend. Jawel, vader had het heel goed begrepen, en, al was hij wel twintig jaar ouder in zijn gevoel geworden, omdat „de fleur van Hanneke af was", haar slaan of leed doen dat zou hij niet; dat kon hij niet, want hij begrijpt het alles; hij heeft het al heel lang begrepen. En 't liegen, 't was niet goed geweest, nee, maar omdat Hanneke nooit loog, zie, „haddet hum zoo'n bietje op de been gehouwen. En och! Nou dat grootste niet woar was, nou was dat liegen toch ook zoo vreeselik arg niet. Stille moar kiend; voader hettet alles begrepen; joa de fleur is d'r af, moar ie was 'en kiend Hanneke. Hie is er schuld oan; hie den rakker! As ik hum kriegen kos, ik kwakte hum dood tegen den muur van De Luchte of tegen den diksten boom. Stille moar, voader is gedwee, we zint nog bijeen; dood is arger. Stille moar kiend, wês moar stille."

Terwijl de vader zich het gebeurde en de verootmoediging zijner dochter herinnert, en tevens al het gesprokene, ook met de goede dominé's-dochter die Hanneke tot bekennen had aangespoord; terwijl hij daar peinzende voortgaat en zijn Hanneke op dat digt begroeide boschpaadje volgt, komt hem eensklaps opnieuw het denkbeeld verontrusten, dat hij — kort na 't vertrek der dominé's-dochter — het verbond met moeder en Hanneke heeft gesloten om met Hanneke te blijven „liegen", want ja — toen meende hij dat Hanneke gelijk had: wanneer de menschen hoorden dat het eerste nu

Digitized by Google

zeker waar was, dan zou 't gepraat over 't tweede weer opvlammen. Niewoar, Hanneke had vier-en-tachtig doagen in 't gevangenhuus 'ezeuten, beschuldigd dat ze heur eigen kienje vermoordde. O God! en de smet bleef en zou blieven! Alles most 'elogen zin, alles, joa, dat was bêter! — Maar hoor, nu roept hij:

— „Hanneke!"

— „Roep ie voader? Watte?"

Hanneke ziet om, en Schoffels blijft staan.

Schoffels moet nóg eens voor den tienden keer herhalen: dat Hannekes verootmoediging voor vader en moeder goed is geweest, heel goed, maar, zich verootmoedigen voor God, dat kon geen volhouden van de leugen zijn. Dominé's oudste had het zoo mooi gezegd: God wil waarheid:

— „Zie Hanneke, nou liegen voader en moeder met oe mee.... Ie hebbe mien beproat.... Mond houwen is goed, moar liegen, altied liegen!"

— „En as Giet Hobbes mien te schande moakt voader, en ze dan tuuten goan: nou ze 't eiges van 't één zeit, nou zal 't ander wel woar wêzen óok!"

— „Ge bint toch vrij 'esproken Hanneke; 't klonk boven alles uut: Vrij!"

— „En nog starker kiekt 't heele darp mien oan, en nog harder wiest 't mien noa voader. En zeit dommenie niet eiges tegen mien da'k de binnenkoameren des doods bin. O God, hie zeit 'et noa dat vrijsprêken! Nee voader, beste goeie voader, nee!"

— „Moar Hanneke zeg.... erst hei'j 'ezeid, dat 't.... kienje lêfde.... en toen...."

— „Lêfde! wat weet ik 'et; moar op den eigen stond was 't dood. Tante Leene zou 't begroaven. — Stil! niemeer proaten d'r over. As iemes 'et heurde! Goddank, Joos gleuft 'et niet. Och voader, mettertied zal 'et uutbloeien, en

Digitized by Google

zuwwe weer vree hebben voader, en zuwwe veul bidden en veul in den biebel lêzen; kom, loawwe moar hopen en loopen. Heur de nachtegoal is sloan. Mooi voader, hê?"

— „Ik kan d'r niks moois oan heuren kiend. Kom, 't wordt oavend!"

Beneden aan den hollen weg zat Joost tegen de glooiing. Joost rookte z'n „stumpke" en keek naar den rook.

Moeder Schoffels had gezegd dat Hanneke met vader Berend het bosch was ingegaan om mos voor de zomerhuisjes te halen, en Joost is toen den hollen weg maar afgeloopen en beneden op de glooiing gaan zitten.

't Liep naar den zomer, en oude Dorus die de vrachtkar op Arnhem reed, wou de nering met kar en paard wel overdoen. Met houtzagen en somtijds vrachten voor ouwen Dorus te rijden, heeft Joost nu omtrent zóoveel bijeen, dat hij alles kan overnemen. Wat nog te kort kwam zou Dorus wel te goed houden, en moeder Burik heeft gezegd, dat ze Hanneke met liefde zou aannemen, want wat Joost liefhad dat had zij óok lief.

Maar Joost, hij dampt en kijkt naar den rook.

Hanneke zegt dat ze onschuldig, heelemaal onschuldig en dat alles gelogen is, alles!

Maar Joost weet en begrijpt al zoolang dat het eerste niet gelogen is. Als ze hem waarlijk liefheeft, waarom dan niet eerlijk alles gezegd? Waarom dan altijd nog volgehouden met een strak gezicht? 't Was toch niet uit slechtheid gebeurd. Hanneke was toen „'en onneuzel schoap, en woarumme dan te liegen? Nee, nee, zóo kon 't niet. Nee! tusschen mân en vrouw mot alles rechtuut wêzen; as er onwoarheid tusschen vrouw en man is, dan sleet de duuvel met de beddeplank. Zie, as ze nou kwiem en zee: Joost! heur is, 't was zoo — alleen moar: 't was zoo, dan zou ie heur de hand op den mond drukken en zeggen:

Digitized by Google

't Is genogt — schei moar uut lieve zwartje, ik wiest 'et al lang. Schei moar uut. Doar zie 'k niet op. 't Is geschied, en wat geschied is dat hedde wel duuzend keer geboet. Nou kan 'k oe weer met kloar oogen oanzien. Moar met leugens, altied leugens! — Nee, as z'n eigen Hanneke loog, dan kon Joost 'en ander die lastert geen leugenoar nuumen. Nee, nee!"

Joost kijkt nog altijd naar den blauwen tabaksdamp die soms ros ziet van de zon.

En 't besluit is genomen. Nog dezen avond zal hij haar zeggen: Hanneke, luuster is êfkes. Hanneke ik wol.... ik heb....

Joost schrikt, en kijkt niet meer naar den damp.

Daar komen ze de Runtsche laan uit: Berend Schoffels en Hanneke. — Berend met het hoofd naar omlaag en Hanneke met een zak over den schouder.

Wat was ze mooi in zoo'n straal van de zon. Net zoo frisch as zes moand gelêjen.

— „G'en oavend soam!"

— „G'en oavend!"

Joost liep mee, maar trok Hanneke aan den rok toen ze achter haar vader, de deur van De Luchte wilde binnengaan.

— „Wat is er Joost?"

Joost gaf een teeken dat ze maar stil moest zijn en even met hem meekomen.

Straks staan ze in hetzelfde mossenhuisje waar Hanneke op dien vreeselijken avond, toen vader de luiken sloot en zij achterom naar binnen liep, een oogenblik toefde. De zak met mos ligt aan hun voet want het huisje moet er mee hersteld worden.

En een ongekende angst sloeg Hanneke om 't hart. Tot heden heeft ze niet gevreesd dat Joost haar zou aanspreken zooals hij nú doet.

Digitized by Google

Joost zou haar verstooten als hij 't wist, heeft zij honderden malen, 't meest bij zich zelve gezegd, doch, ernstig geloofd had ze 't nooit. En nu, nu heeft hij haar aangesproken; en een vreeselijke angst doet haar slechts half verstaan wat hij haar vraagt. Ze moet hem flink in de oogen zien, ja, want als ze 't goed begreep dan wil hij nu zeker van haar weten of 't eerste waar is of niet; en als 't waar is, dan moet alles tusschen hen gedaan zijn, want — as alles niet rechtuut is tusschen man en vrouw, dan sleet de duuvel met....

— „Wat proat ie toch Joost? Wat!? — Dat mankeert er moar oan dat ie de advekoate-leugens ook 'eleuft. Ge most mien moar loaten loopen Joost. 't Was bêter. Iemes die in 't gevangenhuus is 'ewêst niewoar?"

— „Hanneke, stille dan, ik heb oe zoo lief. Stil Hanneke, 't kan mien niet schêlen woar ie 'ewêst bint; allinnig wol ik da'k zeker wiest da'j woarheid sprak, en da'j d'r veur uutkommen wolle.... dat...."

Ofschoon Hanneke uiterlijk kalm scheen, zoo beefde ze inwendig als een popelblad; 't was haar alsof het mossenhuisje met haar ronddraaide. Ach, ze wil nu, ze zal.... ja, ze zal hem nu, even als ze 't haar vader deed, om den hals vallen en zeggen dat ze....

Hoe! dat ze onteerd werd? dat inderdaad haar fleur is vergaan? dat het liefke van Joost werkelijk al twee jaar geleden moeder is geworden, zij de blom uit De Luchte? Nee, nee! de oogen zou ze niet meer durven opslaan; 't geringste verschil zou er niet kunnen wezen, of hij zal het recht hebben haar een naam te geven die.... Nee! alschoon ze een kind was; nee, Joost mag het niet weten; hij 't allerminst:

— „Wat denk ie wel Joost — hê!? Is 't nog niet voldoende....? Bij God innen Hemel ik zeg oe dat 't woar is."

Digitized by Google

— „Woar? wát woar?" — Joost begreep niet van schuld of van onschuld....?

Maar Hanneke luistert niet meer. Ze is bang geworden dat ze zou neervallen, zoo suizelde haar alles. Snel heeft ze zich omgewend en in haar angst gezegd, dat alles maar tusschen hen gedaan moest wezen, want: zonder mansvertrouwen was vrouws-lêven last!

— „Hanneke!" roept Joost: „Hanneke, heur is!"

— „Nee! nee 't is uut tusschen ons," zegt Hanneke, en snelt dan heen.

Op het oogenblik dat zij achter het snijboonen-rijshout bij het kleine perk met goudsbloemen en violieren te voorschijn komt, ontroert ze hevig, want een welbekende trad haar van den kant der woning te gemoet en snijdt haar ongemerkt den pas af.

— A'j van den duuvel sprêkt, denkt Hanneke, want, nog geen minuut geleden heeft ze van hem gesproken of om hem gedacht.

— „Wat mo'j van mien?" zegt ze, terwijl ze de donkere oogen even snel van hem afwendt als ze hem vluchtig heeft aangezien.

't Was geen wonder dat Hanneke, na dat gesprek met den jongen dien ze „zoo woarlijk liefhad," hevig ontstelde toen ze den man daar zag die het voor 't heele Geldersche Hof en 't heele volk had uitgesproken: dat ze schuldig was aan 't eerste, en dat haar ontkennen dus liegen is.

Wat hij van haar hebben moet....? Hij wil dat ze hem die haar vrijspraak bewerkte, niet zoo stroef en zoo schuw zal aanzien; maar bovendien, dat Hanneke zal meekomen in vaders huis, want, daarbinnen wacht er eene wier liefde en medelijden zij sedert maandên met ondank heeft beloond; daar toeft Hannekes beschermster die als een beschuldigster door haar werd behandeld; daar is jufvrouw Rooze die,

Digitized by Google

hoe ook gesmaad, niet ophoudt haar lief te hebben, en haar nu nogmaals zelve wil spreken en toonen dat ze het goed met haar meent.

Maar Hanneke wil niet meegaan. Nee, die juffer wil ze niet zien. Nee, 't kon alles wel waar wezen, maar ze had „'en hêkel oan die juffer. Den advekoat die wist 'et wel. Die juffer had hoar mee in schand 'ebrocht, dat weet ze zeker, en, God weet wat ze meer dee!"

Oscar van Breeland heeft een papier te voorschijn gehaald en houdt het haar voor:

— „Je kunt lezen Hanneke. Zie dit briefje eens in."

— „Wil ie me weer fleuren met briefkes. Loop! loat mien met vree. Is 't nog niet genoeg twoalf wêken onschuldig ien 't hok!"

— „Hanneke wees verstandig; lees dit briefje."

— „Loop! 't is oavend, vulle te duuster."

— „Zoo duister niet, of je kunt het wel lezen .... 't Is een verklaring van zekeren Jan Piek, Hanneke."

— „O Jezus! zwieg stille. — Wat zol dat briefke? Zwieg stille!"

Hanneke kan of wil niet lezen. Ze houdt den boezelaar voor de oogen gedrukt. Maar in weerwil er van, nu weet ze toch wat Jan Piek heeft geschreven. Of de advocaat het haar zachtjes heeft voorgelezen misschien? Althans ze weet nu zeker dat de forsche man, niet alleen haar aanklager bij de Justitie is geweest, maar zelfs dat hij op dien laatsten kermisavond een mes uit haar ouders woning heeft weggenomen, met voornemen om het bij den hollen eik in 't zand te delven indien ze hem weerstond, welk plan hij op den morgen van zijn vertrek volvoerde. Ja ofschoon Hanneke nog den boezelaar voor de oogen houdt, ze weet nu toch dat de advocaat daar een geschrift heeft, van dezelfde hand als de valsche aanklacht bij de Justitie,

Digitized by Google

een geschrift waarvan de inhoud die wreede beschuldiging geheel herroept. Maar ook, in dienzelfden vrijbrief, door Geert Holmena — Jan Piek — op 't kommando van den dapperen overste Bel geschreven, daar staat nog een andere vrijspraak, maar een vrijspraak die toch de waarheid van dat eerste bevestigt.

— „Stil stille! loat Joost niet heuren! Um Gods wille stil," roept Hanneke eensklaps, en laat den voorschoot glippen, en vat den lezer met geweld bij den arm.

Maar immers al zoolang heeft Joost het geweten; en nu — nu was hij niet verre geweest. Zachtkjes is hij haar nabijgekomen. Hij heeft het mede gehoord wat de advocaat daar las. Zonder dat ze hem nog ziet, houdt hij haar reeds met zijn arm omvat, en drukt haar aan de trouwe borst, en — onder den zwaren beuk kust hij haar op de wang waarlangs de tranen vloeien terwijl hij fluistert:

— „Stille moar Hanneke. Joost wist 'et al lange. Moar as Hanneke joa zeit, en dat 't zóo is, dan is Joost niet kwoad; dan is alles goed, dat weet menheer de advekoat ook wel. Stille moar Hanneke — ie was 'en kiende, en hie miek oe van streek met den drank." — Maar:

— „Nee, o God, nee!.... nee....!" schreit Hanneke zacht. — Allêvel, ze trekt heur heufd niet weerumme, en ze nokt zoo zuutjes, en ze vluukt niet meer....

Ach! Hanneke weet eigenlijk niet wat ze zegt. 't Was haar alsof ze blind was, alsof de beenen haar verlamd waren; maar ze liep toch, dat voelde ze wel, en ze zag óok. Maar wat - wát ziet ze!? Is het de rug der bruine hand die haar kin heeft omvat en haar dwingt de oogen naar Joost te keeren? Zijn het de goudsbloemen daar beneden? Is het de zandweg....?

Ja, het zand ziet ze.... het zand waarin die ellendige het mes verborg, het zand waarin dat lijkje in de nabijheid van

Digitized by Google

den eik werd gevonden, en — ze gelooft niet dat het schrift van dien Piek den laster zal keeren; en, juist in deze oogenblikken, nu Joost haar zegt dat hij Hanneke toch altijd heeft liefgehad en zal liefhebben, nu valt weer eensklaps de overtuiging als met looden druk haar op de borst: dat niets haar rechtvaardigen kan in het oog der wereld, want, tante Leene „zou hoar akelik kleine jungske, as ie dood was, in 't bosch achter De Runt begroaven"; en ze weet niet waar; en — bij den hollen eik is een lijkje gevonden dat door een ontaarde moeder....

— „Nee Joost, nee! — Al was 't zóo, dan tóch, loat mien met vrêje. Nee, ik weet niet wát woar is. 't Is alles 'elogen!"

En Hanneke nu geheel tot zich zelve gekomen, wil de ouderlijke woning niet binnengaan. Ze wil de hei op; het boschje in.... voort!

Het is onverstandig misschien dat Van Breeland het altijd weerspannige boerenkind zoekt over te halen om mee te gaan en jufvrouw Rooze een hand te geven.

Waartoe Anna gewaagd aan een tooneel dat gansch anders zal wezen dan men zich waarschijnlijk heeft voorgesteld.

— „Toe liefke, doe moar wat menheer d' avekoat oe vroagt. Ie bint noe bleu en triest umdat 't oavend is; moar mergen as de zon schient dan zu'j um proatjes lachen as ie Joost oan 'en erm het, en de brief oe rechtveerdigt. Toe liefke, mooi zwartje, kom moar. Die juffer het niks 'edoan; dat heb ie 'heurd; geef heur 'en hand. Toe poelleke, kom!"

Hanneke heeft nu den drempel overschreden, en ze staat in de kamer die geen gelagkamer meer heeten zal; en ze weet niet wat het is, maar — een nog sterkere en tot heden ongekende angst slaat haar plotseling om 't hart.

Anna Rooze is haar genaderd. Daar staat de juffer, de mooie juffer die zij in bange oogenblikken heeft ontmoet — voor 't eerst in deze zelfde kamer, en tweemaal in domi-

Digitized by Google

né's tuin — de juffer die — zij weet zelve niet meer hoe en waardoor — de deelgenoot van haar droevig geheim is geworden, 't zij dat Hanneke zich versprak, 't zij dat die juffer het heeft geraden. Daar staat ze die haar gezegd heeft: Waarheid, als 't om de waarheid te doen is; en die haar schreef om eerlijk alles aan Joost te zeggen, en dat hij haar steun en haar troost zou zijn. Daar staat ze, en Hanneke is nu wel overtuigd dat die fiere dame haar geen kwaad heeft willen doen en geen kwaad heeft gedaan. Maar, wat wil ze dan nu? Komt ze nu hier om de voldoening te smaken, een ongelukkige de oogen voor haar reinen blik te zien nederslaan?

De donkere kijkers van het bedrogen boerenkind vlammen eensklaps op; en met trillende stem komt ze uit terwijl het zweet op haar voorhoofd parelt:

— „Ik hebbe oe nooit niks 'ezeid! Nooit! Nee! went as 't woar was dan zol Joost.... nee! Ie hebbe geen schuld, moar ik durf oe inne oogen zien.... best! joa, zie of ik durve."

Anna treedt niet terug voor dien blik. Neen, ze gaat slechts een weinig ter zij en wijst in de richting van het raam. Schuin achter Hanneke stond moeder Schoffels die een aardig jongske op den arm heeft, en wier oogen zwemmen in tranen. 't Is al schemerdonker, maar het ronde blozende bakkesje van het knaapje is nog goed te onderscheiden.

— „Zie Hanneke," zegt Anna kalm: „we hebben een lief jongske gevonden dat zooveel op je lijkt. Zie eens, een aardig ventje niewaar....?"

Het schoone boerenkind staat als versteend. Haar oogen staren strak op het haar aangewezen jongske. Maar ze verroert zich niet. Eensklaps alsof een duizeling haar overvalt, brengt ze de hand aan het voorhoofd en dwalen haar

Digitized by Google

oogen onbestemd, zoodat voor een oogenblik alleen het wit er van te zien is.

Hoor, hoor! daar kraait Janneman; hoor, hij kraait als werd hij ongeduldig. Geen wonder, de vreemde vrouw die hem op den arm had, droogde zich met den boezelaar de tranen af, en heeft het niet bemerkt dat den kleine een mooie pop uit de handjes is gegleden....

— „Moe-doe, moe-doe!" roept hij kraaiend, terwijl hij het bovenlijfje onrustig voorover naar de gevallen pop beweegt, en, nog eens met luider kreten roept hij: „Moe-doe, moe-doe!"

— „O lieve Jezus! O God! mien kienje, mien jungske!" klinkt het eensklaps met nokkend geluid van Hannekes lippen. — Een zoet stemmetje had daar het: Moe-der gestameld. En hoor, men heeft gezegd dat dát haar kindje is. En de stem van het bloed heeft mede gesproken. En heur boezem jaagt snel, want.... „Joa joa, dat is ie! dat mot ie, wêzen, heur eigen kienje!"

Voor twijfel is er bij Hanneke geen plaats. Of het een wonder van den Heere Jezus, of dat het zeer natuurlijk is, zij weet het niet; maar het kindje waarvan ze honderden malen heeft gedroomd, en 't meest in dien kerker, het kleine „het akelik kleine lieve jungske" dat ze maar eens heeft gezien, waarnaar ze nooit heeft durven onderzoek doen; het kindje dat ze voor 't naaste en 't liefste dood waande, begraven in 't bosch misschien, zie, het zit daar frisch en gezond op den arm der schreiende oude vrouw. En Hanneke meent weer dat het jongske haar bij den moedernaam roept, en, met onstuimig geweld vliegt ze op haar kindje toe, vat het in de armen, drukt het aan den boezem en barst dan in een schaterlach uit die akelig mocht heeten, wanneer daarin niet bovenuit had geklonken: zie maar dat ik niet slecht was; zie! want ik heb mijn jongske, ik heb mijn kindje wel lief!

Digitized by Google

Maar ach, dat kleintje begrijpt die liefde nog niet, en trekt zich angstig terug terwijl er vrees op zijn gezichtje staat te lezen:

— „Ann-ná — Ann-ná," krijt het alsof de omhelzing hem benauwde, en de vreemde lach hem deed ontstellen.

— „Hanneke, wês noe bedoard; heur ie wel dat de bloed noar de juffer roept," fluistert Joost terwijl hij met de vijf uitgespreide bruine vingers trararietjes voor het kind maakt en het jongske naar zich toe lokt. En 't jongske strekt de armpjes naar den goeden Joost Burik uit, en Joost, half lachend, half van streek, zegt zachtjes:

— „Och harrejennig hie wil bie mien wêzen! Och harrejennig!"

En 't was goed dat Joost hem nam, want Hannekes kracht schoot te kort:

— „Juffer! Joost.... Voader! Och voader! voa.... der....!" roept ze, en — moeder Schoffels ontstelde, want ze zag Hanneke neervallen zóo as ze heur op dien winteroavend nóg ens gezien had.

Berend Schoffels is verstandig geweest. Nog vóor dat Hanneke in de kamer zou komen, is hij straks naar buiten gegaan, de achterdeur uit, want, zulke dingen daar kon hij niet tegen.

De baron was vriendelijk, ja 't was heel vriendelijk om een arm boerenmensch zoo troostvol toe te spreken. 't Is zeker: hij moest er God voor danken dat de laster nu zwijgen zal. 't Is waar: als alles zich zóo heeft toegedragen dan is Hanneke zoo goed als heelemaal onschuldig. Maar zie.... dan is hij.... ja, dan is hij zelf ook de groote oorzaak van al het leed. Zoo goed als hij daarginder op den berg — ofschoon het al zachtjes aan donker wordt — den mandewagen met de schimmels van den baron ziet staan met den koetsier er bij, zóo goed heeft hij ook vroeger gezien dat

Digitized by Google

die vreemde kerel meer as rechtuut naar Hanneke keek. Maar, hij betaalde z'n borreltjes, en op Hanneke kon vader aan als op zich zelven! O, wat heeft hij zich bedrogen. Welk een schande moet hij dragen omdat hij meer oog voor de nering dan voor zijn eenig kind heeft gehad. Hij, ja hij zelf is de oorzaak van al die smart. Maar toch, dat een onecht wurm in zijn huis, en Hannekes kind is. Een onecht wurm....!

Ja, de baron heeft weer gelijk: als Schoffels zijn Hanneke niet schuldig houdt, dan is dat wurm het toch zeker nog minder; en de troost van mijnheer den baron is zoet: dat een vader die te veel op zijn kind vertrouwt nog niet slecht kan heeten, al bewees de uitkomst dat hij scherper had kunnen toezien.

Zoo sprekend staat Schoffels aan de achterzij van het huisje, op den putrand geleund, tegenover den baron van De Renghorst. En, zijn donkere oogen staren nog altijd strak naar den grond, hoezeer hij ook werd bemoedigd, en hoezeer hij overtuigd wordt dat de bewijzen van Hannekes onschuld hem gelukkig moeten stemmen, want immers — als het weer kermis werd dan is het al drie jaar geleden, en ze was toen een — misschien wel wat dartel maar toch een rein en onergdenkend kind.

Maar ach, in weerwil van dit alles staart hij nog altijd somber voor zich, en zelfs, terwijl hij toestemt: recht dankbaar aan God te wezen, wordt dat voorhoofd nog sterker gerimpeld, want „joa, dat wurm .... dat onechte wurm 't was toch altied 'en smet op z'n kiend; en 't wurm te zien nee, nee, dát kon ie niemeer!"

Een smet op zijn kind! Zeker, dat was niet anders, arme vader!

Maar hoor.... is het Hanneke die hem roept? – Joa joa – luuster: nóg ens met akeligen klank: „Voader! voa...der!"

Dát weerstaat hij niet. Met eenigszins wankelenden tred,

Digitized by Google

maar toch zoo ras hij kan, gaat Schoffels de achterdeur binnen; de zeer kleine deel over, en dan de hoofdkamer van het huis in.

— Wat ziet hij daar....?

— O groote God! Wat wát doen ze met Hanneke ginds?

Hanneke, eerst op den grond gevallen, is nu door Joost en moeder Schoffels in de bedstee getild.

Daar ligt ze, en bij den vollen schijn der wassende maan ziet vader haar nu zoo wit, zoo wit als op den avond toen hij meende dat ze dood.... Nee dood was ze toen niet.... Maar nu? Wat zal dat nú moeten zijn!?

— Zie, die juffer kiekt beduusd, meent Schoffels; ze wascht heur met odekelonje. Joa dát zou ze niet doen as ze niet gleufde dat 'et heel arg was....

— „Hanneke.... Hanneke! Hier ben ik! O God, wat ziede wit Hanneke!?"

— „Stil Berend, stil," zegt vrouw Schoffels: „'t kiend is d'r kapot van."

— „Kapot? wát kapot? Mein ie dood! Dood!?...." En zonder het geruststellend woord te vernemen dat de moeder spreekt, noch ook de bemoediging van Anna, dat het straks beter zal gaan, roept de vader nogmaals zijn kind bij de liefste namen; streelt haar over de koude wang; en jammert: dat hij al tien keer um Hanneke is vermoord, moar dood, dood! dat zou de genoadeslag wêzen....

Daar glijdt haar een zucht van de lippen.

— „Hoor je wel Schoffels," zegt Anna: „Hanneke zal nu wel gauw bijkomen. Arm overspannen kind!"

— „Juffer! Engel!" steunt de bezwijmde; en dan: „Liefhebben.... woarheid! O voader, voader! mien kienje, mien jungske!"

— Dat geet hum diep deur de ziel!

— „Lieve God, ze kumt weer bij!" roept de oude man,

Digitized by Google

en vat de hand van zijn kind; en dan: „Heur ie 't niet, ze roept um heur jungske.... Woar woar is ie? Heur ie dan niet, ze vroagt um heur kienje!"

En een oogenblik later heeft de oude Schoffels zijn kleinkind op den arm; en Hanneke komt overeind, en strijkt zich langs het voorhoofd. Ziet ze goed? Is dat vader zelf die haar jongske op den arm heeft? — Ja, ze bedroog zich niet. En haar gemoed schiet vol, want heur eigen vader heeft haar den mond van het jongske op de wang gedrukt. En het ventje lacht; en weer overeind gekomen roept 't da-da, en grijpt naar de mooie glanzige maan die zoo helder door de ruiten naar binnen blinkt. En Anna ontneemt den grijze het jongske, want zijn handen beven, en Joost Burik komt hem ter zij, en vat hem onder den arm en fluistert:

— „Voader! dat jungske hiet Janneman Burik. Zóo zal 't wêzen niewoar?"

En de oude man:

— „Och goeie God, d'r is nog zêgen in 't eind!" En, geknield bij Hannekes leger, neemt hij de pet van het hoofd, en, als de maan de vroeg vergrijsde haren doet blinken, dan borst de vader in een pijnlijk snikken los. Hij had zich goedgehouden, al die maanden, al die jaren lang, maar 't hart moet nu lucht hebben, en zie, hij schreit als een kind, en — zie ook: een oude vrouw, ze drukt haar mond op Anna's saamgevouwen handen, en spreekt dan met nokkendgeluid:

— „Och juffer, ik heb oe miskend, moar ie — ie hebbe ons liefgehad."

Digitized by Google

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Wie gewoon was dominé Haverkist te hooren preeken, moet zeker getuigen dat hij zich zelven op den eersten Zondag van oogstmaand verre overtreft.

Ja, 't was dominé Haverkist wel, en aan zijn stem en aan enkele formulen is hij zeer goed te herkennen, maar het woord dat hij spreekt heeft een andere kracht dan gewoonlijk; niet de kracht der stem, maar een kracht die tot luisteren dwingt en gaat tot in het hart.

„Oordeelt niet opdat gij niet geoordeeld wordt", heeft hij tot tekst gekozen. En 't is goed, 't is vaak treffend wat hij zegt.

— Zijn hart noopt hem te spreken van de dingen die geschied zijn in deze gemeente. Een onrechtvaardig oordeel heeft veler gemoed vervuld. „Daar was sprake in ons midden," vervolgt Haverkist met eenigszins uitvoeriger woorden, „sprake van een ontaarde moeder. Men zag haar aangewezen en voor den rechter gebracht. Zij werd vrijgesproken. En toch meenden velen onzer dat zij de schuldige moest zijn. Men wees haar na met den vinger, men schuwde en verstootte haar." De buitengewoon zachte toon waarop Haverkist voortgaat, getuigt van zijn innige ontroering en wekt zulk een aandacht, dat men in de tamelijk groote kerk het suizen van een mugje kon hooren: „Aan den avond van

Digitized by Google

den jongsten Vrijdag mijne broeders en zusters, werd ik bij eene kranke geroepen die nu reeds gestorven en wier naam op uwe lippen is ...."

— „Grietien Hobbes," fluistert het hier en ginder zeer zacht.

— „Sidderend om voor den Rechterstoel des Allerhoogsten te verschijnen, heeft zij verklaard met behulp en op aanraden eener vrouw — wier naam u mede bekend is en met rechtmatigen afkeer vervult — de daad te hebben volvoerd, waarvoor men nu reeds vele maanden eene andere, en nóg ondanks haar vrijspraak heeft schuldig gehouden. Mijne geliefden, oordeelen wij de schuldige niet, maar wij die schuldig zijn aan een onrechtvaardig oordeel, zwijgen wij Gode, en verootmoedigen wij ons voor God en de menschen!"

Burgemeester Le Village wischte zich met den zakdoek het gelaat af. 't Was erg warm in de kerk. 't Speet hem eigenlijk dat hij er heen is gegaan. Zoolang die jonge Van Breeland in 't dorp blijft, doet hij 't niet meer; de bank van burgemeester en wethouders is precies tegenover de bank van De Renghorst, en je kijkt elkaar onwillekeurig den heelen tijd aan.

— „Maar ook mijne broeders en zusters," vervolgt Haverkist met zonderlinge trilling in de omvangrijke stem: „buigen wij ons voor den Oneindige die alles weet en ziet, en alles doorgrondt; voor Hem Wiens verborgenheden, Wiens raadselen wij eerst zullen verstaan aan gene zijde der graven; buigen wij ons thans met dank voor den Almachtige, die de waarheid in onze gemeente deed zegevieren; die den laster deed verstommen, en ons allen opnieuw heeft geleerd: dat wij, wijzen en onwijzen, de liefde hebben te stellen vóor het oordeel. Amen."

Oscar van Breeland bukte zich om een zakdoek op te

Digitized by Google

rapen dien hij juist liet vallen. Oom Geereke die in de heerenbank van De Renghorst — achter de dames — naast hem zit, had even met een blik van tevredenheid over de rede van Haverkist hem van ter zijde aangezien. Geereke sprak nooit een woord in de kerk. Toen Oscar weer opdook was hij „natuurlijk" een weinig rood. Maar Goddank, oom Geereke weet niet en zal ook nimmer vernemen, dat zelfs zijn neef Oscar van Breeland, de edele helderziende Oscar, ondanks zich zelven, voor een wijle tot het Mulderspeetsche plebs heeft kunnen behooren.

Dominé Haverkist herneemt:

— „Mijne rede was de inleiding tot de plechtigheid waartoe wij thans zijn geroepen:

„Gij jonggehuwden die de kerkelijke inzegening op het heilig verbond door u gesloten, van ons verwacht, verheft u van uwe zitplaatsen...."

En daar stonden ze die jonggehuwden.

't Was alsof er een electrieke schok door de gemeente voer. Aller oogen waren naar het meestersbankje bij den preekstoel gericht, want — daar stonden ze. Daar stonden ze dan nu: Hanneke en Joost, Joost en Hanneke.

Aan Joost is weinig te zien; hij steekt netjes in 't laken, en de beide lokken ter weerszij van de bruine slapen, zitten als een tuit; maar voor 't overige is hij heel ordinair, en staart hij op een zerk — waaronder iemand ligt die ook hier stond toen ie trouwde.

Aan Hanneke is meer te zien. Een heele geschiedenis: Jan Piek.... 't gevangenhuis.... Neen, er is er misschien geen enkele die haar beschouwt met het oog op wat voorbijging, tenzij het mocht wezen met een traan van medelijden en met de gedachte: wij die niet vielen, we waren misschien schuldiger dan zij.

En Hanneke ziet er uit.... ja, als een kloeke frissche

Digitized by Google

bruid, wat zal men er anders van zeggen! Het lichtgroene stoffen kleed doet haar welgevormde gestalte goed uitkomen, en — Maar neen, 't is niet de kleeding, noch zelfs Hannekes vrouwelijk schoon die den blik met welgevallen op haar rusten doet. Wie haar van ter zij in 't gelaat kon zien, of meer van voren, zooals uit de Runtsche en Renghorster banken links van den preekstoel, of ook uit de banken van plaats- en kerkbesturen ter rechterzij — zij bespeuren op haar frisch en fier gelaat een trek van deemoed die aan haar fleurig schoon een edeler uitdrukking geeft. Bijwijlen blinkt er een traan in haar oog, en, dan gaat het kerkboek waarop de gevouwen zakdoek ligt, wel even met de beide handen naar boven, doch zonder dat er een traan in den doek wordt opgevangen. Waarom zouden zulke parels haar ook niet sieren op dezen dag en bij deze plechtigheid!

In de ouderlingenbank — waar, bij een huwelijksinzegening aan de naaste familie der jonggehuwden eene plaats wordt gegeven — in die bank zit een man met grijze haren, en naast hem een vrouw die de minste beweging van haar kind schijnt te volgen, terwijl de vader gedurende de gansche plechtigheid de oogen gesloten en de handen gevouwen heeft. Aan de andere zij van dien vader zit de moeder van Joost, de goede vrouw Burik die Hanneke liefheeft.

Wat dominé Haverkist verder sprak blijft onvermeld. 't Was een eenvoudige toespraak met zeer weinig bombast en niets bijzonders.

In de achting van velen is hij daardoor zeer gerezen. Dominé Haverkist heeft bij deze plechtigheid van het verledene gezwegen, ja op niets meer gedoeld, en zijn laatste woorden waren:

„Hebt elkander hartelijk lief, uw gansche leven, en de God der Liefde zal met u zijn. Amen."

Digitized by Google

En staande zong de gansche gemeente:

„Waar liefde woont gebiedt de Heer den zegen,
Daar woont Hij zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid!"

Maar de jonge vrouw heeft den laatsten regel niet kunnen meezingen. 't Gemoed was haar eensklaps te vol geschoten. Onwillekeurig had zij, vluchtig opziende, den blik dier trouwe, dier liefdevolle juffer ontmoet.

Eens in die rechtzaal heeft Hanneke zelfs de tranen miskend die om harentwil in Anna's oogen zijn gedrongen; maar nu, nu zij opnieuw die tranen ziet blinken in de schoone en reine oogen, nu is zij zich zelve geen meester meer, en, nauwelijks heeft Haverkist het laatste woord zijner zegenbede uitgesproken, of Hanneke Burik — terwijl ze Joost en vader en moeder voor een oogenblik vergeet — doet eensklaps een schrede ter zij, tot voor de bank waar Anna nog op hare plaats staat, en drukt haar de handen, en snikt van 't schreien, maar, spreken dat kan ze niet.

't Volk is niet zoo spoedig buiten de kerk als gewoonlijk. Er was veel grootheid vandaag; en zie, 't was ook een mooi gezicht: Voor 't oog van de heele wereld gaf die juffer Rooze aan de jonge vrouw een zoen; en de baron en de heele grootheid ze gaven aan het jonge paar, en ook aan ouden Schoffels en zijn vrouw, en aan vrouw Burik de handen, zie, alsof er geen onderscheid was.

Maar buiten de kerk was er toch ook iets bijzonders. Het eenige rijtuig dat 's Zondags voor de dorpskerk op het uitgaan wacht, is, sedert den dood van den baron van De Runt, de mandewagen of een ander rijtuig van den baron Geereke. Wanneer het rijtuig onder kerktijd komt om de familie te halen, en het knarpen der wielen in 't zand binnen het kerkje te hooren is, dan weten de boeren dat het

Digitized by Google

met de preek op een eind loopt. — Nu hebben ze, een groot kwartier geleden, tweemaal in 't zand hooren knarpen.

Ja, 't was aardigheid, er stonden nu twee rijtuigen. Maar het eerste dat nu juist voor de kerkdeur rijdt, 't is er een op twee wielen, en met twee stoelen er op.

De kar van „ouwe Dorus de vrachtrijer" die netjes werd opgeknapt ziet er uit als een bloementuin, en het flinke merriepaard er voor, heeft mede een bloementooi aan hoofdstel haam en staart dat het een lust is om te zien. Dat kloeke bruine paard is een huwelijksgeschenk van den baron Geereke aan de beschermelingen van zijn Anna, want de knol van ouwe Dorus was geen drie gulden waard. Maar, dat die kar, zoo prachtig opgetuigd, hier voor de kerkdeur reed, dat was een aardigheid waarvan het denkbeeld door Anna geopperd, onder het hoofdbestuur van Alexander van Wall reeds den vorigen avond, voor zoover mogelijk, werd ten uitvoer gebracht.

— „Jawel vrinden, om jelui te dienen, dat is voor de jonggehuwden die zooveul als getrouwd benne," zegt Tronk: „Mijnheer Van Wall — zoo'n snaaksche — die wou en zou dat ik de kar zou rijen en witte handschoenen aandoen. — Ikke met witte handschoenen zei ik, maar dat hielp niet, en met 'en bos lelies van dalen op de borst! Maar ik zeg: 'en mensch is zóo niet.... of...."

Doch op 't geen Tronk verder redeneert wordt weinig achtgegeven. De boeren en boerinnen die al meer en meer naar buiten komen, verdringen zich om de mooie kar te bekijken die wel een bed van bloemen lijkt.

En straks, straks verdringen zij zich weder, om Hanneke en Joost meer van nabij en aarzelend op de kar te zien stappen. 't Is aardig zooals schier allen er nu op gesteld zijn om een groet van 't jonge echtpaar te ontvangen. Ja, maar alles was nu ook opgeklaard; en veel gepraat is laster geweest.

Digitized by Google

Bovendien, dominé heeft het duchtig gezegd, en — „'en mins is zóo niet of hij vereert 'en mins die in de blommen en in de eere zit."

— „Toch geen ijzer los?" zegt Van Wall bij 't buitenkomen tot Tronk, en wijst naar de pooten der merrie.

— „Van hum? van den deze menheer....? Nee, daar zou 'k op gepast hebben menheer; 't is altijd geen armoe. Nee, vierkant op de ijzers, vierkant, dat verekskuzeer ik je."

En buiten het kerkhofhek gekomen heft Van Wall een vroolijk hoezee aan, 'twelk dominé's-jufvrouw — na de kerk — wel ongepast vindt, maar dat door de boeren van Mulderspeet nogtans met een luid gejubel wordt beantwoord.

En 's avonds zal er aan het voormalige boschwachtershuisje van De Runt, ter eere der jonggehuwden, een kleine feestviering zijn. Zonder dit zou Alexander misschien niet met zijn Zwartje zijn overgekomen. Ook Jasper Bel heeft dit laatste ten prikkel gestrekt, want met zijn denkbeelden van kermishervorming mocht hij geen gelegenheid laten voorbijgaan om het volk, vooral ten plattelande, wat nader te leeren kennen.

Op De Renghorst een feest te vieren — hoe gering en van welken aard ook — dat zou een wreede wanklank voor de Geerekes geweest zijn; maar dat men van De Renghorst wat proviand naar het genoemde huisje bij De Runt zond, opdat de vrienden van Hanneke en Joost er zich met hen zouden verheugen en alle koelheid te gemakkelijker verdwijnen; dat er wat algemeene vroolijkheid zou wezen op den trouwdag van het paar dat zooveel droeve dagen doorleefde, ja, dat wenschte niet slechts de baron van De Renghorst, maar zelfs zijn Kunira, die, zichtbaar aangesterkt, en kalmer bij eigen leed, het oog niet wil sluiten voor anderer vreugd.

— „Tot van avond!" is de afscheidsgroet van velen bij

Digitized by Google

het uitgaan der kerk geweest, en al spoedig zag men niemand meer binnen het lage muurtje van het kerkhof onder de linden.

Toch waren er nog twee personen. Ze stonden aan de achterzij der kerk bij een zeer nederig maar smaakvol monument.

't Is een kleine naald. Aan de voorzijde leest men in het zinnebeeld der eeuwigheid:

Aan Herman Carel Marter.
Zijne Geliefden. 1860.

En aan de achterzijde:

Mattheus V vers 8.
M. M. V. H.

Ja, 't is een eenvoudige herinnering aan den man die zich liever een leven van smart en lijden getroostte, dan ter eigen rechtvaardiging de verdenking op een jonkman te werpen van wiens schuld hij niet de volle overtuiging had. En dit nederig monument is hem door de vrouw gesticht die den blooden maar edelen dokterszoon nooit heeft vergeten, en „eenmaal met hem en de zijnen hoopt samen te wonen in den kring der gezaligden tot in eeuwigheid."

't Was geen wonder dat Marnix — die wist wiens dochter zij in Emma van Wall op school had — haar steeds met een bijzondere zorg en liefde heeft omringd, doch tevens met droefheid had bemerkt dat Emma die liefde nooit ten volle beantwoorden kon.

Maar nu, ja nu heeft Emma jufvrouw Marnix wel hartelijk lief. Door Anna kent ze thans haar geschiedenis. Zal men zeggen dat het alles wijsheid bij de verstandige kloeke Maria Marnix van Hogenzathe is geweest? Een harer spreuken was deze: „De altijd wijze bestaat slechts voor den wijze

Digitized by Google

in eigen oog." Neen, Marnix weet wel dat zij in vroegere jaren met het verlaten van haars vaders erf, althans de kinderlijke onderdanigheid uit het oog heeft verloren; maar toch, zij dankt God dat ze zich door haar ijver in staat zag gesteld om na den dood van een vader die zijn kinderen slechts een naam had nagelaten, de toekomst van drie harer jongere broeders te helpen verzekeren; toch is zij dankbaar dat zij Marters kind heeft mogen opvoeden en onderwijzen; dat zij zelve den armen Herman de oogen mocht toedrukken en hem dit eenvoudig gedenkteeken oprichten. Marnix voelt zich gelukkig in de aanhankelijkheid der kleine Benjamine die zij aanstonds, met toestemming van dominé en zijne vrouw, mede naar De Riethof heeft genomen om er haar te vormen „voor dit leven en voor een onvergankelijk leven aan gene zij van het graf." Emma van Wall heeft Marnix nu wel innig lief. Ja, want al is zij in het godsdienstige alles volkomen met haar Willem eens, en moet zij zelfs evenals hij om haar aanstaanden schoonvader glimlachen, dewijl hij in weerwil van zijn aanwassenden weerzin tegen de orthodoxie, zijn jongste kind met volle vrijmoedigheid aan de „verplichtende kostelooze leiding der geëerde institutrice" heeft toevertrouwd, zij is het nu immers óok met haar Willem eens, dat het geloof een meer of minder mooi kleed is waarin goed of kwaad woont, en — dat haar Marnix een hart heeft van goud. Maar bovendien, zij ziet in jufvrouw Marnix de vriendin der jeugd van haar armen vader; zij waardeert in haar den fijnen trek: dat zij hem dit gedenkteeken stichtte van de schoolgelden die men voor zijn kind had betaald, maar die ze trouw had belegd om, zoo het noodig mocht zijn, Marters dochter er mee te kunnen steunen op haar levenspad.

De pleegdochter der Van Walls zou die hulp niet behoeven, en — het monument is verrezen.

Digitized by Google

— „Kom Emma, kom!" zegt Willem Haverkist en neemt zijn geliefde onder den arm: „'t Wordt me hier te eng. Vader heeft me voor 't eerst van mijn leven geroerd met een preek. Wat een heerlijke roeping toch de roeping van volksleeraar! Kom Emma, ik moet vader de hand drukken. Als die het gehoord had" — en hij wijst op Marters naam, „dan was ie weggesmolten. Arm slachtoffer van menschelijke kortzichtigheid! Kom Emma, kom!"

Emma wischte zich een traan af; zag nog eens om — maar, ging toen ook mee met haar lieven Willem.

Aan den avond van dienzelfden dag woonden Geereke met zijn gasten gedurende eenigen tijd de landelijke feestviering bij die men den jonggehuwden had bereid.

Men wilde nogmaals aan de dorpelingen het voorbeeld geven dat men het verledene geheel behoorde te vergeten.

Een onschuldig gehoonde moet openlijk en veelvuldig in eere worden hersteld.

— „Ja," zegt de overste Bel, terwijl hij een papier aan Van Wall toont: „dit zul je morgen in de voornaamste couranten lezen. 't Is een idee van den ouden bromtol." En Alexander leest:

„Heden treden in den echt: een boerenzoon van Mulderspeet en Johanna Schoffels. De laatste vroeger valschelijk betigt van kindermoord. Voor 't Hof van Gelderland na twaalf weken praeventieve gevangenis-straf....?.... vrijgesproken, als zijnde haar schuld niet bewezen. Nu de werkelijk schuldige moeder zich als de daderes in haar jongste ure heeft bekend gemaakt, nu diene deze ter algeheele regtvaardiging van Johanna Burik, geboren Schoffels."

Bij het huiswaartskeeren wandelden Anna Rooze en Oscar van Breeland bij voorkeur tot aan het dorp.

En 't was geen wonder dat ze een wijle sprakeloos voortgingen aan elkanders zij, terwijl de bijna volle maan

Digitized by Google

het Runtsche kerkpad, en aan weerszijden het rijpe koren zoo vriendelijk bescheen.

In gansch andere oogenblikken, in gansch andere gemoedsstemming heeft Anna vroeger dit pad betreden.

Eensklaps drukt Oscar den arm nog vaster die in den zijne rust. O, hij moet haar nog eens herhalen: dat haar heerlijk beeld hem voor den geest stond van het oogenblik afaan dat hij haar voor 't eerst op zijn weg mocht ontmoeten; dat hij haar misschien het meest beminde toen hij zoo koel scheen en zij zoo diep door hem werd gegriefd; ja, nóg eens moet hij haar zeggen, en zijn mannenwoord blijft haar borg voor de waarheid, dat sedert die eerste ontmoeting geen wezenlijk geluk voor hem is denkbaar geweest zonder het bezit van háar, met wier liefde hij nu een hemel op aarde vindt.

— „En mijn Anna....?" fluistert Oscar als hij haar vastsluit aan 't hart.

Maar Anna heeft geen eerewoord te verpanden zooals hij; zij heeft zelfs geen woorden in dezen stillen avond om hem te zeggen, dat ook zij het beeld van den dierbare, van dat eerste oogenblik afaan, ofschoon dikwijls met zelfverwijt, in haar borst heeft gedragen. Maar, als de maan daar blinkt in de dauwparels die aan de rijpe aren hangen, dan blinkt ze mede in een zeer klein voorwerp dat Anna in haar vingeren houdt. 't Was kinderachtig misschien, zeer kinderachtig: maar immers dit blanke handschoenknoopje heeft ze altijd, altijd bij zich gedragen. Zie, toen hij haar verliet voor de eerste maal, toen lag het bij haar voet in den spoorwagen. En, zij heeft het opgeraapt omdat het van zijn hand was gegleden, en ze heeft het bewaard, omdat ze — wát ook haar plicht mocht wezen — dit kleine stukje metaal als herinnering aan een onvergetelijk uur, toch wel bewaren mocht.

Digitized by Google

En opnieuw was het stil, want ze spraken niet; maar teedere kussen zeiden zooveel te meer; en de maan lachte vriendelijk aan den wolkenloozen hemel, en wiegde haar glans in de bruine en zwarte lokken van een edel en gelukkig paar.

Toen Alexander van Wall en zijn Louise per coupé van De Renghorst naar Arnhem vertrokken, om van daar naar Rotterdam terug te keeren, lieten ze Emma gaarne nog eenigen tijd bij de Geerekes achter. Van Wall begreep wel — ja zeer goed, dat het blondje nog graag wat bij haar lieve vriendin bleef; en zeker, het zou ook doodjammer voor Haverkist II wezen, als hij dan alleen zijn wandelingen in De Renghorster en Runtsche bosschen moest doen, verstoken van het genot om het zwaantje tegen aanrandingen of aanvallen van slangen — die er heusch waren — of andere wilde dieren te beschermen.

— „Nee, als het blondje van de vrije natuur wil genieten," zegt Alexander, „en de natuur er niets tegen heeft, à la bonheur, ik zal haar in niets contrarieeren, ja zelfs 't blondje mijn laatsten cent niet weigeren als ik er haar mee pleizieren kan."

Toen de Rotterdamsche echtelieden, in 't begin van 't dorp een kleine woning voorbijreden, waar sedert een paar dagen de nieuwe vrachtrijder Burik woont, toen bogen ze beiden hun hoofd naar die zij, en wuifden met zakdoek en handen, want, voor de deur stond een knappe jonge vrouw, en ze hield een jongske van omstreeks twee jaren in de hoogte, en het kind maakte kushandjes en kraaide van pret.

— „Even ophouden Lex! even maar!" riep Louise en tikte tegen de voorruit der coupé. Maar Hendrik hoorde het tikken niet, want in het dorp waren de straatsteenen wagenmoorders, en hij reed door.

Digitized by Google

— „'t Is ook beter mijn Goeie Zwartje," zegt Van Wall: „'t Had maar weer tranen gekost. Geereke en Van Breeland hebben groot gelijk dat zoo'n jongske niet bij ons thuis hoort. Valsche posities kind. Valsche posities!"

— „Och, maar zag je dan niet dat ie met me mee wou? Hij kraaide en stak zijn armpjes uit.... die lieve Janneman!"

— „Hij zag het paard voor de coupé, m'n beste kind! De schrandere combinaties van onze lieve Anna, en de sprekende gelijkenis van Janneman met Hanneke vooral, hebben het kind aan z'n eigen moeder en z'n waar adres terugbezorgd. Ik verzeker je Lou, dat het zóo beter voor hém en voor ons zal wezen.... Zie zie, daar staat mama Le Village voor 't raam, heelemaal in 't souple-wit, met haar n°. één op den arm. Doorloopende expositie! Ik hoorde van Jans Haverkist dat ze nergens meer komt, ja zelfs niet in de kerk, om de opvoeding van haar dochter geen oogenblik uit het oog te verliezen."

— „Nu 't is beter Lex, dat ze haar post wat te zwaar dan te ligt acht. Mijnheer de echtgenoot nam immers den zijne wat ligt; en...."

— „'t Verstand komt niet voor de jaren Zwartje. Op onzen lieven leeftijd handelt men in alles met wijsheid en verstand, nooit ligtvaardig en nooit met overdreven zorg...."

— „Zooveel is zeker Lex, dat, als de goede God onzen wensch nog eens verhoorde, ik dan evenmin mijn dierbaar schepseltje vertroetelen zou als het ligtvaardig...."

— „Aan de straatsteenen te vertrouwen...." valt Alexander in: „Ik kan me begrijpen hoe je krakelingen- of beschuit-jufvrouw in de klem heeft gezeten."

Louise begreep hem niet terstond. Van Wall zegt dat hij doelt op het vinden van Janneman. — Louise is er. — Ja ook zij heeft zich later den angst van jufvrouw Helderwe-

Digitized by Google

gen kunnen verklaren, toen Anna haar op dien morgen zoo bepaald, ofschoon zonder voordacht had gevraagd: in hoeveel tijd zij haar Mulderspeetsche familie niet bezocht, en in zichtbare verwarring met onnoodige aanroeping van God had verzekerd, dat het op haar woord van waarachtig drie — nee vijf jaar geleden was.

Immers, op dien dag na den storm heeft men alles vernomen. Nu juist twee jaren geleden is Leentje Helderwegen — de jongere zuster van vrouw Schoffels — in het dorp geweest om hare familie te bezoeken. Hanneke die in vreeselijke angsten haar moeder-wording voelde naderen, heeft ten einde raad de tante deelgenoote gemaakt van haar droevig geheim. Tante Leene, mede vreezend dat Hannekes schande, zwager Schoffels tot een misgrijp zou voeren, en evenzeer beducht dat haar zuster zich niet goed zou houden indien men haar met den toestand van haar kind bekend maakte, heeft Hanneke, en inderdaad met de beste bedoeling, vermaand om zich onbekommerd te toonen: tante Leene zou haar verblijf zien te rekken; zij zou Hanneke bijstaan in den nood en, „met Gods hulp zou er geen haan naar kraaien."

En zoo is het geschied; en toen Hanneke bleek en ziek en ontdaan op zekeren middag is thuis gekomen, en naar bed moest omdat, zooals zuster Leene zei, 't kind van den overmatigen groei de koorts had, waarvoor de tante uit Rotterdam Holloway-pillen zou zenden, toen is jufvrouw Helderwegen nog dienzelfden namiddag, en „bij verkiezing te voet" naar Arnhem gegaan, om van daar per trein naar Rotterdam te vertrekken.

De groote haast van zuster Helderwegen heeft Schoffels noch zijne vrouw verwonderd, want Leene had hun een brief van haar man getoond, waarin hij haar dringend verzocht om spoedig terug te komen; een brief dien zij echter reeds een paar dagen vroeger, toevallig van De Luchte naar

Digitized by Google

het dorp gaande, en alzoo onderweg, van den besteller heeft ontvangen; door welke laatste omstandigheid zij dien brief juist heeft kunnen terughouden totdat „het geval er toe leggen zou."

Voor 't uitgeleide heeft Leene bedankt: „want ze wist wel dat Schoffels slecht van 't werk kon, en zuster Schoffels moest bij Hanneke blijven. Ja zeker, volstrekt!"

Even voor haar heengaan, toen ze een oogenblik alleen met haar ongelukkige nicht in de kamer was, heeft de tante haar nog moed ingesproken: Hanneke moest zich maar over niets bekommeren; tante zou 't jongske wel verzorgen, en — als hij 't soms niet mocht kroppen: dan zou ze wel maken dat hij in 't bosch of ergens anders rustig onder d'aard kwam. Hanneke moet er maar nooit over spreken en nooit over denken. Zie, God moest ze danken dat alles zoo goed afgeloopen en zoo klaar was geredderd!

En, met de beste voornemens en bedoelingen is jufvrouw Helderwegen haar tocht begonnen. Hannekes kindje heeft ze rustig op de plek in 't bosch teruggevonden waar men het welbezorgd had achtergelaten.

't Was een heerlijke zomermiddag. Het knaapje had niets te lijden. Met een weinig koemelk gelaafd, heeft het heerlijk geslapen in de groote karbies die de vrouw steeds zachtjes schommelend hield en wier primitieve inhoud op een andere wijze door haar geborgen werd.

Och, jufvrouw Helderwegen was zoodanig met de arme Hanneke en haar onnoozele jongske begaan! — Zie, als men in den trein er naar vroeg, dan zou ze zeggen: dat ze het wurm van een arme zuster had meegenomen die te Zutfen in de kraam was gestorven: Wel ja waarom niet, een leugentje om bestwil!

Wat Helderwegen betrof, altijd had hij hartzeer dat ze geen kinders kregen. Ja zeker, als ze hem maar aan z'n

Digitized by Google

goeie oor pakte — en voeral na zoo'n achtdaagsche scheiding — dan zou hij 't zich wel aan laten leunen, en wel aardigheid in 't kleine wurmpje hebben ook, te meer: omdat je nou al kondt zien dat het als twee krakelingen op Hanneke leek, terwijl nooit een nicht zoo onmanierlijk veel op haar eigen moei heeft geleken als Hanneke op tante Helderwegen — die vroeger op de school van jufvrouw Marnix zelfs Rosa Lene genoemd werd, omdat ze, zonder zich eiges te flatteeren, zoo mooi als een roos was. Ja Helderwegen zou het wel goedvinden — ach ja ten minste....

Zoolang het helderdag was, bleef ook alles voor jufvrouw Helderwegens geest in een helder licht; doch, hoe meer de avond viel en zij met den spoorwagen haar woonplaats naderde, hoe meer ook vriend Helderwegen in zijn grijze kleeren, haar met een alles behalve vriendelijk gezicht voor den geest is getreden. Wie wist of Helderwegen — want luidruchtig was ie, en soms wat bar — wie wist of hij er geen burengerucht van zou maken! Wie wist of hij de groote „trommel" niet zou slaan, en dan.... ach arme! och lieve heechie, wat zou er dan van Hanneke worden!

't Is niet zeker of jufvrouw Helderwegen bij het al donker en donkerder worden in den spoorwagen, nog om andere redenen berouw van haar daad heeft gekregen; maar zeker was het dat zij bij het naderen van de stad harer inwoning en het oogenblik van terugkomst bij haar heer „gemaal" onder den sterken invloed eener reactie verkeerde, en zij — nu de zorg en angst voor Hanneke voorbij is — beducht voor zich zelve is geworden en voor de gevolgen van haar hulp en daad. Jufvrouw Helderwegen begreep zoo langzamerhand: dat zij er eigenlijk al heel ongelukkig met dat bezoek aan de Mulderspeetsche familie is ingeloopen! Zij is de arme Hanneke van dienst geweest, en heeft haar voor vaders woede gevrijwaard; ja — maar als Helderwegen nu eens

Digitized by Google

niet te spreken en uit zijn humeur was, ook omdat zij twee dagen later thuis kwam. Als zij eens — ze heeft dat nog nooit zoo bedacht — dingen heeft bestaan die tegen 't recht en 't gerecht waren....!

De bakkersvrouw is hoe langer zoo meer beangst geworden. Toen ze de roode lantaarnlichten zag die men somwijlen voorbijvloog, heeft ze akelige denkbeelden gekregen.

Nadat men het laatste station voorbij was, en een paar kreetjes van dat wurm haar opnieuw tot de leugen der gestorven zuster verplichtte, aangezien een jufvrouw waarmee ze de tweede klasse-coupé deelde, zeer belangstellend was, toen heeft dat wurm haar met een benauwdheid vervuld zooals ze die nooit te voren gekend had. Die vele lichtjes van verre en nabij op de breede Maas, ze zeiden haar dat het oogenblik naderde waarin ze hare dwaze onvoorzichtigheid met schande zou boeten. Was dat wurm eigenlijk geen..... Ja, 't was oneer en schande waar ze haar goeden man mee thuis zou komen. Schande van haar eigen familie. Nee, zij is werkelijk zwak en krankzinnig geweest. Als men zelve dan altijd eerbaar en kuisch is gebleven, waarom dan de handen in andermans oneer te steken! Nee, nee! dat kind mee in huis brengen..... o God, het kon en het mocht niet!

En het „angstig geraas" der groote Maasstad heeft het snel gerezen voornemen der bakkersvrouw tot rijpheid gebracht. Na aankomst van den trein heeft ze zich in de richting van haar woning, doch met een kleinen omweg naar de rijkelui'sbuurt, naar de breede Boompjes gespoed. Op den hoek van het Doodestraatje gekomen — begunstigd door de duisternis die er ondanks het gaslicht heerschte — heeft ze het jongske zachtkens maar met spoed op de stoep der hoekwoning neergelegd, terwijl zij zelve ijlings in het donkere en altijd stille pakhuizen-straatje is ver-

Digitized by Google

dwenen. Toch heeft Rose Lène het wicht dat ze eerst haar bescherming had toegedacht, niet wreedaardig overgelaten aan zijn hulpeloos lot. Neen, in de donkere straat, verborgen voor den blik van allen die in De Boompjes de straat en tevens het kind zouden voorbijgaan, heeft ze gewacht en getuurd, gewacht en getuurd totdat ze een zeeman de plek zag naderen waar ze Hannekes zoontje had neergelegd. Met schier ingehouden adem heeft ze zich toen nog verder in het straatje teruggetrokken, maar toch gezien dat de man, na zich een oogenblik te hebben bedacht, al ras het pakje heeft opgenomen en er mee voort is gegaan, om eindelijk — Leene was hem omzichtig en zeer van verre gevolgd — een kof te beklimmen, waarbinnen hij met het kind, natuurlijk uit haar oog is verdwenen.

— „Ja," herneemt Van Wall terwijl het ligte rijtuig de laatste huizen van het dorp voorbijsnelt en hij zich gemakkelijk in den hoek van nicht Geerekes coupétje vleit: „Ja Wies, jou krakelingen-jufvrouw mag van geluk spreken dat er aan die zaak zoo'n beetje een mouw is gepast, want anders had ze nog wel een harde beschuit kunnen knappen. Gelukkig dat onze trouwe barmhartige kofkapitein de beste maatregelen had genomen eer hij Janneman mee nam op reis „tot gezelschap aan boord voor moeder de vrouw."

— „Dat gemeene mensch uit de Allemansgading zal er minder genadig afkomen Lex."

— „Daar heeft Oscar voor gezorgd, en 't is een weldaad voor het dorp. Ze zal terecht staan als valsche getuige, en Breed zegt: dat de uitspraak zeker niet op een Vrijdag zal wezen."

Twee jaren na het huwelijk van Hanneke Schoffels met

Digitized by Google

Joost Burik had de woning van mevrouw de douairière Van Riddervoorst in de Maliebaan te Utrecht, nieuwe bewoners.

De waardige vrouw is in den vorigen herfst aan hare geliefden ontvallen.

Oscar schreide niet ligt, maar hij heeft tranen gestort toen hij daar stond bij het lijk der geliefde tante die hem méer dan een moeder was geweest. Slechts zijn dierbare Anna, zijn onuitsprekelijk beminde vrouw, vermocht hem te troosten bij de droeve gedachte aan het smartelijk gemis.

De woning heeft nieuwe bewoners, en 't is gemakkelijk te raden wie het zijn. Slechts een enkele blik in de groote deftig en smaakvol gemeubileerde voorzaal geworpen, geeft voldoende zekerheid.

Daar staan ze, de beide prachtige voltaires; daar staan ze ongescheiden bijeen: Victoria en Albert – Albert en Victoria, en ofschoon ze nog zoo frisch zijn als toen ze uit het magazijn kwamen, 't is toch niet te verwonderen dat ze al meer dan eens een echtpaar hebben gedragen, even nauw, zoo niet nauwer, aan elkaar verbonden, als het vorstelijk echtpaar wier namen ze kregen, in liefde is verbonden geweest.

Maar in die stoelen zitten Anna en Oscar nu niet.

Ofschoon het geheele huis, alvorens het door de echtgenooten werd betrokken, opnieuw is behangen geverfd en gemeubileerd, de huiskamer der oude dame heeft men onveranderd gelaten.

En 't is de lievelingskamer der jonge mevrouw Van Breeland.

O, die naam is haar al zeer gewoon.

Zie, daar zit ze; op de plaats waar de edele tante vroeger te zitten placht.

Digitized by Google

Is Anna in die twee jaren ouder geworden? Ja – neen.... Iets voller, iets kloeker misschien, maar....

— „Welzeker, je bent veel mooier dan vroeger mijn Anna," verzekert de echtgenoot: „maar ook een heelen boel slechter. Moet je dan de raadgevingen van wijze menschen zoo in den wind slaan. Jufvrouw Beele had je immers gezegd, onzen kleinen Ernst eerst een wollen doek over het gezichtje en dan de sprei er over heen te doen, en — nu laat je hem met z'n bloote bakkesje in den tuin ronddragen. Foei kindlief, daar komt niets van te recht...."

Anna glimlachte. Haar Oscar is het immers zeer met haar eens op de punten van recht en vrijheid, zelfs voor den jongen wereldburger, en op het stuk van voorloopige vertroeteling er bij.

— „De raadgevingen van jufvrouw Beele knoop ik altemaal in mijn oor Oscar," zegt Anna terwijl haar witte tanden zich even vertoonen: „maar ik ben zoo vrij den knoop weer los te maken zoodra de goede ziel vertrokken is. Ik weet waarlijk niet wat ik had moeten beginnen als mijnheer Beele eens permissie had gegeven, en zij haar oude bakerliefhebberij ter eere van het: engeltje van haar lieve eerste bakerkind weer had opgevat."

— „Hola! Zóo ver zou het niet zijn gekomen," zegt Van Breeland, en streelt haar de wang.

Toen Anna van „in het oor knoopen" sprak, mag het duidelijk zijn geworden waarom zij vooral eenigszins veranderd schijnt. Mevrouw Van Breeland heeft de haren niet meer à l'enfant, maar volgens den smaak à la d'Olby gekapt. Er mag iets kinderlijks, iets „niet te noemen" door die verandering zijn verdwenen; 't is alsof de blankheid en de adeldom der trekken er nog meer door aan 't licht zijn gekomen. Bovendien, liever en kleiner oortjes dan die

Digitized by Google

waar jufvrouw Beeles raadgevingen werden in- maar ook weer losgeknoopt, zag Oscar nooit.

Jakob, de vroegere huisknecht van mevrouw Van Ridderoorst, komt binnen en overhandigt zijn heer een pas bezorgden brief.

— „Van De Renghorst!" zegt Oscar terwijl hij het adres beziet, en breekt den brief open en leest dan hardop:

„Lieve Oscar en Anna!

Tante is zoo bijzonder wel dat zij nog besloten heeft zaturdag met mij mee te gaan, ten einde zondag de doopplegtigheid bij te wonen. Ik had niet gedacht dat mijn lieve vrouw op haar besluit zou zijn teruggekomen, want gij begrijpt dat de doop van uw zoontje droevige herinneringen bij haar moet opwekken. Doch, de fijngevoelde attentie om uw kind den naam van onzen geliefden Ernst te geven, heeft haar zóo getroffen dat zij aan den drang van haar hart geen weerstand kan bieden, en zelfs bovenmate gelukkig zou zijn indien zij den lieven kleinen Ernst ten doop houden mogt."

— „Als tante het maar niet te lang doet dat ze hem in dien tijd al verwent, niewaar beste vrouwtje?" komt Van Breeland er tusschenin, en leest dan verder:

„Wij hopen te komen zaturdag met den middagtrein. Nieuws is hier niet veel. De familie op De Runt is er zeer tevreden. Toch vrees ik dat de meisjes tegen den winter, evenals 't vorige jaar, wel weer naar den Haag zullen verlangen, en — 't is niet geheel onnatuurlijk. — Uw mama heeft eindelijk Hanneke Burik eens opgezocht. Ik geloof dat dit het gevolg was van een godsdienstige soirée die zij verleden voorjaar in den Haag bijwoonde, en waar onze philanthroop Heldering de dames zeer juist aan het verstand had gebracht: dat het een vreemde verhouding geeft te

Digitized by Google

dwepen met een Magdalena uit de Schrift, ja zelfs haar beeldtenis op te hangen in het boudoir, om ter zelfder tijd een Magdalena van den huidigen dag, den rug toe te draaijen. Hoe 't zij, mama is er geweest. Hanneke en Joost en de kinderen zijn heel welvarend.

Onze Willem schikt zich naar omstandigheden. Hij is er meer over heen dat hij in dezen tijd met zijn denkbeelden geen plaats kon krijgen. Hij zegt te hopen op de kracht der waarheid, en op den tact der moderne predikanten. Intusschen kan hij er nu met onze ontginningen naar hartelust op inhakken. 't Is een beste en knappe vent; ik heb ontzettend veel aan hem. Voor zijn zwaantje is hij als een lam; en wat zij is voor hem, hij heeft geen woorden om het genoeg te roemen.

Sedert onze goede Molenwiek ons ontviel — waarover, naar ik vernam, mijnheer Romslikker een paar dagen zeer treurig is geweest — hebben wij aan Jans Haverkist een — ik moet het zeggen — méer dan waardige plaatsvervangster, minder in 't belang van de keuken dan in dat van 't gezelschap. Met genoegen hebben wij vernomen dat Sophie Haverkist bij de Van Walls, die zoo over en over gelukkig met hun jongske zijn, zeer op haar dreef komt. Kaatje Haverkist die al zesmaal „het najaar niet dacht te halen," moet gisteren door den secretaris Muller ten huwelijk zijn gevraagd; hij heeft een sigarenzaak er bij begonnen, waar onze tuinman hem een goed kanaal voor bezorgd had. — Neef Jasper zint op een model van kermis-medailles. Hij zegt dat er hier in 't najaar bepaald tentoonstelling zal zijn. — Een brief van oom als van een oude baker zult ge zeggen. Maar, buiten heeft men weinig belangrijks, en ofschoon wij elkander spoedig hopen te zien, ik weet dat mijn lieve kind in alles belang stelt wat Mulderspeet en haar vrienden betreft.

Digitized by Google

Groet uw tante Lijning vriendelijk van ons. Zoent mijn dierbaar kleinkind voorloopig op zijn lief gezigtje, en gelooft mij als altijd

Uw U hartelijk liefhebbende oom:

W. GEEREKE V. ULAND."

De Renghorst 19 Junij 1862.

— „Goede berichten allemaal!" besluit Oscar.

En tantes oude pendule slaat drie. En Anna zoent haar teer beminden vriend met innige liefde. Ze wil hem nu niet langer van zijn bezigheden terughouden, want hij heeft nog een rustig uur, en, juist is hij met zijn werk over de Praeventieve Gevangenis gekomen tot de vierde beschouwing, waarvan het opschrift luidt:

Een voorzichtig oordeel.

EINDE VAN HET DERDE EN LAATSTE DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

VERBETERINGEN.

Deel I, bladz. 22, regel 7 v. o. leze men voor biblef: bible.

„ „ „ 141, zinspeelt Lijning in 't jaar 1841 op de „vrijwillige leening" van Van Hall, die echter eerst in 1844 heeft plaats gehad.

„ „ „ 171, regel 1 v. b. leze men voor vier: zeven.

„ „ „ 188, „ 2 v. b. „ „ „ water bij doen: thee bij doen.

„ „ „ 251, „ 1 v. b. „ „ „ dier: drie.

„ II, „ 376, „ 15 v. o. „ „ „ mevrouw Van Breeland: mevrouw Van Riddervoorst.

„ III, „ 112, „ 7 v. o. „ „ „ acht: twaalf.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google